

ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฝ่าน้ำ
แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

STUDY AND ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA MARKETING OF
PHUPHAFANAM COMMUNITY, MAE LAO, MAE TAENG, CHIANG MAI

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๕

ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฝาน้ำ
แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Study and Analysis of Buddhist Dhamma Marketing of
Phuphafanam Community, Mae Lao, Mae Taeng, Chiang Mai

Miss Plernpit Soungbunlue

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2022

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอมะแตง จังหวัด
เชียงใหม่” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(ผศ. ดร.สยาม ราชวัตร)

ประธานกรรมการ

กรรมการ

(พระครูปริยัติเจตยานุรักษ์, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง)

กรรมการ

(ดร.วิโรจน์ วิชัย)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รศ. ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

ประธานกรรมการ

ดร.วิโรจน์ วิชัย

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย : นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : รศ. ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา)
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali and Buddhism))
- : ดร.วิโรจน์ วิชัย, ป.ธ. ๓, พธ.บ. (ปรัชญา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๖ เมษายน ๒๕๖๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ประกอบด้วยสามวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาตลาดวิถีธรรมหมู่บ้านแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดในการตลาดปัจจุบัน หรือตลาดทั่วไป คือมีการแข่งขันสูงทั้งคุณภาพ และราคาเพื่อเป้าหมาย คือการกำไรให้ได้มากที่สุดและได้นำส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาใช้ ส่วนคำสอนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้น ในเรื่องตลาดไม่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกมีแต่เพียงหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการเรื่อง มิฉฉาวณิชา ๕ ห้ามค้าขายที่มีอันตรายกับเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์คือ หลักสัมมาอาชีวะ สอนให้คนมีคุณธรรมเป็นหลัก มีความซื่อสัตย์ไม่โกง ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันโดยสิ้นเชิงการค้าขาย ซึ่งคิดแต่จะเอาแต่ผลกำไรเท่านั้น

ส่วนการตลาดวิถีธรรม แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ และชุมชนแม่เลา คือแนวคิดการค้าขายแบบแบ่งปัน ไม่หวังผลกำไรจนเกินไปเน้นเรื่องศีลธรรมเป็นเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมคนดีมีศีล มีความสามัคคีในชุมชนรักถิ่นฐานเพื่อให้เกิดความกินดีอยู่ดีใช้ชีวิตพอเพียงเรียบง่ายพึ่งตนเองได้ เกิดประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพของชุมชนจึงเริ่มจัดตลาดวิถีธรรมโดยใช้หลักการค้าบุญนิยม ๔ ระดับมาใช้

เมื่อวิเคราะห์ตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตลาดทางเลือกที่ไม่เน้นเรื่องการทำผลกำไร โดยดำเนินการตามหลักการ ดังต่อไปนี้ ผลผลิต: ผลิตเอง หรือจากจิตอาสาและเครือข่าย ราคา: ขายราคาถูกลงในค่ายสุขภาพเท่านั้น สถานที่: ชุมชนภูผา ฟ้าน้ำ สนับสนุนการขาย: ขายสินค้าราคาพิเศษภายในชุมชน, บุคคล: จิตอาสาภายในชุมชนที่รักษา ศีล ๕ เป็นขั้นต่ำ, กระบวนการ: เน้นการพัฒนาคนให้มีศีลธรรม, ลักษณะทางกายภาพ: ยิ้มแย้ม เรียบ ง่ายเป็นลักษณะเด่นของทีมงานตลาดวิถีธรรม

Thesis Title : Study and Analysis of Buddhist Dhamma Marketing of Phuphafanam Community, Mae Lao, Mae Taeng , Chiang Mai

Researcher : Miss Plernpit Soungbunlue

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Thepprawin Chanraeng, B.A. (Religions), B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali and Buddhism)

: Dr. Virot Vichai, Pali III, B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : April 26, 2023

Abstract

This dissertation encompasses three primary objectives: 1) to explore contemporary marketing theories and principles in relation to Buddhism; 2) to investigate the Dhamma-based marketing approach in Mae Lao Village, Mae Taeng District, Chiang Mai Province; and 3) to analyze the Dhamma Lifestyle Marketing of the Phu Pha Fah Nam Mae Lao Community, situated in Mae Taeng District, Chiang Mai Province. The methodology employed for this qualitative research includes document analysis, in-depth interviews, and participatory observation.

The findings reveal that prevailing marketing paradigms in the general market are characterized by intense competition concerning quality and price, with the primary goal of maximizing profit, employing the 7Ps marketing mix. In contrast, Buddhist teachings related to the marketplace are not explicitly found in the scriptures; instead, they encompass the Michavanijja 5 doctrine, which forbids harmful trade involving humans and animals, emphasizing the Right Occupational Principles. These principles advocate for virtuous conduct as the central focus, promoting honesty and discouraging deceit, which starkly contrasts with contemporary profit-driven commerce.

The marketing approach in Mae Lao, Mae Taeng District, Chiang Mai Province, particularly within the Phu Pha Fah Nam and Mae Lao communities, is characterized by a philosophy of communal sharing rather than an excessive pursuit of profit. The emphasis on morality aims to foster a society of ethically-minded individuals who adhere to precepts, demonstrate unity, and cherish their communities to attain a good quality of life marked by simplicity and self-reliance. In order to optimize community benefits, a Dhamma market has been established, guided by the principles of four levels of merit-making.

Upon examining the Dhamma lifestyle market of the Phu Pha Fah Nam, Mae Lao Community, Mae Taeng District, Chiang Mai Province, it becomes evident that this alternative market does not prioritize profit generation. Instead, it operates based on the following principles: Product – derived from self-production or sourced from volunteers and networks; Price – set affordably, exclusively for health camp participants; Place – situated within the Phu Pha Fah Nam Community; Promotion – offering special prices within the community; People – volunteers from the community adhering to a minimum of the five precepts; Process – highlighting moral development; Physical appearance – exemplifying a modest and cheerful demeanor as the trademark of the lifestyle market team, fostering fairness.

กิตติกรรมประกาศ

ขออาราธนา คุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดา มารดา คุณครูบาอาจารย์และเจ้ากรรมนายเวร ที่ประสิทธิประสาทวิชาเป็นแสงธรรมส่องทางให้ผู้วิจัยมีกำลังใจมีทิศทางการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนจบ ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร.เทพประวิณ จันทรแรง ประธานที่ปรึกษา ดร. วิโรจน์ วิชัย กรรมการที่ปรึกษา และคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่เมตตาให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้และแนวทางการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ พระครูปริยัติเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร., ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร ที่กรุณาให้ข้อมูล ให้คำปรึกษา ตลอดจนชี้แนะแนวทางการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยในครั้งนี้ ท่านอาจารย์ ผศ.ดร. เยื้อง ปั่นแห่งเพ็ชร, รศ. ดร.พูนชัย ปันธิยะ ที่เมตตาให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำอย่างต่อเนื่องกับผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และคุณบุญมี แก้วดา เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยที่คอยให้ความช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ การพิมพ์งานวิจัยให้มีความถูกต้อง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ความเพียรพยายามร่วม ๒ ปีในการที่จะเขียนงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ออกมา เพื่อถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่ผู้วิจัยมีความถนัดและมองเห็นว่าเป็นประโยชน์กับสังคมทั้งด้านความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ จริยธรรม ศาสนา สังคมและชุมชน หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านหรือผู้ที่ค้นคว้าข้อมูลขอให้ท่านประสบผลดังที่ตั้งใจ

ท้ายสุดนี้ ขอนอบน้อมกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ใจเพชร กล่าจน ผู้ให้กำเนิดทางจิตวิญญาณแก่ผู้วิจัย ตลอดถึงเหล่าพี่น้องจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและผู้ที่คอยชี้แนะกระตุ้นให้วิทยานิพนธ์มาถึงจุดนี้ได้ คือ ดร. ผุสดี เจริญไวยเจตน ที่คอยให้กำลังใจและส่งเสริมข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาตั้งแต่ต้น คอยบำเพ็ญช่วยเหลือเกื้อกูล และเพื่อนนิสิตระดับปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนาทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุน ตลอดถึงผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านและทุกเล่ม ที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดถึงท่านที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการการวิจัยนี้ที่ไม่ได้กล่าวนาม ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

๒๖ เมษายน ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย/และเชิงปฏิบัติการ	๖
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๙
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๒๑
บทที่ ๒ แนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอน ที่เกี่ยวกับการตลาดใน พระพุทธศาสนา	๒๒
๒.๑ แนวคิดการตลาดในปัจจุบัน	๒๒
๒.๑.๑ ความหมายของตลาด และการตลาด	๒๒
๒.๑.๒ ความเป็นมาและความสำคัญของตลาด	๒๓
๒.๑.๓ แนวความคิดหลักทางการตลาด	๒๕
๒.๑.๔ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps	๒๗
๒.๒ ความหมายและความสำคัญของตลาดในพระพุทธศาสนา	๒๙
๒.๒.๑ ความหมายของตลาดในพระพุทธศาสนา	๒๙

๒.๒.๒ ความสำคัญของตลาดในพระพุทธศาสนา	๓๐
๒.๓ ลักษณะตลาดในพระพุทธศาสนา	๓๑
๒.๔ หลักคำสอนที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา	๓๒
๒.๔.๑ เป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ	๓๓
๒.๔.๒ อริยทรัพย์ ๗ ประการ	๓๖
๒.๔.๓ สัมมาอาชีวะ ในมรรคมีองค์ ๘	๓๗
๒.๔.๔ วนิชชาสูตร	๓๙
๒.๔.๕ กุศลกรรมบถ ๑๐	๔๐
๒.๔.๖ สปัจริยธรรม ๗	๔๑
๒.๔.๗ ความไม่ประมาทในธรรม ในมงคล ๓๘	๔๓
๒.๔.๘ ทุติยปาปนิกสูตร	๔๓
๒.๔.๙ อีนสูตร ว่าด้วยความเป็นหนี้	๔๔
๒.๔.๑๐ วนิชขสูตร เหตุให้การค้าขายขาดทุนหรือได้กำไร	๔๔
๒.๔.๑๑ สังคหัตถุ ๔ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	๔๕
บทที่ ๓ ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	๔๙
๓.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของตลาดวิถีธรรม	๔๙
๓.๑.๑ บริบทของของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	๔๙
๓.๑.๒ ความเป็นมาของตลาดวิถีธรรม	๕๓
๓.๑.๓ ความสำคัญของตลาดวิถีธรรม	๕๖
๓.๒ ความหมายของตลาดวิถีธรรม	๕๗
๓.๓ แนวคิดตลาดวิถีธรรม	๕๘
๓.๓.๑ ของดี	๕๘
๓.๓.๒ ราคาถูก	๕๙
๓.๓.๓ ชื่อสัตย์	๕๙
๓.๓.๔ มีน้ำใจ	๕๙
๓.๔ ส่วนประสมทางการตลาดของตลาดวิถีธรรม	๖๑
๓.๔.๑ ผลิตภัณฑ์ (Product)	๖๑
๓.๔.๒ ราคา (Price)	๖๗
๓.๔.๓ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	๖๙

๕.๑.๓ ผลวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า	๑๑๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๔
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๔
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้	๑๑๕
๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๑๕
บรรณานุกรม	๑๑๖
ภาคผนวก	๑๒๓
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๒๔
ภาคผนวก ข แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย	๑๒๕
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๓๑
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๓๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๑ การตีดป้ายราคาให้ชัดเจน ว่าสินค้าที่ขายขายในราคาบุญนิยมระดับใด	๗๗
ตารางที่ ๒ ตัวอย่างราคาสินค้าที่ขายขาดทุน ในงานกิจกรรมฉลองหนาว	๘๓

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ ๑ ภาพปกจุลสารตลาดวิถีธรรม ฉบับที่ ๒	๕๓
ภาพที่ ๒ ผลิตภัณฑ์หลักของตลาดวิถีธรรม: ข้าววิถีธรรมไร้สารพิษ	๖๓
ภาพที่ ๓ พืชผัก ผลไม้ไร้สารพิษที่ปลูกเองในสวนป่าต่างๆ	๖๔
ภาพที่ ๔ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แพทยวิถีธรรม: มาตรฐานของคนดีมีศีล	๖๕
ภาพที่ ๕ น้ำพริกเผาเห็ด เห็ดน้อย สูตร ๑ พวธ “น้ำพริกพลิกโลก”	๖๖
ภาพที่ ๖ แคร่แบ่งปัน หน้าชุมชนภูผาฟ้า น้ำ ทุกวันศุกร์กับพี่น้องชนเผ่าปกากะญอ	๗๐
ภาพที่ ๗ ภาพหมู่ชาวชุมชนภูผาฟ้า น้ำ กับกิจกรรมเปิดร้านดอยฟ้า หน้าชุมชน	๗๐
ภาพที่ ๘ ใจเพชร กล้าจน ชาวชุมชนแม่เลา (ปกากะญอ) ชาวชุมชนแม่เลา และนักเรียนโรงเรียนวัดแม่เลา มาร่วมงานตลาดวิถีธรรม จัดครั้งแรก ที่ศาลาดอยฟ้า	๗๑
ภาพที่ ๙ ตลาดวิถีธรรมครั้งแรกภูผาฟ้า น้ำ	๗๒
ภาพที่ ๑๐ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์งานฉลองหนาวภูผาฟ้า น้ำ ปี ๒๕๖๖	๗๓
ภาพที่ ๑๑ กิจกรรมแลกของ พืช ผัก ไร้สารพิษ กับของดีที่จำเป็นในชีวิต งด เนื้อ นม ไข่	๗๖
ภาพที่ ๑๒ สินค้าในตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ	๘๑
ภาพที่ ๑๓ ตลาดอารียะ ในงานฉลองหนาว ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ	๘๓
ภาพที่ ๑๔ พ่อลูกได้ของถูกใจภาพแห่งความสุขจากงานฉลองหนาว (พ่อได้หมอนลูกได้ที่นอน)	๘๔
ภาพที่ ๑๕ ภาพแห่งความทรงจำเราทั้งผองพี่น้องกัน	๘๕
ภาพที่ ๑๖ ภาพตลาดวิถีธรรมที่เกิดขึ้นในค่ายสุขภาพบน ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ	๘๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อ้างอิงข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/ ๒๐๔/๖๙. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๐๔ หน้าที ๖๙ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ทิกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย เอกกนิบาตชาดก	(ภาษาไทย)

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ขุ.ชา.ทุก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ทุกกนิบาตชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิบาตชาดก (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภิ.สง. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อชื่อคัมภีร์อรรถกถา

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา.อ. (ไทย)	= วินัยปิฎก	สมันตปาสาทิกา	มหาวิงค์คอรรรถกถา (ภาษาไทย)

๒. คำอธิบายคำย่อในภาษาอังกฤษ

บัญชีคำย่อที่สำคัญเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ

คำย่อ	คำเต็ม	ความหมาย	หมายเหตุ
ed.	editor	บรรณาธิการ, ผู้จัดพิมพ์	พหูพจน์ใช้ eds.
ibid.	ibidem	เรื่องเดียวกัน ต่างหน้ากัน	
no. (s)	number(s)	ฉบับที่	
p.	page	หน้า	พหูพจน์ใช้ pp.
vol.	volume	เล่มที่	พหูพจน์ใช้ vols.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาไม่ได้มีเรื่องการตลาดแต่มีแนวคิด เป็นเรื่องของการปฏิบัติ ซึ่งเข้าไปเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาให้กับชีวิตของมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันสภาพในสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเปลี่ยนแปลงไปเร็วมากเรียกว่าตามแทบจะไม่ทัน ถ้าเราไม่เร่งแก้ไขหรือช่วยกันก็คาดว่าจะเกิดความเสียหายตามมา งานวิจัยนี้จึงนำเสนอการทำตลาดที่มีคุณธรรมตลาดวิถีธรรมคือตลาดของการให้การแบ่งปันเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับสังคมที่กำลังเอารถเอาเปรียบ ศาสนาพุทธทุกวันนี้ได้นำหลักธรรมคำสอนมาช่วยให้เราเข้าใจโลกได้มากขึ้น เนื่องจากลัทธิความเชื่อและค่านิยมอื่นๆ ได้เข้ามาทำหน้าที่แทน ระบบเศรษฐกิจแบบปัจจุบันทำหน้าที่เสมือนกับว่าเป็นศาสนาอย่างหนึ่ง กฎเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์มีหลักการทางวิชาการน้อยกว่าเทววิทยาทางศาสนา และพระเจ้า ในเชิงเศรษฐศาสตร์ คือ “ตลาด” ซึ่งก่อให้เกิดวงจรการผลิตและการบริโภคอย่างไม่บันยะบันยังโดยสร้างแรงจูงใจว่านี่เป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักลงทุนได้กำไรอย่างหนึ่ง เพราะเศรษฐศาสตร์ในฐานะกระแสหลักจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ด้วยการสร้างวงจรการผลิตและบริโภค และสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ซื้อว่าสิ่งนี้จะทำให้นักลงทุนได้ ทำให้มีความสุขได้^๑

ทุกๆ ประเทศเน้นพัฒนาประเทศของตนโดยมุ่งเน้นความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยการใช้ค่าในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม จนเกิดความเอารัดเอาเปรียบในสังคมวงกว้าง การตลาดวิถีธรรมจึงสวนกระแสสังคมสวนกระแสโลก ที่ทำการตลาดแบบเฉพาะที่มีความโดดเด่นแตกต่างกับการค้าขายทั่วไปโดยใช้ราคาขายที่มีความยุติธรรม และมีหลักของศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคมที่มีการแข่งขันสูงทุกวินาที การตลาดวิถีธรรมนำหลักการคำบุญนิยมมาใช้โดยเป้าหมายเน้นการแบ่งปัน และอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ของคนในประเทศ และผูกมิตรไมตรีกับกลุ่มที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เป็นการนำแนวทางการตลาดรูปแบบใหม่มาใช้จริงในสังคมโดยเริ่มจากสังคมเล็กๆ ภายในค่ายสุขภาพและเป็นตลาดปิดเพื่อว่าในอนาคตตลาดวิถีธรรมคงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสังคมมนุษย์ชาติ ได้เป็นการทำการตลาดการค้าที่เสียสละ แบ่งปัน และไม่หวังกำไรเป็นตัวนำ เน้นการให้การ

^๑ เดวิด ลอย, ตลาด ลัทธิใหม่ของศาสนา, แปลและเรียบเรียงโดย พระชัยยศ ยโสธรโร, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลด์คิมทอง), ๒๕๔๗. หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

สามัคคีเป็นสิ่งสำคัญและ ส่งเสริมกิจกรรมของการกินดีและอยู่ดีของประชาชนได้รับประโยชน์เต็มที่ไม่ส่งเสริมให้มนุษย์เห็นแก่ตัวให้มีน้ำใจให้กัน ไม่ใช่เน้นความมั่งคั่งทางวัตถุนิยม โดยเฉพาะในปัจจุบัน สังคมการบริโภคไร้ความหมายและคุณค่าในตัว หมกมุ่นแต่เรื่องการผลิตและการบริโภค ทำให้มองข้ามประโยชน์หรือ“คุณค่าการใช้สอย” ซึ่งเป็นประโยชน์แท้จริงและยั่งยืน อีกทั้งมาตรฐานการบริโภคปัจจุบันถูกวัดด้วยปริมาณและมูลค่าเป็นหลัก ผู้บริโภคเน้นการบริโภคเพียงเพื่อ “โอ้อวดตัวตน” เป้าหมายสำคัญกลายเป็น “สังคมอุดมกิน” ความสุขในปัจจุบันเป็นเพียงแค่ความสุขที่ได้จากการเสพ^๒

จากบทเรียนและประสบการณ์ในอดีต ได้ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า พลังที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์ไปในทางที่เสื่อมลง คือ พลังทางเศรษฐกิจ ที่ไปกระตุ้นให้มีความโลภเพิ่มมากขึ้นด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่มาพร้อมกับสัญญาที่ไม่เคยเป็นความจริงว่าจะให้ความหมายใหม่แก่ชีวิต ประกอบกับความรู้ไม่เท่าทันสิ่งเหล่านี้ที่เกิดจากความไม่รู้ที่สะสมในตัวมนุษย์ และถูกปิดกั้นเอาไว้ด้วยภาพมายาที่มาในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายนั่นเอง ความรวดเร็วของระบบข้อมูลข่าวสารที่ส่วนหนึ่งช่วยให้สามารถสืบค้นความรู้ได้สะดวกรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามกลับมีส่วนช่วยปิดกั้นความคิดอันรอบคอบที่ต้องผ่านการกลั่นกรองมาอย่างดี ทำให้สนใจที่จะหาความรู้ที่ง่ายรวดเร็วแต่อาจฉวย และลดโอกาสในการทำความเข้าใจในชีวิตของตนเองลง^๓

ในยุคพุทธกาล การดำรงชีวิตของมนุษยชาติ ในพระพุทธศาสนาล้วนแต่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีของความเจริญในแต่ละสังคมที่คล้ายคลึงกันไป แต่ยังคงซึ่งจริยธรรมการเข้าถึงรากฐานของพุทธ คือ “ลดทุกอย่างที่เกินความจำเป็นของชีวิตผ่านการปฏิบัติ” อย่างแท้จริง เราปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมในยุคปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขันและเอารัดเอาเปรียบ แสวงหาแต่ผลประโยชน์และอำนาจ ขาดความเมตตา ขาดคุณธรรมที่พึงน่าจะมีจึงเป็นผลที่ทำให้สังคมขาดความจริงใจโดยแท้ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกนี้ เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นผลลัพธ์ของการกระทำในอดีต ซึ่งจะส่งผลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ย่อมส่งผลให้ได้รับการตอบสนองจากกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกับตนเอง ผู้อื่น และสิ่งรอบข้างไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง

ในมุมมองของผู้วิจัยการทำตลาดวิถีธรรมในชุมชนอาจตอบโจทย์ของสังคมได้ เพื่อเป็นมุมมองทางเลือกกับผู้บริโภคเน้นให้เห็นการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีน้ำใจแบ่งปันกัน ไม่ใช่ทำการค้าขายเพื่อหวังผลกำไรเพียงอย่างเดียว

^๒ สุชาติ บุษย์ชยานนท์, “การประยุกต์หลักพุทธธรรม ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม”, วารสารวณิฏฐองแหกรพุทธศาสนปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๓): ๖๔-๖๕.

^๓ อภิชัย พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์ วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๗๔๘.

จากการนำคำสอนในพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติในชุมชน ตั้งแต่การถือศีลปฏิบัติธรรม เสียสละ โอบอ้อมอารีย์ เกื้อกูลกันตามกำลังจนถึงการสร้างสภาวะสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ให้เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันเป็นชาวพุทธที่ดีแท้ วิธีการดำเนินชีวิตแบบพุทธ คือ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียงหรือศาสตร์พระราชา คือ “ทางรอดของมวลมนุษยชาติ” เริ่มจากความเข้าใจ ในตนเอง คนอื่น และวัตถุข้าวของต่างๆ รอบๆ ตัวเราว่า เป็นมาและเป็นไปอย่างไร ประญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเข้าใจ เข้าถึง และจึงพัฒนา เข้าใจ คือ การใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์ที่เก็บข้อมูลตาม หลักอริยสัจ เข้าถึง คือ การเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ เข้าใจว่าธรรมชาติมนุษย์ต้องการอะไร พัฒนา คือ การเริ่มต้นพัฒนาที่ตนเอง พัฒนาที่จิตใจคน รู้รักสามัคคี พออยู่พอกิน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำไปใช้ได้จริงและปฏิบัติได้ตามรอยบาทในหลวงรัชกาลที่ ๙ คือ การดำเนินรอยตามพระพุทธเจ้า

ตลาดวิถีธรรมได้นำแนวคิดของชุมชนราชธานีโอศกมาประยุกต์ใช้กับระบบพาณิชย์บุญ นิยม ที่เริ่มต้นมาจากชุมชนชาวโอศกโดยการนำของสมณะโพธิรักษ์และชาวชุมชนโอศกที่เชื่อมั่นว่า การขาดทุน คือ กำไร เป็นกุศลและทำได้จริง โดยไม่ฝืนฝืน จึงพำนักทำ ตามกำลังอย่างต่อเนื่องระบบ บุญนิยมเผยแพร่ออกไปตามชุมชนต่างๆ และประสบผลสำเร็จในระดับเป็นที่น่าพอใจและขยายไปตาม ชุมชนเครือข่ายอย่างมีศักยภาพแบบค่อยๆ ทำค่อยๆ ไปไม่หวังผลกำไร เน้นการพัฒนาจิตใจคนพัฒนา สังคมของการอยู่ร่วมกันเผยแผ่ ให้ทั้งองค์ความรู้และธรรมควบคู่กันไปสอนให้คนรู้จักเสียสละ มี ศีลธรรมและให้ลดความโลภ เพื่อเป็นตัวอย่างของคนในสังคมจึงอาจเรียกได้ว่า พาณิชยบุญนิยม เป็น หนึ่งกิจการค้าทางด้านเศรษฐกิจรูปแบบใหม่เป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภค

ความน่าสนใจของการทำตลาดวิถีธรรม คือ การทำตลาดที่คำนึงถึงผู้บริโภคที่จะได้รับ ประโยชน์สูงสุด โดยเน้นเรื่องราคาที่เป็นธรรมและมีคุณค่าคัดสรรสินค้าที่เป็นประโยชน์ เริ่มต้นการทำ ตลาดมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ในค่ายสุภาพ อยู่บนพื้นฐานที่มีความเชื่อที่ว่า การให้ หรือการแบ่งปัน และให้องค์ความรู้แก่ประชาชน รักษาสิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงน่าจะเป็นการตอบ โจทย์ของสังคมไทยได้ไม่มากนักน้อย โดยใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) ได้นำพาการทำค่ายสุภาพพึ่ง ตนและตลาดควบคู่กันไป เพื่อให้องค์ความรู้แก่คนค่ายและชุมชนและภาคประชาชนในท้องถิ่น อย่างน้อยเพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านเศรษฐกิจในการพิจารณาการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งใน ปัจจุบันที่มีแต่การเอาเปรียบหวังแต่ผลกำไรเหมือนตลาดทั่วๆ ไป

ตลาดวิถีธรรม เป็นการทำการตลาดซึ่งสวนกระแสโลกอย่างสิ้นเชิง โจทย์คือ ทำอย่างไร ให้ตลาดวิถีธรรมสามารถตอบปัญหาของผู้บริโภคได้อย่างลงตัวทั้งรูปธรรม และนามธรรม โดยใช้ หลักการค้าบุญนิยม ๔ ระดับ เน้นการสร้างสังคมเล็กๆ ในชุมชนให้เข้มแข็งและเกิดขึ้นได้จริง มีความ

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ใช้หลักสารณียธรรม ๖ ในการสร้างชุมชนให้มีความงดงาม ส่งเสริมการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย การแบ่งปัน

ในช่วงสำคัญของสังคมโลกที่เกี่ยวกับภัยโควิด ภัยจากโรคระบาดที่เรามองไม่เห็น การนำพาณิชนัยแบบบุญนิยม ที่ชาวชุมชนชาวอโศกเป็นผู้บุกเบิกกับแนวทางการค้าขายแบบบุญนิยม คือ ขาดทุน คือ กำไร ซึ่งเข้ากับหลักการที่รัชกาล ๙ พ่อหลวงของคนไทยที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาชีวิตและน่าจะเหมาะกับชุมชนทางเลือกอย่างชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเลือกการทำตลาดวิถีธรรม ใช้แนวทางบุญนิยม ๔ ระดับมาใช้ในชุมชน คือ ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยจุดเด่น คือ เรื่องของราคาและนำร่องเรื่องกสิกรรมไร้สารพิษเป็นหลัก ไม่มีสินค้าฟุ่มเฟือยอันจะเพิ่มพูนกิเลส เป็นต้น สร้างการค้าขายที่ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค อยู่บนฐานของคนดีมีศีลธรรม เลือกรสของดีมีคุณภาพ ขายของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก”^๔

ตลาดวิถีธรรมเป็นตัวอย่างของการเสียสละแบ่งปัน โดยใช้แนวทางบุญนิยม (ของชาวอโศก) มาใช้เป็นหลัก เพื่อเป็นตัวเลือกให้กับชุมชนในการค้าขายและลดปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน สร้างวัฒนธรรมให้ให้กำลังใจ ให้ความเป็นมิตรและจุดขายของตลาด คือ ราคาที่ไม่มีในตลาดทั่วไป รูปแบบของตลาดและสินค้าซึ่งมีความต่างจากตลาดทั่วไปโดยสิ้นเชิงซึ่งมีการตั้งโรงบุญ โรงทานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของตลาดวิถีธรรม คือ การให้การแบ่งปันไม่มีที่สิ้นสุดและทำอย่างต่อเนื่องตามอุดมการณ์ คือ “ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ” การทำตลาดวิถีธรรมให้ความสำคัญกับการทำการค้า เพื่อให้เกิดความมั่นคงขึ้นในชุมชน คือ เพื่อสร้างวัฒนธรรมของการให้การแบ่งปันให้เห็นเป็นรูปธรรม “ให้แล้วคิดที่จะไม่เอาอะไรจากใครให้ได้”^๕ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “พึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้”^๖ ตลาดวิถีธรรม เป็นการทำการค้าที่มีให้ผลจริงนำไปสู่สังคมของการแบ่งปันอยู่ร่วมกัน โดยลดละความโลภ เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันและกัน ได้อย่างแท้จริง และเป็นตัวอย่างของการเริ่มต้นกับชุมชนที่ยังมีประชากรไม่มากนักและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ยั่งยืนและให้เห็นเป็นวัฒนธรรมการค้าขายที่ชัดเจนและเป็นตัวอย่างกับชุมชนใกล้เคียงจึงเป็นที่มาของการศึกษางานวิจัยนี้

^๔ อด.น.ก. (ไทย) ๒๒/๓๕/๙๖.

^๕ ใจเพชร กล้าจน, บทบาทวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (สมุทรสาคร: พิมพ์ดี, ๒๕๖๔) หน้า ๔๐.

^๖ ข.ช.ท.ก. (ไทย) ๒๗/๑๕๒/๖๒.

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ แนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ วิเคราะห์ตลาดวิถีธรรมมีความสอดคล้องกับแนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนาอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓.๓ เพื่อวิเคราะห์ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยไว้ ๓ ประการ คือ ๑) ศึกษาข้อมูลเรื่องแนวคิดการตลาดในปัจจุบัน เกี่ยวกับเรื่องความหมายของตลาดและการตลาด ความเป็นมาและความสำคัญของตลาด แนวความคิดหลักทางการตลาด และแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps และศึกษาข้อมูลเรื่องหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ในประเด็นเรื่องความหมาย ความสำคัญ ลักษณะของตลาดในพระพุทธศาสนา และหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา ๒) ศึกษาเกี่ยวกับตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ โดยศึกษาในประเด็นเรื่องบริบทของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ ความเป็นมาของตลาดวิถีธรรม ความสำคัญของตลาดวิถีธรรม ความหมายของตลาดวิถีธรรม แนวคิดตลาดวิถีธรรม ส่วนประสมทางการตลาดของตลาดวิถีธรรม และผลของการทำตลาดวิถีธรรม และ๓) วิเคราะห์ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ โดยวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบแนวคิดตลาดวิถีธรรม กับหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของตลาดวิถีธรรม และวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนการจัดทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารตลาด กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้ขาย และกลุ่มผู้ซื้อในตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รวมจำนวน ๒๐ ราย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๕ ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ รวมเป็นระยะเวลาเกือบ ๑ ปี

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย/และเชิงปฏิบัติการ

ตลาดวิถีธรรม หมายถึง ตลาดทางเลือก ตลาดแห่งการแบ่งปัน สร้างวัฒนธรรมแห่งการให้ จำหน่ายสินค้าในราคาบุญนิยม ๔ ระดับ คือ ราคาต่ำกว่าท้องตลาด ราคาเท่าทุน ราคาต่ำกว่าทุน และแจกฟรี ภายใต้แนวคิด ของดี ราคาถูก ชื่อสัตย์ มีน้ำใจ โดยสินค้าที่นำมาจำหน่ายเป็นของจำเป็นในชีวิตประจำวัน ข้าวและพืชผักไร้สารพิษ เพื่อให้ผู้ซื้อได้ประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของ แรงกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙)^๗ ตรัสว่า “ความเจริญนั้นมักจำแนกกันเป็นสองอย่าง คือ ความเจริญทางวัตถุอย่างหนึ่งและความเจริญทางจิตใจอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น ยังเห็นกันว่า ความเจริญอย่างแรกอาศัยหลักการทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสร้างสรรค์ ส่วนความเจริญอย่างหลังอาศัยศิลปะและศีลธรรมจรรยาเป็นปัจจัยแท้จริงแล้วความเจริญทางวัตถุกับความเจริญทางจิตใจก็ดี หรือความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์กับทางด้านศิลปะ ศีลธรรม จรรยา ก็ดี มิใช่สิ่งที่จะแยกออกจากกันให้เด็ดขาดได้ ทั้งนี้ เพราะสิ่งที่เรา

^๗ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙), พระบรมราโชวาท (๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๐), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://siamrath.co.th/n/35396> [๘ กันยายน ๒๕๖๕].

พยายามจะแยกออกจากกันนั้น มีมูลฐานที่เกิดอันเดียวกัน คือ “ความจริงแท้” ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ ถึงจะพยายามแยกกันอย่างไร ในที่สุดก็จะรวมลงสู่กำเนิดจุดเดียวกัน แม้แต่จุดประสงค์ก็จะลงสู่จุดเดียวกัน คือ ความสุขความพอใจของคน

๒. สมณะโพธิรักษ์^๔ กล่าวว่า วิถีพุทธเป็นผู้ที่มีจิตใจความเจริญทางโลกุตระ ผู้ปฏิบัติอย่าง สัมมาทิฐิจนเป็นคนที่มีคุณสมบัติ “เป็นจริง” พิสูจน์ได้ด้วยหลักธรรม กถาวัตถุ ๑๐ หรือหลักตัดสิน ธรรมวินัย ๘ หรืออริยทรัพย์ ๗ หรือสัมมาอริยมรรคองค์ ๘ รู้เท่าทันโลกีย์ ทั้งวัตถุภายนอกและทั้ง จิต เจตสิก รูป นิพพาน รู้เหตุแท้ในจิต คือ กิเลสความอยากได้ อยากเป็น อยากมี เป็นความโลภ โกรธ หลงของตนเอง ไม่ได้ไปหลงว่าวัตถุเป็นเหตุหรือสิ่งภายนอกเป็นเหตุ จึงอยู่อาศัยกับวัตถุและสิ่ง ภายนอกอย่างไม่ทำลาย แต่ดับเหตุ คือ กิเลสความอยากนั้น ในจิตใจได้อย่างถูกต้อง อย่างรู้แจ้งเห็น จริงอย่างสัมมาญาณ ถ้วน ไม่ได้ดับเวทนาและสัญญาทั้งหมด แต่จะดับหรือกำจัดเวทนาและสัญญาของ กิเลสเท่านั้น แล้วเมื่อจิตละล้างกิเลส ความโลภ โกรธ หลง ได้จริง จิตนั้นยังมีปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงใน หิตะ หรือประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน แก่สังคม แล้วจะทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นกุศลแท้ แก่สังคมได้ อย่างมีอธิปไตยหรือญาณทัสสนะ หลักพุทธพจน์ที่ว่า พหุชนหิตายะ พหุชนสุขายะ โลกานุกัมปายะ จึงมีในสังคมได้จริงอันมาจากคนที่จิตใจที่กำจัดกิเลสได้จนถึงขั้นหมดสิ้นเกลี้ยง มารวมกันประกอบ กิจจนเป็นวิธีการดำเนินชีวิต เป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ร่วมกันเป็นสังคมอยู่จริง เรียกว่า สังคมพุทธ บริษัท ๔

๓. สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก^๕ ได้ตรัสเกี่ยวกับการพัฒนาคนไว้ว่า “การพัฒนา ซึ่งมีความหมายถึงการสร้างเสริม ปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นกิจที่ควร ทำ เพราะบ้านเมือง จะเกิดความเจริญก็ด้วยการพัฒนาในส่วนต่างๆ ที่ยังด้อยความเจริญอยู่ แต่ก็ต้อง พัฒนาคนด้วย ในการพัฒนาคน ก็จำเป็นต้องพัฒนาให้ถึงจิตใจ ถ้าคนมีจิตใจไม่เจริญ ก็ยากที่จะพัฒนา ส่วนอื่นๆ ให้เกิดผลสำเร็จได้ ธรรมะเป็นเครื่องอบรมจิตใจให้มีมนุษยธรรม รู้จักเคารพในสิทธิแห่ง มนุษยชนทั่วไป ให้ประกอบด้วยเมตตาธรรมตลอดถึงในสัตว์เดรัจฉาน และให้มีหิริ (ความละอายใจต่อ ความชั่ว) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อความชั่ว) ทั้งให้รู้จักรักษาจิตใจ รู้จักทำความสงบใจ ให้แก่ จิตใจ รู้จักทำใจให้เป็นสมาธิ นอกจากนี้ ธรรมะยังเป็นเครื่องอบรมปัญญา คือ รู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้ รู้จักตนเอง ไม่หลงตน สิ้นตน เพราะมัวเมาไปในโลกียสมบัติต่างๆ ตลอดถึงให้มีความรู้ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น”

^๔ สมณะโพธิรักษ์, **วิถีพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ฟาอภัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๕-๗๘.

^๕ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), **คู่มือชีวิต**, พิมพ์ ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนอินเตอร์พรีนท์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔-๑๕.

๔. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๑๐} กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก อธิบายความต้องการมีแบบเดียว แม้จะมีการพูดถึงความแตกต่างระหว่างคำจำเป็น (Need) ความต้องการ (Want) และอุปสงค์ ความต้องการที่มีอำนาจซื้อหนุนหลัง (Demand) แต่เป็นเพียงความแตกต่างโดยขีดระดับ แต่ทั้งหมดจะต้องมีอำนาจซื้อหนุนหลังเหมือนกัน อำนาจซื้อจึงกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นได้จริงในวิชาเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ขณะที่พุทธเศรษฐศาสตร์แยกอย่างชัดเจนว่า ความต้องการมี ๒ ประเภท คือ ตัณหาและฉันทะ โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยการปรับเปลี่ยนลดละความต้องการแบบตัณหา และส่งเสริมความต้องการ แบบฉันทะ โดยไม่เอาอำนาจซื้อมาพิจารณาเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะความหมายของการมียิ่งมากยิ่งขึ้น ไม่มีความหมายในพุทธเศรษฐศาสตร์ความต้องการเหล่านี้ จะเชื่อมโยงไปยังแนวคิดการให้คุณค่าของ สิ่งต่างๆ โดยมีหลักว่าสิ่งใดสามารถสนองความต้องการได้ สิ่งนั้นมีคุณค่าหรือมีประโยชน์ โดยที่คุณค่า สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิด ตามประเภทของความต้องการคือ คุณค่าแท้ กับคุณค่าเทียม

๕. พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)^{๑๑} กล่าวว่า ความสุขกับทุกข์เหมือนกัน คนเรามักดิ้นรนให้ได้ความสุข หลีกหนีความทุกข์ แต่เมื่อพระพุทธรเจ้าตรัสรู้แล้วกลับตรัสบอกว่าไม่มีสุข มีแต่ทุกข์มากๆ กับทุกข์น้อยลงจนหมดทุกข์แล้วก็นิพพาน เพราะโดยแท้จริงแล้วไม่มีความสุข มีแต่มายา และกล่าวถึงหลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ว่าการดำรงชีวิตนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะจะต้องต่อสู้กับปัญหาน้อยใหญ่นานัปการ ทั้งปัญหาการครองชีวิต ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันไปคนละหลายปัญหาชีวิตควรเป็นอยู่อย่างมีความสุข เมื่อคนที่เคยรู้จักคุ้นเคยเคยพบกัน คำถามประโยคที่สองหลังจากกล่าวคำว่า สวัสดีเป็นการทักทาย คือ สบายดีไหม? “คำว่าสบายดี” ในความหมาย คือ มีความสุขเพราะมนุษย์โดยทั่วไปพากันแสวงหาความสุข ความสุขจึงเป็นเป้าหมายใหญ่ของชีวิต ความสุขมีทั้งสุขแบบโลก และสุขแบบธรรม สุขแบบโลกเป็นความสุขของชาวโลก หรือชาวบ้าน ได้แก่ พวกคฤหัสถ์ หรือฆราวาส จะพึงมีส่วนสุขแบบธรรมเป็นความสุขเกิดจากฌานสมบัติ และภาวะที่ไม่มีกิเลส หรือปราศจากความทุกข์ทางใจ

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *การพัฒนาที่ยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๕.

^{๑๑} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *คู่มือพุทธธรรม (ฉบับสมบูรณ์)*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันสันติธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๘-๑๙๙.

๖. ใจเพชร กล้าจน^{๑๒} กล่าวถึงวิถีชีวิตแนวพุทธว่า การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาที่ก้าวหน้าที่สุดนั้น ต้องทำอย่างประหยัดที่สุด คือ ใช้เงินหรืออุปกรณ์ต่างๆ น้อยที่สุด (ทำแบบคนจน) แต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยส่วนตัวจะกินใช้เพียงเล็กน้อย ทำการงานด้วยสิ่งที่ประหยัด เรียบง่ายที่สุดแต่เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ผลผลิตส่วนที่เหลือก็แบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่น ดังคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ให้ของดี ย่อมได้ของดี” “ปราชญ์ผู้ให้ความสุข ย่อมได้รับความสุข” “ผู้ให้สิ่งที่เลิศ ย่อมได้รับสิ่งที่เลิศอีก” “ผู้ให้สิ่งที่ประเสริฐ ย่อมถึงฐานะที่ประเสริฐ” “นอกจากการแบ่งปันเพื่อแผ่กันแล้ว สัตว์ทั้งปวงหาไม่มีที่พึงอย่างอื่นไม่” ซึ่งเราต้องทำสิ่งดังกล่าวด้วยตัวของเราเอง ตามคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ตนแลเป็นที่พึงแห่งตน” ดังนี้แล้ว ชีวิตที่ประเสริฐมีคุณค่าและผาสุก คือ ชีวิตที่ประหยัด เรียบง่าย พึ่งตนและแบ่งปัน เป็นชีวิตที่ให้และเสียสละ ผู้ที่ให้คือผู้ทำงานฟรี “อาชีพทำงานฟรี คือ เป็นอาชีพที่ดีที่สุด เป็นอาชีพที่มั่นคงที่สุด มีคุณค่าและผาสุกที่สุด”

๗. อี.เอฟ.ซูเมกเกอร์^{๑๓} ได้กล่าวถึง พุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) ในหนังสือชื่อ Small is beautifulว่า ความเรียบง่ายกับหลักอหิงसानั้น มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด โดยประจักษ์ชัด รูปแบบการบริโภคที่ดีเลิศซึ่งก่อให้เกิดความพอใจอย่างมากโดยการบริโภคแต่เพียงน้อยนั้น ช่วยให้นุชนสามารถมีชีวิต อยู่ได้โดยปราศจากความกดดันและความเครียดมากนัก และช่วยให้นุชนปฏิบัติตามธรรมะเบื้องต้นของพระพุทธเจ้า ที่ว่าควรละเว้นความชั่วและทำความดีได้ โดยเหตุที่ทรัพยากรทางกายภาพมีอยู่โดยจำกัดทุกแห่งหน หากมนุษย์หาทางสนองความต้องการแห่งตนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอควรย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าจะทำให้ไม่ต้องไปแย่งชิงกับผู้อื่นมากเหมือนกับกรณีที่มนุษย์ต้องพึ่งพาการใช้ทรัพยากรในอัตราสูงนี้ฉันใด ผู้ที่อาศัยในท้องถิ่นที่พึ่งพาตนเองได้มาก ย่อมมีส่วนก่อความรุนแรงขนานใหญ่ได้น้อยกว่า ผู้ที่อยู่รอดได้ด้วยการพึ่งพาระบบการค้าทั่วโลกฉันนั้น ดังนั้นตามทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ การผลิตโดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อสนองความต้องการในท้องถิ่นนั้นก็นับเป็นวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีเหตุผลมากที่สุด ส่วนการพึ่งพาสินค้าเข้าจากที่ห่างไกลและความจำเป็นที่ตามมาจะต้องส่งสินค้าออกไปให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกลและไม่เป็นที่รู้จัก นับเป็นการไม่ประหยัดอย่างยิ่งมีกรณียกเว้นเพียงบางกรณีที่มีเหตุผลอันสมควรเท่านั้น

^{๑๒} ใจเพชร กล้าจน, คนพอเพียง, (สมุทรสาคร: พิมพ์ดี, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐.

^{๑๓} อี.เอฟ.ซูเมกเกอร์, จิวแต่แจว : เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ, แปลโดย สมบูรณ์ สุภศิลป์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๗๖-๗๗.

๘. สมณะโพธิรักษ์^{๑๔} กล่าวว่า งานตลาดอารีเยนี้ อาตมาให้ความสำคัญเป็นบุญญาวุธ หมายเลข ๒ เพื่อจะเป็นกิจกรรมนาร่องของ สังคมมนุษยชาติ เพราะอาตมามองเห็นว่า การพาณิชย์ หรือธุรกิจการค้าการขาย นับวันจะเป็นเส้นเลือดของการดำเนินชีวิตของมนุษย์แล้ว..ทุกวันนี้คนมากขึ้น ความต้องการเพิ่มขึ้น การแย่งชิงก็มากขึ้นตาม ต้องกระเปียดกระเสียวกันมากขึ้น ต่างๆ นานา การค้าขายก็เลยกลายเป็น เรื่องที่ซับซ้อนเกี่ยวกันเข้มข้นต่อไปในอนาคต อีกทั้งร้อยพันปีก็แล้วแต่ ธุรกิจนี้จะไม่ซาลง มีแต่จะจัดจ้านขึ้น จนถึงจุดวิกฤติ อาตมาจึงเห็นว่า จำเป็นจะต้องเตรียมคน เตรียมจิตนิสัยของคน เตรียมวิธีการ ให้มีระบบ มีความรู้ ความเข้าใจ ที่จะอยู่กับธุรกิจพวกนี้ได้ ซึ่งในด้านการค้า ระบบทุนนิยม พ่อค้าแม่ค้าต้องจ้อลูกค้า ต้องเอาใจลูกค้า ต้องยอมลูกค้า แต่ของเราเองไม่ต้องจ้อ ไม่ต้องเอาใจ แต่เราก็สุภาพกับผู้ซื้อ แม้มีผู้ขายบางเจ้าไม่สุภาพ เราก็ยังว่ากล่าวตักเตือนกันเลย ไม่ได้ไปกดขี่ดูถูกดูแคลน ไปแบ่งไปกดอะไรเขา เหมือนไปแจกโรงบุญ เราไปให้เขา และก็ให้เขา มันเป็นเรื่องอะไรที่เราทำได้ นี่เป็นการสร้างจิตวิญญาณ และสร้างวัฒนธรรมที่ดี

๑.๖.๒ สุขุณินิพนธ์/วิทยานิพนธ์ /รายงานวิจัย /สารนิพนธ์/บทความ

๑. นิตยาภรณ์ สุระสาย^{๑๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมมีหลักการ คือ ดำเนินการพัฒนามุคคัลให้สามารถดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์ วิถีธรรมในวิถีชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วยธรรมะเป็นตัวเลิศ การรับประทานอาหารปรับสมดุลและออกกำลังกายอย่างพอเพียงเป็นตัวอย่าง และรู้จักประมาณการเลือกใช้วิธีการระบายพิษ ปรับสมดุลให้พอเหมาะเป็นตัวอย่างเสริม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามุคคัลให้สามารถดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิต ซึ่งมีการดำเนินการอยู่ ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) สร้างความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ ๒) ศึกษาให้เข้าใจและทดลองพิสูจน์ ๓) ปฏิบัติด้วยอิทธิบาท ๔ และ๕ เป็นแบบอย่างที่ดี ๕) รวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ แล้วทำการประเมินผลความรู้ การรับรู้ความสามารถเอง การปฏิบัติ และสุขภาวะบุคลากรสาธารณสุขของครุฑ โดยมีเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ได้แก่ แรงบันดาลใจ เปิดใจเรียนรู้ ศรัทธาแบบอย่างที่ดี เชื่อเรื่องวิบากกรรมเป็นปัจจัยภายในและได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว จิตอาสา บุคลากรสาธารณสุข แหล่งเรียนรู้การแพทย์วิถีธรรม มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคมเป็นปัจจัยภายนอก

^{๑๔} สมณะโพธิรักษ์, “สืบห่านาที่กับพ่อท่าน ตลาดอารีเยปีใหม่'๔๕ (บุญญาวุธหมายเลข ๒)”, สารโศก, [ออนไลน์], อันดับ ๒๔๓ (ธันวาคม ๒๕๔๔), ๒๗ ย่อหน้า, แหล่งที่มา: <https://asoke.info/Sanasoke/SA243/13.html> [๑๑ มกราคม ๒๕๖๕].

^{๑๕} นิตยาภรณ์ สุระสาย, . รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, (๒๕๖๓), หน้า ๒๐๓.

๒. พระมหาสุรชัย ขยาภิวัฒน์โน (พุดชู) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง **เบญจศีลเบญจธรรม:หลักจริยธรรมทางธุรกิจเชิงพุทธ**^{๑๖} สรุปใจความได้ว่า เบญจศีลเบญจธรรมเป็นจริยธรรมขั้นต้นในพระพุทธศาสนาที่ขัดเกลากิเลสและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจ การประยุกต์หลักธรรมดังกล่าว ทำให้เกิดจริยธรรมทางธุรกิจ ที่ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรธุรกิจให้เจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจในสังคมหลังยุคอุตสาหกรรม หลักเบญจศีลเบญจธรรมประกอบด้วยธรรมที่เป็นคู่ทั้ง ๕ คือ ห้ามฆ่าสัตว์คู่กับเมตตากรุณา ห้ามลักทรัพย์คู่กับสัมาอาชีวะ ห้ามผิดคู่ครองคู่กับสำรวมในกรรม ห้ามพูดปดคู่กับสัจจะ ห้ามเสพของมีนเมาคู่กับสติสัมปชัญญะ หลักจริยธรรมทั้ง ๕ คู่นี้เป็นเครื่องประกันความสงบสุข ความปลอดภัย และความร่มเย็นแห่งชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว และสังคมภายนอก รวมถึงสังคมภายในขององค์กรธุรกิจให้เจริญมั่งคั่งและยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณค่าและค่านิยมในการบริโภคเพื่อ ยกระดับคุณภาพชีวิต การทำงานอย่างมีความสุข การแข่งขันในลักษณะสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาภาคผลิตให้เกิด ผลประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าการทำลายซึ่งกันและกัน

๓. พระคมสัน เจริญวงศ์และคณะ^{๑๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ พบว่า แนวคิดการผลิต โดยเน้นที่ผู้ประกอบการเพราะเป็นผู้ตัดสินใจใช้ปัจจัยการผลิตทั้งหมด ต้องเป็นผู้มีเจตนาดี มีความซื่อสัตย์ ต่ออาชีพ เว้นจากมิจฉาณิชชา มีสัมาอาชีวะในการผลิต ไม่แสวงหากำไรมากจนเกินไป แนวคิดการบริโภค โดยเน้นการรู้จักพอประมาณในการบริโภค หรือโภชนมัตตัญญตา และมีขณิมาปฏิบัติ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ควบคุมการบริโภคในระดับที่เหมาะสม แนวคิดการเงิน โดยเน้นหลักอู่ฐาน สัมปทา สมชีวิตา และอารักขสัมปทา และเว้นจากอบายมุข แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ โดยเน้นปัจจัย แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์ โดยเน้นความสุขที่มนุษย์ ควรมี ๔ อย่าง ได้แก่ สุขเกิดแต่การมีทรัพย์ สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค สุขเกิดแต่การไม่เป็นหนี้ สุข เกิดแต่การเป็นผู้ปราศจากโทษ แนวคิดการบริโภคใช้สอยปัจจัยพื้นฐาน โดยเน้นการรู้จักขยันหาทรัพย์ ในทางที่ชอบธรรมให้เพิ่มมากขึ้น รู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้นั้นเพื่อเป็นหลักประกันชีวิต รู้จักคบคน เพื่อให้ทรัพย์เพิ่มพูน รู้จักดำรงชีวิตให้พอเหมาะ พอดี พอเพียง ใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิตรัดกุมไม่ฟุ่มเฟือย

^{๑๖} พระมหาสุรชัย ขยาภิวัฒน์โน (พุดชู), “เบญจศีลเบญจธรรม:หลักจริยธรรมทางธุรกิจเชิงพุทธ”, **วารสารปัญญาวิวัฒน์**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒): ๓๑๖-๓๒๙.

^{๑๗} คมสัน จิตเมธโส และคณะ, การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๐๑.

๔. สมชาย เบ็ญจวรรณ^{๑๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง **แนวทางการบริหารจัดการธุรกิจตามหลักพุทธจริยศาสตร์** คนและวัตถุ หมายถึง คนกับความรู้ ความชำนาญ เป็นเรื่องของคนส่วนทรัพยากรธรรมชาติและทุน เป็นเรื่องของวัตถุ ดังนั้น การดำเนินธุรกิจจะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรกเพื่อให้มีคุณภาพ การพัฒนาวัตถุก็จะเป็นไปได้ง่าย หลักสัมมาอาชีวะ การประกอบธุรกิจที่ขอต้องพิจารณาในขอบข่าย ๒ ประการ คือ ๑) ละการเลี้ยงชีพที่ผิดเสีย อาชีพที่ผิดธรรม (มิถุนาอาชีวะ) และ ๒) ประกอบการงานเลี้ยงชีพที่ชอบที่สุจริต ละเว้นอภินิหาร (เบญจศีล) การบริหารจัดการธุรกิจตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ต้องยึดหลักปาปนิกรรม หลักปฏิบัติของพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้า ๓ ประการ ได้แก่ ๑) จักขุมาตาตี ๒) วิธโร จัดเจนธุรกิจ ๓) นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัยแล้วดำเนินตามหลักโกควิภาค ๔ ซึ่งปรากฏในหลักธรรมทศ ๖ คือ เภฏฐิมทศ คือ ทศเปื้องล่างหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจสามารถช่วยวางรากฐานความเจริญสู่สังคมในฐานะเป็นระบบที่สร้างความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศีลธรรมของชุมชน

๕. เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และพระมหาสุพร รุกขิตธมโม^{๑๙} ศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมาผลการวิจัยพบว่า Ecosystem ระบบนิเวศทางธุรกิจStartup คือ ระบบที่เชื่อมโยงกันของห่วงโซ่ทางคุณค่าของธุรกิจแต่หน่วยที่สามารถช่วยเหลือหรือสนับสนุนธุรกิจร่วมกันมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้เกิดเป็นห่วงโซ่คุณค่า ได้แก่ ๑) Startup Company ๒) Investor ๓) Supporting Organization การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ใน จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเป็น ๖ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก คือ หลักพรหมวิหารธรรม หลักอปริหานิยธรรม ๒) ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า คือ หลักปาปนิกรรม หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ หิริ และโอตตปปะ ๓) ด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต คือ หลักสัปปุริสธรรม และหลักทฤษฎีธรรมิกัตถะ ๔) ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน คือ หลักฆราวาสธรรม หลักคิหิสุข ๕) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ หลักอิทธิบาท ๔ หลักกัลยาณมิตร ๖) ด้าน การส่งเสริมสัมมาชีพของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ Startup ได้แก่ หลักสัมมาอาชีวะ หลักโกควิภาค

^{๑๘} สมชาย เบ็ญจวรรณ, “แนวทางการบริหารจัดการธุรกิจตามหลักพุทธจริยศาสตร์”, **ลักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (สทสม.)**, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๒): ๑-๑๔.

^{๑๙} เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และพระมหาสุพร รุกขิตธมโม, “การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา”, **Journal of Roi Kaensarn Academi**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๖๗-๘๔.

๖. พระมหาสุภวิชัย ปภสฺสโร^{๒๐} (วिरาม), รศ., พระครูใบฎีกาพิศศักดิ์ นรินโท ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า รายได้ที่ได้จากการทำงานแบ่งเป็นรายได้ประจำและประกอบอาชีพที่มีลักษณะ อาชีพการงานที่ควรหรือไม่ควรประกอบ ควรประกอบแต่สัมมาอาชีพทั้งทางกายวาจาและใจเป็นอาชีพ ที่สุจริตชอบธรรม และงดเว้นมิจฉ้ออาชีพ การแสวงหาทรัพย์ต้องขยันหมั่นเพียรมีความรู้ความสามารถ การบริหารจัดการที่ดีและมีปัญญาในการวางแผนและแก้ไขการทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ดีต้องมี ความสามารถ การกระทำความรู้ความสามารถความขยันการบริหารวิสัยทัศน์จากการกระทำดังกล่าวซึ่ง เรียกว่าสาเหตุ หยิบจากการกระทำดังกล่าวที่เรียกว่าสาเหตุละเอียดในวณิชสูตร พระพุทธศาสนากการ แสวงหา ทรัพย์กับการผลิตกระบวนการผลิตประกอบด้วยปัจจัยการผลิตกระบวนการผลิตและผลผลิต การผลิต เป็นการสร้างหรือการทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาใหม่

๗. พระวิทยา อายุยีน, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และจารุณี มณีกุล^{๒๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และการศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธเศรษฐศาสตร์ในแบบเรียนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์หลักธรรมพุทธเศรษฐศาสตร์ที่อยู่ในแบบเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตอนปลายมีหลักธรรมพุทธเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ๑) หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๒) หลักธรรมสัมมาอาชีพะเป็นหนึ่งในมรรค หรือมรรคมืองค์แปด ๓) หลักธรรม สุขของคฤหัสถ์ ๔) หลักธรรมโภคาทิยะ หรือโภคาทิยะ ๕) หลักธรรมการทำพลี ๖) ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจในพุทธศาสนา ๗) หลักธรรม ความสันโดษความพอเพียง และจากแบบสอบถามการศึกษา ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธเศรษฐศาสตร์ในแบบเรียนสังคมศึกษา โดยส่วนรวมพบว่าการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นหัวข้อหลักธรรมพบว่า เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเห็นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ หลักธรรมความสันโดษและความพอเพียงแนวคิดด้านการบริโภค การจัดสรรโภคทรัพย์ ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนา การใช้จ่ายโภคทรัพย์ที่ได้มาโดยธรรม และแนวคิดด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและด้านที่มีความเห็นอยู่ในเกณฑ์ดี คือ แนวคิดด้านการผลิต ตามลำดับ

^{๒๐} พระมหาสุภวิชัย ปภสฺสโร (วिरาม) และพระครูใบฎีกาพิศศักดิ์ นรินโท, “การศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ทั่วไป”, **มจร.เลย ปรัชญ์**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๓): ๘๔-๙๙.

^{๒๑} พระวิทยา อายุยีน , เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และจารุณี มณีกุล, “การวิเคราะห์และการศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธเศรษฐศาสตร์ในแบบเรียนสังคมศึกษา”, **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒): ๓๘๓-๓๙๕.

๘. **ชาตรี ชุมเสน**^{๒๒} พบว่า การศึกษาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิดในพระสุตตันตปิฎก ของพระพุทธศาสนาเถรวาท ในที่นี้ คือ อานัณยสูตร ทีฆชาณสูตรและกุลสูตร ซึ่งสามารถสรุปลงในหลัก มัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต คือ ดำเนินตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงความหมาย ของสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทาไว้ในปฐมเทศนาว่า ได้แก่ การไม่ลุ่มหลง ไม่หมกมุ่น ไม่มัวเมา ไม่ประมาท ไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนผู้อื่นพึงหลีกเลี่ยงส่วนสุดโต่ง ๒ อย่าง คือ ๑) กามสุขัลลิกานุโยค การหลง มัวเมาในเรื่อง กามสุข (ประพฤติดุชชโยคเกินไป) ๒) อตตกิลมัตถานุโยค การทรมานตนให้ลำบาก (เคร่งครัดเกินไป) เพื่อให้ดำเนินตามทางสายกลาง ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ หรือเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทาง สายกลาง เป็นทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งสามารถสรุปได้ในไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา

๙. **แก้วบุญเกื้อ ศรีลิขิตตานนท์**^{๒๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การรับรู้และการปฏิบัติตนในเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักคิดเศรษฐกิจ พอเพียงและหลักคิดเศรษฐกิจบุญนิยม: กรณีศึกษาชุมชนราชธานีโอศก พบว่า จุดแข็งของหลักคิดเศรษฐกิจบุญนิยมที่ทำให้ชาวโอศกสามารถอยู่รอดได้ในสภาวะที่เศรษฐกิจผันผวน ประกอบด้วย คุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม คือ การมุ่งเพื่อเสียสละและละอายที่จะเอาเปรียบผู้อื่น คุณลักษณะการพึ่งตนเอง คือ การรู้จักพึ่งพาตนเอง และระบบสาธารณโภคี คุณลักษณะสำนึกสาธารณะและการเสียสละ คือ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยไม่ทำกิจกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม และยึดหลักการให้ผู้อื่น ขาดทุนของเราคือกำไรของเรา คุณลักษณะการแบ่งปัน คือ การมีบูรณาการสร้างสรรค์และปัญญา ยินดีช่วยเหลือสังคมภายนอกทั้งการให้ความรู้ การฝึกอบรม การขายสินค้าด้วยหลักการค้าบุญนิยม คุณลักษณะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การปฏิบัติงานที่มุ่งจะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คุณลักษณะความยินดี ความสุข คือ หลักคิดเศรษฐกิจบุญนิยมสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีสุขภาพจิตที่ดี มีสติ เชาวปัญญา มีแรงบันดาลใจ และสร้างค่านิยมของการทำเศรษฐกิจชุมชนสำหรับชาวโอศกได้

^{๒๒} ชาตรี ชุมเสน, “การศึกษาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิด ในพระสุตตันตปิฎกของพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๑): ๖๓-๗๑.

^{๒๓} แก้วบุญเกื้อ ศรีลิขิตตานนท์, “วิเคราะห์การรับรู้และการปฏิบัติตนในเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงและหลักคิดเศรษฐกิจบุญนิยม: กรณีศึกษาชุมชนราชธานีโอศก จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๘๐-๑๘๑.

๑๐. ปรียาภรณ์ ฤทธาพรหม และพระมหามิตร จิตปณฺโณ^{๒๔} วิจารณ์หนังสือ พุทธะมาร์ เกิดตั้ง โดยสรุปว่าการตลาดกระตุ้นความต้องการผู้บริโภคให้ถึงระดับจิตใต้สำนึก คือ ตัณหา เป็น ความอยากโดยธรรมชาติ เกิดความอยากได้ อยากมี จนนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ จิตใจของมนุษย์เรามี ทั้งจิตไร้สำนึก และจิตสำนึก จิตรู้สำนึก คือ จิตใ้การควบคุม ไม่เคยอบรม บ่มเพาะ ไร้สติและความ รับผิดชอบ เป็นไปตามความอยากโดยธรรมชาติ อยากตามแบรนด์ ตามการนำเสนอของสื่อและผู้ เสนอขาย ส่วนจิตสำนึก คือ จิตที่มีสติกำกับ จิตที่รู้จักพิจารณา มีความจำเป็น ความสำคัญ หรือ พุ่มเพื่อยลี่ยนเปลืองเป็นประโยชน์สูงสุด ผู้บริโภคต้องมีสติ ตื่นรู้ ตระหนัก ไตร่ตรอง มีเหตุผลไม่ปล่อย ให้อิทธิพลมายั่ววนเราได้ แม้ธรรมะกับการตลาดนั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งแนวคิดและวัตถุประสงค์ แต่ในความแตกต่างกลับพบว่าทั้งสองสิ่งไม่ได้แยกจากกันเด็ดขาด มักพบอยู่ปะปนกันในกิจกรรม ต่างๆ และมีความเหมือนสอดคล้องกันในหลายๆ เรื่อง ช่วยเสริมสร้างความเจริญซึ่งกันและกัน เคล็ด ลับความสำเร็จจึงอยู่ที่ผสมผสานทั้งสองศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน เมื่อเข้าสู่จุดสมดุลจะช่วย สร้างสรรค์ทั้งธุรกิจและศาสนาให้ยั่งยืนได้

๑๑. ศศมน ศุพุทธมงคล^{๒๕} ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจ เพื่อสังคมที่ยั่งยืน พบว่าหลักธรรมเพื่อธุรกิจยั่งยืน ประกอบไปด้วย ๑) อรรถ ๓ เป็นธรรมที่ทรงสอน ไม่ให้ประมาทในการทำกิจการงานของตนเอง และให้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างมนุษย์และสังคม ทำกิจการให้มีประโยชน์ช่วยเหลือใน ๓ ด้าน คือ ๑.๑) ทำแล้วเป็น ประโยชน์ต่อตนเอง ๑.๒) ทำแล้วเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุประโยชน์ เข้าถึงจุดหมายแห่งชีวิตของเขาในระดับต่างๆ และ๑.๓) ประโยชน์ร่วมกัน คือ การทำกิจเพื่อส่วนรวม ทำประโยชน์ต่อชุมชน ประโยชน์สุขร่วมกันเพื่อความดีงาม ๒) กัลยาณมิตร การมีกัลยาณมิตรทำให้ เจริญในโภคทรัพย์ทั้งมนุษย์สมบัติและอริยะสมบัติ ๓) อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา กล่าวคือ คนมีฉันทะรักที่จะทำ เหตุของความเจริญ ฉันทะ ได้แก่ ขยันหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความ พยายามเข้มแข็ง อดทน ไม่กลัวอุปสรรคหรือความยากลำบาก จิตตะ เอาใจฝึกฝั คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่ง ที่ทำ ใช้ความคิดต่อเรื่องนั้น สม่่าเสมอ และวิมังสา ได้แก่ การหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง หรือ ทดลอง ใคร่ครวญหาเหตุผลและตรวจหาเหตุผล วิมังสาจะตรงกับแนวทางของการบริหารความเสี่ยง และวิธีการพัฒนาค้นหาวิกฤตการณ์ที่จะช่วยให้องค์กรก้าวหน้ายั่งยืน ตามหลักการบริหารสมัยใหม่

^{๒๔} ปรียาภรณ์ ฤทธาพรหม และพระมหามิตร จิตปณฺโณ, “พุทธะ มาร์เกิดตั้ง”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ์, ปีที่ ๘ (มกราคม – มีนาคม ๒๕๖๔): ๒๒๘-๒๔๑.

^{๒๕} ศศมน ศุพุทธมงคล, "การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืน", ดุษฎี นิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๙๐-๑๙๑.

๑๒. ญัตติ ศิริกมลพัฒน์^{๒๖} ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการใช้วาจาเชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมการค้าขาย พบว่าการใช้วาจาเพื่อส่งเสริมการค้าขาย ผู้ขายต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มี ความปรารถนาดีต่อลูกค้า มีความตั้งใจจริงที่จะ รักษาประโยชน์ของผู้ซื้อด้วยความจริงใจ ผู้ขายสินค้า จะต้องพูดแต่ข้อเท็จจริง มีความปรารถนา ดีต่อลูกค้า โดยไม่ได้ต้องการพูดเพื่อขายสินค้าหรือเพื่อ ผลประโยชน์ของผู้ขายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพูดให้ลูกค้าเข้าใจถึงประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับจาก การซื้อสินค้าด้วยความจริงใจ เป็นผู้ มีความเมตตา มีความรักปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความกรุณา คิดจะ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความ จริงใจ ไม่ได้แสสร้งพูดเพื่อผลประโยชน์ของการขายสินค้าเท่านั้น ผู้ขายต้อง แสดงให้เห็นว่าเป็น ผู้มีวินัยดี มั่นคงในศีลธรรม เป็นผู้รักความยุติธรรมนั้น ผู้ขายสินค้าต้องมีความเป็น ธรรมกับลูกค้า ซื่อสัตย์และซื่อตรงกับการขายสินค้าด้วยราคาที่เป็ธรรม ไม่เอาเปรียบผู้ซื้อมากเกินไป พูดด้วยความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี มีความสุภาพกับลูกค้า และต้องรักษาคำพูดที่กล่าวไว้ อย่งไรกับลูกค้าก็ต้องทำให้ได้อย่างที่ได้ พูดไว้จะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้ลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น

๑๓. พระครูสิริปริยัติธำรง (พิสิฐ ชุตินธโร)^{๒๗} ทำการศึกษาวិเคราะห์เปรียบเทียบโศก วิวาณ ๔ กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หลักโศกวิวาณ ๔ เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนการ ปฏิบัติให้ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพย์ โดยมีหลักการ คือ แบ่งทรัพย์เป็น ๔ ส่วน สำหรับวิธีการของโศก วิวาณมีส่วนสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นๆ ได้แก่ ทิณฐธรรมิกัตถะ ๔ อธิติบาท ๔ จักร ๔ กามโกคือ ๑๐ โศก อาทิส ๕ กุลจิรัฎฐิติธรรม ๔ ตังขณิกปัจจเวกณ์ ๔ ปาปณิกรรม ๓ วณิชชา ๕ และอบายมุข ๖ และ เป้าหมายของหลักโศกวิวาณมี ๒ ระดับ คือ ๑) ระดับปัจเจกบุคคล คือ การดำรงชีวิตที่มั่นคงและ เป็นอยู่อย่างอิสระหลุดพ้น ๒) ระดับสังคม คือ เพื่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เมื่อเปรียบเทียบหลักโศก วิวาณ ๔ กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าในด้านหลักการทั้งหลักโศกวิวาณและปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนคล้ายคลึงกัน คือ เป็นการจำแนกทรัพย์เป็นส่วนๆ เพื่อประโยชน์ในการ ดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน ด้านวิธีการมีส่วนที่แตกต่างกัน คือ วิธีโศกวิวาณต้องนำหลักธรรมหลายประการ มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องเหมาะสม ส่วนวิธีการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดพื้นที่ใช้สอย อย่างชัดเจนแล้วดำเนินการตามนั้น และด้านเป้าหมายมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ มุ่งให้เกิดคุณค่าต่อ การดำรงชีวิตที่มั่นคง ใหรู้เท่าทันและเป็นอิสระ

^{๒๖} ญัตติ ศิริกมลพัฒน์, “การศึกษาแนวทางการใช้วาจาเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการค้าขาย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๒๗} พระครูสิริปริยัติธำรง (พิสิฐ ชุตินธโร), “ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโศกวิวาณ ๔ กับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง”, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๙.

๑๔. รจเรธ ปรีกราน^{๒๘} ศึกษาเรื่องนวัตกรรมการจัดการตลาดชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ปากคลองตลาด พบว่า การตลาดเชิงสร้างสรรค์ไม่ใช่เฉพาะแต่การค้าขายให้ได้กำไรในเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่เป็นการนำเอาแนวคิดผู้ประกอบการเชิงสังคมหรือการมีความรับผิดชอบต่อสังคมเข้ามาเป็นฐานในการทำธุรกิจด้วย และเงื่อนไขในการบูรณาการนวัตกรรมการสังคมที่พบจากกรณีศึกษาโดยลักษณะที่พบมากที่สุด ได้แก่ การมีผู้นำที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และการมีทีมงานที่มีความสามารถในการดูดซับความรู้ และการมีการร่วมมือกันภายใน และการมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก และการที่ลักษณะของนวัตกรรมสังคมเอื้อต่อการรับ เงื่อนไขที่พบว่าหากขาดไปก็ยังคงมีการบูรณาการนวัตกรรมสังคม ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ การร่วมมือกับองค์กรภายนอก และลักษณะของนวัตกรรมสังคม และพบว่าใจความใหญ่ของนวัตกรรมสังคมจึงอยู่ที่ "การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและค่านิยม" ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง แต่หากทำได้แล้วจะก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่ที่เป็นผลดีต่อสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

๑๕. รินธรรม อโศกตระกูล^{๒๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ระบบบุญนิยมในชุมชนราชธานีโอศก จังหวัดอุบลราชธานี : นวัตกรรมสังคมจากภูมิปัญญาพุทธ” พบว่า ระบบบุญนิยมเกิดจากพื้นฐานความเชื่อ ๔ ประการ คือ ๑) พลังของกลุ่ม ๒) พลังของศาสนา ๓) พลังของธรรมะ ๔) พลังของกรรม ลักษณะของบุญนิยม คือ ทวนกระแสกับทุนนิยม มีความมุ่งหมายสร้างคนให้บรรลุนิพพานขั้นปรมาตม สัจจะ และจุดสมบูรณ์ของบุญนิยม คือ อิศรเสรีภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ บุรณภาพ การปฏิบัติงานในสังคมบุญนิยม ๑) กลิกรรมไร้สารพิษ ๒) ศิลปะเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลส ๓) การศึกษามีศีลธรรมเพิ่มขึ้นและมีค่านิยมในการทำงานหนัก ๔) การสื่อสารจะสื่อสารสัจจะและคุณค่าของชีวิต ๕) วิทยาศาสตร์พัฒนาเข้าถึงความจริงและคุณค่าของชีวิต ๖) ระบบเศรษฐกิจเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของส่วนรวม ๗) การเงินต้องแพร่สะพัดออกไปสร้างสรงานเพื่อสังคม ๘) การบริโภคจะเรียนรู้การบริโภคที่ไม่เกิดโทษ รู้เท่าทันและหลุดพ้นจากกระแสบริโภคนิยม ๙) สาธารณสุขเน้นการป้องกันและสร้างความสมดุลของชีวิตตามหลัก ๘ อ. ๑๐) นักบริหารจะเป็นผู้รับใช้ ผู้เสียสละทำงานฟรี ๑๑) ศาสนาเป็นอเทวนิยม ๑๒) ชุมชนมีการประสานสัมพันธ์กันเป็นช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

^{๒๘} รจเรธ ปรีกราน, “นวัตกรรมการจัดการตลาดชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ปากคลองตลาด”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๓), หน้า ๑๓๖-๑๔๓.

^{๒๙} รินธรรม อโศกตระกูล, “ระบบบุญนิยมในชุมชนราชธานีโอศก จังหวัดอุบลราชธานี: นวัตกรรมสังคมจากภูมิปัญญาพุทธ”, **รายงานวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๙), หน้า ๗๖.

๑๖. ใจเพชร กล้าจน^{๓๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ พบว่า การแบ่งปันทำให้ที่ผู้รับและผู้ให้ได้รับความผาสุกด้วยกัน ดังใน “มณฑาทิพย์สูตร” พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า “ผู้ให้ของที่พอใจย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศจ่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดีย่อมได้ของที่ดีและผู้ให้ของที่ประเสริฐย่อมเข้าถึงฐานะที่ประเสริฐ” จิตอาสา คือ ผู้ที่พยายามฝึกฝนตนเป็นผู้ให้ที่มีคุณค่าประโยชน์ให้กับมวลมนุษยชาติ โดยไม่คิดค่าตอบแทน จิตอาสาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการนำสันติภาพหรือความอยู่เย็นเป็นสุขมาสู่มวลมนุษยชาติ ต้นแบบจิตอาสาที่ประเสริฐที่สุดในโลก คือ พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุคคลที่ทำคุณสมบัติแห่งความผาสุกในตนได้ ดำรงชีวิตด้วยของกินของใช้เพื่อส่วนตนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น แต่พากเพียรทำประโยชน์สุขให้กับมวลมนุษยชาติมากที่สุด เสียสละทุกอย่างให้มวลมนุษยชาติ ด้วยความเต็มใจ สุขใจ และบริสุทธิ์ใจ จากความโลภ โกรธ หลง ทั้งปวง เป็นผู้ที่ค้นพบองค์ความรู้การสร้างจิตอาสาแนวพุทธได้อย่างไม่มีผู้ใดเทียมเท่า

๑๗. หทัยรัตน์ ขาญวิจารณ์^{๓๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพึ่งตนในรูปแบบพุทธเกษตรกรรมของชุมชนศาลือโคก อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การทำพุทธเกษตรกรรมนำหลักธรรมมาดำเนินกิจกรรมในชุมชนและการดำเนินชีวิต ชุมชนเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ ให้มีบริโภคตลอดทั้งปี อาศัยแรงงานในชุมชน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ที่รักษาสมดุลทรัพยากร นำความรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนมาใช้ สร้างความมั่นคงด้วยการผลิตปัจจัย ๔ ได้ ผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก มีเหลือจึงแบ่งปันและขายไม่หวังกำไรเอารายได้มาใช้ในชุมชน การทำเกษตรแบบผสมผสานการใช้ทรัพยากรเน้นการรักษาระบบนิเวศ โดยปลูกพืชผสมผสาน มีวิธีบำรุงรักษาใช้ปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพที่ทำขึ้นใช้เอง ทำให้มีทรัพยากรเพียงพอต่อการอุปโภค บริโภคในชุมชน ผู้คนในชุมชนรักาศิล ๕ ศิล ๘ เพื่อพัฒนาจิตใจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มีวัฒนธรรมพุทธร่วมกัน ดำเนินชีวิตด้วยหลักบุญนิยมและสาธารณโภคี

สรุป จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดการตลาดในพระพุทธศาสนา ที่ให้มนุษย์ในสังคมได้รับโอกาสเรียนรู้ฝึกฝนและดำเนินรอยตามคำสอนพระพุทธองค์และได้นำมาเพื่อศึกษาหลักการตลาดวิถีธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และผลที่ได้รับสอดคล้องกับหลักธรรมที่ใช้หลักองค์มรรคมงคล ๘ เพื่อให้ถึงซึ่งความดับทุกข์ ในมรรคมงคล ๘ คือ ๑) สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้องใน

^{๓๐} ใจเพชร กล้าจน, “จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ”, **คุณูปนิพนธ์ ปรัชญาคุณูปบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๘), หน้า ๖๔๐.

^{๓๑} หทัยรัตน์ ขาญวิจารณ์, “การพึ่งตนในรูปแบบพุทธเกษตรกรรมของชุมชนศาลือโคก อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา”, **สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๑-๒.

สัมมาทิฐิ ๑๐ ในอริยสัจ ๔ ซึ่งสัมมาทิฐิเป็นหัวหน้า) ๒) สัมมาสังกัปปะ ๓) สัมมาวาจา ๔) สัมมากัมมันตะ ๕) สัมมาอาชีวะ ๖) สัมมาวายามะ ๗) สัมมาสติ ๘) สัมมาสมาธิ (ฌาน ๔) มีจิตตั้งมั่นสงบจากกิเลสตัณหา ความดิ้นรนปรารถนา ลดละความโลภ ปรารถนาดีต่อกันซื่อสัตย์ต่อพระศาสนาคนใกล้ชิด จริใจมีไมตรีกับทุกคนที่เราเกี่ยวข้องโดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔ และพุทธพจน์ ๗ มาใช้ในการปฏิบัติศีลด้วยปัญญาอย่างตั้งมั่น เพื่อให้ถึงซึ่งความจริงตามความเป็นจริง อันเกิดจากกิเลสตัณหา ความดิ้นรนปรารถนา ความทะยานอยาก หรือลด ละ จางคลายความโลภ โกรธ หลง ภายในจิตใจของบุคคลที่ปฏิบัตินั้น เพื่อเป็นธงนำในการประกอบกิจการงานในชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป็นลำดับและสามารถสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นพร้อมเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนในการแบ่งปัน

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ รูปแบบการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ภาคเอกสาร ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดการตลาดในปัจจุบัน จากตำรา หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่นๆ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตลาดวิถีธรรม จากหนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตลาดวิถีธรรมในรอบของส่วนประสมทางการตลาด 7Ps จากนั้นนำข้อมูลเกี่ยวกับตลาดวิถีธรรม มาเปรียบเทียบกับแนวคิดการตลาดในปัจจุบัน และเปรียบเทียบกับหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

ภาคสนาม ข้อมูลของตลาดวิถีธรรม เป็นการเก็บข้อมูลทั้งจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดวิถีธรรมในประเด็นเรื่องบริบทของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ ความเป็นมา ความสำคัญ ความหมาย แนวคิดของตลาดวิถีธรรม

๑.๗.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

- ๑) ดร.ใจเพชร กล้าจน ผู้นำชุมชนภูผาฟ้าน้ำ และผู้บริหารตลาด
- ๒) ผู้ผลิต ชาวชุมชนภูผาฟ้าน้ำ ผู้ทำฐานงานผลิตสินค้าและบริการ เช่น ฐานงานกลีกรมไร้สารพิษ ฐานงานครัว ฐานงานกองบุญผลิตสมุนไพรต่างๆ ฐานงานสื่อ
- ๓) ผู้ขาย ชาวชุมชนภูผาฟ้าน้ำ ในฐานงานตลาดวิถีธรรม
- ๔) ผู้ซื้อ ชาวชุมชนภูผาฟ้าน้ำ และชุมชนใกล้เคียง คือ ชุมชนปกากะญอ บ้านหัวเลา ชุมชนทุ่งจ้อย ชุมชนแม่เลา และชุมชนใกล้เคียงที่มาใช้บริการที่ตลาดวิถีธรรม แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ๒๐ คน

๑.๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑.๗.๓.๑ วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อให้ได้เนื้อหาให้ได้เนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เช่น สืบค้นจาก วรรณกรรม ฎีกา วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ (Interview form) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามกำหนดไว้แน่นอน เป็นระบบ มีขั้นตอนในการเตรียมคำถามที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า (Structured Interviews) ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะตอบคำถามชุดเดียวกัน และผู้สัมภาษณ์จะบันทึกคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้วยการบันทึกเสียง เพื่อนำไปถอดเนื้อหาหรือจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ ณ ตอนนั้น

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้ ๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) กำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และการสังเกต ๓) กำหนดประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ๕) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ๖) นำไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริง

๑.๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๗.๔.๑ รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

๑.๗.๔.๒ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) วรรณกรรม บทความ ตำรา วิชาการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่างๆ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๔.๓ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ตามที่กำหนดในข้อ ๑.๗.๒

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๗.๕.๑ นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมตามวิธีในข้อ ๑.๗.๔ มาจำแนก จัดประเภท ข้อมูล การตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้วย**วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)** โดยนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา และแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ จากนั้นนำเสนอเป็นความเรียงในรูปแบบการพรรณนา

๑.๗.๕.๒ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย โดยใช้รูปแบบการพรรณนา ซึ่งผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ ได้ทราบถึงแนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

๑.๘.๒ ได้ทราบถึงแนวคิด ส่วนประสมทางการตลาด และผลของตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๘.๓ ได้ทราบแนวทางสำหรับการทำตลาดวิถีธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับกิจการอื่น

บทที่ ๒

แนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอน ที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการตลาดในปัจจุบันและหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ อรรถกถา ฎีกา หนังสือ ตำรา ผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย สรุปเนื้อหาแสดงเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดการตลาดในปัจจุบัน

๒.๑.๑ ความหมายของตลาด และการตลาด

ตลาด หมายถึง ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่างๆ สถานที่ซึ่งปรกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสียง่าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณ ซึ่งจัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด^๑

ตลาด ในความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การรวบรวมผู้ซื้อและผู้ขายซึ่งทำการค้าในผลิตภัณฑ์ที่เจาะจง เช่น ตลาดเครื่องใช้ไม้สอยภายในบ้าน หรือตลาดข้าว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นักการตลาดเห็นว่า ผู้ขายต่างๆ รวมตัวเป็นอุตสาหกรรมและผู้ซื้อหลายๆ ราย รวมกันเป็นตลาด ผู้ซื้อและผู้ขายเกิดการแลกเปลี่ยนกัน โดยผู้ขายจะมีการส่งผลิตภัณฑ์และหรือบริการ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารไปยังตลาด สำหรับส่วนที่ได้กลับมาคือเงินและสารสนเทศ^๒

^๑ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://dictionary.orst.go.th/> [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕].

^๒ ฟิลลิป คอตเลอร์, หลักการตลาด ฉบับมาตรฐาน Principles of Marketing , แปลโดย วารุณี ตันติวงศ์วานิช และคณะ, (กรุงเทพมหานคร: เพียร์สันเอดดูเคชั่นอินโดไชน่า, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

การตลาด คือ การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจด้วยการสร้างสินค้าและบริการที่มีคุณค่าโดนใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย^๓ และการตลาดคือ การเคลื่อนย้ายสินค้า และหรือบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยผ่านคนกลางหรือไม่ก็ได้ เพื่อตอบสนองความพอใจและความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ^๔

สรุป ตลาดในความหมายทั่วไป หมายถึง ที่ชุมนุมส่วนกลางที่มีการรวมกันเพื่อซื้อขายหรือหลายที่ตั้งใกล้ๆ กันในบริเวณที่เหมาะสม ขณะที่ ตลาดในความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ ที่รวมของผู้ขายหรือผู้ซื้อ และเกิดการแลกเปลี่ยนกัน ส่วนการตลาดจะมีความหมายที่กว้างกว่ามองที่กระบวนการแลกเปลี่ยนสินค้า มีผู้ขาย มีผู้ซื้อ มีตลาด และมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยน

๒.๑.๒ ความเป็นมาและความสำคัญของตลาด

ในอดีต สังคมมนุษย์มีระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง แต่ละครอบครัวสามารถผลิตพืชผลไว้บริโภคในครัวเรือนของตน ข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก เพราะอาศัยวัตถุดิบที่มีตามธรรมชาติเป็นหลัก เมื่อสังคมพัฒนาขึ้น และสามารถผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในปริมาณที่มากเกินความต้องการ จึงนำผลผลิตส่วนเกินแลกเปลี่ยนกับสิ่งของหรืออาหารที่ครอบครัวไม่สามารถผลิตขึ้นมาได้ การแลกเปลี่ยนอาจเป็นไประหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างเมืองที่อยู่ห่างไกลออกไปด้วยตนเอง หรืออาศัยพ่อค้าวัวต่างหรือกองคาราวาน แหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในสมัยแรกจึงไม่มีสถานที่ที่แน่นอน ต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นเป็นเมืองใหญ่ มีสภาพและฐานะเป็นสังคมเมือง การใช้เงินตราเริ่มแพร่หลาย

การค้าขายขยายตัวส่งผลให้ความต้องการสินค้าอุปโภคและบริโภคมากขึ้นตามไปด้วย จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีแหล่งหรือสถานที่สำหรับซื้อขายสินค้าเหล่านั้น นั่นคือ ตลาด ซึ่งมักจะเป็นที่ที่คนในชุมชนนั้นรู้จักและสามารถเดินทางไปมาได้สะดวก รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบก และทางน้ำ ขนาดของตลาดขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชน หรือจำนวนสินค้าที่นำมาวางขายในตลาดแห่งนั้น ลักษณะของตลาดยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเช่น ถ้าชุมชนใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก ตลาดชุมชนนั้นก็เรียกว่า ตลาดน้ำ ตลาดจึงเป็นสถานที่ที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในสังคมอีกด้วย^๕

^๓ เสรี วงษ์มณฑา, "กระบวนการการบริหารการตลาดและการสื่อสารการตลาด", วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๘): ๑-๑๔.

^๔ สมจิตร ล้วนจำเริญ, “บทที่ ๑ แนวความคิดทั่วไปทางการตลาด”, ใน **หลักการตลาด**, หน้า ๑-๒๒, โดยพรณพิมล ก้านนกและคณะ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รามคำแหง, ๒๕๖๐), หน้า ๔.

^๕ กฤษณะพล วัฒนวันยูและคณะ, “ตลาดนัดกับการบริหารจัดการ และการสร้างสรรค์ในวิถีชุมชน”, หน้า ๓.

“ตลาดชุมชน” หมายถึง ตลาดที่มีสินค้าอุปโภคบริโภคอยู่ในตลาด และมีองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ บริการ วัฒนธรรมท้องถิ่น หัตถกรรมชุมชน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สินค้าเกษตร สินค้าของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) สินค้าอื่นของชุมชน หรือสินค้า และบริการที่สะท้อนจุดเด่นของชุมชน ซึ่งจะเป็นแหล่งให้เกษตรกรนำสินค้ามาวางจำหน่าย “ตลาดต้องชม” ซึ่งหมายถึง ตลาดชุมชนที่กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ได้เข้าไปส่งเสริม และพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์พาณิชย์ อัตลักษณ์ของชุมชน จะเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างงานให้กับคนในชุมชนเป็นสถานที่ที่ไม่ว่าจะเป็นคนในท้องถิ่นหรือผู้มาเยือนจากต่างถิ่นต่างต้องแวะชม แวะเวียนเข้ามาจับจ่ายใช้สอย สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ควบคู่ไปกับการรักษาขนบธรรมเนียมศิลปะ และวัฒนธรรมของชุมชน ภายใต้การดำเนินงานร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในรูปแบบประชารัฐ เพื่อให้เศรษฐกิจท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน^๖

ตลาดชุมชนเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ ที่ชุมชนต้องยึดเป็นฐานที่มั่นของการสร้างเศรษฐกิจฐานราก เริ่มจากสินค้าในตลาดต้องมาจากผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ในชุมชนไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐ พยายามหมุนเวียนเม็ดเงินให้อยู่ภายในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สร้างคุณค่า และมูลค่าของผักพื้นบ้าน ขนมพื้นเมือง และหัตถกรรม ซึ่งจากการที่มีผลิตภัณฑ์ พื้นบ้าน เหล่านี้ นอกจากจะ สร้างเศรษฐกิจแล้ว ยังให้ ประโยชน์ ในอีกหลายมิติ ทั้งในด้านสุขภาพจากการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย อนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญา และวิถีของบรรพชน โดยตลาดชุมชนนี้มีใช้ตลาดเอกชน หากเป็นตลาดมวลชน ที่พ่อค้าแม่ค้า ตลอดจนผู้บริโภคล้วนเป็นหุ้นส่วนกัน นำสินค้ามาขายกันอย่างเป็นธรรม สามารถเป็นพื้นที่แห่งความรู้คิด รู้ประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งพื้นที่ตลาดชุมชนยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนยากไร้ ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ได้ใช้ เป็นช่องทางสร้างเศรษฐกิจ และสร้างรายได้ ให้ชีวิตได้^๗

ตลาดชุมชน เป็นกลไกตลาดทางเลือกรูปแบบหนึ่ง ที่สอดคล้องกับชุมชนที่มีผลผลิตเหลือขายแต่ยังมีปริมาณไม่มากนัก ไม่คุ้มสำหรับการขนย้ายไปขายนอกชุมชน แต่เพียงพอให้คนในชุมชนมาซื้อ ซึ่งในแต่ละชุมชนก็มักจะมีคนที่ไม่ได้ทำการผลิตและนิยมซื้ออาหารจากร้านค้า หรือผู้ค้าเร่จากนอกชุมชนอยู่แล้วจำนวนหนึ่ง หากคนในชุมชนเหล่านี้หันมาซื้อผลผลิตจากคนในชุมชนกันเอง

^๖ กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการดำเนินงานโครงการตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่น “ตลาดต้องชม”, (กรมการค้าภายใน, ๒๕๕๙), หน้า ๒-๓.

^๗ เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่. วิถีชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานราก : ตลาดชุมชน, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ: กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.), หน้า คำนำ.

ก็เท่ากับเป็นการสร้างการหมุนเวียนเงินอยู่ภายในชุมชนแทนที่จะหมุนออกนอกชุมชน นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างประสบการณ์การขายให้ผู้ผลิต จนเมื่อมีความชำนาญและมีสินค้ามากขึ้นจึงค่อยขยายขยายสู่ตลาด^๔

ตลาด โดยเฉพาะตลาดชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจ กับทุกคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเป็นผู้ผลิตสินค้าหรือบริการ และเป็นผู้ซื้อในขณะเดียวกัน ทำให้ชาวชุมชนมีรายได้ ได้อาหาร พืช ผักที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น ลดความเสี่ยงการใส่ลดค่าใช้จ่ายจากการซื้อสินค้าบริการใกล้บ้าน ที่มีต้นทุนค่าขนส่งน้อย ดังนั้นตลาด โดยเฉพาะตลาดชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน

๒.๑.๓ แนวความคิดหลักทางการตลาด

คอตเลอร์^๕ เสนอแนวความคิดหลักทางการตลาด (Core Marketing Concept) ที่ธุรกิจสามารถเลือกใช้ได้ ประกอบด้วย ๖ แนวคิด ดังนี้

๑) แนวคิดการผลิต (The Production Concept) เป็นแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุดในการดำเนินธุรกิจ ใช้ได้ดีเมื่อมีความต้องการซื้อ มากกว่าความต้องการขาย และเน้นการปรับปรุงคุณภาพการผลิตให้ต้นทุนต่ำลง เพื่อขายสินค้าในราคาต่ำกว่าคู่แข่ง แนวคิดนี้ถือว่า ผู้บริโภคนิยมสินค้าที่หาซื้อได้แพร่หลายทั่วไป และราคาถูก แนวคิดเช่นนี้มักถูกนำไปใช้ในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งผู้บริโภคมักจะสนใจตัวสินค้ามากกว่ารูปแบบ

๒) แนวคิดผลิตภัณฑ์ (The Product Concept) ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อคุณภาพมากกว่าราคา ในขณะเดียวกัน ผู้ผลิตเองก็เน้นไปที่การปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ แนวคิดนี้ถือว่า ผู้บริโภคชอบสินค้าที่มีคุณภาพดีที่สุด อย่างไรก็ตามผู้ผลิตสินค้า หรือบริการที่ใช้แนวความคิดนี้มักจะหลงใหลไปกับสินค้าของตนจนอาจมองข้ามความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค

๓) แนวคิดการขาย (The Selling Concept) มีการกระตุ้นการขายด้วยวิธีการในลักษณะต่างๆ เช่น ลด แลก แจก แถม เพื่อให้ซื้อมากขึ้น แนวคิดนี้มักจะถูกใช้ในสินค้าที่ขายยาก หรือไม่ได้อยู่ในความคิดที่จะซื้อเลย แนวความคิดนี้จึงมุ่งไปที่การขายเชิงรุก และความพยายามในการ

^๔ โสวัตร ธิ กลาง และปิยาพร อรุณพงษ์, “การพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อการศึกษาตลาดชุมชนในฐานะเครื่องมือทางสังคมและรูปแบบความร่วมมือของชุมชน”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^๕ Kotler, Philip, Bernard Dubois, and Delphine Manceau, **Marketing management**, 11th ed, (Upper Saddle River NJ , 2003), pp. 26-42.

ส่งเสริมการตลาด แนวความคิดนี้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า ลูกค้ามีความเฉื่อยในการซื้อ หรือบางครั้งอาจรู้สึกต่อต้านการซื้อ ดังนั้นฝ่ายการตลาดจึงมีหน้าที่ เคลี้ยกล่อมให้ซื้อ และเชื่อว่ากิจการมีเครื่องมือการส่งเสริมการตลาดที่สามารถใช้กระตุ้นให้เกิดการซื้อ แนวความคิดนี้ใช้ได้ดี กับสินค้าที่ผู้คนโดยทั่วไป ไม่ได้แสวงซื้อ หรือไม่คิดจะซื้อ ได้แก่ ประกันชีวิต สารานุกรม เป็นต้น เหล่านี้มีเทคนิคการขายที่หลากหลาย ที่จะทำให้ลูกค้าเชื่อถือในประโยชน์และผลิตภัณฑ์ของตน นอกจากนั้นแนวความคิดนี้ใช้ได้กับกิจการที่ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไร ได้แก่ การบริจาคเงินเพื่อการศึกษา การหาเงินเข้าพรรคการเมือง เป็นต้น

ธุรกิจส่วนใหญ่ จะใช้แนวคิดนี้เพื่อผลิตสินค้ามาจนล้น เป็นการผลิตเพื่อขาย ไม่ได้ผลิตตามที่ต้องการ แต่ในยุคเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม ธุรกิจต่างๆ ต้องแย่งชิงลูกค้ากัน มีการโฆษณาทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โดยผู้ขายแต่ละรายพยายามขายสินค้าของตนอยู่ตลอดเวลา ผลก็คือสังคมมองการตลาดว่า หมายถึงการขาย และการโฆษณากันอย่างดุเดือด

๔) แนวคิดมุ่งตลาด (The Marketing concept) แนวคิดนี้เกิดขึ้นเมื่อกลางปี ๑๙๕๐ แนวคิดมุ่งตลาดนี้ ยึดหลัก มุ่งเน้นลูกค้าและแสวงหากำไรจากความพึงพอใจของลูกค้า มิใช่เป็นการตามล่าหาลูกค้า หรือการหาลูกค้าให้เหมาะกับผลิตภัณฑ์

แนวคิดการผลิต แนวคิดผลิตภัณฑ์ และแนวคิดการขาย นั้น มีข้อจำกัดสำหรับการใช้ใน ปัจจุบัน กล่าวคือ แนวคิดการตลาดใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์กร เริ่มต้นจากการตรวจสอบความจำเป็น และความต้องการต่างๆ ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และนำเสนอสิ่งที่ต้องการนั้น โดยพยายามสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพกว่าคู่แข่ง ประสานกิจกรรมต่างๆ ที่จะกระทบต่อลูกค้ากลุ่มนั้นเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุด

๕) แนวคิดทางด้านลูกค้า The Customer concept) มุ่งเน้นความต้องการส่วนตัวเฉพาะลูกค้าแต่ละราย เพื่อเสริมสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีต่อกิจการตลอดจนสร้างคุณค่าที่ลูกค้าได้รับให้ตลอดชีพถ้าเป็นไปได้

๖) แนวคิดทางการตลาดเพื่อสังคม (The Societal marketing concept) แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม มีจุดเริ่มต้นเช่นเดียวกับแนวคิดการตลาดในรูปแบบอื่นโดยตรวจสอบความจำเป็น ความต้องการ ตลอดจนความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และนำเสนอสิ่งที่ลูกค้าต้องการ โดยสร้างความพึงพอใจให้กลุ่มเป้าหมายให้ได้มากกว่าคู่แข่งขึ้น โดยเน้นการรักษาไว้ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่รักษาความสมดุลระหว่างการทำกำไรของกิจการ ความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภคตลอดจนผลประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของมวลชน

ภายใต้กระแสนิยม บริโภคนิยมในปัจจุบัน ทำให้ระบบตลาดกลายเป็นที่ยอมรับว่าเกี่ยวข้องและมีอยู่ในชีวิตเราอย่างปฏิเสธไม่ได้ และแนวความคิดที่คอตเลอร์นำเสนอ มีช่วยทำให้มีการพัฒนาการในเชิงที่เป็นคุณกับมนุษย์และโลกในทางที่เป็นส่วนรวมมากขึ้นกล่าวคือ เพิ่มมิติการให้คุณค่าของมนุษย์มากกว่าสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ เน้นการให้คุณค่ามาสู่มนุษย์ผู้ซึ่งดำรงอยู่ในฐานะของผู้บริโภค มิติของความสัมพันธ์ จึงไม่ได้ดูแห้งแล้ง และเย็นชาจนเกินไปไม่เหมินเฉยต่อความเป็นมนุษย์ มีความเด่นชัด และเหมาะสมกับโลกยุคใหม่มากขึ้น คอตเลอร์ได้เสนอ วิธีอันชาญฉลาดในการทำตลาด โดยการเข้าไปเข้าใจถึงธรรมชาติความต้องการของมนุษย์ ในทางตรงกันข้าม หากผู้ที่นำความคิดของเขาไปใช้โดยไม่มีกรอบของคุณธรรมและจริยธรรมเป็นตัวควบคุมกำกับในระดับจิตสำนึกแล้ว ก็อาจใช้ประเด็นนี้เป็นจุดอ่อนในการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติของความต้องการของมนุษย์ได้^{๑๐}

๒.๑.๔ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

ส่วนประสมทางการตลาดเป็นส่วนสำคัญที่สุดของกิจกรรมทางการตลาดและมีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณค่าและความพึงพอใจเพื่อตอบสนองความคาดหวังของลูกค้า แนวคิดของส่วนประสมทางการตลาดทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่องค์กรใช้เพื่อความอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน^{๑๑} ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ซึ่งบริษัทนำมาใช้ร่วมเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย^{๑๒} ในปี ๑๙๖๔ แม็กคาร์ธี McCarthy นำเสนอ ส่วนผสมทางการตลาดประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบหลัก: 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion)^{๑๓} ในปี ๑๙๘๑ บูมส์และบิตเนอร์ (Booms and Bitner) นำเสนอองค์ประกอบหลักเพิ่มเติม ๓

^{๑๐} ยุวดี ช่วยกิจ, “ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางการตลาดของฟิลลิป คอตเลอร์ กับลัทธิบริโภคนิยม”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๖๕.

^{๑๑} Darmawan, Didit, and Elodie Grenier, "Competitive Advantage and Service Marketing Mix", *Journal of Social Science Studies (JOS3)*, Vol. 1 No. 2 (2021): 75-80.

^{๑๒} Kotler, Philip, *Marketing Management: Analysis, Planning, Implement, and Control*. (Prentice-Hall, Inc, 1997), p 92.

^{๑๓} Goi, Chai Lee, "Marketing Mix: A review of P", *The Journal of Internet Banking and Commerce*, Vol. 10 No.2 (1970): 1-11.

องค์ประกอบ สำหรับการตลาดในรูปแบบบริการ ประกอบด้วย บุคคล (People) กระบวนการ (Process) หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) ^{๑๔} ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๑๕}

๑. ผลิตภัณฑ์ (Product) สินค้าหรือบริการที่จะนำเสนอให้โดนใจลูกค้าผู้บริโภค กลุ่มเป้าหมาย ทั้งคุณสมบัติ จุดเด่น คุณประโยชน์และคุณค่า

๒. ราคา (Price) การตั้งราคาที่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายยอมจ่ายด้วยความเต็มใจ ให้มีความสำคัญด้านความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าที่ลูกค้าจะได้กับราคาที่ลูกค้าต้องจ่าย

๓. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การกระจายสินค้าและการบริหารสินค้าคงคลังให้ลูกค้าหาซื้อสะดวก หาซื้อได้ง่าย และไม่มีปัญหาสินค้าขาดตลาด มีจำหน่าย ณ สถานที่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายคาดว่าจะมีสินค้าขาย

๔. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การส่งเสริมการตลาดเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายซื้อสินค้า ด้วยการให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าที่โดดเด่นให้ตราสินค้า (Brand Equity Branding) โดยให้ความสำคัญกับการใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communications-IMC)

๕. บุคคล (People) การพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายทุกระดับให้เป็นคนเก่งและดี มีวิญญานการตลาดที่ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าให้ลูกค้ามุ่งเน้นสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า เข้าใจแนวความคิดของการเป็นทูตของตราสินค้า (Brand Ambassadors) ที่จะต้องเข้าใจคุณค่าหลักของตราสินค้า (Core Value of Brand or Brand Essence)

๖. กระบวนการ (Process) การวางระบบเพื่อให้กระบวนการทำธุรกรรมที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีมาตรฐานคงเส้นคงวาเพื่อให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจ

๗. ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) การจัดบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ประกอบการให้ลูกค้าเกิดความประทับใจตามหลักการของการสร้างตราสินค้าแบบองค์รวม ด้วยการให้ความสำคัญกับการสัมผัสตราสินค้าให้ครบทุกอายตนะ (Brand Sense) เมื่อได้เห็นต้องพบภาพที่ประทับใจ เมื่อได้ยินต้องได้ยินเสียงที่ไพเราะระรื่นหู เมื่อได้กลิ่นจะต้องเป็นกลิ่นหอมชื่นใจ เมื่อได้สัมผัส ต้องได้รับความอบอุ่น ความสบาย และเมื่อได้ลิ้มรสอาหารจะต้องอร่อย

^{๑๔} Booms, B.H. and Bitner, M.J., “ Marketing strategies and organization structures for service firms”, **Marketing of Services**, eds. by J. H. Donnelly and W. R. George, (Chicago: American Marketing Association, 1981): 47-51.

^{๑๕} เสรี วงษ์มณฑา. "กระบวนการการบริหารการตลาดและการสื่อสารการตลาด", **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๗ ฉบับที่. ๒ (๒๕๕๘): ๑-๑๔.

กล่าวโดยสรุป แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps เป็นเครื่องมือที่องค์กรใช้เพื่อความอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน การนำแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จะทำให้เห็นศักยภาพความได้เปรียบ เสียเปรียบในการแข่งขันของตลาดวิถีธรรมได้

๒.๒ ความหมายและความสำคัญของตลาดในพระพุทธศาสนา

๒.๒.๑ ความหมายของตลาดในพระพุทธศาสนา

คำว่าตลาดที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ในภาษาบาลี คือคำว่า อาปาณ (นปฺ.) อาปโณ (ปฺ.) ปณยวิธิกา (อิตฺ.) และคำว่าชาวตลาด ใช้คำว่า อาปณโก (ปฺ.) โดยมีความหมายถึงสถานที่ที่มีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกัน

ตลาดเป็นที่รวมของผู้คนทุกฐานะ ไม่ว่าจะอยู่ในวาระใด พระนามของพระเวสสันดร พระนามของพระโพธิสัตว์ ชาติที่ ๑๐ ในทศชาติชาดกที่บำเพ็ญทานบารมี มาจากภาษาบาลีว่า เวสสันดร โดยทั่วไปมีความหมายว่า “พระผู้ประสูติกลางถนนของพ่อค้าหรือตลาด” มาจากการสมาสกันของคำสองคำ คือเวสส แปลว่า พ่อค้า กับ อนตร ซึ่งแปลว่า ระหว่าง กลาง^{๑๖} ในเวสสันดรชาดก กล่าวถึงประวัติการเกิดของพระเวสสันดรดังนี้^{๑๗} พระนางผุสดีนั้น จุตจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นั้นแล้ว มาบังเกิดในตระกูลกษัตริย์ทรงอยู่ร่วมกับพระเจ้าสุยชัยในกรุงเชตุดร พระนางผุสดีทรงครรภ์ถ้วนไตรมาสแล้ว เมื่อทรงทำประทัภษณพระนคร ได้ประสูติเราในท่ามกลางถนนของพวกพ่อค้า ชื่อของเรา มิได้เนื่องมาแต่พระมารดาและมิได้เกิดแต่พระบิดา เราเกิดที่ถนนของพวกพ่อค้า เราจึงชื่อว่า เวสสันดร

ลักษณะเด่นของการตลาดในพระพุทธศาสนา ได้จากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีต่อประชาชนทั่วไป และสอนต่อพ่อค้า คหบดีโดยตรง พบว่า สินค้าที่ชาวพุทธไม่ควรขาย คือ สินค้าที่เป็นอันตรายก่อเกิดการเบียดเบียน ทำร้ายตนเอง หรือผู้อื่น ส่งเสริมการฝึกศีล ๕ ฝึกอบายมุข นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าสอนให้ทุกคนปฏิบัติอยู่ในอริยมรรค ๘ ซึ่งรวมถึงสัมมาวาจา สัมมาภังค์ มั่นคง ด้วย ดังนั้น การตลาดในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึง ที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า และหรือบริการที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สัตว์อื่น จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยผ่านคนกลางหรือไม่ก็ได้ และกิจกรรมทางการตลาดที่สร้างขึ้น จะเป็นการกล่าวด้วยความซื่อสัตย์ ไม่หลอกลวง

^{๑๖} สมบัติ มั่งมีสุขศิริ, “หากพระเวสสันดรไม่ได้ประสูติกลางตลาด”, *ดำรงวิชาการ*, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๙): ๑๗๗-๑๘๐.

^{๑๗} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๖๖๖/๔๔๙.

๒.๒.๒ ความสำคัญของตลาดในพระพุทธศาสนา

การตลาดถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการค้าขายได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล โดยผ่านวรรณะพราหมณ์ แพศย์ และกษัตริย์ โดยการค้าจะประกอบด้วยพ่อค้าที่เป็นเจ้าของกิจการ และลูกน้องจำนวนมาก โดยจะนำสินค้าบรรทุกเกวียนเป็นขบวนใหญ่ นำสินค้าจากที่หนึ่งไปแลกเปลี่ยนสินค้าในที่หนึ่ง โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ โดยในสมัยพุทธกาลนั้นนับว่าเมืองสาวัตถีเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางในการค้าขายที่มีชื่อเสียงมาก ซึ่งในการค้าต่างเมืองนั้นพ่อค้าก็อาจจะร่วมขบวนเดินทางไปด้วยกัน และจะแต่งตั้งท่านหนึ่งเป็นหัวหน้าพ่อค้า จะพบว่าการค้าขายเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับและได้รับการยกย่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล^{๑๘}

การค้าขายในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ การซื้อมาขายไป แลกเปลี่ยนสิ่งของสินค้าและเครื่องอุปโภคเพื่อเลี้ยงชีพ ทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือระหว่างรัฐกับรัฐ ภิกษุผู้เดินทางไปต่างเมือง จะไปกับกองคาราวานพ่อค้า ดังนั้นภิกษุกับพ่อค้ากองเกวียนจึงมีการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน และกันอย่างแยกไม่ออก การค้าขายมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวรรณะแพศย์ ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ประกอบการค้า และพาณิชย์การต่างๆ แพศย์ สันสกฤตเรียกไวศยะ บาลีเรียกเวสส เป็นพวกพ่อค้า รวมทั้งชาวนา ชาวสวน และพวกมีอาชีพเป็นช่าง เช่น ช่างทอ ช่างทอง ช่างจักสาน เป็นต้น เมื่อผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคของตนขึ้นมาแล้วก็จะนำไปค้าขายด้วยตนเอง จึงรวมอยู่ในคำว่าพ่อค้า และในสมัยพุทธกาล การค้าขายสินค้าส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทางเกษตรกรรมเพราะสังคมสมัยนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรม ประเภทของการค้าขายในสมัยพุทธกาลเป็นแบบขายตรง กล่าวคือจากผู้ขายสู่ผู้ซื้อโดยตรง โดยมีตลาดเป็นที่รวมแหล่งการซื้อขาย รวมถึงแบบผ่านพ่อค้าคนกลาง ผู้ขายทำการขนส่งบรรทุกสินค้าด้วยตนเองทั้งทางบกและทางน้ำ^{๑๙}

อาชีพค้าขาย อาชีพสำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวอินเดียในสมัยพุทธกาล คือ การค้าขาย ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทพระพุทธเจ้าตรัสถึงเรื่องการค้าไว้หลายที่ เช่น ครึ่งหนึ่งสมณะ บางพวกคิดคำนึงกันว่าในชาติหน้าตนจะเกิดเป็นอย่งนั้นอย่งนี้ พระพุทธเจ้าทรงดำนิความคิด เหล่านั้นและทรงเปรียบว่า เหมือนพ่อค้าเมื่อออกไปค้าขายก็คิดว่าเราจะได้ประโยชน์เท่านี้จากที่นั่น ที่นี้^{๒๐} หรืออีกตัวอย่างหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงยกพาณิชย์เกษตรเปรียบกับกิจการงานฐานบรรพชา โดย ทรงเปรียบเทียบการเกษตรกรรมหรือพาณิชย์กรรมที่มีกิจการน้อย มีการริเริ่มน้อย มีปัญหาน้อย

^{๑๘} อนุรุท ว่องวานิช. “การดำเนินธุรกิจแนวพุทธบูรณาการ”. เอกสารงานวิจัยนักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, (หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐ ๒๕๖๑), หน้า ๓.

^{๑๙} ชัยเนตร ระวีวรรณ, “การศึกษารูปแบบค้าขายและจัดเก็บภาษีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕, หน้า ๑๑๒.

๒.๓ ลักษณะตลาดในพระพุทธศาสนา

ลักษณะการตลาดในสมัยพุทธกาล กล่าวถึง อดีตชาติของพระจุลปันถก ปรากฏใน จุฬเสฏฐิชาดก ว่าด้วยการตั้งตัวได้ด้วยทรัพย์เพียงเล็กน้อยนั้น^{๒๐} สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการตลาดในพุทธกาลได้อย่างดี ดังมีเนื้อหา ดังนี้ ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์เกิดในตระกูลเศรษฐีชื่อว่า จุลลกเศรษฐี ท่านเห็นหนุตายในระหว่างถนน แล้วบอกกับชายหนุ่มผู้ยากไร้ชื่อว่า จูฬนเตวาลิก ว่าหากหนุตายตัวนี้ไปกระทำการเลี้ยงดูภรรยา และประกอบกิจการงานได้ กุลบุตรผู้ยากไร้ได้ฟังคำของเศรษฐี แล้วคิดว่า ท่านเศรษฐีนี้ไม่รู้ จักไม่พูด เขาจึงนำซากหนุตายไปจำหน่ายให้แก่คนเลี้ยงแมว ได้มาหนึ่งสตางค์ แล้วไปซื้อน้ำตาล น้ำตาลกับน้ำดื่มไปแลกดอกไม้กับ คนเก็บดอกไม้ ได้ดอกไม้มากำมือหนึ่ง แล้วขายดอกไม้มนั้นมาซื้อน้ำตาล น้ำตาลกับน้ำดื่มไปแลกดอกไม้มาขาย เก็บทรัพย์รวมไว้โดยลำดับ แล้วไปเก็บ กิ่งใบไม้แห้งในสวนหลวงที่คนรักษาไม่ ต้องการนำไปขายที่โรงหม้อ น้ำดื่มไปเลี้ยงคนตัดหญ้าขายผูกไม้ตรีไว้ และผูกไม้ตรีไว้กับพวกพ่อค้าทั้งทางน้ำและ ทางบก ต่อมาได้ข่าวว่าจะมีพ่อค้ามานำม้ามาขาย จึงไปซื้อผูกขาดหญ้าจากคนตัดหญ้าขาย พ่อค้าม้าก็ต้องมาซื้อ หญ้าจากเขาเพียงแห่งเดียว ต่อมาได้ ทราบว่าได้มีเรือเข้ามาสู่ท่า จึงเช่ารถ พร้อมกับบริวารไปยังเรือ วางมัดจำซื้อ เหมาสินค้ำมาจำหน่ายแต่ผู้เดียว จึงมั่งมีทรัพย์ขึ้นจนเป็นเศรษฐีในที่สุด^{๒๑}

จากจุฬเสฏฐิชาดกข้างต้นแสดงให้เห็นถึง ลักษณะตลาดในยุคก่อนพุทธกาล จะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าของบุคคลต่อบุคคล ของผู้ซื้อกับผู้ขาย สำหรับรูปแบบการค้าขาย/ตลาดในพุทธกาล พบว่ามี ๓ เส้นทาง ดังนี้^{๒๒}

๑) การค้าขายทางน้ำ แม่น้ำต่างๆ โดยเฉพาะแม่น้ำคงคาถือว่าเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเสมือนเส้นโลหิตเลี้ยงชีวิตของชาวอินเดียซึ่งตั้งหลักแหล่งบนสองฝั่ง ของแม่น้ำสายดังกล่าว โดยอาศัยแม่น้ำสายนั้นช่วยเหลือในด้านเกษตรกรรมและด้านคมนาคม เมื่อมี ชุมชนใหม่มากขึ้นจึงเกิดความจำเป็นทำให้ต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกัน และกัน และนั่นคือ ที่มาของการค้าขาย โดยอาศัยลำน้ำ และชุมชนบนสองฝั่งแม่น้ำเป็นตลาดซื้อขายสินค้า แม่น้ำสายๆ เช่น แม่น้ำยมุนา^{๒๓} ก็อยู่ในลักษณะเดียวกันนี้

^{๒๐} พุ.ชา.เอกก. (ไทย) ๒๗/๔/๒.

^{๒๑} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **ธรรมาภิธาน เล่ม ๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (พิมพ์แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองพระชันษาสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ๑๐๐ ปี ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖, ๒๕๕๖), หน้า. ๗๙๗-๗๙๘.

^{๒๒} กฤต ศรียะอาจ และณัฏฐ์ ศรีดี, “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์กับการประกอบอาชีพในสมัยพุทธกาล”, **รายงานการวิจัย**, หน้า ๑๙-๒๐.

๒) การค้าขายทางทะเลคนสมัยนั้นเมื่อไปค้าขายทางทะเล จะจับนกชนิดหนึ่งชื่อ “นกดูฝิ่ง” ติดเรือไปด้วย จุดประสงค์สำคัญ คือ ในกรณีที่เรือสินค้าแล่นออกไปกลางทะเลลึก มองไม่เห็นฝั่ง จะมีการปล่อยนกนั้นไป ถ้านกบินไปเห็นฝั่งก็จะบินไปเลย ไม่ย้อนกลับมาหาอีก แต่ถ้า หากนกนั้นบินกลับมา ก็เป็นที่แน่นอนว่านกนั้นมองไม่เห็นฝั่ง โดยวิธีนี้พวกพ่อค้าก็ทราบได้ว่าตนอยู่ ใกล้ฝั่งเพียงใด นอกจากนี้ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทบางแห่งยังมีข้อความแสดงให้เห็นว่ามีการค้าขาย ทางทะเลอยู่ในสมัยนั้น คือ มีการกล่าวถึงอันตรายของพ่อค้าในมหาสมุทร และกล่าวถึงเรือเดินสมุทรที่ ผูกหวาย ชันชะเนาะแล่นไปในน้ำตลอด ๖ เดือน ถึงฤดูหนาวขึ้นขึ้นบกเครื่องผูกเหล่านั้นตากแดด ตากลม ถูกฝนชะ ย่อมชำรุดเสียหายได้โดยไม่ว่า” จากการสันนิษฐานโดยอาศัยข้อความดังกล่าว ข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าทางน้ำตลอดถึงทางทะเลเป็นเส้นทางค้าขายที่สำคัญในสมัยพุทธกาล

๓) การค้าขายทางบก เส้นทางการค้าขายที่นิยมกันมากในสมัยนั้นอีกเส้นทาง หนึ่งน่าจะเป็นทางบก และถือว่าเป็นเส้นทางที่สะดวกกว่าทางน้ำ โอกาสเสี่ยงก็น้อยกว่า การค้าขาย ทางบก ส่วนมากใช้เกวียนเป็นพาหนะ มีพ่อค้าเกวียน” ครั้งหนึ่งๆ ก็ไปกันเป็นกองคาราวาน จำนวน ที่กล่าวถึงบ่อยๆ คือ ๕๐๐ แต่อาจจะมากกว่านั้น เช่น ตัวอย่างที่ว่าเกวียนหนึ่งพันเล่มเดินทางจากชนบทหนึ่ง ไปยังชนบทอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งต้องเดินทางผ่านดินแดนทุรกันดาร รอนแรมเป็นเดือนๆ อย่างมีความอดทน หรือเมื่อกองคาราวานกอง เกวียนอยู่ ณ ที่ใดเกินกว่า ๔ เดือนก็ถือว่ากองเกวียนนั้นเปรียบเป็นหมู่บ้าน เคลื่อนที่กันได้ เพราะปักหลักเกิน ๔ เดือน

เอกลักษณ์และคุณค่าในพุทธกาลได้บันทึกไว้ว่า กองคาราวานสินค้าที่จะเดินทางไปขายสินค้าพ่อค้า ณ ต่างเมืองจะพร้อมใจกันเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อขอพิงธรรมเทศนาเพื่อเป็นสิริมงคล ก่อนการเดินทางทุกครั้งๆ ไป และเมื่อกลับจากการค้าขายมาถึงยังถิ่นฐานของตนก็พร้อมใจกันจัดโรงบุญโรงทานนำผลกำไรที่ได้บางส่วนมาแบ่งปันทำโรงบุญเลี้ยงเพื่อนบ้านเป็นวัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาตามที่ดินจะมีกำลังแบ่งปันได้

สรุปลักษณะตลาดในพระพุทธศาสนา คือสถานที่ที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งอาจไม่ใช่สถานที่ประจำ มีลักษณะเด่นคือ ผู้ขายเป็นผู้สนใจในธรรม พึงธรรมเป็นประจำ และมีจิตใจในการเสียสละทำทานด้วย

๒.๔ หลักคำสอนที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

ลักษณะตลาดที่ปรากฏในพระไตรปิฎก จะเป็นที่รวมของผู้คนในชุมชน ในเมืองนั้น ซึ่งรวมทุกวรรณะ และทุกศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ไม่มีคำสอนที่ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาลักษณะตลาดในพระพุทธศาสนาพบว่า ตลาดบางส่วนเกิดจากการรวมตัวกันของพ่อค้า รวบรวมสินค้าแล้วเดินทางไปยังต่างเมือง หลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของ

พ่อค้าเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ ดังนั้นการพิจารณาหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา จึงรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสกับพ่อค้า หรือฆราวาสเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ การประกอบอาชีพ การค้าขายของชาวพุทธ รวมถึงหลักคำสอนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

๒.๔.๑ เป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ

การตลาดเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การศึกษาเป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ จะทำให้เข้าใจแนวคิดทางการตลาดในพระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น เป็นที่ทราบกันดีว่า จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา หรือพรหมจริยะนี้ คือ นิพพาน ซึ่งมีชื่อเรียกอย่างหนึ่งว่า “ปรมัตถ์” หรือ “ปรมัตถะ” แปลว่า ประโยชน์อย่างยิ่ง หรือจุดหมายสูงสุด เป็นธรรมดาว่า ในการสอนธรรม จะต้องเน้นและเร่งเร้าให้ปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดอย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนามีได้มองข้ามประโยชน์หรือจุดหมายขึ้นรองลดหลั่นกันลงมา ที่มนุษย์จะพึงได้พึงถึงตามระดับความพร้อมของตน และก็ได้จำแนกจัดวางเป็นหลักไว้ด้วย ในชั้นเดิมท่านจัดแบ่ง อตถะ หรือจุดหมายนี้ไว้เป็น ๒ ระดับ คือ ๑) ประโยชน์ขั้นต้น เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ปัจจุบัน หรือประโยชน์บัดนี้ ๒) ประโยชน์ขั้นล้ำ เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์เบื้องสูง ในกรณีเช่นนี้ ปรมัตถะ หรือประโยชน์สูงสุด ก็รวมอยู่ด้วยในข้อ ๒ สัมปรายิกัตถะ คือ เป็นส่วนยอดสุดของประโยชน์ขั้นที่ ๒ นั้น แต่ในชั้นหลัง ท่านคงประสงค์จะเน้นปรมัตถะให้เด่นชัดเป็นพิเศษ จึงแยกออกมาเป็นอีกข้อหนึ่งต่างหาก และจัดประโยชน์หรือจุดหมายนั้นเป็น อตถะ ๓ ชั้น ประกอบด้วย **ทิฏฐธัมมิกัตถะ**: ประโยชน์ปัจจุบัน **สัมปรายิกัตถะ** ประโยชน์ภายหน้า และ**ปรมัตถะ** ประโยชน์อย่างยิ่ง^{๒๓}

ในทีฆชาณสูตร^{๒๔} พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนวิธีปฏิบัติ หรือดำเนินชีวิต เพื่อเข้าถึงจุดหมายในชั้นทิฏฐธัมมิกัตถะ และสัมปรายิกัตถะประโยชน์ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑. ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ประโยชน์ปัจจุบัน สมัยโบราณคนไทยนิยมเรียกว่า “หัวใจเศรษฐี” อุ อา กะ สะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ

^{๒๓} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ ๒๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/583 [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๕]. หน้า ๕๖๔-๕๖๕.

^{๒๔} อัง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น) คือ กุลบุตรในโลกนี้เลี้ยงชีพด้วยการงานใด จะเป็นกสิกรรม พาณิชยกรรม โครักขกรรม เป็นช่างศร รับราชการ หรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา อันเป็นอุปายในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น สามารถทำได้ สามารถจัดได้

๒. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา) คือ กุลบุตรในโลกนี้มีโรคภัยที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวม ด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรมได้มาโดยธรรม เขารักษา คุ้มครองโรคภัยนั้นด้วยคิดว่า ‘ทำอย่างไร โรคภัยเหล่านี้ของเรา จึงจะไม่ถูก พระราชาโรบ โจรไม่ลัก ไฟไม่ไหม้ น้ำไม่พัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่ลักไป’

๓. กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) คือ กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญสนทนากับคนในหมู่บ้านหรือใน นิคมที่ตนอาศัยอยู่ จะเป็นคหบดี บุตรคหบดี คนหนุ่มผู้เคร่งครัด หรือคนแก่ผู้เคร่ง ครัดก็ตาม ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อม ด้วยปัญญา คอยศึกษาสัทธาสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาตามสมควร คอยศึกษาศีลสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีลตามสมควร คอยศึกษาจาคสัมปทา ของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะตามสมควร และคอยศึกษาปัญญาสัมปทาของท่านผู้ ถึงพร้อมด้วยปัญญาตามสมควร

๔. สมชีวิตา (ความเป็นอยู่เหมาะสม) คือ กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโรคภัย และทางเสื่อมแห่งโรคภัยแล้ว เลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ‘ด้วยการ ใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ’ เปรียบเหมือนคนชั่งของหรือลูกมือของคนชั่งของ ยกตราชั่งขึ้นดูก็รู้ได้ว่า ‘ต้องลดลงเท่านี้ หรือเพิ่มขึ้นเท่านี้’ ฉะนั้น กุลบุตรก็ฉันทันเหมือนกัน รู้ทางเจริญแห่งโรคภัย และทางเสื่อมแห่งโรคภัยแล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ‘ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ’ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับน้อย แต่เลี้ยงชีพอย่างฟุ่มเฟือย ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า ‘กุลบุตรผู้นี้ใช้จ่ายโรคภัยเหมือนคนกินผลมะเดื่อ’ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับมาก แต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคือง ก็จะมีผู้กล่าวหา เขาได้ว่า ‘กุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างไม่สมฐานะ’ แต่เพราะกุลบุตรนี้รู้ทางเจริญแห่ง โรคภัย และทางเสื่อมแห่งโรคภัยแล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ‘ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ’

๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ภายนอก ได้แก่ ความมีจิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความดี ทำให้ชีวิตนี้มีค่าและเป็นหลักประกันชีวิตในภพหน้า จะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ

๑. สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ กุลบุตรในโลกนี้เป็นผู้มีศรัทธา เชื่อปัญญาเครื่องตรัสรู้ของตถาคตว่า “แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค”

๒. สีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ กุลบุตรในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ฯลฯ เว้นขาดจากการเสพ ของมีนเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท

๓. จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคคือกุลบุตรในโลกนี้มีใจปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทิน มีจาคะอันสละแล้ว มีฝ่ามือชุ่ม ยินดีในการสละ ควรแก่การขอ ยินดีในการแจกทานอยู่ครองเรือน

๔. ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา คือ กุลบุตรในโลกนี้เป็นผู้มีปัญญา คือ ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา เห็นทั้งความเกิดและความดับอันเป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ตรัสถึงปรมัตถะประโยชน์อย่างยิ่งไว้ดังนี้^{๒๕}

๓. ปรมัตถะ ประโยชน์อย่างยิ่ง ประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้าตามที่แสดงมาโดยลำดับเป็นประโยชน์ที่จำกัดกาลเวลา เพราะประโยชน์ทั้ง ๒ ดังกล่าวนั้นยังเจือด้วยความทุกข์ในโลก ถึงใครจะมั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยอะไรสักเท่าไรก็จะต้องมีทุกข์ ยังไม่พ้นจากอำนาจของความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง ประโยชน์ดังกล่าวเกี่ยวกับกาลเวลาที่ล่วงไปอยู่เสมอ ปัจจุบันก็จะล่วงไปเป็นอดีตอนาคตก็จะเลื่อนมาเป็นปัจจุบัน กาลเวลาล่วงและเลื่อนกันเรื่อยๆ ไป ชีวิตพร้อมกับประโยชน์ทั้งหลายก็ล่วงไปเรื่อยๆ วิมุตติ คือความหลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ทั้งสิ้น นี่คือนิยามประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ ทางปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่นี้คือ มรรคมงคล ๘ อันย่อลงในไตรสิกขา

จากเป้าหมายชีวิตของชาวพุทธข้างต้น ผู้ขายในตลาดในพระพุทธศาสนา ขั้นต้นจะมีเป้าหมายที่ประโยชน์ปัจจุบัน เพื่อให้ได้มาซึ่ง ทรัพย์ ทรัพย์สิน ฐานะ เกียรติ ไมตรี โดยเริ่มจากเป็นผู้ขยันทำงาน รักษาทรัพย์ที่หามาได้ ไม่นำไปใช้ในทางเสื่อมหรืออบายมุข คบมิตรดี และเลี้ยงชีพตนให้เหมาะสมตามอัตภาพ ขณะที่เป้าหมายชีวิตชั้นกลางคือประโยชน์ภายหน้า คือปฏิบัติให้ถึงพร้อมด้วย ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา รวมถึงประโยชน์อย่างยิ่ง คือปฏิบัติอริยมรรคมงคล ๘ ให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น ก็เป็นสิ่งที่ชาวพุทธปฏิบัติตามอยู่ ตามความสมควรของเหตุปัจจัย เงื่อนไขชีวิตของแต่ละท่าน

^{๒๕} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **ธรรมภาณ** เล่ม ๒, หน้า ๗๙๔-๘๐๔.

๒.๔.๒ อริยทรัพย์ ๗ ประการ

เป้าหมายในชีวิตของผู้ประกอบอาชีพ คือการมีทรัพย์ พระพุทธเจ้าตรัสถึง อริยทรัพย์ ที่ชาวพุทธพึงมีไว้ใน วิตถตธนสูตร สูตรว่าด้วยอริยทรัพย์โดยพิสดาร กล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลาย ทรัพย์ ๗ ประการนี้แล ผู้ใดจะเป็นสตรี หรือบุรุษก็ตาม มีทรัพย์ ๗ ประการนี้ คือ สัทธานะ สีลธนะ หิริธนะ โอตตปปธนะ สุตธนะ จาคธนะ และปัญญานะ บัณฑิตทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่า ‘เป็นคนไม่ขัดสน’ ชีวิตของเขาก็ไม่สูญเปล่า เพราะฉะนั้น ผู้มีปัญญา เมื่อระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ความมั่นประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใสและการเห็นธรรม”^{๒๖} รายละเอียดของธรรมแต่ละข้อมี ดังนี้^{๒๗}

๑) ศรัทธา (สัทธานะ) เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ศรัทธาถือว่าเป็นทรัพย์อันหนึ่ง เป็นทรัพย์ขั้นพื้นฐาน ที่จะก่อให้เกิดทรัพย์อื่นขึ้นต่อไป เช่น คนจะรักษาศีล ต้องมีศรัทธาในการรักษาศีล จะฟังธรรมก็ต้องมีศรัทธาในตัวผู้เทศน์ จะอ่านหนังสือก็ต้องมีศรัทธาในตัวผู้เขียน จะเจริญภาวนาก็ต้องศรัทธาว่าด้วยวิธีนี้ และจะช่วยให้เรามีจิตใจสงบ ช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน นี่คือศรัทธา ถ้าไม่มีศรัทธานำแล้ว คุณธรรมอย่างอื่นมันเกิดได้ยาก เพราะฉะนั้นท่านจึงวางหลักไว้ว่า มีศรัทธาเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เพื่อจะให้เกิดประโยชน์ในการที่จะปฏิบัติอะไรต่อไปได้

๒) ศีล (สีลธนะ) การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย เป็นทรัพย์อันประเสริฐ เวลาพระให้ศีล ท่านว่า สีเลน สุขตี ยนตี สีเลน โภคสมุปทา สีเลน นิพพุตี ยนตี ตสฺมา สีลํ วิโสธเย แปลว่า จะมีความสุขก็เพราะศีล จะได้โภครทรัพย์ก็เพราะศีล จะได้ความเย็นใจก็เพราะศีล คือ ถึงนิพพาน เพราะฉะนั้น ท่านจงรักษาศีลให้บริสุทธิ์เถิด ศีลนี้จัดว่าเป็นทรัพย์ เพราะว่า คนที่อยู่ในศีลนั้น อยู่ในระเบียบวินัย เป็นคนดีในสังคม ทำความสงบเย็นให้แก่ตนและหมู่คณะ ศีลจึงนับเป็นทรัพย์อันประเสริฐอย่างหนึ่ง

๓) หิริ (หิริธนะ) ความละอายต่อบาปทุจริต

๔) โอตตปปะ (โอตตปปธนะ) ความสะดุ้งกลัวต่อบาป

ธรรม ๒ ประการนี้ เรียกว่า ธรรมเป็นโลกบาล ธรรมคุ้มครองโลก คือ หิริโอตตปปะ คุ้มครองบุคคล คนเราถ้ามีความละอายต่อบาป มีความกลัวต่อบาปแล้วอยู่ในฐานะเป็นเทวดาเหยียบบันไดเทวดาแล้ว จะก้าวต่อไปเรื่อยๆ เพราะเราเป็นคนปกติมีความละอาย กลัว ไม่กระทำความชั่วทั้ง

^{๒๖} วจ.สตตก. (ไทย) ๒๓/๖/๙-๑๒.

^{๒๗} เอกวุฒิ สารมาศ, “บทบาทและคุณธรรมของเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒-๓๓.

ในที่ลับ และที่แจ้งสิ่งใดไม่เหมาะไม่ควร เราดเว้นไม่กระทำ อยู่ในฐานะที่ปลอดภัย มีทรัพย์ภายใน คือความละอาย และความกลัวบาปเป็นพื้นฐานเป็นเหตุให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

๕) พาหุสัจจะ (สูตรนะ) ความเป็นคนได้ยินได้ฟังมาก คือ ว่าทรงธรรม รู้ศิลปวิทยามาก เป็นทรัพย์เป็นเหตุให้เกิดทรัพย์อื่นต่อไป เราจะหาทรัพย์อื่นต่อไปได้เพราะวิชาความรู้เมื่อเรามีความรู้ เราหาทรัพย์ได้ คนไม่มีความรู้จะไปหาทรัพย์ได้อย่างไร

๖) จาคะ (จาคณะ) สละให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ปัน เป็นทรัพย์อันประเสริฐ ยิ่งให้ปัน ยิ่งได้ ยิ่งให้อะไรสบาย คนเรามั่นสบายเมื่อให้ ไม่สบายเมื่อจะเอา

๗) ปัญญา (ปัญญานะ) รอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ นี่เป็นยอดทรัพย์ หรือทรัพย์ชั้นยอด คือ ปัญญา ปัญญาเป็นทรัพย์ทั้งปวง เพราะทำให้เราได้ในสิ่งต่างๆ ถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง

ทั้ง ๗ ประการนี้เรียกว่า อริยทรัพย์เป็นทรัพย์ภายใน เราต้องหาทรัพย์ภายในไว้ด้วย อย่ามีแต่ทรัพย์ภายนอก เพราะถ้ามีแต่ทรัพย์ภายนอก ไม่มีทรัพย์ภายในจะอยู่ไม่ได้สังคมจะมีแต่ความวุ่นวาย มีแต่ปัญหา แต่ถ้าเรามีทรัพย์ภายในคู่กันกับทรัพย์ภายนอกแล้วจะก่อให้เกิดความเรียบร้อย ไม่ยุ่งยาก

๒.๔.๓ สัมมาอาชีวะ ในมรรคมีองค์ ๘

หลักสำคัญของการประกอบอาชีพชอบของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนในพระพุทธศาสนาหรือหลักสำคัญของสัมมาอาชีวะนั้น ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรได้อธิบายความหมายของสัมมาอาชีวะว่า “การเว้นมิจฉาชีพ ประกอบสัมมาอาชีวะ”^{๒๘} พระอภิธรรมให้ความหมายของ สัมมาอาชีวะว่า “ความงด ความเว้น ความเว้นขาด เจตนาเป็นเหตุเว้น การไม่ทำ การไม่ประกอบ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้ำเขต การกำจัดต้นเหตุแห่งมิจฉาชีพ การเลี้ยงชีพชอบ”^{๒๙}

“อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้เรียกว่า สัมมาอาชีวะ”^{๓๐} การละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นั้นในลักขณสูตร อธิบายว่า “คือเว้นขาดจากการโกงด้วยตาซึ่งการโกงด้วยของปลอม การโกงด้วยเครื่องตวงวัด การรับสินบน การล่อลวง การตลบตะแลง การตัด (อวัยวะ) การฆ่า การจองจำ การตีซึ่งวิ้งราว การ

^{๒๘} วิ.มหา. (ไทย) ๔/๑๓/๒๑.

^{๒๙} อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๓๐๑/๙๔.

^{๓๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๖.

ปล้น และการขู่กรรโชก”^{๓๑} ซึ่งพระพุทธดำรัสนี้ มีความหมายตรงกับจุฬศีล ข้อที่ ๒๔, ๒๕ และ ๒๖ กล่าวคือ “ข้อที่ ๒๔ ภิกษุเว้นขาดจากการโก่งด้วยตาซึ่งด้วยของปลอม และด้วยเครื่องตวงวัดข้อที่ ๒๕ ภิกษุเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อลวง และการตลบตะแลง หรือข้อที่ ๒๖ ภิกษุเว้นขาดจากการตัด (อวัยวะ) การฆ่า การจองจำ การตีชิงวิ่งราว การปล้น และการขู่กรรโชก”^{๓๒} ขณะที่มหาจัตตารีสกสูตร อธิบายว่ามีฉณาอาชีวะ คือ “การพุดหลอกลวง การเลียบเคียง การหวานล่อม การพุดและเล็ม การใช้ลามต่อลาม”^{๓๓} ซึ่งตรงกับ “มัชฌิมศีล” ข้อที่ ๑๐ กล่าวคือ “ข้อที่ ๑๐ ภิกษุเว้นขาดจากการพุดหลอกลวง และการพุดเลียบเคียง เช่นที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางพวกฉันทโนภานาหารที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้วยังพุดหลอกลวงเลียบเคียงหวานล่อมพุด และเล็ม ใช้ลามต่อลาม”^{๓๔ ๓๕}

สัมมาอาชีวะ^{๓๖} มี ๒ ประเภท คือ ๑) สัมมาอาชีวะที่ยังมีอาสวะ^{๓๗} เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลคืออุปติ คือ ผู้ละมิจฉณาอาชีวะ เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้เป็นสัมมาอาชีวะ ที่ยังมีอาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลคืออุปติ และ ๒) สัมมาอาชีวะอันเป็นอริยะ^{๓๘} ที่ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค คือ การงด การเว้น การเว้นขาด เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากมิจฉณาอาชีวะ ของภิกษุผู้มีจิตไกลจากข้าศึก มีจิตหาอาสวะมิได้ เพียบพร้อมด้วยอริยมรรค เจริญอริยมรรคอยู่ นี้เป็นสัมมาอาชีวะอันเป็นอริยะ ที่ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค นั่นคือ บุคคลทั่วไปรวมทั้งพ่อค้าสามารถประพฤติหลักสัมมาอาชีวะแบบที่ยังมีอาสวะได้ คือ ยังมีกิเลส โลภ โกรธ หลง เหลืออยู่ อยู่ระหว่างขัดเกลา สลัดออกอยู่

จากสัมมาอาชีวะ ผู้ขายในตลาด เป็นผู้มืศีล มีความซื่อสัตย์ คือ ไม่โกง เช่นไม่โกงด้วยตาชั่ง ไม่โกงด้วยของปลอม ไม่โกงด้วยเครื่องตวงวัด ไม่รับสินบน ไม่ล่อลวง ไม่ตลบตะแลง เป็นต้น เป็นผู้ไม่เบียดเบียนผู้อื่นทางกายกรรม คือไม่ทำการค้าขายหาทรัพย์ด้วยการตัด (อวัยวะ) การฆ่า การจองจำ การตีชิงวิ่งราว การปล้น และการขู่กรรโชก และเป็นผู้ไม่เบียดเบียนผู้อื่นทางวจีกรรม คือไม่ทำ

^{๓๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๐/๑๙๖.

^{๓๒} ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๔/๖๖-๖๗.

^{๓๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๕/๑๘๐.

^{๓๔} ที.สี. (ไทย) ๙/๒๐๔/๖๙.

^{๓๕} พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร., “การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า”, รายงานวิจัย, (คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๔๔ – ๔๕.

^{๓๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๖/๑๘๐.

^{๓๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๗/๑๘๐.

^{๓๘} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๘/๑๘๐.

การค้าขายเพื่อหาทรัพย์ด้วยการพูดหลอกลวง การเลียบเคียง การหวานล่อม การพูดและเล็ม การใช้ลามต่อลาม

๒.๔.๔ วณิชชาสูตร^{๓๙}

วณิชชาสูตรหรือมิจฉาวณิชชาสูตร เป็นคำสอนที่เกี่ยวข้องกับสัมมาอาชีวะ สูตรว่าด้วยการค้าขายที่ไม่ควรทำทั้งด้วยตนเองและไม่ควรชักชวนบุคคลอื่นให้ทำด้วย เป็นการค้าขายที่ผิดหรือไม่ชอบธรรม ซึ่งถือว่าเป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์ และต่อสภาพแวดล้อม มี ๕ ประการ ดังนี้

๑) สัตถวณิชชา การค้าขายคัสตราวุธ หมายถึงการให้สร้างอาวุธแล้วขายอาวุธนั้น ได้แก่ ระเบิดนิวเคลียร์ ปืน ดาบ มีด เครื่องดับจับสัตว์ อาวุธอื่นๆ เป็นต้น อาวุธเหล่านี้เป็นเหตุให้ทำความผิด ก่อโทษแก่ผู้อื่น สัตว์อื่นได้ หากมีเจตนาเพื่อทำร้ายกัน จะก่อให้เกิดการทำลายล้างซึ่งกันและกัน โลกจะไม่เกิดสันติสุข

๒) สัตตวณิชชา การค้าขายสัตว์ ในที่นี้หมายถึงการค้าขายมนุษย์ ได้แก่ การค้าขายเด็ก การค้าทาส การบังคับใช้งานหรือทำงานเยี่ยงทาส การบังคับหญิงหรือชายให้ค้าประเวณี ตลอดจนการใช้แรงงานเด็กและสตรีอย่างทารุณ ที่ห้ามค้าขาย เพราะการค้าขายมนุษย์ทำให้มนุษย์ หมดอิสรภาพ

๓) มังสวณิชชา การค้าขายเนื้อ หมายถึงการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปู ปลา เป็นต้น ฆ่าขาย หรือการขายเนื้อสัตว์ ที่ห้ามค้าขายเพราะการค้าขายเนื้อเป็นเหตุให้ต้องฆ่าสัตว์

๔) มัชชวณิชชา การค้าขายของมีนเมา หมายถึงการค้าขายของมีนเมา ตลอดจนการค้าสารเสพติดทุกชนิด เป็นต้น ที่ห้ามค้าขาย เพราะเป็นเหตุให้มีการดื่มแล้วเกิดความประมาท

๕) วิสวณิชชา การค้าขายยาพิษ หมายถึงการค้าขายวัตถุมีพิษต่างๆ เช่น ยาพิษ ยาเบื่อ สารพิษ สารเคมีต่างๆ ที่ทำลายชีวิตสัตว์และแมลงต่างๆ สารเคมีต่างๆ ที่เมื่อสะสมมากเข้าจะเป็นอันตรายต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือสิ่งแวดล้อม ที่ห้ามค้าขาย เพราะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกายของคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม

จากวณิชชาสูตร ผู้ขายในตลาด จะไม่ทำการค้าขายที่ผิดหรือไม่ชอบธรรม ๕ ประการ ประกอบด้วย ๑) การค้าขายคัสตราวุธ ๒) การค้าขายสัตว์ ๓) การค้าขายเนื้อ ๔) การค้าขายของมีนเมา ๕) การค้าขายยาพิษ

^{๓๙} อภ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๕๕.

๒.๔.๕ กุศลกรรมบถ ๑๐

สำหรับการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะนั้น สามารถนำกุศลกรรมบถ ๑๐^{๔๐} ทางแห่งการทำกุศล ทำความดี มาประยุกต์ใช้เพื่อทำสัมมาอาชีวะ ให้ได้มาซึ่งทรัพย์หรือสิ่งอื่นเพื่อการเลี้ยงชีพ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า พราหมณ์และคหบดีที่ประพฤติสม่าเสมอ จะได้ผลคือสู่สุคติโลกสวรรค์ กุศลกรรมบถ ๑๐ แบ่งเป็น ๓ ประการหลัก คือ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ และมโนสุจริต ๓ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย (กายสุจริต ๓)

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์เพื่อการเลี้ยงชีพ คือ วางทณฑาอาวุธ และศัสตราวุธ มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ของผู้อื่นเพื่อการเลี้ยงชีพ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นซึ่งอยู่ในบ้าน หรือในป่าที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติดินในกามเพื่อให้การเลี้ยงชีพ คือ ไม่เป็นผู้ประพฤติกว้างในสตรีที่อยู่ในปกครองของมารดา ที่อยู่ในปกครองของบิดาที่อยู่ในปกครองของมารดา บิดา ที่อยู่ในปกครองของพี่ชายน้องชาย ที่อยู่ในปกครองของพี่สาวน้องสาว ที่อยู่ในปกครองของญาติ ที่อยู่ในปกครองของญาติ ที่ประพฤดิธรรม มีสามี มีกฎหมายคุ้มครอง โดยที่สุด แม้สตรีที่บุรุษสวมด้วยพวงมาลัยหมายไว้

๒) การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา (วจีสุจริต ๔)

๑. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จเพื่อเลี้ยงชีพ การพูดเพื่อเลี้ยงชีพชอบ คือ ‘ท่านรู้สิ่งใด จงกล่าวสิ่งนั้น’ บุรุษนั้นไม่รู้ก็กล่าวว่า ‘ไม่รู้’ หรือรู้ก็กล่าวว่า ‘รู้’ ไม่เห็นก็กล่าวว่า ‘ไม่เห็น’ หรือเห็นก็กล่าวว่า ‘เห็น’ ไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้ เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบ้าง เพราะเหตุคือ เห็นแก่อำมิสเล็กน้อยบ้าง

๒. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียดเพื่อเลี้ยงชีพ คือเลี้ยงชีพด้วยการฟังความฝ่ายนี้แล้วไม่ไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วไม่มาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคนที่แตกแยกกัน ส่งเสริมคนที่ปรองดองกัน ชื่นชมยินดีเพเลิดเพเลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน พูดแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ความสามัคคี

^{๔๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๗๗-๔๗๘.

๓. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบเพื่อเลี้ยงชีพ คือ เลี้ยงชีพด้วยการพูดแต่คำไม่มีโทษ ไพเราะ น่ารัก จบใจ เป็นคำของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอใจ

๔. เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ พูดถูกเวลา พูดแต่คำจริง พูดอิงประโยชน์ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดคำที่มีหลักฐาน มีที่ อ้างอิง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ เหมาะแก่เวลา

๓) การเลี้ยงชีพชอบทางใจ (มโนสุจริต ๓)

๑. เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา คือ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์ อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่า ‘ทำอะไร ทรัพย์อัน เป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นจะพึงเป็นของเรา’

๒. เป็นผู้ไม่มีจิตไม่พยาบาท คือ ไม่มีจิตคิดร้ายว่า ‘ขอสัตว์เหล่านี้ จงเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีจิตพยาบาท ไม่มีทุกข์ มีสุข รักษาตนเถิด’

๓. เป็นสัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นไม่วิปริตว่า ‘ทานที่ให้แล้วมีผล ยัญที่บูชาแล้วมีผล การเช่นสรวงมีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดี และทำชั่วมี โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามีคุณ บิดามีคุณ โอปปาติกสัตว์มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำให้แจ้งโลกนี้ และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง มีอยู่ในโลก’

จากกุศลกรรมบถ ๑๐ ที่สังเคราะห์ร่วมกับสัมมาอาชีวะ ผู้ขายในตลาด คือผู้เลี้ยงชีพชอบด้วยการทำกายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ เป็นเบื้องต้น รวมถึงพากเพียรขัดเกลาตนเอง เพื่อเพิ่มคุณบริสุทธ์ของมโนสุจริต ๓ ให้ยิ่งขึ้น โดยลดความโลภในการเลี้ยงชีพ ลดความโกรธในการเลี้ยงชีพ และลดความหลงในการเลี้ยงชีพ

๒.๔.๖ สปัปฺริสธรรม ๗

สปัปฺริสธรรม ๗ พระพุทธศาสนามีทัศนะเกี่ยวกับการแสวงหาในรูปการทำงานไว้มากมาย ดังแสดงออกมาในรูปของพุทธภาษิตต่างๆ เช่น อาฬวกสูตรว่า ปฏีรูปการี ฐูรา อฏฐาตา วินทเต ธนํ แปลว่า บุคคลผู้ทำการเหมาะสม ไม่ทอดธุระ ขยันหมั่นเพียร ย่อมหาทรัพย์ได้ ในสภมคชาดก ว่า นหิ จินตามยา โภคา อิตถียา ปุริสสส วา แปลว่า ไม่ว่าจะเป็หญิงหรือชาย โภคะทั้งหลายสำเร็จได้ เพราะความคิดไม่มีเลย ในทีฆชาณสูตร ว่า อฏฐาตา กมมธเยเยสุ อปมตโต วิธานวา สมํ กปเปติ ชีวิกํ สมกตํ อนรุกขติ แปลว่า คนขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ไม่ประมาท รู้วิธีการเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้ จากพุทธภาษิตที่นำมาอ้างอิงข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การแสวงหาหรือการทำงานเป็นอย่างมาก โดยสอนให้ผู้ที่ขวนขวายทั้งหลายไม่ว่าหญิงหรือชายต้องมียุณธรรม คือ ความขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่ในกิจการงานของตนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งสอนให้ลงมือกระทำด้วยความพยายามของตน ไม่สนับสนุนแต่เพียงการคิดโดยปราศจากการลงมือ

กระทำ นอกจากนี้ยังได้ให้น้ำหนักไปที่ความไม่ประมาทในการประกอบ การผลิต หรือการทำงาน ต่างๆ และสอนเน้นให้รู้จักการดำเนินชีวิต รู้จักการใช้จ่าย และรักษาทรัพย์ที่ได้มา รู้จักการเลี้ยงชีวิต แต่พอเหมาะสมพอดีกับตนเอง ดังนั้น ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดีมี ๗ ประการ^{๔๑} คือ

๑) **ธัมมัญญตา ความรู้จักธรรม** รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้ หลักการ รู้ หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น รู้ว่าอาชีพที่ ตนประกอบนั้นมีคุณหรือมีโทษอย่างไร ให้คุณในด้านไหนบ้าง เมื่อดำเนินตามอาชีพนั้นแล้วส่งผล กระทบต่อชีวิตและสังคมอย่างไร หากเป็นโทษก็พึงละการหาเลี้ยงชีพด้านนั้น แต่หากเป็นคุณเป็น อาชีพที่สุจริต ไม่เป็นอาชีพที่เบียดเบียนใครๆ เมื่อประกอบอาชีพนั้นแล้วไม่เกิดทุกข์ภัยแก่ตนและ บุคคลอื่นภายหลัง นี่แสดงว่ารู้จักเหตุและผลหรือรู้จักธรรมนั่นเอง

๒) **อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ** รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่ง หมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการประกอบอาชีพนั้น

๓) **อัตตัญญตา ความรู้จักตน** คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้ เหมาะสม และ รู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔) **มัตตัญญตา ความรู้ประมาณ** คือ ความพอดี ไม่โลภจนเกินควร หากมีทรัพย์ อันเกิด จากอาชีพ ก็รู้จักใช้จ่ายแต่พอเพียง เสียสละแบ่งปัน และเหลือเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

๕) **กาลัญญตา ความรู้จักกาล** คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้อง ใช้ใน การประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอ เวลา ให้เหมาะ เวลา เป็นต้น

๖) **ปริสสัญญตา ความรู้จักบริษัท** คือ รู้ว่าอาชีพที่ตนทำนั้นถูกต้องตามหลัก จริยธรรม ของชุมชน รู้กิจการที่จะประพจน์ต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจการอย่างนี้ จะต้อง พุดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร เป็นต้น

๗) **บุคคลัญญตา หรือบุคคลโปรรัญญตา ความรู้จักบุคคล** คือ ความแตกต่าง แห่ง บุคคลโดยอรรถาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น รวมถึงรู้ที่จะปฏิบัติตนต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

^{๔๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๓๓๓.

จากสัปบุริสธรรม ผู้ขายในตลาด เป็นผู้รู้จักประมาณในการกระทำต่างๆ คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน ต้องรู้จักบุคคลรู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผลต่อตนเองและส่วนรวม

๒.๔.๗ ความไม่ประมาทในธรรม ในมงคล ๓๘

ความไม่ประมาท (อปปมาโท จ ธมเมสุ เอตมมํคฺลุมฺตตมํ) ในพุทฺธยอัปปมาทสูตร^{๔๒} พระพุทธเจ้าได้เน้นหลักธรรมที่จะให้บรรลุประโยชน์ทั้งหลาย ได้แก่ ความไม่ประมาท ไม่เพิกเฉย ไม่เฉื่อยชา ไม่ละเลย แต่ให้เอาใจใส่ กระตือรือร้น ขวนขวาย รู้จักเตรียมพร้อม ระวังระไว เร่งทำสิ่งที่ควรทำ เร่งแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุง เร่งประกอบกิจการที่ต้งาม โดยถือว่า อัปมาทธรรมนั้นเป็นคุณธรรมพื้นฐาน หรือเป็นหลักใหญ่ที่จะให้บรรลุประโยชน์ ทั้งที่เป็นทิฏฐธัมมิกัตถะและสัมปรายิกัตถะ ทั้งนี้ มีเงื่อนไขเสริมไว้ด้วยว่า ความไม่ประมาทนี้ พึงต้องตั้งอยู่บนรากฐาน คือ การเสวนาคบหาคนดี ความมีกัลยาณมิตร การเอาใจใส่สนใจคนดี รู้จักไปพบไปหาคบหาเลือกหาคนดีมาไว้ใช้งานและร่วมในกิจการ เป็นต้น อนึ่ง ทรงไขความไม่ประมาท ว่า หมายถึง ความไม่ประมาทในกุศลธรรม คือ ในการประกอบกิจการที่ต้งามทั้งหลาย^{๔๓}

จากความไม่ประมาทในธรรม ผู้ขายในตลาด เป็นผู้ไม่ประมาทกระทำการงานต่างๆ ที่เป็นทั้งประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้าด้วย นั่นคือเป็นผู้มุ่งทำทั้งประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวม

๒.๔.๘ พุทฺธยอัปปณิกสูตร^{๔๔}

พุทฺธยอัปปณิกสูตร ว่าด้วยคุณสมบัติของพ่อค้า พ่อค้าประกอบด้วยองค์ ๓ ประการ ไม่นานนักก็ถึงความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไพบุลย์ในโภคทรัพย์ ประกอบด้วย ๑) มีตาดี ๒) มีธุรกิจดี ๓) เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๔๕}

๑) มีตาดี: จักขุมา คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ที่ดี ยาวไกล มีความรู้จักสินค้าเป็นอย่างดี สามารถดูของเป็นและคำนวณราคา เก่งกำไรได้อย่างแม่นยำ

๒) มีธุรกิจดี: วิธูโร คือ มีความชัดเจนในธุรกิจ สามารถรู้แหล่งซื้อ แหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถจัดซื้อ จัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้าเป็นอย่างดี

^{๔๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๘๕/๑๕๕.

^{๔๓} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, หน้า ๕๖๖.

^{๔๔} อจ.ตฤ (ไทย) ๒๐/๒๐/๑๖๓-๑๖๔.

^{๔๕} ภัทรเดช ปันยณฺณานาคูล, “กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน”, วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐): ๒๑๐-๒๒๔.

๓) **เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย:** นิสสัยสัมปันโน คือ มีความพร้อมเรื่องเงินทุนและปัจจัยการผลิต เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ วางใจของนักลงทุนต่างๆ มีความสามารถในการประสานงานเพื่อหาทุนมาดำเนินธุรกิจการค้าขายได้โดยง่าย

จากทศุติยาปาปนิกสูตร พ่อค้าในตลาดคือ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รอบรู้ในสินค้า รอบรู้ในความต้องการของลูกค้า คัดสรรสินค้าที่เหมาะสมมาขายในตลาด รวมถึงเป็นผู้มีกัลยาณมิตรที่พร้อมช่วยเหลือเรื่องต่างๆ

๒.๔.๙ อธิณสูตร^{๔๖} ว่าด้วยความเป็นหนี้

“ความยากจน และการกู้หนี้ เราเรียกว่าเป็นทุกข์ในโลก คนจนเมื่อกู้หนี้ใช้สอยอยู่ ย่อมเดือดร้อนเพราะการไม่ใช้คืนนั้น พวกเจ้าหนี้จึงติดตามเขา เขาย่อมเข้าถึงการถูกจองจำ การถูกจองจำนั้นแลเป็นทุกข์ของหมู่ชนผู้ปรารถนาเกษม ในอริยวินัย ก็เช่นเดียวกันผู้ใดไม่มีศรัทธา ไม่มีหิริ ไม่มีโอตตปัปะ พอกพูนบาปกรรม ทำกายทุจริต วาจทุจริต และมโนทุจริตปรารถนาว่า ‘ชนทั้งหลายอย่ารู้จักเรา’ ผู้นั้นย่อมดั้นร่นพอกพูนบาปกรรม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ในที่นั้นๆ บ่อยๆ เขาผู้มีบาปกรรม มีปัญญาทราบรู้การทำชั่วของตนอยู่ เป็นคนจน กู้หนี้ใช้สอยอยู่ ย่อมเดือดร้อน ลำดับนั้นความดำริเกิดแต่วิปปฏิสารก่อทุกข์ทางใจย่อมติดตามเขาทั้งในบ้านหรือในป่า เขาผู้มีบาปกรรม มีปัญญาทราบ รู้การทำชั่วของตนอยู่ย่อมไปสู่กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานหรือถูกจองจำในนรก”

จากอธิณสูตร ผู้ชายไม่ควรทำการค้าที่ก่อให้เกิดการเป็นหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการก่อหนี้ของตนเองคือกู้เงินมาทำการค้า และการไม่เป็นเหตุให้เกิดการเป็นหนี้ ด้วยการขายของที่เกินจำเป็น ฟุ่มเฟือย หรือใช้เทคนิคการขาย ใช้วาจาในการล่อลวงให้ผู้ซื้อซื้อของที่เกินฐานะของตน จนมีหนี้สินดังนั้นตลาดในพระพุทธศาสนา ให้ขายสินค้าเป็นเงินสด ไม่ขายเชื่อ รวมถึงการคัดสรรสินค้าที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือยด้วย

๒.๔.๑๐ วณิชสูตร^{๔๗} เหตุให้การค้าขายขาดทุนหรือได้กำไร

พระพุทธเจ้าตรัสถึงเหตุให้การค้าขายขาดทุนหรือได้กำไร ในวณิชสูตรดังนี้

^{๔๖} อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๔๕/๕๐๗.

^{๔๗} อัง.จตุก. (ไทย) ๒๑/๗๙/๑๒๔.

เหตุที่ค้าขายขาดทุน คือ คนที่เข้าไปหา สมณะหรือพราหมณ์แล้วบวรณาว่า เมื่อท่านต้องการปัจจัยก็จงบอก แต่เขากลับไม่ถวายปัจจัยที่บวรณาไว้ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธานั้น กลับมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาประกอบการค้าขายใดๆ ก็ย่อมขาดทุน

เหตุที่ค้าขายไม่ได้กำไรตามประสงค์ คือ คนที่เข้าไปหา สมณะหรือพราหมณ์แล้วบวรณาว่า เมื่อท่านต้องการปัจจัยก็จงบอก แต่ถวายปัจจัยตามที่บวรณาไว้ไม่ตรงตามที่สมณะหรือพราหมณ์ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาจะประกอบการค้าขายใดๆ ก็ไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์

เหตุที่ค้าขายได้กำไรตามประสงค์ คนที่เข้าไปหา สมณะหรือพราหมณ์แล้วบวรณาว่า เมื่อท่านต้องการปัจจัยก็จงบอก และเขาถวายปัจจัยตามที่บวรณาไว้ตามที่สมณะหรือพราหมณ์ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาจะประกอบการค้าขายใดๆ ก็ได้กำไรตามที่ประสงค์

เหตุที่ค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์ คนที่เข้าไปหา สมณะหรือพราหมณ์แล้วบวรณาว่า เมื่อท่านต้องการปัจจัยก็จงบอก เขาถวายปัจจัยที่บวรณาไว้ยิ่งกว่าที่ สมณะหรือพราหมณ์ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาจะประกอบการค้าขายใดๆ ก็ได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์

จากวณิซสูตร ผู้ขายในตลาดควรเป็นผู้ประมาณว่าสินค้าใดควรนำขาย ซึ่งหากประมาณได้ยิ่งกว่าที่ผู้ซื้อที่ผู้ซื้อประสงค์ กล่าวคือเป็นผู้รอบรู้ในสินค้าที่จำเป็น และเหมาะสมกับการดำรงชีพ คัดสรรสินค้าเหล่านั้นมาจำหน่ายและแนะนำให้ผู้ซื้อทราบข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจซื้อ

๒.๔.๑๑ สังคหัตถุ ๔ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สังคหัตถุ ๔^{๔๘} หมายถึง เครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วย ประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะ ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาติ สังคหัตถุ หลักสังคหัตถุ ซึ่งมีด้วยกัน ๔ ประการ คือ

๑) **ทาน การให้** การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของที่ ตน เสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจและการยึดเหนี่ยวจิตใจของ

^{๔๘} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

มิตรสหายหรือบริวารไว้ได้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้ เช่น ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก^{๔๙} ผู้ที่มีความตระหนี่นั้นไม่สามารถที่จะผูกมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตร และบริวารไว้ได้

๒) ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ การมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ดูดีมีจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจานี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการผูกมิตรหรือรักษาน้ำใจมิตร

๓) อตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาที่ยจำเป็นเป็นผู้ที่รู้จักให้การช่วยเหลือในเวลาที่เหมาะสมช่วยเหลือ ตามกำลังความสามารถ เพื่อเป็นการผูกสัมพันธ์ไมตรี หรือแสดงถึงความมีสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกัน

๔) สมานัตตตา ความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิใช่ว่าเมื่อเห็นว่ามิตรหมดประโยชน์สำหรับตนแล้วก็เริ่มห่างเหิน หรือเลิกคบไป การคบหามิตรจะต้องคบด้วยความจริงใจและความเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งในยามที่มิตรรุ่งเรือง และในคราวตกต่ำ

สังคหัตถุ เป็นคุณธรรมที่พึงมีอย่างหนึ่งของผู้ชาย คือ ทำตนให้เป็นที่พึงของตน มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดีคิดในทางบวกสร้างสรรค์ มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์เกื้อกูลกัน อาทรกันและกัน ชื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งใช้หลักธรรมด้านจิตใจที่ใช้ยึดเหนี่ยวน้ำใจคน^{๕๐}

สรุปจากหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนาข้างต้น พบว่า

๑) คุณสมบัติของผู้ชายในตลาด รวบรวมจากคำสอนเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ อริยทรัพย์ ๗ ร่วมกับคำสอนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ สัมมาอาชีพะในอริยมรรคมีองค์ ๘ และวชิชาสูตร คำสอนเกี่ยวกับการงานทั่วไป ได้แก่ คำสอนเรื่องกุศลกรรมบถ ๑๐ สัมปยุตธรรม ๗ ความไม่ประมาทในธรรม ในมงคล ๓๘ คำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการค้าขาย ได้แก่ ทุติยปาปนิคสูตร อินสุตร ว่าด้วยความเป็นหนี้ และวชิชสูตร เหตุให้การค้าขายขาดทุนหรือกำไร และคำสอนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ สังคหัตถุ ๔

คุณสมบัติของผู้ชายในตลาด คือ เป็นผู้ที่มีศีล ละเว้นจากการโกง การล่อลวง ตลบตะแลง พุดหลอกลวง การเลียบเคียง การหวานล้อม การพูดและเล็ม การใช้ลาภต่อลาภ ไม่ทำการค้าขายที่ผิดหรือไม่ชอบธรรม ที่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์และต่อสภาพแวดล้อม เป็นผู้ที่มีกายสุจริต วจี

^{๔๙} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

^{๕๐} พระมนต์ธมวโร (บุญคง), การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง, พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๙-๑๐.

สุจริต มีปียวาจา พากเพียรขัดเกลادنอง เพื่อเพิ่มความบริสุทธิ์ของมโนสุจริต ๓ ให้ยิ่งขึ้น โดยลดความโลภในการเลี้ยงชีพ ลดความโกรธในการเลี้ยงชีพ และลดความหลงในการเลี้ยงชีพ เป็นผู้เป็นผู้รู้จักประมาณในการกระทำต่างๆ รู้เพียร รู้พัก ไม่ประมาทในธรรม ในการทำกุศล มุ่งทั้งการทำประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้า ขณะเดียวกันเป็นผู้ชายที่มีความรอบรู้ในสินค้าของตน ในความต้องการของผู้ซื้อ เพื่อคัดสรรสินค้ามาขายได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นเหตุส่งเสริมให้เกิดหนี้ของผู้ซื้อ รวมถึงเป็นผู้มีกัลยาณมิตร ที่ส่งเสริมให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง

๒) **คุณลักษณะสินค้าและบริการที่ขายในตลาด** เป็นไปเพื่อส่งเสริมเป้าหมายชีวิตของผู้ซื้อ กล่าวคือ ส่งเสริมประโยชน์ปัจจุบันในเรื่องอารักขาสัมปทาการรักษาทรัพย์ และสมชีวิตาผู้มีความเป็นอยู่เหมาะสมกับฐานะ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ภายหน้า ให้เกิดปัญญาสัมปทา ไม่หลงในวัตถุที่มีคุณค่าเทียมเจือปนด้วยกิเลส เช่น การซื้อเครื่องสำอางด้วยความหวังว่าจะสวย เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม การซื้อเสื้อผ้าราคาแพงด้วยความหวังว่าจะได้รับคำชม ค่ายกย่อง เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมเป้าหมายชีวิตผู้ขาย กล่าวคือ ส่งเสริมประโยชน์ปัจจุบันเรื่องอุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียรทำงานอาชีพที่เหมาะสม และส่งเสริมประโยชน์เบื้องหน้าเรื่องศีลสัมปทา ด้วยการปฏิบัติสมาธิภาวนา และไม่ประกอบการค้าที่ไม่ควรทำ ๕ อย่าง รวมถึงส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ภายหน้าเรื่องปัญญาสัมปทา ลดความโลภ โดยคิดราคาสินค้าในราคาที่เหมาะสม

คุณลักษณะสินค้าและบริการ มีดังนี้

๑. สินค้าและบริการที่จำเป็นต่อชีวิต กลุ่มของปัจจัย ๔ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย (บ้าน รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างบ้าน ต่อเติมบ้าน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา และอื่นๆ) ยารักษาโรค

๒. ไม่ขายสินค้าและบริการที่ส่งเสริมอบายมุข ทางแห่งความเสื่อมทรัพย์ เช่น ไม่ขายสุรา ของมีเมา สิ่งเสพติดให้โทษ ไม่ขายสื่อ เช่น หนังสือ วิทยุ เกมส์ หรือสื่ออื่นๆ ที่เพิ่มกิเลส ไม่ว่าจะทางด้านกาม พยาบาท เบียดเบียน เป็นต้น ไม่ขายสินค้าที่ก่อให้เกิดการพนัน การเสี่ยงโชคต่างๆ เช่น สลากกินแบ่ง หวย การขายกลองสຸ່ມ เป็นต้น

๓. ไม่ขายสินค้าที่ส่งเสริมความหลง มีคุณค่าเทียมปะปนอยู่มาก เช่น สินค้าที่ขายความหวังรวย เช่นเครื่องรางของขลัง หวย สินค้าที่ขายความหวังสวย เช่น เครื่องสำอางค์ เสื้อผ้า สินค้าที่ขายความหวังได้รับคำชื่นชม สรรเสริญ เช่น สินค้าที่มีราคาแพงเพราะตราสินค้า ไม่ใช่เพราะคุณภาพและคุณค่าแท้ในการใช้สอย เป็นต้น

๔. ไม่ขายสินค้าที่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์ และต่อสภาพแวดล้อม คือไม่ขายอาวุธ เพื่อวัตถุประสงค์การนำไปทำร้ายผู้อื่น ไม่ขายเนื้อสัตว์ ไม่ขายสุรา ของมีนเมา สิ่งเสพติดให้โทษ ไม่ขายยาพิษ

๕. สินค้าและบริการขายในราคาที่เหมาะสม

โดยสรุป สินค้าและบริการในตลาดในพระพุทธศาสนา รวบรวมจากเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ ร่วมกับหลักธรรมเรื่องวิชชาสูตร การค้าขายที่ไม่ควรทำ ได้ข้อสรุปคือ สินค้า และบริการในตลาดในพระพุทธศาสนา เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิต ในหมวดหมู่ของปัจจัย ๔ เป็นหลัก ไม่ขายสินค้าที่ส่งเสริมให้เป็นเหตุเกิดอบายมุข ไม่ขายสินค้าเป็นเหตุเกิดความหลง เพลินซื้อสินค้าที่มีคุณค่าเทียมเหนือคุณค่าแท้ของสินค้า ไม่ขายสินค้าที่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์ต่อสภาพแวดล้อม และขายสินค้า และบริการในราคาที่เหมาะสม

สรุป การตลาดในพระพุทธศาสนา การตลาดถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการค้าขายได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล โดยการค้าจะประกอบด้วยพ่อค้าที่เป็นเจ้าของกิจการ และลูกน้องจำนวนมาก โดยจะนำสินค้าบรรทุกเกวียนเป็นขบวนใหญ่ นำสินค้าจากที่หนึ่งไปแลกเปลี่ยนสินค้าในที่หนึ่ง โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ คุณสมบัติของพ่อค้า ในตลาดในพระพุทธศาสนา จะเป็นผู้ประกอบสัมมาอาชีพด้วยการทำกายสุจริต และวจีสุจริตเป็นเบื้องต้น โดยมีเป้าหมายทั้งประโยชน์ในปัจจุบัน และประโยชน์ในภายหน้าด้วยการทำสังคหวัตถุ ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนทรัพย์ และอริยทรัพย์ สินค้าในตลาดในพระพุทธศาสนา เป็นเป็นสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสัตว์อื่น รวมถึงเป็นอันตรายต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของคนในสังคม

บทที่ ๓

ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก มีประเด็นที่จะศึกษา คือ ๑) ความเป็นมา และความสำคัญของตลาดวิถีธรรม ๒) ความหมายของการตลาดวิถีธรรม ๓) หลักการตลาดวิถีธรรม ๔) รูปแบบการทำตลาดวิถีธรรม ๕) วิธีการทางการตลาดวิถีธรรม และ ๖) ผลของการทำตลาดวิถีธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของตลาดวิถีธรรม

ตลาดวิถีธรรม เริ่มเปิดตลาดครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๔-๒๕ มกราคม ๒๕๕๘ ในค่ายสุภาพสวนป่านาบุญ ๓ จากวันนั้นถึงวันนี้ ก้าวเข้าสู่ปีที่ ๙ ได้มีการนำแนวทางการจัดตลาดวิถีธรรม ณ สวนป่านาบุญทั้ง ๙ แห่ง ซึ่งจะจัดตลาดวิถีธรรมภายในค่ายสุภาพทุกๆ ภาคของประเทศไทย ทั้งในสวนป่าต่างๆ หรือการสัญจรตามพื้นที่ทั่วประเทศที่มีการจัดค่ายสุภาพ ก็จะมีการจัดตลาดวิถีธรรมทุกค่าย และมีเป้าหมายให้มีการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ให้เกิดการหมุนเวียนในทุกพื้นที่ ที่ไปจัดตลาดและได้นำประสบการณ์จากการจัดตลาดในที่ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดตลาดวิถีธรรมตามบริบทของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนในที่ราบสูง ทั้งสิ่งแวดล้อมของกลุ่มประชาชนรอบๆ

๓.๑.๑ บริบทของของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนภูผาฟ้าน้ำอยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ ๒ ชั่วโมง ตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๑๐๙๕ แม่มาลัย-ปาย ประมาณหลักกิโลเมตรที่ ๔๐ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ สมณะโพธิรักษ์ ผู้นำชาวโศกได้จัดตั้ง “สังฆสถานภูผาฟ้าน้ำ” ต่อมา พ.ศ. ๒๕๔๓ หมู่สมณะได้ยกฐานะสังฆสถานแห่งนี้ขึ้นเป็น “พุทธสถานภูผาฟ้าน้ำ” โดยใช้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติธรรมของสมณะนวกะ (สมณะบวชใหม่) ของชาวโศกสำหรับพื้นที่มีเอกลักษณ์ครอบครองทั้งหมดประมาณ ๓๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ติดต่อเขตที่พื้นป่า ที่ดูแลโดยสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ ตั้งอยู่ที่บ้านแม่เลา หมู่ ๕ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งรับผิดชอบดูแลร่วมกับชาวชุมชนชาติพันธุ์ เพื่อรักษาอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่าและใช้

สอยประโยชน์ร่วมกัน วันวิสาขบูชา ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑ สมณะโพธิรักษ์ ได้ส่งมอบพื้นที่อย่างเป็นทางการแก่แพทย์วิถีธรรม เพื่อเข้ามาบริหารจัดการดูแลสืบทอดต่อไป ต่อมา “พุทธสถานภูผาฟ้า น้ำ” ได้เปลี่ยนชื่อใหม่อย่างเป็นทางการว่า “ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ” ในระหว่างปี ๒๕๖๓-๒๕๖๕ มีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมอาศัยอยู่ประมาณ ๗๐ คน^๑

ดร.ใจเพชร กล้าจน ได้เป็นผู้วิจัยและพัฒนา ‘การแพทย์วิถีธรรม’ ซึ่งหมายถึง การแพทย์ที่นำเอาจุดดีของวิทยาศาสตร์ในการดูแลสุขภาพทั้ง ๔ แผน คือ แผนปัจจุบัน แผนไทย แผนทางเลือก และแผนพื้นบ้าน รวมกับหลัก ๘ อ. เพื่อสุขภาพที่ดีของสถาบันบุญนิยม คือ อธิบาทสี่ อารมณ์ อาหาร ออกกำลังกาย อากาศ เอนกาย เอาพิษภัยออก และอาชีพที่เหมาะสม มาบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน โดยเน้นการแก้ไขหรือลดปัญหาสุขภาพกายใจที่ต้นเหตุ ด้วยการใช้สิ่งที่ประหยัดที่สุด แต่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นวิธีที่เรียบง่ายได้ผลรวดเร็ว สามารถพึ่งพาตนเองได้ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก ประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิตได้ มีความยั่งยืน และสามารถสร้างความเป็นพุทธะในตนไปพร้อมๆ กับการเกื้อกูลมวลมนุษยชาติด้วยการสานพลังกับหมู่มิตรดีในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยการปฏิบัติปรับสมดุลร้อนเย็นด้วยเทคนิค ๙ ข้อ (ยา ๙ เม็ด)^๒

ดร.ใจเพชร กล้าจน ขอใช้พื้นที่สวนป่านาบุญกับครอบครัว เพื่อจัดทำ “**ธรรมาบุญค่ายสุขภาพ**” เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนจากความเจ็บป่วย โดยขอทำแบบ**ไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายใดๆ** เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มาใช้บริการ มีแนวคิดที่เราใช้ทรัพยากร และแรงงานที่มีอยู่พึ่งตนเองให้ได้ เราฝึกกินน้อยใช้น้อย เเท่าที่พอดีไม่เบียดเบียนไม่ทรมาณตน แล้วแบ่งปันส่วนที่เหลือเกื้อกูลผู้อื่น ดร.ใจเพชรตั้งชื่อพื้นที่นี้ว่า “**ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ ๑**” ตั้งอยู่ที่ ๑๔๑ หมู่ ๑๑ ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร ดร.ใจเพชรและครอบครัวได้ระดมทุนที่มี มาทำธรรมาบุญดังกล่าว และเริ่มมีญาติธรรมที่มีจิตศรัทธาทยอยเอาร่างกายและแรงทรัพย์มาร่วมบุญ ทำให้ธรรมาบุญดังกล่าวขับเคลื่อนไปได้ จนเกิดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพพึ่งตนตามหลักการแพทย์วิถีธรรมให้กับประชาชนที่สนใจ เป็นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐^๓

^๑ แก่นศีล กล้าจน, “ศึกษาศิลกกรรมวิถีพุทธในมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย : กรณีศึกษา ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ อ.แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๘๖-๘๗.

^๒ ใจเพชร กล้าจน, “จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ”, หน้า ๑๘๐-๑๘๑.

^๓ ผุสดี เจริญไวยเจตน์, “เภสัชวัตถุพรรณนาในสวน ปา นา ที่สัมพันธ์กับบุญของผู้สูงอายุในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, **ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๖๑), หน้า ๗๗.

และจัดค่ายสุขภาพฟุ้งตนตั้งแต่นั้นมาเป็นเวลา ๑๖ ปีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มีคำพูดภายในของสวนป่าทุกสวนป่าว่า “ศูนย์บาทรักษาทุกคน”

การแพทย์วิถีธรรมเป็นการทำ ‘ธรรม’ ไม่ใช่ ‘ธุรกิจ’ ดร.ใจเพชร กล้าจน คณบดีหลักสูตรแพทย์วิถีธรรม เป็นอีกหนึ่งทางเลือกของผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ ซึ่งเป็นวิธีที่ประหยัด เรียบง่าย ฟุ้งตนเองได้ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ในการจัดค่ายฯ แต่ละครั้ง ทางมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมฯ จึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงมากทำให้สามารถจัดค่ายฯ ได้ตลอดทั้งปี โดยที่ไม่มีการเก็บเงินจากผู้เข้าค่ายฯ แม้แต่บาทเดียว “ศูนย์บาทรักษาทุกคน” โดยทุนทรัพย์มาจากการเสียสละทำงานฟรีโดยไม่รับสิ่งตอบแทนใดๆ (ซึ่งเป็นการปฏิบัติสัมาอาชีวะที่สูงขึ้นเป็นลำดับๆ) การร่วมบำเพ็ญบุญกุศลจิตอาสาฯ และผู้เข้าค่ายฯ นำผักผลไม้ไร้สารพิษหรือสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ภายในค่ายมาร่วมด้วย ไม่รับเงินบริจาคจากบุคคลทั่วไปหรือหน่วยงานใดๆ รับเฉพาะจากจิตอาสาแบบไม่จำกัดจำนวนเงิน และรับจากผู้เคยเข้าค่ายฯ ไม่ต่ำกว่า ๓ วัน โดยจำกัดให้บริจาคได้ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท เงินที่นำมาใช้ในการจัดค่ายฯ มีรายได้ส่วนหนึ่งจากตลาดวิถีธรรม ซึ่งเป็นการจำหน่ายผลผลิตที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในราคาบุญนิยม ๔ ระดับ สิ่งที่นำมาจำหน่ายในตลาดวิถีธรรมส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่จิตอาสาฯ ช่วยกันผลิตเอง จึงไม่มีค่าแรงหรือค่าจ้างใดๆ เพราะจิตอาสาฯ ทุกคนทำงานฟรีทั้งหมด^๔

ตลาดวิถีธรรม เป็นหนึ่งฐานงานหลัก ของชุมชนภูผาฟ้า^๕ แบ่งออกเป็น ๑๐ งานหลัก ได้แก่ ๑) ฐานงานกสิกรรมไร้สารพิษ ๒) ฐานงานครัว ๓) ฐานงานร้านค้ากองบุญและตลาดวิถีธรรม ๔) ฐานงานช่างและซ่อมบำรุง ๕) ฐานงานดูแลความสะอาด ๖) ฐานงานสื่อสาร ๗) ฐานงานวิทยากร ๘) ฐานงานทะเบียน ๙) ฐานงานวิชาการ ๑๐) ฐานงานการจัดการขยะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^๕

๑) ฐานงานกสิกรรมไร้สารพิษ มีหน้าที่ดูแลพืชผัก เมล็ดพันธุ์ ปรุงดิน หมักปุ๋ยโดยการหาต้นไม้ใบหญ้ามาหมักตามองค์ความรู้ที่มีและถ่ายทอดไปยังชุมชนหรือพี่น้องชาวค่าย ดูแลผลผลิตตั้งแต่การเตรียมดิน เตรียมแปลง กำหนดสถานที่ และลงเมล็ดพันธุ์ให้ตรงกับฤดูกาลและวางแผนการปลูก และการเก็บเพื่อจะได้หมุนเวียนปลูกพืชทดแทน ฯลฯ

^๔ ลักขณา แซ่โซ้ว, “วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๒๔๒-๒๔๔.

^๕ ชัยภัทร ชุตติคามิ, “ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลาวิถีของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๗๘-๘๖.

๒) ฐานงานครัว มีหน้าที่ดูแลเรื่องการปรุงอาหารสูตร เกลือหรือปรุงน้อยโดยใช้พืชผักที่เราปลูกเอง งดการซื้อผักจากนอกค่ายโดยไม่จำเป็น เพื่อความปลอดภัยในการบริโภคโดยอาศัยพืชผักพื้นบ้านผักที่เกิดเองตามธรรมชาติและสามารถบริโภคได้

๓) ฐานงานร้านค้ากองบุญ และตลาดวิถีธรรม เป็นฐานที่เอื้อพี่น้อง และชาวค่ายเป็นร้านค้าที่ขายสินค้าประเภทสิ่งพิมพ์ ผลิตภัณฑ์ที่พี่น้องจิตอาสาร่วมกันทำเพื่อนำมาใช้ในค่ายและแบ่งปันออกมาขายที่มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนตลาดวิถีธรรม เป็นหน่วยงานอิสระเป็นร้านค้าประจำเพื่อเอื้อประชาชนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงขายสินค้าอุปโภค บริโภค เช่น ข้าวสาร น้ำมันพืช น้ำตาลทราย เครื่องนุ่งห่ม และผลิตภัณฑ์ชุมชน

๔) ฐานงานช่างและซ่อมบำรุงเป็นฐานงานสำคัญประจำชุมชนดูแลเครื่องยนต์ เครื่องกล เครื่องมือนักกีฬาหะ รวมสารพัดครอบคลุม ถนน น้ำไฟ อะไหล่ ฯลฯ

๕) ฐานงานดูแลความสะอาด ดูแลความสะอาดโดยรอบพื้นที่ และอาคารที่อยู่อาศัย รวมถึงห้องน้ำชาย หญิง ห้องพยาบาล ห้องส้วม ห้องครัว และห้องวิชาการ ให้สะอาดอยู่เสมอหรือขอแรงบุญพี่น้องช่วยกันในบางโอกาส

๖) ฐานงานสื่อสาร ด้วยปัจจุบันทางชุมชนได้มีการพัฒนาบุคลากรที่สนใจจะเรียนรู้เรื่องสื่อสารมวลชน เนื่องจากเรามีสถานที่ออกอากาศเป็นของตนเอง คือ หมอเขียวทีวี (สื่อสารเพื่อการฟังตน และช่วยคนให้พ้นทุกข์) มีระบบชุม เฟสบุค ยูทูบ ออกอากาศ ๒๔ ชั่วโมง และอบรมค่ายออนไลน์

๗) ฐานงานวิทยากร เป็นจิตอาสาที่มีประสบการณ์อย่างน้อยสามปีถึงจะมีโอกาสเป็นวิทยากร ปัจจุบันวิทยากรของชุมชนจบการศึกษขั้นต่ำ คือ ปริญญาตรี ปริญญาโทจากหลายสาขาหลายสถาบัน และปริญญาเอกจากหลายสาขาและหลายสถาบัน

๘) ฐานงานทะเบียน มีฐานรับผิดชอบในชุมชน บันทึกลงทะเบียนเข้าออกของประชากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงแขกที่มาเยี่ยมเยือนและพักค้าง

๙) ฐานงานวิชาการ มีสถาบันวิชาการมีครูหลากหลายสาขา (จิตอาสา) เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในแต่ละคนที่ถนัดตามประสบการณ์ มีการศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๑๐) ฐานงานการจัดการขยะ ฐานนี้เป็นฐานสำคัญยิ่งในชุมชน คือ การคัดแยกขยะซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของชุมชน มีสโลแกนว่า ผู้ใดไม่คัดแยกขยะผู้นั้นไม่ใช่ผู้ปฏิบัติธรรม เรายกขาสิ่งแวดล้อมมาใช้ถูพลาสติคหรือถ้าจำเป็นต้องใช้ก็พยายามหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด

๓.๑.๒ ความเป็นมาของตลาดวิถีธรรม

ตลาดวิถีธรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวาระแห่งชาติของแพทย์วิถีธรรมปี ๒๕๕๙ ซึ่งมี ๕ พันธกิจ คือ ๑) กลสิกรรมไร้ ๒) ตลาดวิถีธรรม ๓) ค่ายสุขภาพวิถีธรรม ๔) การศึกษาวิถีธรรม ๕) สื่อสารวิถีธรรม

จุลสาร ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กุมภาพันธ์ - เมษายน 2559

ตลาดวิถีธรรม

ของดี ราคาถูก ชื้อสัปดาห์ มีน้ำใจ

บุญนิยม

หรือ ทุนนิยม

ใครรอด? วาระแห่งชาติ

1. กลสิกรรมไร้สารพิษ
2. ตลาดวิถีธรรม
3. ค่ายสุขภาพวิถีธรรม
4. การศึกษาวิถีธรรม
5. สื่อสารวิถีธรรม

บุญบารมีของหมู่
คือบารมีที่สูงสุดนี้คือแก่นของศาสนา

26 ธันวาคม 2558

ฉบับหน้าพบกับ

- ✦ สถาบันวิชาราม
- ✦ เปิดใจเกษตรอินทรีย์
- ✦ ชาวเลิงนกทา
- ✦ สัมภาษณ์สมาชิกตลาดวิถีธรรม
- ✦ เมนูเด็ดศิริราช

หน้าวัดกลางคลองสามบ้านสาม 12/1/59	บ้านคำยาง อ.เม่นมาศ รพ.แม่ 6/2/59	อำเภอสามโคก อ.สามโคก จ.นนทบุรี 30/1/59	สวนบ้านบุญ 1 โดยตลาดวิถีธรรม 5/2/59
ตลาดสามบ้าน 24/1/59	สวนบ้านบุญ 3 บ้านสาม 17/1/59	หน้าบ้านแม่หัว รพ.พิจิตร 31/1/59	สวนบ้านบุญ 2 จ.อุดรธานี โดยตลาดวิถีธรรม 11/2/59

“การได้มีโอกาสทำสวามิ เป็นของขวิทย์อันล้ำค่าของชีวิต”

ภาพที่ ๑ ภาพปกจุลสารตลาดวิถีธรรม ฉบับที่ ๒

ทีมา (จิรนนท์ ทับเนียม, ภาพถ่าย. ๒๕๕๙, เมษายน ๑๕)

ตลาดวิถีธรรม นั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ "พีชวิถีธรรมไร้สารพิษ เพื่อมวลมนุษยชาติ" ซึ่งเป็นโครงการที่ต่อยอดขยายข่าววิถีธรรมไร้สารพิษ เพื่อมวลมนุษยชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือประชาชนทั้งในส่วนของภาคการเกษตรให้สามารถผลิตพืชไร้สารพิษได้อย่างยั่งยืนมีตลาดรองรับ และทำให้สุขภาพของผู้ผลิตดีขึ้น จากการเลิกการใช้สารเคมีผ่านทางปุ๋ย และยาฆ่าแมลง และยังทำให้ผู้บริโภค มีโอกาสได้รับประทานพืชไร้สารพิษได้ในราคาถูก ลดความเสี่ยงจากการเป็นโรคต่างๆ ที่เกิดจากการรับสารเคมีที่เป็นพิษเข้าร่างกาย เพิ่มโอกาสให้ผู้บริโภคดำเนินชีวิตแบบแพทย์วิถีธรรมได้อย่างยั่งยืนยิ่งขึ้น "ตลาดวิถีธรรม" เริ่มเปิดตลาดครั้งแรกเมื่อ ๒๔-๒๕ มกราคม ๒๕๕๘ ในค่ายสุขภาพ ที่สวนป่านาบุญ ๓ ปทุมธานี

ตลาดวิถีธรรมเป็นที่รวมของกลุ่มคนที่มีแนวความคิดความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การให้แล้วคิดที่จะไม่เอาอะไรจากใครให้ได้ **น้ำจะไหลมาหาน้ำ คนดีจะมารวมกัน** เราไม่ใช่คนรวยแต่เรามีแนวความคิดที่คล้ายกัน คือ ต้องการช่วยเหลือสังคม ช่วยผู้ที่ลำบากกว่าเราเมื่อเราพอมีกำลังก็แบ่งปัน ตามกำลังโดยเราก็ได้ฝึกฝนการลดละความโลภการรู้จักให้ในสิ่งที่ควรให้ ทำในสิ่งที่ควรทำ และเป็นประโยชน์กับมวลมนุษยชาติ ลดความอยากมีอยากเป็น รู้จักคุณค่าของการเสียสละ ขาดทุนคือกำไรของเรา **ยิ่งให้ยิ่งได้มา** สามัคคีคือพลังเป็นกุศลดิตตามตัวไปทุกภพชาติ โดยไม่หวังการตอบแทนแม้แต่คำชื่นชมถือเป็นการปฏิบัติธรรมอีกรูปแบบหนึ่งของพี่น้องจิตอาสาเสียสละทำงานฟรีได้กุศลเป็นบุญ ได้ความสุขที่เป็นทั้งรูปธรรม และนามธรรม ที่จับต้องได้โดยไม่มีเงื่อนไข ดังคำที่ว่า **“เราทั้งผองพี่น้องกัน”**

เมื่อถึงวันสุดท้ายของค่ายท่านอาจารย์ใจเพชร กล้าจน ดำริว่า เราควรจัดตลาดเพื่อให้ญาติคนป่วยที่มาเข้าค่ายหรือมาอบรมได้มีกิจกรรมระหว่างรอเพราะค่ายอยู่ไกลตัวเมือง จึงคิดว่าเราก็เอาของในค่าย เช่น อุปกรณ์สุขภาพ ผลิตภัณฑ์สุขภาพ หนังสือสุขภาพต่างๆ รวมถึงพืชผักที่ปลูกกันเองของครอบครัวมีทรัพย์กับชาวค่าย (ปลูกผักกินเอง และเอาไว้ประกอบอาหารให้กับคนเข้าค่าย) เอาเก็บมาขายทำเป็นตลาดเล็กๆ ขึ้นภายในค่าย วันสุดท้ายหลังปิดค่าย โดยใช้หลักการคำ บุญนิยม ๔ ระดับมาใช้ในตลาด และเรียกตลาดนี้ว่า “ตลาดวิถีธรรม” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ทุกครั้งที่มีการจัดค่ายสุขภาพ ๕ วัน หรือ ๗ วัน ตลาดวิถีธรรมจะจัดในวันสุดท้ายของค่าย ค่ายสุขภาพส่วนใหญ่มีผู้เข้าค่ายประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ คน ไม่รวมจิตอาสาซึ่งส่วนใหญ่อยู่ที่ประมาณ ๔๐-๕๐ คนก็จะร่วมกันจัดตลาด (เรียกจิตอาสาว่า พ่อให้ แม่ให้ คือ พ่อค้าแม่ค้า) บุคคลเหล่านี้ ล้วนมีความสำคัญเขาเหล่านี้ คือ จิตอาสาและเป็นองค์ประกอบของตลาด เป็นสังคมเล็กๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วประเทศเราพบพานคนดีๆ มากมาย (ผู้เข้าค่าย) เมื่อเขาได้มาเข้าค่ายมากินมานอนร่วมกันมาดูแลสุขภาพทางกาย และเราเติมเต็มความผาสุกทางใจให้ในการทำตลาดวิถีธรรมได้ช่วยชาวนาชาวไร่ได้แก้ทุกข์ระดูกสัณหลังของชาติ สนับสนุนกุศลกรรมไร้สารพิษอย่างจริงจัง สนับสนุนคนดี

ให้มีโอกาส เราไม่สามารถช่วยคนได้ทั้งหมดแต่เราขอเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่จะช่วยสังคมให้คนดี มีที่ยืน (อาจารย์ใจเพชร กล้าจน เคยพูดว่า ผมจะช่วยชวานาจนกว่าชวานาจะเลิกปลูกข้าว) เป็นสิ่งนำพาให้พี่น้องจิตอาสาทั่วประเทศถือปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้ ตลาดวิถีธรรมช่วยเหลือกลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ หรือเครือข่ายที่อยู่ในกตีกาของมูลนิธิแพทย์วิถีธรรม **รับซื้อผลผลิตจากชวานาโดยให้เขาเป็นผู้กำหนดราคา** เพื่อให้เขาอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ตามคำในหลวงรัชกาลที่ ๙ นำพาเป็นตัวอย่าง อยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียงอย่าทำอะไรเกินกำลังอย่าอยากได้อะไรที่ไม่จำเป็น ประหยัด อดออม เสียสละ แบ่งปันพึ่งพากันได้ อย่ากินอะไรปลูกสิ่งนั้น ผักไร้สารพิษ กระถินริมรั้ว ผักบุ้งริมคลอง ฯลฯ

ผู้วิจัยเองมีความประทับใจในหลายๆ เหตุการณ์ในระหว่างอยู่ในค่ายสุขภาพที่ดอนตาล และเมื่อเห็นกิจกรรมการทำตลาดวิถีธรรมที่เป็นรูปแบบง่ายแต่แฝงไว้ ซึ่งความหมายประโยชน์หลากหลายไม่ใช่แค่เพียงตลาดเล็กๆ ภายในค่ายเท่านั้น แต่บรรยากาศวิธีการของการแบ่งปัน หลักการค้ำบุญนิยม ๔ ระดับ ที่นำมาใช้และยังผลิตภัณท์เรียบง่าย ในท้องถิ่นรอยยิ้มเสียงหัวเราะแววตา สีหน้า ของผู้ที่เป็นพ่อค้าแม่ค้า(จิตอาสาเท่านั้น) เกิดการประทับใจจึงมีแรงบันดาลใจที่จะเผยแพร่สิ่งที่พบเจอและนำเสนอสังคมเท่าที่จะทำได้จึงนำมาเขียนเป็นงานวิจัยวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเองมีความประทับใจในหลายๆ เหตุการณ์ในระหว่างอยู่ในค่ายสุขภาพที่ดอนตาลและเมื่อเห็นกิจกรรมการทำตลาดวิถีธรรมที่เป็นรูปแบบง่ายแต่แฝงไว้ซึ่งความหมาย ประโยชน์หลากหลายไม่ใช่แค่เพียงตลาดเล็กๆ ภายในค่ายเท่านั้น แต่บรรยากาศวิธีการของการแบ่งปัน หลักการค้ำบุญนิยม ๔ ระดับที่นำมาใช้และยังผลิตภัณท์เรียบง่าย ในท้องถิ่นรอยยิ้มเสียงหัวเราะแววตา สีหน้า ของผู้ที่เป็นพ่อค้าแม่ค้า (จิตอาสาเท่านั้น) เกิดการประทับใจจึงมีแรงบันดาลใจที่จะเผยแพร่สิ่งที่พบเจอและนำเสนอสังคมเท่าที่จะทำได้จึงนำมาเขียนเป็นงานวิจัยวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ผุสดี เจริญไวยเจตน ได้กล่าวว่า การจำหน่ายข้าวไร้สารพิษและพืชผักไร้สารพิษเป็นการช่วยเหลือมวลมนุษยชาติ ยิ่งกว่าการทำความสุขกาย เพราะไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่มีปัญหาหรือสนใจเรื่องสุขภาพเท่านั้น ผู้ใดได้กินอาหารไร้สารพิษ ร่างกายก็ไม่เสียพลังงานในการขับสิ่งที่ไม่ต้องการออก เก็บพลังงานไว้ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้เต็มที^๖

ตลาดวิถีธรรม เริ่มจากการศึกษาความเป็นอยู่ของชุมชนสิ่งที่เป็นอุปสรรค ความเป็นอยู่ สังคมท้องถิ่น ศาสนาความเชื่อ และที่สำคัญเศรษฐกิจในชุมชน และเข้าไปคลุกคลีมักคุ้นให้ความเป็นกันเองเป็นเหมือนพี่น้อง ให้ความร่วมมือกับชุมชนทำตัวให้กลมกลืนกับชุมชนเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน เมื่อจะทำการค้าขายกับชุมชนก็ต้องหาข้อมูลความเป็นอยู่ของชุมชน ตั้งแต่ประเพณี การกิน

^๖ สัมภาษณ์ ผุสดี เจริญไวยเจตน, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

การอยู่ ที่อาศัยมาเป็นองค์ประกอบ การใช้หลักการค้าแบบพาณิชย์บุญนิยมที่ภูผาพาน้ำก็ได้ นำ การตลาดมาใช้ในชุมชนแห่งนี้กับชุมชนโดยรอบ ของ บ้านแม่เรา ภูผาพาน้ำ อย่างต่อเนื่อง จนชุมชน ให้ความเชื่อมั่น และไว้วางใจและร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่องจนเกิดความมักคุ่นและ วางใจ จนถึงวันนี้ชุมชนได้ให้ความเชื่อถือว่า ถ้าจะหาซื้อสินค้าก็ต้องมาที่ตลาดวิถีธรรม ชุมชนภูผาพา น้ำ เพราะใช้หลักการ พาณิश्यบุญนิยม ๔ ระดับ คือ ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด ขายเท่าทุน ขาย ขาดทุน และแจกฟรี เน้นการแบ่งปันเป็นรูปธรรม เพื่อฝึกฝนการลดกิเลสลดละความโลภดำรงชีพ อย่างพอเพียงพึ่งตนเองได้ ดังพระราชดำริขององค์พ่อหลวงของคนไทย”พ่อภูมิพล”รัชกาลที่๙ คือ ผู้ให้กำหนดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และการใช้ชีวิตเรียบง่ายในการค้าขาย ท่านได้ ดำริของการเป็นผู้ให้ คือ การขาดทุนคือกำไร (Our loss is our gain)

๓.๑.๓ ความสำคัญของตลาดวิถีธรรม

วัตถุประสงค์ของตลาดวิถีธรรม คือ เพื่อสร้างสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มคนดี มีศีล เชื่อมร้อยพี่น้องเกษตรกรอินทรีย์ให้ดำรงชีวิตอย่างไม่เบียดเบียนตนเอง และสังคม สร้างสังคมแห่งความ พอเพียงตามรอยพ่อ ตลาดวิถีธรรมจำหน่าย ข้าว พืช ผัก ผลไม้ ไร่สารพิษ และของใช้จำเป็นเพื่อสร้าง ประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ ชาวแพทย์วิถีธรรมเปรียบเสมือนผีเสื้อกลุ่มเล็กๆ ร่วมกันขยับปีกส่ง สัญญาณให้เห็นว่าความเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน จะนำความอยู่รอดสู่สังคม”ช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษยชาติตาม กำลังโดยมีศีลเป็นตัวแทนทางประพัตติตนอยู่ในศีลธรรมอันจะเป็นจุดเด่นขององค์กร

ตลาดวิถีธรรมนำหลักการค้าบุญนิยมมาปรับใช้ “ระบบบุญนิยม คือ การประกอบกิจการ คำนึงความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ค้ากำไรเกินควร ผลประโยชน์ทางการค้าจะต้องหมุนเวียนกลับคืนมาสู่ ลูกค้า เป็นระบบที่จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมนุษย์มีความเจริญทางปัญญาสูงสุด ตามทฤษฎีของ พระพุทธเจ้า คือ คนจะต้องลดละกิเลสต่างๆ ทั้งความโลภ โกรธ หลง และรู้จักเสียสละ เป็นมนุษย์ พัฒนาหรือเรียกว่ามนุษย์วรรณะ ๙ ที่มีความขยันหมั่นเพียร ไม่สะสม มักน้อย สันโดษ ซึ่งจะพัฒนาได้ มากน้อยขึ้นอยู่กับฐานะคุณภาพของบุคคล โดยมีความเชื่อมั่นว่า คุณค่าของมนุษย์ที่ควรจะได้รับเป็น ทรัพย์สินติดตัวไปอย่างแท้จริง คือ อริยทรัพย์ ซึ่งหมายถึง กรรมที่ติดตัวเป็นเป็นกุศลที่เกิดจากการ เสียสละจริงๆ ลดละกิเลสให้มากที่สุด ด้วยการให้ทาน บริจาคออกไป และช่วยเหลือเกื้อกูล”^๓

^๓ มั่นมิ่งบุญ, ตลาดวิถีธรรม, จุลสารตลาดวิถีธรรม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์-เมษายน ๒๕๕๙): หน้า ๒.

^๔ คณะผู้จัดทำบริษัทพลังบุญ, ๑๒ ปีพลังบุญ, (กรุงเทพมหานคร : ลัดดา ปิยะวงศ์รุ่งเรือง, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑.

หลักการของพาณิชย์บัญญัติ ประกอบด้วย

- ๑) สร้างเครดิตเหนือเครดิต (จ่ายสด งดเชื่อ)
- ๒) หากต้องยืม ก็เป็นไปอย่างเกื้อ ไม่มีดอกเบี้ย และ
- ๓) มีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ มีน้ำใจ โดยมีนโยบายการค้า คือ (๑) ขายถูก (๒) ไม่ฉวยโอกาส
- (๓) ขยัน อุตสาหะ (๔) ประณีต ประหยัด และ (๕) ซื่อสัตย์ เสียสละ

บัญญัติ ๔ ระดับ คือ

- ๑) กำหนดค่าต่ำกว่าราคาตลาด (ยังเป็นบาปเป็นหนี้โดยธรรม)
- ๒) กำหนดค่าเท่าทุน (ไม่เป็นบุญไม่เป็นบาป เสมอตัว)
- ๓) กำหนดค่าต่ำกว่าทุน (เป็นบุญ ยิ่งต่ำได้มากยิ่งได้บุญมาก) และ
- ๔) ให้ฟรี (เป็นบุญแน่แท้ เมื่อเต็มใจไม่มีเล่ห์)^๙

๓.๒ ความหมายของตลาดวิถีธรรม

ตลาดวิถีธรรม เป็นตลาดแห่งการแบ่งปัน จำหน่ายสินค้าในราคาบัญญัติ ๔ ระดับ คือ ราคาต่ำกว่าท้องตลาด ราคาเท่าทุน ราคาต่ำกว่าทุน และแจกฟรี ภายใต้แนวคิด ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ โดยสินค้าที่นำมาจำหน่ายเป็นของจำเป็นในชีวิตประจำวัน ข้าวและพืชผักไร้สารพิษ เพื่อให้ผู้ซื้อได้ประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของร่างกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ^{๑๐}

ตลาดวิถีธรรม เป็นตลาดของการเสียสละของจิตอาสาทำงานฟรีจริงๆ จากทีมงานจิตอาสาทั่วประเทศพ่อค้าแม่ค้าในตลาดจะต้องผ่านการคัดกรองของกรรมการตลาดก่อน และที่สำคัญ เราจะไม่มีพ่อค้าแม่ค้าจากคนข้างนอกเพราะเป็นตลาดปิดเฉพาะในค่ายสุขภาพเท่านั้นยังไม่เป็นที่รู้จักมากมายนัก เป็นหลักเท่าที่สามารถจะทำได้ตามกำลังฐานะของแต่ละบุคคล เป้าหมายของตลาดวิถีธรรมคือ เพื่อมวลมนุษยชาติ คือ ช่วยเหลือสังคม สร้างวัฒนธรรมของการให้ เป็นตลาดที่มีความต่างจากตลาดอื่นๆอาจเรียกได้ว่าเป็นตลาดทางเลือกก็ได้ มีจิตอาสาเป็นผู้บำเพ็ญเป็นหลักและมีอุดมการณ์

^๙ กลุ่มสุตผิงผิน, **สรรพคำสร้างคน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร:บริษัทอุษาการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒-๑๔.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ใจเพชร กล้าจน, ผู้นำชุมชนภูผาพาน้ำ และผู้บริหารตลาดวิถีธรรม, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

เดียวกัน บริโภคอาหารที่ไร้สารพิษปลูกสิ่งใดกินสิ่งนั้น รับประทานอาหารมังสวิรัต เป็นสังคมที่พึ่งพากันได้ เป็นการเสียสละอย่างแท้จริงและเป็นจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรที่แข็งแกร่งพอ โดยฝึกเป็นผู้มักน้อย สันโดษ แบ่งปันตามกำลัง ไม่ยึดติดในการสะสมและไม่เกียจคร้าน เมื่อเราขยันหมั่นเพียรก็จะเกิดการหนุนเนื่องตลอดเวลา กินน้อยใช้น้อยไม่สะสมไม่กักตุน ให้สะพัดออกไปสู่สังคม ไม่กักตุนไม่เอาเปรียบผู้บริโภคอยู่บนฐานของคนมีศีลธรรม เลือกสรรของดีมีคุณภาพเข้าสู่ตลาด ทำงานเป็นทีมมีความจริงใจต่อกัน เสียสละอย่างจริงจังให้มากๆ เท่าที่เราจะทำได้ ขายของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ เก่งทั้งในการคัดสรรสินค้ามาจำหน่ายในตลาด คือนำหลักสามาอาชีวะ มาเป็นหลัก^{๑๑}

โดยสรุป การตลาดวิถีธรรม หมายถึง ตลาดทางเลือก ตลาดแห่งการแบ่งปัน สร้างวัฒนธรรมแห่งการให้ จำหน่ายสินค้าในราคาบุญนิยม ๔ ระดับ คือ ราคาต่ำกว่าท้องตลาด ราคาเท่าทุน ราคาต่ำกว่าทุน และแจกฟรี ภายใต้แนวคิด ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ โดยสินค้าที่นำมาจำหน่ายเป็นของจำเป็นในชีวิตประจำวัน ข้าวและพืชผักไร้สารพิษ เพื่อให้ผู้ซื้อได้ประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของ แรงกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ

๓.๓ แนวคิดตลาดวิถีธรรม

แนวคิดตลาดวิถีธรรม ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๑ ของดี

ของดี คือ เอาสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์มา จำหน่าย เช่น พืชผักไร้สารพิษ ของจำเป็น สำหรับชีวิต งดการเบียดเบียน ไม่มีผลติดกัน จาก เนื้อ นม ไข่^{๑๒} ของดี คือ เลือกสรรสินค้าที่มีคุณภาพเข้ามาขายในตลาดวิถีธรรม เริ่มจากเครือข่าย และเท่าที่เป็นในชีวิตประจำวัน งดของฟุ่มเฟือย และราคาแพง สำหรับอาหารดเนื้อนมไข่ (มังสวิรัต) พืชผักที่ปลูกเองไร้สารพิษหรือจากจิตอาสาเครือข่าย ของดี คือ การสรรหาสินค้าในแหล่งที่มีต้นทุนไม่สูงนักโดยใช้ฐานข้อมูลจากชุมชนโอศอกและการแนะนำจากเครือข่ายจิตอาสาตามภาคต่างๆ โดยเน้นสินค้าประจำท้องถิ่นและซื้อในราคาขายส่งและเน้นถึงคุณภาพของสินค้าที่สำคัญซื้อขายเป็นเงินสด นี่คือนั่นคือ แหล่งที่มา

^{๑๑} สัมภาษณ์ พนิดดา อธิรจันทร์, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๑๒} ดินช่วยฟ้า, “ตลาดวิถีธรรม”, วารสารวิชาการ วิชาราม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๑๐๗-๑๐๘.

๓.๓.๒ ราคาถูก

ราคาถูก คือ มีราคาอยู่ ๔ ระดับ ๑) ขายต่ำ กว่าท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายต่ำกว่าทุน ๔) แจกฟรีราคา ๔ ระดับนี้ เพื่อลดโลภ โกรธ หลงในชีวิตของเราและทำประโยชน์ให้กับผองชน^{๓๓}

๓.๓.๓ ชื่อสัตย์

ชื่อสัตย์ คือเรามีของดีอยู่เท่าไรเราก็ขายเท่าที่ เรามีเมื่อหมดแล้วเราไม่เอาของปลอมมาขาย บอกตามตรงว่าสินค้ามีข้อดีข้อควรระวังอะไรบ้าง บอกตามจริง ไม่โกหก^{๓๔} ชื่อสัตย์ คือ ความจริงใจเป็นกันเองไม่ใช่เอาของไม่ดีมาขายและติดราคาชัดเจน บอกถึงต้นทุน ราคาตลาดทั่วไป และราคาที่ขายจริงในตลาดวิถีธรรม ติดป้ายราคาสินค้าให้ชัดเจนเปรียบราคาตลาดทั่วไปขายเท่าไร ราคาตลาดวิถีธรรมขายเท่าไร และขาดทุนระดับไหน และถือเป็นเสน่ห์ของตลาดวิถีธรรมในการติดป้ายราคาโดดเด่นชัดเจน ฯลฯ ซึ่งความชื่อสัตย์ โปร่งใสอะไรที่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภคเราจะให้ข้อมูล และให้ความรู้ควบคู่กันไป ต่อยอดในทุกๆ เรื่องที่เราสามารถทำได้แนะนำวิธีการลดและตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไปให้เรียบง่ายเป็นหลักและอยู่บนหลักศีลธรรม

๓.๓.๔ มีน้ำใจ

มีน้ำใจ คือ เราจะเป็นตลาดแห่งการแบ่งปัน เป็นตลาดแห่งความดีงาม มีอะไรที่เราจะแบ่งปันกันได้เราก็จะแบ่งปัน ให้ลูกค้าซื้อของเท่า ที่จำเป็น เพื่อที่คนอื่นจะได้ใช้ซึ่งพระพุทธเจ้า ตรัสว่า “นอกจากการแบ่งปันเผื่อแผ่กันแล้ว สัตว์ทั้งปวงหาสิ่งที่พึงอย่างอื่นไม่”^{๓๕} [เธอพึงให้ทานในทานผู้มีศีลทั้งหลายตามสมควรเถิด เพราะที่พึงอย่างอื่นของสัตว์ทั้งปวงยิ่งไปกว่าทานไม่มี]^{๓๖} มีน้ำใจ คือ การให้อื้อเพื่อเกื้อกูลกันแบ่งปันตามกำลัง ให้ความเป็นมิตรจริงใจไมตรีดังคำที่ว่า “ความมักคุ่นเป็นญาติอย่างยิ่ง” จริงใจไมตรีกับทุกคนมีความเป็นมิตรถ้อยถ้อยอาศัยกัน มีการให้อื้อเพื่อเผื่อแผ่อนน้อมถ่อมตนเป็นคนรับใช้ ยิ้มแย้มทักทายเบิกบานให้ความเป็นพี่น้องดุจญาติสนิท เป็นบรรยากาศของความสนุกสนานมีการพูดจาหยอกล้อกันว่า ฉันได้ขึ้นแล้วถูกมาก บ้างก็ว่า ได้มาฟรีเธอได้อะไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เราจะทำการบ้านกันก่อนว่า จะพยายามให้ลูกค้าได้รับทุกคนถือเป็นน้ำใจจากทีมงานตลาด และสร้างความพึงพอใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

^{๓๓} อ่างแล้ว..

^{๓๔} อ่างแล้ว.

^{๓๕} อ่างแล้ว.

^{๓๖} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๗๑๑/๔๕๖.

สรุป หลักการตลาดวิถีธรรม ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เห็นเป็นรูปธรรม นำหลักมัจฉาวนิชชา การค้าที่ไม่ควรทำมาเป็นเกณฑ์ในการคัดสรรสินค้ามาจำหน่าย เช่น ไม่จำหน่ายอาหารที่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์ เน้นพืชไร่สารพิษ (ของดี) กำหนดราคาด้วยราคาดุญนิยม ๔ ระดับ หรือ “ศูนย์บาทก็ซื้อได้” (ราคาถูก) ไม่ทำมีฉาอาชีวะ (ซื้อสัตย์) และใช้หลักธรรมสังคัตถุในการดำเนินการ (มีน้ำใจ) มีคำขวัญว่า “ของดี ราคาถูก ซื้อสัตย์ มีน้ำใจ”

ใจเพชร กล้าจน^{๓๗} กล่าวว่า “พระพุทธเจ้าตรัสในพระไตรปิฎก เป็นความลึกซึ้งโดยที่เราให้โดยที่ไม่ได้อยากได้อะไรนี้ละ ไม่ต้องไปอยากได้อะไรตอบแทน แม้แต่วิบากดีท่านจะให้ผลตอบแทนอย่างไร เราก็ไม่ต้องไปยึดมั่นถือมั่น ท่านให้ตอนไหนอย่างไรก็ได้ ในภพชาตินี้ ชาติต่อไป ชาติอื่นๆ สืบไป ให้แค่ไหนอย่างไรเราก็ไม่ไปยึดมั่นถือมั่น เพราะท่านให้มาสั่งจะพลังวิบากดีให้ผลดีมา เราก็กินน้อยใช้น้อยที่สุด เท่าที่แข็งแรงที่สุด เก็บไว้น้อยที่สุดเท่าที่ไม่ฝืดเคือง ที่เหลือเราก็แบ่งปันเกื้อกูลช่วยเหลือผู้อื่นอีกต่อไป ก็ทำอยู่อย่างนี้ไปเรื่อยๆ トラบปริณิพพาน ชีวิตก็จะมีสภาพดีๆ เพิ่มขึ้นๆ

นี่คือ สิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ว่าทางแห่งความพ้นทุกข์ข้อแรก คือ การแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ รู้จักแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ซึ่งการแบ่งปันนั้นไม่จำเป็น ว่าเราจะต้องมีข้าวมีของมาแบ่งปัน เรามีเรี่ยวแรงกำลัง มีความรู้ความสามารถ ก็เอาเรี่ยวแรงกำลังความรู้ความสามารถของเราแบ่งปันได้ องค์ประกอบใดๆ ที่เราจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นได้เราเอาสิ่งนั้นแบ่งปัน ไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุข้าวของ มีวัตถุข้าวของก็ได้ที่เป็นประโยชน์ หรือไม่มีก็ใช้เรี่ยวแรงกำลังความรู้ความสามารถก็ได้ เรี่ยวแรงกำลังความรู้ความสามารถด้วยใจที่บริสุทธิ์มีกุศลยิ่งกว่าวัตถุข้าวของด้วย กุศลยิ่งกว่าด้วย ถ้ามีวัตถุข้าวของด้วยก็ไม่มีปัญหา ก็ดีถ้าเราให้ด้วยใจที่บริสุทธิ์ นี่เป็นความลึกซึ้ง เป็นความลึกซึ้งที่ว่า การให้การแบ่งปันนี่ละเป็นสิ่งที่สำคัญ

ทุกชีวิต สัตว์ทั้งปวงอยู่ได้ด้วย การแบ่งปัน ถ้าไม่มีการแบ่งปันโลกนี้อยู่ไม่ได้ โลกนี้ถ้ามีแต่การแย่งชิง มีแต่การกอบโกย มีแต่การแย่งชิงโลกนี้อยู่ไม่ได้จริงๆ โลกนี้อยู่ไม่ได้พระพุทธเจ้าตรัสเลย โลกนี้อยู่ได้ด้วยการแบ่งปันเท่านั้น โลกนี้อยู่ได้ด้วยน้ำใจเท่านั้น นี่คือ สัจจะ เพราะว่าแต่ละชีวิตในโลกจริงๆ แล้วเกิดมาทำกุศลได้ไม่เท่ากัน มีกุศลไม่เท่ากัน มีเหตุปัจจัยบางคราวก็วิบากดีมาบางคราวก็วิบากร้ายมา ขนาดว่าบำเพ็ญกุศลมากๆ บางคราววิบากร้ายยังมาเลย ถ้าไม่มีการแบ่งปันกันช่วยเหลือกัน ของคนที่ ตอนเรามีวิบากร้ายแต่คนอื่นมีวิบากดี มีองค์ประกอบดีๆ เกื้อกูลกัน มันถึงจะไปรอด ต่อให้เรามีทุนมีรอนมีอะไรต่างๆ ของกิน ของใช้ พออยู่พอกินอะไรเลยนะ ของกินของใช้อะไรพออยู่พอกินเลยมีทุนมีรอนเลย แต่บางครั้งบางคราวมันมีวิบากร้ายเข้า ที่เราแก้เองไม่ได้ มีนะเชื่อไหม”

^{๓๗} สัมภาษณ์ ใจเพชร กล้าจน, ผู้นำชุมชนภูผาฟ้า และผู้บริหารตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

๓.๔ ส่วนประสมทางการตลาดของตลาดวิถีธรรม

เนื้อหาส่วนนี้ รวบรวมข้อมูลของตลาดวิถีธรรม ชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่ จากหนังสือ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก มา นำเสนอภายใต้กรอบแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

๓.๔.๑ ผลิตภัณฑ์ (Product)

ภายใต้แนวคิด “ของดี” ของตลาดวิถีธรรม ผลิตภัณฑ์ในตลาดวิถีธรรม นั้นงดเนื้อนมไขใน ตลาดนี้ และของระดับของฟุ่มเฟือยต่างๆโดยเด็ดขาด อาหารก็ต้องเป็นมังสวิรัตหรือเจได้ สินค้าใน ตลาดจะครอบคลุมเกือบทั้งหมด

๓.๔.๑.๑ หมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ ในตลาดวิถีธรรม แบ่งได้ดังนี้

- หมวดอาหารแห้ง ประกอบไปด้วย ข้าวสาร (ข้าววิถีธรรม) ไร้สารพิษ ธัญพืช เช่น ถั่วเขียว ถั่วขาว ถั่วเหลือง เม็ดเดือย ถั่วแดง ถั่วดำ น้ำมันมะพร้าว เป็นต้น
- หมวดอาหารสด ประกอบไปด้วย ผักไร้สารพิษ เช่น ผักพื้นบ้าน ผักสลัดต่างๆ กลุ่ม ผักที่จิตอาสาปลูกเองและนำมารวมกันโดยขายเป็นกำๆ ไม่เน้นให้ซื้อเหมาเพราะของมีจำกัดต้อง แบ่งปันกัน
- หมวดอาหารสำเร็จรูป ประกอบไปด้วย อาหารคาว หวาน ผลไม้แล้วแต่กำลังหรือ ฤดูกาลที่ผลผลิตไร้สารมีห้ามซื้อสินค้าในตลาดข้างนอกเข้ามาขายในตลาดและที่สำคัญต้องเลือกชนิด ของสินค้าที่ไม่เป็นอันตรายกับสุขภาพด้วย
- หมวดของใช้ประกอบไปด้วย เสื้อผ้า หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ผ้าขนหนู ผ้าถู ผ้าขาวม้า ยาสีฟัน แปรงสีฟัน น้ำยาอเนกประสงค์ ฯลฯ
- หมวดเบ็ดเตล็ด สินค้าจากพี่น้องจิตอาสาที่นำมาจำหน่าย เช่น น้ำมันเขียว ขี้ผึ้ง น้ำยาอเนกประสงค์หรืองานประดิษฐ์ฝีมือ
- หมวดของฝาก ประกอบไปด้วย ของฝากจากเครือข่ายหรือที่ผ่านการคัดกรองแล้ว บางอย่างอาจมีในท้องตลาดทั่วไป เช่น กล้วยตากอยู่ในกล่องหรือประเภทถั่วต่างๆ แต่สินค้าที่เป็นของ ฝากของที่ระลึกที่โดดเด่นเห็นจะเป็นต้นไม้นองในกระถางต้นละ ๕ บาท ๑๐ บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ พอขายและที่ขาดไม่ได้ของตลาดวิถีธรรม คือ ตลาดผ้ามือสอง

ภาพที่ ๒ ผลิตภัณฑ์หลักของตลาดวิถีธรรม: ข้าววิถีธรรมไร้สารพิษ

ที่มา (ทีมงานตลาดวิถีธรรม, ภาพถ่าย. ๒๕๖๖, มกราคม ๑๘)

ทีมตลาดวิถีธรรม โดยอาจารย์ใจเพชร กล้าจน ได้เยี่ยมเยียนพี่น้องชาวนากลุ่มนี้อย่างต่อเนื่องทุกปี (ถ้าไม่ว่างก็จะส่งทีมไปเยี่ยมแทน) ร่วมดำนาปลูกข้าว กินข้าวร่วมกัน ตามนาข้าวของสมาชิก เป็นที่น่าชื่นใจและเป็นการกำลังใจกับพี่น้องชาวนากลุ่มนี้และทุกวันวันนี้ตลาดวิถีธรรมได้รับซื้อผลผลิตที่ไร้สารพิษ ที่มีผลผลิต เช่น กระเทียม หอมแดง พริก มะละกอ มันเทศ ต่างๆไว้ในตลาด และทำตลาดให้กับพี่น้องชาวนากลุ่มเลิงนกทา และพัฒนาให้เป็นจิตอาสาตามลำดับมีการมาช่วยบำเพ็ญในค่ายเป็นระยะๆจนถึงทุกวันนี้

ผลิตภัณฑ์ไร้สารพิษ

ผักพืชผลไม้ไร้สารพิษถือเป็นสินค้ายอดนิยมของค่าย มีเท่าไรก็หมด (แต่เรามีจำกัด) ผักพืชที่นำมาขายในตลาดมาจากการปลูกของจิตอาสา และเครือข่ายที่ผ่านคุณสมบัติและมั่นใจว่า ไร้สาร ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ หรือแม้แต่จิตอาสาที่ปลูกอยู่ปลูกกินเฉพาะในเขตบ้านมีน้อยมีมากก็นำมาแบ่งปันในตลาดกำหนดราคาบุญนิยมเท่าที่ตนจะบำเพ็ญถือเป็นความหลากหลาย รวมถึงการแปรรูปอาหารแล้วนำมาขายโดยใช้วัตถุดิบไร้สารมาปรุง และขายในราคาบุญนิยม หรือตามที่พูดกันต่อๆ มาว่า “ศูนย์บาทก็กินได้” “ศูนย์บาทก็ซื้อได้” หรือศูนย์บาทรักษาทุกโรค คือ การพึ่งตน โดยใช้อาหารเป็นยา พึ่งตนเรียบง่าย ประหยัด และยังยืน

กลีกรมไร้สารพิษ เป็นเป้าหมายหลักในการทำตลาดวิถีธรรม ตามแนวทางบุญนิยม คือ การปลูกอยู่ปลูกกิน ประหยัดเรียบง่าย ครบวงจร ส่งเสริม ปลูกฝัง หาดตลาด และเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำให้กำลังใจส่งเสริมกลีกรในทุกรูปแบบให้องค์ความรู้เรียนรู้ฝึกฝนไปพร้อมๆ กัน คำที่ สมณะโพธิรักษ์ ที่ว่า “คนฉลาดสร้างอาหาร คนชั่วช้าสามัญสร้างอาวุธ”^{๑๘} ตลาดวิถีธรรมโดยการนำของอาจารย์ใจเพชร กล้าจน ได้นำพาจิตอาสาทั้งประเทศและในต่างประเทศได้ให้องค์ความรู้การเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด ถ้าเราพึ่งตนเองได้เราก็ช่วยเหลือผู้อื่นได้เช่นกัน

การให้คำแนะนำในการทำกลีกรมไร้สารพิษ โดยดัดใช้เคมีให้ความรู้ถึงความปลอดภัยที่สำคัญทางตลาดวิถีธรรมชุมชนภูพาน้ำ ให้องค์ความรู้กับชุมชน ในข้อดีของการไม่ใช้สารเคมีในการปลูกพืชผักและปลูกผักพืชให้เห็นเป็นรูปธรรมตั้งแต่ลงเมล็ดพันธุ์และดูแลจนเก็บกินเอามาแจกแบ่งปัน และเป็นตัวอย่างให้ผู้เห็น และได้ให้องค์ความรู้แบบง่ายๆ ในการทำกลีกรมไร้สารพิษ ชีวิตจะผาสุกอย่างไร แนะนำตั้งแต่การเรื่องเมล็ดพันธุ์ส่งเสริมการทำแปลงให้คำแนะนำและทำการทดลองปลูกจริงเพื่อเรียนรู้ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องว่ามีความแตกต่างจากการใช้เคมีหรือสารกระตุ้นต่างๆ เพื่อเร่งผลผลิตซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคในสารตกค้างในผักพืชแต่ละประเภทมากหรือน้อยอยู่ที่ประเภทของผัก และอันตรายที่น่าสนใจ คือ การตายผ่อนส่งเพราะการบริโภคพืชเข้าไปโดยไม่รู้ตัว ที่สำคัญยังแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน และชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง เอาผักที่เราปลูกมาทำโรงบุญโรงทานทำอาหารแจกผักปารอบๆ ตัวที่ไม่เคยทานก็นำมาปรุงอาหารได้อย่างมีรสชาติ

ภาพที่ ๓ พืชผัก ผลไม้ไร้สารพิษที่ปลูกเองในสวนป่าต่างๆ

ที่มา (หมอเขียวทีวี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๕, มิถุนายน ๑๐)

^{๑๘} ธรรมทัศน์สมาคม, “ฉลองครบรอบ ๘๘ ปี ๘ เดือน ๘ วัน “อัฐาริยสัจจายุ” วันแห่งความรักของ รัก รักพงษ์”, (กรุงเทพมหานคร: หสน ห้องภาพสุวรรณ, ๒๕๖๖), หน้า ๙๓.

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พวธ. (มาตรฐานของคนดีมีศีล)

1. มีศีล 5
2. อดตาไม่จัด
3. น้ำเพ็ญ ขึ้นต่ำอย่างน้อย 8 ค่าย
4. รวมกลุ่มกับสมาชิกทำงานร่วมกัน
5. ลดหรืองดการรับประทานเนื้อสัตว์
6. เป็นสมาชิกเครือข่ายกสิกรรม ไร้สารพิษ
แพทย์วิถีธรรม และไม่ใช่สารเคมีในการทำ
กสิกรรม
7. เป็นที่ยอมรับของหมู่กลุ่ม
8. กรณีที่ผลิตภัณฑ์ การเกษตรบางอย่างยัง
ไม่มีคุณสมบัติ เข้าเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น
การพิจารณาให้เข้ามาตรฐานเกษตรอินทรีย์
พวธ.
อยู่ในดุลพินิจของกรรมการ พวธ.

จริงใจ ไม่ตรี มือภัย

ภาพที่ ๔ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แพทย์วิถีธรรม: มาตรฐานของคนดีมีศีล

ที่มา (ทีมตลาดวิถีธรรม, ภาพถ่าย. ๒๕๖๕, มิถุนายน ๑๐)

ผลิตภัณฑ์ไร้สารพิษที่มาจากเครือข่าย จะมีการตรวจแปลงผักของเครือข่าย โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานแพทย์วิถีธรรม (มาตรฐานพวธ.) กระบวนการได้มาซึ่งเครือข่าย เริ่มจากตามหาสมาชิกเครือข่ายที่ปลูกข้าวพืชผักไร้สารพิษ ตั้งแต่การปลูกข้าว พืชผัก ผลไม้ในทั่วทุกภาคของประเทศ ที่มีค่ายสุขภาพตามภาคต่างๆ และเข้าไปเยี่ยมเยียน (สำรวจ พูดคุย สอบถาม) สร้างความคุ้นเคย ถามถึงปัญหา และสิ่งที่เขาต้องการ และบอกกล่าวนโยบายของตลาดวิถีธรรมให้เขารับทราบและถ้าสนใจก็จะเข้าสู่ระบบวิธีการตามมาตรฐานของแพทย์วิถีธรรม ในการคัดเลือกสินค้า (ของดี) โดยราคาสีกรเป็นผู้กำหนดราคาที่สามารถเปรียบเทียบกับท้องตลาดทั่วไปได้ สิ่งสำคัญที่สุด คือ การรักษาศีล ๕ และต้องฟังมติหมู่ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ ให้มีการประชุมสรุปงานพูดคุยถึงปัญหา ถ้ามี และรับฟังข้อเสนอแนะจากสมาชิก และกลับมาหาข้อสรุป หาทางช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเกษตรกรไร้สารพิษ และส่งเสริมอย่างต่อเนื่องซึ่งเครือข่ายต้องทำความเข้าใจและพัฒนาแปลงพืชผักของตนเช่นกัน และทำการประเมินชี้แนะในสิ่งที่ควรเสริมเพื่อให้ผลผลิตได้ตามวัตถุประสงค์

น้ำพริกพลิกโลก

น้ำพริกพลิกโลก ที่จำหน่ายในตลาดวิถีธรรม ถือเป็นสิ่งที่พลิกโลก เพราะเป็นน้ำพริกที่เผ็ดน้อย ส่งเสริมการลดการรับประทานอาหารรสจัด สนับสนุนการกินผัก ลด ละ เลิกการรับประทานเนื้อสัตว์ ผลิตสินค้าที่ปลอดภัยไม่มีสารเคมี สารปรุงแต่ง ที่อาจสะสมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพในภายหลัง เพื่อเป้าประสงค์ข้างต้น ชาวแพทย์วิถีธรรมได้ช่วยกันคิดค้นน้ำพริกสูตรต่างๆ ที่สามารถเก็บได้ในระยะเวลาหนึ่งด้วยวิธีการธรรมชาติ ไม่ต้องเพิ่มสารเคมี สารปรุงแต่งที่อาจก่ออันตราย จนได้สูตรของ น้ำพริกเผาเห็ด เผ็ดน้อย สูตร ๑ พวธ “น้ำพริกพลิกโลก” ขึ้นมา

ภาพที่ ๕ น้ำพริกเผาเห็ด เผ็ดน้อย สูตร ๑ พวธ “น้ำพริกพลิกโลก”

ที่มา (ทีมสื่อหมอเขียวทีวี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๓, มิถุนายน ๑๐)

น้ำพริกพริกโลก จำหน่ายปีแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๔ ปีแรกที่ผลิตน้ำพริกเผาเห็ดออกขายเริ่มแจกทำแล้วก็แจกกันไปทั่วๆเพื่อหาจุดของรสชาติที่พอดี คือเผ็ดน้อย จากการพัฒนาไปเรื่อยก็มาถึงจุดและสูตรที่ลงตัว ทีมตลาดได้เปิดตัวน้ำพริกเผาเห็ดขายทางตลาดออนไลน์มาประมาณปีเศษ ไม่น่าเชื่อว่าจะได้รับการตอบรับจากแฟนคลับของตลาดวิถีธรรมและพี่น้องชาวค่ายสุขภาพทั่วประเทศ เราขายน้ำพริกปีแรกได้ถึง ๑,๐๐๐ กิโลกรัม (หรือ๑ ตัน) จนเป็นที่ฮือฮาถึงขั้นเสียภาษีให้กับรัฐบาลด้วยความยินดี จนถึงทุกวันนี้ น้ำพริกเผาเห็ด หรือน้ำพริกพริกโลกก็ยังสินค้าที่มียอดสั่งซื้อมาอย่างต่อเนื่อง โดยทีมงานกำหนดผลิตน้ำพริกเดือนละ ๑ ครั้งและส่งทุกกลางเดือนเนื่องจากกำลังพลไม่พอ จนเป็นที่รู้กันในหมู่แฟนคลับหรือลูกค้าว่า จะสั่งซื้อน้ำพริกของตลาดวิถีธรรม ต้องรอและจอง

เสื้อผ้ามือสอง

นับเป็นหมวดสินค้าที่น่าสนใจสำหรับชาวค่าย ที่ไปที่มาของเสื้อผ้ามือสองของตลาดวิถีธรรมเป็นสิ่งที่น่าชื่นใจทางทีมตลาดไม่เคยซื้อเสื้อผ้ามือสองเลย (เรียกได้ว่าไม่มีต้นทุน) เสื้อผ้ามือสองได้มาจากน้ำใจจากพี่น้องจิตอาสาชาวค่ายในแต่ละรุ่น สละออกมาแล้วนำมามอบให้กับทางตลาดมาคัดแยกกำหนดราคาบุญนิยม (ส่วนใหญ่จะแจกฟรี กับขาย ขึ้นละ ๑ บาท) ซึ่งมีการบริจาคนำมามอบให้อย่างสม่ำเสมอได้ขาด นับเป็นไฮไลท์ของการทำตลาดวิถีธรรมในแต่ละค่าย มีผู้ให้ความสนใจ อย่างน่าทึ่งยิ่งราคายิ่งถูก ลูกค้ายังใช้เวลาในการเลือกก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ทีมงานได้เก็บข้อมูลไว้ในการนำมาวิเคราะห์ แต่ถ้าแจกฟรีแล้วผู้บริโภคจะไม่ค่อยสนใจเท่าไรในกลุ่มเสื้อผ้ามือสอง แต่ถ้าเป็นตัวละบาทหรือตัวละบาทลูกค้าจะใช้เวลาในการเลือก เป็นที่สนุกสนานเรียกความสนใจและเป็นเสน่ห์ของตลาดก็ว่าได้

สรุป ผลลัพธ์ในในตลาดวิถีธรรม อยู่ภายใต้แนวคิด “ของดี” เน้นของจำเป็นในชีวิตประจำวัน คือปัจจัยสี่ โดยเฉพาะในกลุ่มอาหาร ที่มีเอกลักษณ์ คือเป็นสินค้าที่ไม่เบียดเบียนชีวิตตนเอง คนอื่น สัตว์อื่น คือเป็นข้าว พืช ผัก ไรสารพิษ รวมถึงน้ำพริกพริกโลกที่ส่งเสริมการกินผัก ลดการรับประทานเนื้อสัตว์ นอกจากนี้เสื้อผ้ามือสอง ซึ่งเปิดโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม และผู้เข้าอบรมค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรมได้มีโอกาสเสียสละแบ่งปัน เสื้อผ้าของตน มาเพื่อจำหน่ายในราคาถูกสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

๓.๔.๒ ราคา (Price)

ราคาถูก การกำหนดราคาตามแนวทางบุญนิยม คือ ถูกกว่าตลาดทั่วไป ราคาบุญนิยมมี ๔ ระดับ คือ ๑) ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายขาดทุน และ ๔) แจกฟรี มีรายละเอียดดังนี้

๑. ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด

ตลาดวิถีธรรมได้กำหนดราคาสินค้าที่ขายให้ถูกกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป เพราะเป้าหมายของการขายแบบบุญนิยมเน้นเรื่องการให้การแบ่งปันซึ่งจะต้องไม่เอาเปรียบผู้ซื้อ การกำหนดราคาสินค้าในระดับขายต่ำกว่าราคาท้องตลาดนั้น ไม่ง่ายนักในบางสินค้าเพราะสินค้าของตลาดวิถีธรรมมีจำนวนไม่มากนัก บางสินค้ามีเพียงสามสี่ชิ้น แต่เราก็พยายามอย่างยิ่งที่จะทำราคาให้ต่ำกว่าท้องตลาดให้ได้ ตัวอย่างสินค้า เช่น ข้าวสารไร้สารพิษ ปกติตามท้องตลาดขายปลีกกิโลละ ๗๐-๑๐๐ บาท แต่ตลาดวิถีธรรมขายในราคากิโลละ ๓๘-๔๐ บาทโดยมีฐานการคิดราคาขายสินค้าไว้ประมาณ ๒-๕ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น บางรายการสินค้าบวกเพียง ๑-๓ บาท เพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค (ซึ่งถือว่าบวกกำไรไว้มากแล้ว) จากต้นทุนที่มาจากแหล่งเดียวกันกับตลาดวิถีธรรม เช่น ผ้าห่มชนิดเดียวกัน ราคาทั่วไป ๑๐๐ บาท จากทุน ๗๐ บาทตลาดวิถีธรรม จะติดราคาขาย ๘๐หรือไม่เกิน ๙๐ บาทถือว่าเป็นบุญนิยมระดับที่ ๑ คือ ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป

๒. ขายเท่าทุน

ในระดับของการขายเท่าทุนกันว่าเป็นที่สนใจของลูกค้าไม่น้อยจริงๆแล้ว การขายเท่าทุนตลาดวิถีธรรมในหลักความเป็นจริงการขายเท่าทุนก็ขาดทุนอยู่ดี เพราะเราไม่คิดค่าขนส่ง ไม่คิดค่าแรงงานของคนทำงานเพราะทุกคนเป็นจิตอาสาทำงานฟรีมาเสียสละมาฝึกฝนร่วมกัน เราคิดแต่ต้นทุนราคาสินค้าเท่านั้น เช่น ซื้อสินค้ามาในราคาทุน ๑๐๐ บาท ตลาดวิถีธรรม ก็จะขาย ๑๐๐ บาท และติดป้ายราคาให้เห็นเด่นชัด บอกราคาทุน ราคาตลาด และราคาที่ขายจริง การขายขาดทุนในระดับที่สามถือเป็นบุญนิยมที่เราพยายามทำให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน คือการให้ด้วยความเต็มใจและให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุดในการขายสินค้าขาดทุนส่วนใหญ่แล้วจะปรับลดราคาลงเกือบทุกตัวสินค้าหรือไม่ก็เชิญชวนเพื่อนร้านค้าเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงทำกิจกรรมโดยให้แต่ละร้านกำหนดราคาเอง กำหนดจำนวนสินค้าเองอันเป็นการเสียสละอีกรูปแบบของการทำตลาด คือให้แล้วคิดที่จะไม่เอาอะไรจากใครให้ได้ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจของกลุ่มลูกค้าและมีการเปรียบเทียบกับสินค้าตามท้องตลาดได้ง่ายและชัดเจนและไม่ลังเลที่จะตัดสินใจซื้อนี่คือการต่อยอดความซื่อสัตย์ของตลาดวิถีธรรม ที่ว่า ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ ยุติธรรม

๓. ขายขาดทุน

สินค้าในระดับนี้จะถูกคัดเลือกมาจากสินค้าในกองปกติหรืออาจจะเป็นกองเดียวกันก็ได้อยู่ที่ว่าเรามีสินค้ามากหรือน้อย และกำหนดราคาในช่วงที่ทำกิจกรรมคือ ขายในราคาที่ผู้ซื้อไม่ลังเล เช่น ซื้อสินค้ามาในราคาทุน ๑๐๐ แต่ตลาดวิถีธรรมจะกำหนดราคาขายต่ำกว่าทุน คืออาจจะขาย ๗๐-๘๐ บาท หรือบางครั้ง ลดไปถึง ๕๐ บาท หรือเป็นเปอร์เซ็นต์ก็ระดับ ๔๐-๖๐ เปอร์เซ็นต์ก็มี (และจะมีจำนวนจำกัดในสินค้าบางประเภท)

๔. แจกฟรี

เป็นการแจกในระดับที่เรียกว่าลูกค้าน้อย (สำหรับแฟนคลับ) เพราะแจกจริง บางครั้งก็มีผู้มีน้ำใจเมตตานำสินค้ามาร่วมกิจกรรมในการแจกอยู่เรื่อยๆ ทางตลาดวิถีธรรมได้ จัดหมวดสินค้าที่จะขายมาทำกิจกรรมแจกแก่ลูกค้าที่เข้ามาในตลาดจำกัดให้ท่านละรายการ เช่น แจก ดอกเกลือ กระปุกละ ๒๐ บาทจำนวน ๔๐ กระปุก หหมดแล้วหมดเลย สินค้าที่จะแจกจะหมุนเวียนกันไปแล้วแต่ตลาดที่จัดแต่ละครั้งมีจำนวนลูกค้าหรือผู้เข้าค่ายมากน้อย ทางทีมงานก็ต้องเตรียมการ ในหมวดสินค้า แต่จริงๆ แล้วการแจกฟรี ร้อยเปอร์เซ็นต์ลูกค้าพึงพอใจและลูกค้าต้องเข้าแถวตามคิวใคร ไม่เข้าแถวไม่ได้สิทธิ์ในการรับแจก สินค้ามีจำกัด เพราะหมดแล้วหมดเลย สินค้าในระดับที่สี่แจกฟรีนี้ เรื่องได้ว่าเป็นไฮไลท์ของตลาดตลอดมาจนเป็นที่ทราบกันทั่วไปสำหรับที่เคยมาตลาดวิถีธรรมบางครั้ง รอคอยและคอยถามทีมงาน ว่าวันนี้จะแจกอะไร

ตลาดวิถีธรรมน่าจะเป็นเพียงตลาดเดียวในปัจจุบันที่มีการค้าขายแบบบุญนิยมเช่นนี้ เรา มิได้แต่ขายสินค้าหรือลดราคาเท่านั้นการทำโรงบุญก็ถือว่าเป็นบุญนิยมในระดับแจกฟรีเช่นกัน และทำ อย่างสม่ำเสมอประกอบไปด้วยอาหาร คาว หวาน แล้วแต่วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นที่สำคัญส่วนใหญ่ปลูก เองทั้งหมดนำมาประกอบอาหารเพื่อทำเป็นโรงบุญแจกให้กับพี่น้องในชุมชน เมนูที่ทำบ่อยๆ ก็เห็นจะ เป็นพืชจากต้นดาวดอยที่ได้รับความนิยมมากเพราะขึ้นเองตามธรรมชาติและประหยัดเรียบง่าย ถือ ว่าการแจกฟรีในรูปของโรงบุญเป็นที่ชื่นชอบของชุมชนทุกครั้งที่มีตลาดวิถีธรรมขึ้นจะถามตลอด ว่าวันนี้ทำอะไรแจก เป็นต้น

๓.๔.๓ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

ช่องทางการจัดจำหน่ายตลาดวิถีธรรม นั้นมีอยู่ ๓ ช่องทาง ดังนี้

๑ โต๊ะแบ่งปัน โรงบุญมังสวิรัต (ตลาดวิถีธรรม ส่วนของแจกฟรี)

จัดทุกวันศุกร์เป็นศุกร์แบ่งปันต่อเนื่องมาตลอด

การทำโรงบุญในตลาดอย่างต่อเนื่อง “ศูนย์บาทก็ทานได้” ชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ กำหนดให้มีการทำโรงบุญในตลาดทุกครั้ง ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของพี่น้อง ที่มาตลาดเป็นอย่างยิ่ง ทุกอย่างฟรีหมด ไม่มีการเก็บสตางค์และถ้าทานอิ่มจะนำกลับบ้านก็ได้ เรียกว่า “ศูนย์บาทก็ทานได้” เมนูกล้วยเตี๋ยวน้ำ กับผัดหมี่ถือว่าเป็นเมนูยอดฮิตของคนดอย

ภาพที่ ๖ แคร่แบ่งปัน หน้าชุมชนภูผาฟ้า น้ำ ทุกวันศุกร์กับพี่น้องชนเผ่าปากาเกอะญอ
ที่มา (ผุสดี เจริญไวยเจตน์, ภาพถ่าย. ๒๕๖๒, กันยายน ๑๐)

๒ ร้านดอยฟ้า (ส่วนของพาณิชย์บุญนิยม)

ร้านดอยฟ้า จัดตลาดทุกวันพระสิ้นเดือน หรือวันสำคัญ ฯลฯ เนื่องจากชุมชนภูผาฟ้าน้ำอยู่บนพื้นที่สูงการสัญจรไปมาต้องใช้เวลามากจึงจัดตลาดต้องเก็บข้อมูลในพื้นที่และที่สะดวกกับผู้ที่จะมาใช้บริการ ในทุกวันพระส่วนพี่น้องชนเผ่าหรือจะหยุดทำงานถือเป็นวันพักผ่อนไปซื้อของในเมืองก็ไปกันเป็นคันรถ ทางผู้จัดตลาดก็เห็นว่า ในทุกวันพระน่าจะเหมาะสมในการจัดตลาดวิถีธรรม เล็กๆ ให้บริการในชุมชนและง่ายในการจำว่าจะจัดตลาดวันไหนหรือวันสำคัญๆ เป็นต้น

ภาพที่ ๗ ภาพหมู่ชาวชุมชนภูผาฟ้าน้ำกับกิจกรรมเปิดร้านดอยฟ้า หน้าชุมชน
ที่มา (ทีมสื่อหมอเขียวทีวี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๓, เมษายน ๑๓)

ร้านค้าชุมชนที่เป็นร้านค้าทางเลือกสำหรับชุมชนและใช้หลักการค้าขายบุญนิยม ๔ ระดับ และมีกิจกรรมต่อเนื่องโดยเฉพาะทุกวันพระ หรือวันสำคัญๆ ต่างทางศาสนาหรือวันสำคัญของชุมชนโดยรอบเป็นทางเลือกของชุมชน

๓. ตลาดวิถีธรรม ฉลองหนาวภูผาฟ้า

ทุกปี จะมีการจัดตลาดวิถีธรรม ที่มีการเสียสละมากกว่าการจัดตลาดวิถีธรรมปกติ เรียกว่า การจัดตลาดวิถีธรรม ฉลองหนาว

ประเพณีของชุมชน ในแต่ละปีถือเป็นประเพณีที่ทางชุมชนภูผาฟ้า นำ ได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง คือการขายสินค้าขาดทุนให้กับชุมชน คือการขายสินค้า ขาดทุนทุกชนิด (บุญนิยมระดับที่ ๓) ซึ่งชุมชนโดยรอบรู้จักจักประเพณีของชุมชนภูผาและเป็นแฟนคลับเพราะ ๑ ปีมีเพียงครั้งเดียว

ภาพที่ ๘ ใจเพชร กล้าจน ชาวชุมชนแม่เลา (ปากกะเอญอ) ชาวชุมชนแม่เลา และนักเรียนโรงเรียน วัดแม่เลา มาร่วมงานตลาดวิถีธรรม จัดครั้งแรก ที่ศาลาดอยฟ้า

ที่มา (เพชรไตรธรรม กล้าจน, ภาพถ่าย. ๒๕๖๐, มกราคม ๒๕-๒๕)

ภาพที่ ๙ ตลาดวิถีธรรมครั้งแรกภูผาฟ้าน้ำ

ที่มา (เพลินพิศ สังข์บุญลือ, ภาพถ่าย. ๒๕๖๐, มกราคม ๒๕)

๓.๔.๔ การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ตลาดวิถีธรรม มีจุดเด่นในเรื่องการส่งเสริมการตลาด ภายใต้แนวคิด “ราคาถูก” สินค้าขายในราคาต่ำกว่าท้องตลาด นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มการรับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์อีกด้วย

การประชาสัมพันธ์ ในพื้นที่ของชุมชนจะมีการประชาสัมพันธ์กันเองไปตามหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลป่าแป๋ทั้งทางโทรศัพท์ โน้ตบุ๊ก หรือช่องทางการบอกต่อๆ กันไป และยังได้รับความร่วมมือจาก องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และผู้นำท้องถิ่น เช่น แม่หลวง (ผู้ใหญ่บ้าน) ในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งในปีที่ผ่านมากำหนดให้มีงานฉลองหนาว ๒ วัน ถือเป็นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ เมื่อถึงฤดูกาลหน้าหนาวมาถึงก็จะกำหนดวัน จัดงานซึ่งเป็นเรื่องสำคัญทั้งสำหรับทีมงานและหรือชุมชนโดยรอบแต่โดยปกติก็จะถือเอาสัปดาห์สุดท้ายของเดือนมกราคม เป็นวันกำหนดการจัดงานฉลองหนาว ซึ่งจะได้รับความสนใจจากพี่น้องชุมชนโดยรอบโดยเฉพาะชนเผ่า จะบอกต่อๆ กันไปเพราะ ๑ ปีมีครั้งเดียว ซึ่งบางชุมชนรอคอยงานฉลองหนาวมาทั้งปี เพราะจะเป็นการมาซื้อของถูกและของจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อข้าว จานข้าว ถังพลาสติก กระติกน้ำ ขวดน้ำ ชันน้ำ เต้าพืด เต้าแก๊ส เครื่องนุ่งห่ม เสื้อ และปู เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ในราคาแบบที่หาซื้อที่ไหนไม่ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นสินค้าอะไรก็ขาดทุนหมดทุกรายการเรียกได้ว่า แม้ทีมตลาดผู้จัดเองยังอดที่จะเป็นลูกค้าไม่ได้เช่นกัน

ภาพที่ ๑๐ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์งานฉลองหนาวภูผาฟ้า ปี ๒๕๖๖

ที่มา (แสงอรุณ สังคมศิลป์, ภาพประกอบ. ๒๕๖๖, มกราคม ๑)

๓.๔.๕ บุคคล (People)

ตลาดวิถีธรรม เป็นพื้นที่บำเพ็ญบุญ ฝึกฝนการเสียสละ การช่วยคนให้พ้นทุกข์ เปิดโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของ แรงกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ ภายใต้แนวคิด “ซื่อสัตย์” และ “มีน้ำใจ” เป็นเป้าหมายให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ซึ่งทำหน้าที่ผู้ผลิต หรือผู้ขายในตลาด มุ่งมั่นพัฒนาตนเองเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ และมีน้ำใจที่ยิ่งขึ้น และเป็นการต่อยอดของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม สู่ความเป็นพุทธะในมิติที่ลึกยิ่งขึ้น ใจเพชร กล้าจน^{๑๔} ค้นพบกระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ ดังมีกระบวนการโดยย่อ ดังนี้

การแพทย์วิถีพุทธนั้น เป็นการพัฒนาต่อยอดจากการแพทย์วิถีธรรมสู่ความเป็นพุทธะในมิติที่ลึกยิ่งขึ้น เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนรู้ฝึกฝนจนเข้าถึงวิชาแห่งพุทธะที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ในการสร้างสุขภาวะที่ดีของตนและช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษยชาติให้มีสุขภาวะที่ดีไปด้วยกัน โดยใช้กระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธ เพื่อมวลมนุษยชาติผู้ที่จะมีสภาพแห่งพุทธะนั้น จะต้องเรียนรู้และกระทำกุศล ละอกุศล ละการกระทำส่วนที่มีโทษ กระทำส่วนที่ไม่มีโทษ เสพในสิ่งที่ควรเสพ ไม่เสพในสิ่งที่ไม่ควรเสพ ละการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์แต่เป็นทุกข์ตลอดกาลนาน กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นสุขตลอดกาลนาน

กระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาตินั้น นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาบูรณาการเป็นองค์ความรู้ในการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติสู่ความเป็นพุทธะ คือ การปฏิบัติศีล อธิจิต อธิปัญญา โดยสอดร้อยอยู่ในทุกสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสเพื่อความพ้นทุกข์ความรู้ในการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติสู่ความเป็นพุทธะ คือ การปฏิบัติศีล อธิจิต อธิปัญญา โดยสอดร้อยอยู่ในทุกสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสเพื่อความพ้นทุกข์ ได้แก่ การปรับสมดุลร้อนเย็นของชีวิต ทำให้มีโรคภัยน้อยมีทุกข์น้อย ควรแก้ความเพียร ปฏิบัติสู่การดับทุกข์ ด้วยสิ่งที่ประหยัทยาได้ง่ายและไม่มีโทษเป็นหลัก ละบาป บำเพ็ญกุศล ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส (โอวาทปาติโมกข์) วรรณะ ๙ คือ การทำตัวเป็นคนน่ายกย่องสรรเสริญ ๙ อย่าง จรณะ ๑๕ คือ ข้อประพฤติเพื่อบรรลुरुธรรม อันปลอดโปร่งจากกิเลส ปฏิบัติจนถึงสภาพจตุตถฌาน ซึ่งมีลักษณะ ๕ ประการ องค์คุณอุเบกขา ๕ เมื่อปฏิบัติได้รู้ปริมาณในระดับอุเบกขาแล้วตรวจสอบด้วย อรูปฌาน ๔ การปฏิบัติให้ถูกต้องตามลำดับ อนุปัปพวิหาร ๙ คือ ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ตามลำดับ โสฬสญาณ ๑๖ คือ ความรู้แจ้งเห็นจริงตามลำดับของการวิปัสสนา โพธิปักขิยธรรม ๓๗ หมายถึงธรรมอันเป็นแนวทางแห่งการตรัสรู้ ได้แก่ มหาสติปัฏฐานสูตร ๔ ปธานสูตร อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗

^{๑๔} ใจเพชร กล้าจน, “จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ”, หน้า ๗๗๘-๗๗๙

อริยมรรคมีองค์ ๘ สัมมาสมาธิของพระอริยะ และพรหมวิหาร ๔ โดยใช้กระบวนการเหตุแห่งการวิมุตติ ๕ สาราณียธรรม ๖ พุทธพจน์ ๗ อปริหานิยธรรม ๗ และสัปปริสธรรม ๗ โดยฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผสานพลังกับหมู่มิตรสหายที่อยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี เมื่อมีปฏิบัติตามพุทธธรรมดังกล่าวอย่างถูกต้อง สภาพแห่งความเป็นพุทธะคือ โสตาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ ก็จะเกิดมากขึ้นเป็นลำดับ อันเป็นคุณค่าและความผาสุกที่แท้จริงอย่างยั่งยืนที่มนุษย์ควรได้

โดยสรุป บุคลากรของตลาดวิถีธรรม คือ จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ที่มุ่งฝึกฝนตนจนเข้าถึงวิชาแห่งพุทธะที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการสร้างสุขภาวะที่ดีของตนและช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษยชาติให้มีสุขภาวะที่ดีไปพร้อมๆ กัน โดยใช้กระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติผู้ที่จะมีสภาพแห่งพุทธะนั้น จะต้องเรียนรู้และกระทำกุศล ละอกุศล ละการกระทำส่วนที่มีโทษ กระทำส่วนที่ไม่มีโทษ เสพในสิ่งที่ควรเสพ ไม่เสพในสิ่งที่ไม่ควรเสพ ละการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์แต่เป็นทุกข์ตลอดกาลนาน กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นสุขตลอดกาลนาน ด้วยการปฏิบัติอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ปฏิบัติโพธิปักขิยธรรม ๓๗ และพรหมวิหาร ๔ โดยใช้กระบวนการเหตุแห่งการวิมุตติ ๕ สาราณียธรรม ๖ พุทธพจน์ ๗ อปริหานิยธรรม ๗ และสัปปริสธรรม ๗ โดยฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผสานพลังกับหมู่มิตรสหายที่อยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี

๓.๔.๖ กระบวนการ (Process)

กระบวนการของตลาดวิถีธรรม แบ่งเป็น ๔ ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงก่อนเปิดตลาด เปิดตลาด ช่วงการขาย และการปิดตลาด

๑) ช่วงก่อนเปิดตลาด

๑.๑ จัดเตรียมสินค้าและบริการ

- **คัดสรร ของดี เข้าตลาด** เน้นสินค้าอุปโภค บริโภค ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน งดเนื้อหมูไข่ (มังสวิรัต) งดสินค้าฟุ่มเฟือย พ่อค้าแม่ค้ามีแค่จิตอาสาที่ผ่านการคัดกรองเท่านั้น ผักพืชต้องไร้สารพิษและปลูกเองหรือจากเครือข่ายที่มีคุณสมบัติ

- **รับแลกผลผลิตของชุมชนที่ปลูกเองและนำมาขายในตลาด** เมื่อถึงฤดูกาลของผลผลิตบนที่สูงให้ผลผลิตชาวบ้านก็นำผลผลิตมาแลกของกินของใช้ส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตคล้ายๆ กัน เช่น กล้วยน้ำว้า พักทอง พักเหี่ยว มะนาว หัวปลี มะขามเปียก พริกสด ฯลฯ ชุมชน จะนำมาแลกน้ำมัน น้ำตาล โปรตีนเกษตร วุ้นเส้น ถัวยาม ฯลฯ โดยทางตลาดวิถีธรรมให้ผู้ขายเป็นผู้กำหนดราคาหรือบางครั้ง ถ้าผลผลิตเยอะชาวบ้านก็จะลงมาบอกว่าขอมาไม่หมดทางตลาดก็เอารถขึ้นไปรับมาช่วยกันคนละไม้ละมือ และบางส่วนก็ขอแบ่งขายแต่มีไม่มากโดยมีเงื่อนไขว่าต้อง เป็นผลผลิตที่ปลูกเองและใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ปุ๋ยคอก

ภาพที่ ๑๑ กิจกรรมแลกของ พืช ผัก ไร่สารพิษ กับของดีที่จำเป็นในชีวิต ดน เนื้อ นม ไข่

ที่มา (แสงอรุณ สังคมศิลป์, ภาพถ่าย. ๒๕๖๒, ตุลาคม ๑๑)

ภาพการแลกของกับพี่น้องชนเผ่าบ้านแม่เลาที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องผลผลิตจากที่ปลูกเอง และของป่าถือเป็นวิถีชีวิตของคนบนที่ราบสูงผลผลิตจึงแข็งแรงงดงามโดยมีธรรมชาติล้อมรอบระบบนิเวศน์ที่ดีลงตัว

- ส่งเสริมการทำกิจกรรมไร่สารพิษ อาหารเป็นหนึ่งในโลก คือ การตอบโจทย์ของสังคม ตลาดวิถีธรรม มีการคัดสรรของดีก่อนที่จะนำเข้ามาในชุมชนและเท่าที่จำเป็นตามฤดูกาลผลิตซึ่งมีจำนวนไม่มากนักในแต่ละฤดูกาลขึ้นอยู่กับฝนฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลง

๑.๒ กำหนดราคาบุญนิยม ๔ ระดับ และแจกฟรี

ชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำระบบการค้าบุญนิยม ๔ ระดับมาใช้ในตลาดวิถีธรรม คือ ๑) ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายขาดทุน และ ๔) แจกฟรี

ตารางที่ ๑ การตีป้ายราคาให้ชัดเจน ว่าสินค้าที่ขายขายในราคาบุญนิยมระดับใด

สินค้า	ซื้อ (ทุน)	ขาย	ทั่วไป	บุญนิยมระดับ
ข้าววิถีธรรมหอมมือไร่สารพิช	๓๘	๔๐	๖๕-๗๐	๑ ต่ำกว่าราคา
ถั่วเขียว ไร่สารพิช กิโลกรัมละ	๕๖	๕๖	๗๕	๒ เท่าทุน
ผักสลัด ราคาถุงละ	๑๘	๑๕	๒๕	๓ ขาดทุน
ต้นไม้บวกกระถางพลาสติกถุงละ	๑๐-๑๒	๐	๑๕-๒๐	๔ แจกฟรี
ผักบุ้ง ผักกาดขาว ผักอื่น ๆ กำละ	๘	๑๐	๒๐	๑ ต่ำกว่าราคา
น้ำตาลมะพร้าว กิโลกรัมละ	๖๔	๗๐	๘๕	๑ ต่ำกว่าราคา
กระมังพลาสติก/จาน/ชาม/	๑๐-๑๕	๕	๒๐	๓ ขาดทุน

๑.๓ กำหนดปริมาณสินค้า

การจำกัดจำนวนสินค้าที่จะซื้อบางรายการที่มีจำนวนน้อยและกำหนดจำนวนขึ้นที่จะซื้อได้เน้นเรื่องการแบ่งปันไม่ให้ซื้อมาก เพราะเห็นกับราคาถูก สินค้าที่จะกำหนดราคาเฉพาะเป็นรายการ เช่น หมวดของใช้ ประเภทเครื่องอุปโภคภาชนะใส่อาหาร ซึ่งมีจำนวนขนาดเป็นองค์ประกอบและกลุ่มเสื้อผ้าและหมวดผักพืช ของกิน ซึ่งในแต่ละครั้งในการจัดตลาดราคาก็จะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ตลาดปัจจุบันราคาอาจสูงกว่าเดิมในบางสินค้า บางสินค้าอาจเป็นราคาเดิมอยู่ที่ราคาตลาดปัจจุบันขึ้นลงและจำนวนก็มีผลในการกำหนดราคาเช่นกัน

๑.๔ สื่อสารประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ทำผ่านตามค่ายสุขภาพในแต่ละภาค ทางสื่อแพทย์วิถีธรรมทุกช่องทาง เช่น หมอเขียวทีวี ทางเว็บไซต์ ทางเฟสบุ๊ค ทางไลน์กลุ่ม แผ่นปลิว และการบอกต่อๆ ในกลุ่มของผู้เคยเข้าค่ายและมีช่องไลน์กลุ่มติดต่อกัน ทั้งส่วนของจิตอาสาและส่วนของแพนคลับหรืออดีตผู้ที่เคยผ่านค่าย และรู้จักตลาดวิถีธรรมเราก็เชิญชวนมาร่วมบำเพ็ญชาวบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียงที่รู้จักและช่วยกันประชาสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้แต่ละท่านได้มีโอกาสร่วมบำเพ็ญ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ของเราไม่ได้ใช้ต้นทุนอะไรเลย อาศัยความสัมพันธ์ของจิตอาสา และความคุ้นเคยความเป็นมิตรมีน้ำใจมีความจริงใจที่จะมอบสิ่งดีๆ ให้กับพี่น้องที่เราห่วงใหญ่

๑.๕ การเตรียมสถานที่

ในแต่ละครั้งที่จัดตลาดพื้นที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามขนาดของผู้ที่มาเข้าค่าย มีผลในการเตรียมพื้นที่เช่นกัน เพื่อให้เป็นตลาดทางเลือกจริงๆ การจัดเตรียมพื้นที่ก็ควรให้พ่อติลงตัวกับจำนวนผู้มาใช้บริการ (ผู้เข้าค่าย) และไม่มีต้นทุนคือค่าใช้จ่ายเป็นรูปแบบที่เรียบง่ายใช้สิ่งที่มีใกล้ตัว หรือเสื่อกับพื้นที่ก็ได้ ถือเป็นเสน่ห์ของตลาดอีกรูปแบบหนึ่งอาจเตรียมธงทิวบ้างในบ้างตลาดที่ใหญ่และพื้นที่ลงตัว ถือเป็นงานที่สร้างสรรค์ทำให้ผู้ร่วมงานเห็นภาพของความเรียบง่ายที่แลดูดี

๒) เปิดตลาด

ช่วงเปิดตลาดจะมีการเชิญผู้บริหารตลาดในพื้นที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตลาด เช่น ใจเพชร (หมอเขียว) หรือในบางค่ายไม่มีอาจารย์ก็จะเชิญผู้เข้าค่ายที่อาวุโสมาเป็นผู้เปิดตลาด ก่อนเปิดตลาด รอมวลชลมารวมกัน จะเปิดเพลงตลาดวิถีธรรม ซึ่งบอกถึงอุดมการณ์ของตลาดวิถีธรรม และเป็นสัญลักษณ์ให้ทุกคนมารวมกันเปิดตลาดวิถีธรรม การเตรียมการเปิดตลาดแบบเรียบง่ายไม่ต้องลงทุนอะไรมากมายใช้ต้นไม้ใบไม้เชือกฟางมาเป็นองค์ประกอบของการเปิดตลาดเป็นรูปแบบที่ไม่ซ้ำกันเลยในการจัดตลาดแต่ละครั้งในแต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นเสน่ห์ของตลาดวิถีธรรมไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน

เพลงตลาดวิถีธรรม ขับร้องโดย ใจเพชร กล้าจน แต่งโดย ศิลป์สร้าง จนทุกชาติ มีเนื้อหาดังนี้

สุขใจเหลือผีเสื้อขยับปีกบิน	โบกโบยบินเล่นไปด้วยใจเมตตา
ปีกบางๆ สดสวยสูงค่า	แต่ว่าเคล้าเคล็ดิน บินตามประสา
เปรี้ยววิถีมองเรา เฝ้ารอปีกผ่น	เกิดเป็นคนทำความดีให้กินถิ่นน้ำ
เสียสละเป็นบุญ เอาเปรียบบาบช้า	มาเร็วมา ขอเชิญมาสู่วิถีธรรม
**ตลาดวิถีธรรม คุณค้าสังคม	ยิ่งให้ไป ก็ยิ่งได้ความสุขล้ำ
ตลาดวิถีธรรม ใช้บุญหนุนนำ	ข้าว ถั่ว งา พืชผัก ก็ไร้สารพิษ
ตลาดวิถีธรรม เอื้อเฟื้อแบ่งปัน	our loss is our gain**
สุขใจเหลือ ผีเสื้อขยับปีกผ่น	จากหนึ่งผ่น บินร่วมกันกระจายเต็มฟ้า
ขับเคลื่อนอุดมการณ์ ข้ามกาลเวลา	ปรารถนาบินให้สุดผ่น

๓) ช่วงการจัดตลาด

๓.๑ เวลาในการจัดตลาดและกิจกรรมในตลาด

กำหนดเวลาในการจัดตลาดวิถีธรรมจะใช้เวลาไม่เกินสามชั่วโมงปิดตลาดและในช่วงท้ายใกล้เวลาปิดตลาดก็จะมีกิจกรรมขายสินค้าไต่ระดับราคาลง ซึ่งรวมๆ แล้วจะขายครบ ๔ ระดับ คือขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด/ ราคาเท่าทุน/ ราคาขาดทุน และแจกฟรี เป็นที่น่าสนใจกับแฟนคลับการจัดรายการเป็นระยะๆ ในช่วงของการทำตลาดหรือนัดหมาย ประชาสัมพันธ์ ก่อนจะมีตลาดว่าสินค้าพิเศษในตลาดครั้งนี้ คือ อะไรและเงื่อนไขแบบไหน เช่น

- เริ่มจากระดับเท่าทุน (เพราะปกติขายต่ำกว่าราคาท้องตลาดขายอยู่แล้ว)
- ขายในระดับ ๓ คือ ขาดทุน
- จำกัดจำนวนในการซื้อ (บางครั้งมีขึ้นเดียว)
- แจกฟรี (เป็นลำดับสุดท้าย) ลูกค้านั่งรอ

จากอดีตการจัดตลาดส่วนใหญ่จะจัดเพียงในค่ายสุขภาพที่มีในแต่ละภาค และจะไม่เคลื่อนไปด้านนอกค่าย เพราะเราไม่ใช่แม่ค้าอาชีพเราเป็นจิตอาสา แต่ในยุคก่อนเกิดโรคระบาดเล็กน้อย ตลาดวิถีธรรมเริ่มเคลื่อนไปตามพื้นที่ต่างๆ โดยมีจิตอาสาในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ประสานงานและจัดตลาดขึ้น ซึ่งการจัดตลาดวิถีธรรมก็ยังคงใช้รูปแบบเหมือนกับในค่ายสุขภาพทุกประการ คือ ขายของดี ราคาถูก ชื่อดียิ่ง มีน้ำใจ และที่สำคัญระยะเวลาของการจัดตลาดจะไม่เกิน ๓ ชั่วโมงตั้งแต่เปิดตลาดและปิดตลาด และยังคงใช้มาตรฐานเดียวกับการจัดตลาดในค่าย คือ งดสินค้าฟุ่มเฟือย งดเนื้อมนุษย์ ในตลาด

จากการกำหนดเวลาเปิดปิดตลาดที่กระชับ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตลาดวิถีธรรมมีเสน่ห์ เป็นเอกลักษณ์ จนสมาชิกหรือแฟนคลับที่รู้จักและคุ้นเคยกับตลาดวิถีธรรมก็จะเป็นส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ตลาดไปในตัวที่สำคัญ เกือบทุกๆ ตลาดที่เราจัดไม่ว่าจะในหรือนอกสถานที่จะมีผู้คุ้นเคยหรือจิตอาสานำผักพืช ผลไม้ ของใช้ และสิ่งของ ตามกฎกติการ่วมขายในตลาดอยู่อย่างสม่ำเสมอ บางคนก็ขออาสาเป็นผู้ช่วยขายและพวกเขาก็ได้ฝึกฝนเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเรา คือ การลดละ การเสียสละอย่างบริสุทธิ์ใจ ที่สำคัญความผาสุกที่เขาได้รับในการมาร่วมค้าขายในตลาดจะได้เห็นได้สัมผัสถึงน้ำใจของพ่อค้าแม่ค้า (จิตอาสา) ในการเสียสละเป็นตัวอย่าง รวมถึงผู้ซื้อที่เสียสละฝึกฝนความโลภ ได้แบ่งปันผู้อื่น

เป็นการสร้างสังคมคนดีอย่างต่อเนื่องทุกครั้งที่ทำหรือจัดตลาดจากการกำหนดเวลาเปิดปิดตลาดที่กระชับเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตลาดวิถีธรรมมีเสน่ห์เป็นเอกลักษณ์จนสมาชิกหรือแฟนคลับที่รู้จักและคุ้นเคยกับตลาดวิถีธรรมก็จะเป็นส่วนช่วยให้ในการประชาสัมพันธ์ตลาดไปใน

ตัวที่สำคัญ เกือบทุกๆ ตลาดที่เราจัดไม่ว่าจะในหรือนอกสถานที่จะมีผู้คุ้นเคยหรือจิตอาสาหน้าผักพืชผลไม้ ของใช้ และสิ่งของ ตามกฎกติการ่วมขายในตลาดอยู่อย่างสม่ำเสมอ บางคนก็ขออาสาเป็นผู้ช่วยขาย และพวกเขาก็ได้ฝึกฝนเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเรา คือ การลดละ การเสียสละอย่างบริสุทธิ์ใจ ที่สำคัญความผาสุกที่เราได้รับในการมาร่วมค้าขายในตลาดจะได้เห็นได้สัมผัสถึงน้ำใจของพ่อค้าแม่ค้า (จิตอาสา) ในการเสียสละเป็นตัวอย่าง รวมถึงผู้ซื้อที่เสียสละฝึกฝนความโลภ ได้แบ่งปันผู้อื่น เป็นการสร้างสังคมคนดีอย่างต่อเนื่องทุกครั้งที่ทำหรือจัดตลาด

๓.๒ กิจกรรมคืนสู่ผู้บริโภค (ขายสินค้า ชื่นละ ๑บาท)

ทุกๆ การจัดตลาดวิถีธรรมจะมีช่วงของการเสียสละที่เรียกว่า คือ การขาดทุน คือกำไรรวมถึงการแจกฟรีกิจกรรมที่ถือเป็นวัฒนธรรมของตลาดวิถีธรรม คือ การสละออกจากพ่อให้แม่ให้ (ผู้ค้าหรือร้านค้า)จะนำของหรือสินค้ามาจัดกิจกรรมขายขาดทุนและแจกฟรีตามกำลังของแต่ละคนแต่ละร้านร่วมกับส่วนกลางที่จะเป็นจุดศูนย์กลางในการเริ่มกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ถูกค้าของตลาดวิถีธรรมรอและขึ้นขอบในทุกๆ ตลาดที่จัดหรือทุกๆ ค่ายสุขภาพที่มีการจัดตลาดจนเป็นกิจกรรมที่ทุกคนรู้จัก และบอกต่อกันไปจนกลายเป็นการประชาสัมพันธ์จนถึงปัจจุบัน และสำหรับช่วงเวลาที่จัดรายการจะเป็นช่วงท้ายๆ ก่อนปิดตลาด เช่น สินค้าราคา ๑ บาท ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ถูกค้าในตลาดขึ้นขอบเป็นเอกลักษณ์ เช่น ผ้าห่มผืนละ ๑ บาท น้ำมันพืชขวดละ ๑ บาท น้ำตาลถุงละ ๑ บาท (สินค้าจะมีจำนวนจำกัด) กิจกรรมนี้จะไม่มีการทอนเงิน ท่านใดยื่นแบงค์พันก็ไม่ทอน เป็นต้น

กิจกรรมนี้ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นถึงคุณค่าของการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ผู้มีเงิน ๑๐๐ บาท กับผู้มี ๑บาทได้สิทธินี้เท่าเทียมกัน กิจกรรมนี้ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าใจระดับราคาบุญนิยมทั้ง ๔ ระดับได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓.๓ ไลฟ์สด กิจกรรมตลาดวิถีธรรม ผ่านช่องทางยูทูบ เฟสบุ๊ก

ระหว่างดำเนินกิจกรรมการตลาด ทางทีมสื่อ จะทำการไลฟ์สด กิจกรรมตลาดวิถีธรรม ผ่านช่องทางยูทูบ เฟสบุ๊ก จะเป็นภาพกิจกรรม สลับกับการสัมภาษณ์ความรู้สึกของผู้ซื้อผู้ขาย ความสุขที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ ช่วงใดไม่มีคำสัมภาษณ์ จะเปิดเพลงตลาดวิถีธรรม ที่บอกถึงอุดมการณ์ของตลาดวิถีธรรมคลอไป

๔) ปิดตลาด

พี่น้องจิตอาสาและชาวค่ายที่ยังไม่กลับบ้านก็ช่วยกันบำเพ็ญเก็บทำความสะอาดเก็บโต๊ะเก้าอี้เข้าที่เข้าที่เดิมล้างเช็ดถู จนเรียบร้อยก็ถึงช่วงเวลาสำคัญ คือ การสรุปงาน สรุปภายในใจ สรุปสภาวะธรรมระหว่างทำงาน (ทำตลาดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ) ว่ามีข้อพร่องอะไรบ้างทุกคนจะได้พูดหรือเสนอแนะในการที่จะช่วยกันพัฒนาการทำงานในทุกๆ ด้านให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร ที่

สำคัญแม้งานตลาดจะจบลง ถ้าจิตใจเราไม่เบิกบานแสดงว่าเรายังไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน ดังที่อาจารย์หมอเขียวเคยบอกไว้ว่า “งานไม่สำเร็จไม่เป็นไร แต่ใจต้องสำเร็จ” เพราะการทำงานร่วมกันกับคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมันต้องพบผัสสะมากมาย จิตอาสาต้องฝึกฝนเพื่อลดละตัวตนและรักษาศีลให้มั่น ทำดีเรื่อยไปค่อยเป็นค่อยไป เบิกบานแจ่มใสในทุกกิจกรรมที่ทำ เบิกบานแจ่มใส “แค่ไม่ทุกข์ ก็สุขมากแล้ว” ปิดตลาดปิดการประชุมสรุปงานตลาดและงานค่ายไปในครั้งเดียวกัน สาธุ

๓.๔.๗ ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

ลักษณะทางกายภาพร่วมของตลาดวิถีธรรม คือรูปแบบการจัดตลาดที่เรียบง่ายใช้สิ่งที่ใกล้ตัว รักรัสิ่งแวดล้อม ลักษณะการแสดงสินค้า ส่วนใหญ่จะเป็นการวางบนพื้น การแต่งกายของผู้ขายเป็นชุดผ้าฝ้าย ผ้าป่าน ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น ผู้ชายนุ่งกางเกงผ้าฝ้าย เป็นต้น ผู้ขายมีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจ ใจดี มีเพลงตลาดวิถีธรรม ที่บอกถึงอุดมการณ์ของตลาดวิถีธรรม “ตลาดวิถีธรรม เอื้อเพื่อแบ่งปัน our loss is our gain” เปิดคลอไปตลาดช่วงการจัดตลาด เป็นเอกลักษณ์ของตลาดวิถีธรรม

ภาพที่ ๑๒ สินค้าในตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ

ที่มา (ทีมสื่อหมอเขียวทีวี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๑, ตุลาคม ๒๐)

จากภาพจะเห็นได้ว่าการจัดตลาดวิถีธรรมของชุมชนนั้น เป็นไปแบบเรียบง่ายในบางครั้งพื้นที่ที่จะจัดก็มีความแตกต่างกันไปทั้งขนาด และเวลาที่มีการปูพื้นวางสินค้าในพื้นที่ของชุมชน บางครั้งก็ได้บรรยากาศสวยงามไปอีกแบบหนึ่ง ชาวบ้านชอบเพราะเป็นเหมือนตลาดแบบกะดินแต่มีสินค้าที่เหมือนเซเว่น คือ ตอบโจทย์ความต้องการได้ชัดเจน และเอกลักษณ์ของตลาดก็ยังคงไว้อย่าง

สม่ำเสมอ ราคาที่กำหนดในสินค้าแต่ละประเภทเป็นที่ทราบกันดีว่า ถูกกว่าท้องตลาดแน่นอน ถือเป็นเอกลักษณ์ที่ชาวชุมชนรับทราบกันดีว่าตลาดวิถีธรรมชาติของถูกแน่นอน เป็นความไว้วางใจจนลูกค้าบอกต่อ และบอกต่อ ในบางคนที่คุ้นเคยก็จะถามหาสิ่งของหรือสินค้าที่หมดหรือไม่มีมาในรอบนี้ ว่าไม่มีหรือ ไม่เอามาขายหรือ เป็นต้น ด้วยบรรยากาศตามภาพนี้เป็นเรื่องปกติของการจัดตลาดวิถีธรรมชาติ เราจะเห็นความสนุกสนานความสนใจของผู้บริโภค อย่างมีความสุขและการสื่อสารภาษาการต่อรองการเลือกสินค้าอย่างเอาจริงเอาจังและการต่อรองกับผู้ขายอย่างที่ว่าจนสุด ก็จบด้วยรอยยิ้มของทั้งฐานพร้อมกับการชักชวนให้มาในตลาดครั้งต่อไป

๓.๖ ผลของการทำตลาดวิถีธรรม

๓.๖.๑ ภาพรวมกิจกรรมฉลองหนาว ระหว่างวันที่ ๒๘-๒๙ มกราคม ๒๕๖๖

ทีมงานตลาดต้องเตรียมสินค้า เพื่อตอบโจทย์ความต้องการกับสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ คัดสรรของดี มีคุณภาพ ที่จะนำลงในตลาดฉลองหนาว การเตรียมงานฉลองหนาวการจัดซื้อหรือสั่งสินค้าก็เปลี่ยนไปตามยุคสมัย และทางทีมงานก็สำรวจขอข้อมูลความต้องการของชุมชนว่า ต้องการอะไรถ้าจะมาซื้อของในงานฉลองหนาว โดยการแจ้งประชาสัมพันธ์ชุมชน และชาวบ้านที่มาซื้อของที่ร้านดอยฟ้า เพื่อแจ้งถึงสินค้าที่ต้องการ รวมถึงการพูดคุยกันระหว่างร่วมกันทำงานในช่วงก่อนเปิดตลาด

โรงบุญอาหารมังสวิรัติ คือ เสน่ห์ของงานฉลองหนาว ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดโอกาสให้ทุกคนทั้งจิตอาสาและชาวบ้านใกล้เคียง ร่วมทำอาหารมาร่วมแจกในโรงบุญ ปีนี้ชาวชุมชนหัวเลา ปากอญะร่วมกันทำข้าวต้มมัด และข้าวเหนียวหนุกงา โดยที่ชาวบ้านทั้งหมดบ้านร่วมกันหุงข้าวเหนียวที่บ้านของตนแล้วมารวมกันเพื่อรวมกันมาแจกในงาน นอกจากนี้เพื่อความปรารถนาดีที่เรียบง่าย แม่ครัวต่าง ๆ พยายามคิดค้นสูตรอาหารที่น่าพิศวงบนดอย ทั้งขึ้นเองหรือปลูกขึ้นแต่ดูแลง่าย เพื่อปรุงเป็นอาหารและแจกในโรงบุญ เช่น แกงเขียวหวานดาวดอย (ป็นนกไส้) ก๋วยเตี๋ยวลำไย ดาวดอย เป็นต้น สำหรับเมนูอาหารประจำภาคเหนือ คือข้าวซอย ขนมจีนน้ำเงี้ยว มีญาติธรรมที่เชียงใหม่ มาร่วมแจกด้วย

งบประมาณ ในการจัดงานฉลองหนาวถือเป็นงานตลาดวิถีธรรมระดับที่ ๓ คือสินค้าทุกอย่างต้องขายเท่านั้นและต้องขายขาดทุน ก็จะกำหนดจำนวนที่เราจะขาดทุน หรือที่เรียกว่า กำไรอริยะ คือขาดทุนคือกำไรของเราในรอบปีที่ผ่านมาเรากำหนดไว้ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท

ผลตอบรับ ได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษเนื่องจากหยุดจัดไปสองปีเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาด ประเมินผลได้ว่า พี่น้องชุมชนใกล้เคียงให้ความสนใจบางหมู่บ้านเหมารถมาเพื่อมาซื้อของในงานฉลองหนาว บางหมู่บ้านมาเป็นคันรถรวมๆ กันมา

ตารางที่ ๒ ตัวอย่างราคาสินค้าที่ได้รับความนิยมที่ขายขาดทุน ในงานกิจกรรมฉลองหนาว

รายการ	ต้นทุน (บาท)	ราคาตลาด (บาท)	ราคาขาย (บาท)	เงื่อนไขการซื้อ
ข้าววิถีธรรมไร้สารพิษ ๑ กิโลกรัม	๔๕	๔๕	๒๐	ไม่เกิน ๒ กิโลกรัม/คน
น้ำมันพืช ๑ ลิตร	๔๖	๔๖	๔๐	ไม่เกิน ๒ ขวด/คน
น้ำตาลทราย ๑ กิโลกรัม	๒๒-๒๕	๒๕	๑๕	ไม่เกิน ๑ กิโลกรัม/คน
ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเม็ด ๒๕ กิโลกรัม/กระสอบ	๑๓๕	๑๕๐	๑๐๐	-
ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยผง ๒๕ กิโลกรัม/กระสอบ	๑๑๕	๑๓๐	๙๐	-
เตาฟืน เบอร์ ๑	๑๔๐	๑๖๐	๑๑๐	-
ที่นอน ๓.๕ ฟุต	๒๘๕	๓๕๐	๒๕๕	-
เสื้อ (ทด) รองคลาน	๗๕	๑๐๐	๕๐	-

ภาพที่ ๑๓ ตลาดอารียะ ในงานฉลองหนาว ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ

ที่มา (หมอเขียวทีวี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๖, มกราคม ๒๕)

ภาพมุมสูงของพี่น้องหลากหลายชุมชนที่มีเป้าหมายเดียวกันมาซื้อของถูกในงานฉลองหนาวต่างซื้อของที่ตนเองถูกใจจนฐานขายแทบจะตั้งหลักไม่ทันต่างคนต่างหอบต่างคนต่างต่อรองสนุกสนาน ไม่รู้ชนเผ่าไหนเป็นเผ่าไหน รวมถึงชุมชนภูผาเองยังนำมากล่าวถึงจนทุกวันนี้ เราเห็นความสุขของพี่น้องที่ได้ซื้อของถูกได้เห็นความเกื้อกูลระหว่างกัน เป็นธรรมชาติ การแบ่งปันของทีมงานของชุมชนภูผาที่มีความจริงใจที่จะมอบให้กับพี่น้องรอบด้านโดยเฉพาะพี่น้องในตำบลป่าแป๋ ภาพเล่าเรื่องที่นาขึ้นใจขอบคุณฐานสื่อ หมอเขียวทีวีที่บันทึกภาพอันงดงามนี้ สาธุ

ภาพที่ ๑๔ พ่อลูกได้ของถูกใจภาพแห่งความสุขจากงานฉลองหนาว (พ่อได้หมอนลูกได้ที่นอน)

ที่มา (วรรณณา พลรบ, ภาพถ่าย. ๒๕๖๖, มกราคม ๒๕)

ภาพบอกเล่าความรู้สึกจากงานฉลองหนาวปี ๒๕๖๖ ที่ผ่านมาพ่อซื้อที่นอนให้ลูกโดยให้ลูกชายเป็นผู้เลือกสีตามความชอบ ส่วนพ่อขอเลือกหมอนหนุนนอนและที่สำคัญ เมื่อพ่อลูกได้ของที่ต้องการต่างก็พร้อมใจจะยกของที่ตัวเองเลือกเอง ลูกชายตัวน้อยดีใจทั้งๆ ที่ที่นอนสูงใหญ่ยาวกว่าตัวคนซื้อเสียอีกจนพ่อขออาสาขนที่นอนลูกไม่ยอมบอกยกเองได้ทั้งๆ ที่ที่นอนสูงกว่าตัวเองเสียอีก พ่อเลยยอมแต่ก็คอยดูอยู่ใกล้ๆ และคอยช่วยแนะนำวิธีการยกที่นอน (ไม่หนักนัก) พ่อเองก็คอยดูลูกด้วยความชื่นใจที่ลูกได้ของถูกใจพ่อเองก็ดูเหมือนจะภาคภูมิใจที่ทำให้ลูกมีความสุขในการพามางานฉลองหนาว ปีนี้ ที่ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ และตัวพ่อเองก็ซื้อของที่ชอบคือ หมอนได้อีก ๑ ใบในราคาที่ถูกลงเงิน สรุ๊ป ถูกใจทั้งพ่อทั้งลูกแถมยังกินอิ่มจากโรงบุญที่มีอาหารให้เลือกทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จากภาพนี้จะทำให้เห็นความสุขของสองพ่อลูกอย่างชัดเจนเหมือนว่าจะรีบกลับบ้านไปประดิษฐ์ที่นอนและหมอนใบใหม่ จะเอาไปอวดแม่อวดยายที่ไม่ได้มาด้วย ก็ดีใจและประทับใจกับพ่อลูกชนเผ่าคู่นี้อย่างยิ่ง

ภาพที่ ๑๕ ภาพแห่งความทรงจำเราทั้งผองพี่น้องกัน

ที่มา (จรัญ บุญมี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๕, มกราคม ๒๕)

จากภาพนี้เป็นอีกหนึ่งภาพที่ประทับใจผู้วิจัยคือ ช่วงจัดรายการพิเศษ หรือช่วงนาทีทองที่ตลาดทั่วไปใช้คำนี้แต่ถ้าเป็นตลาดวิถีธรรม เราใช้หลักการค้าบุญนิยม ๔ ระดับ และงานฉลองหนาวจะมีระดับเดียวคือ ระดับที่ ๓ คือ ขายขาดทุนเท่านั้น จากภาพที่เห็นทางทีมงานจัดช่วงเวลาพิเศษในการขายลดราคาสินค้าที่ขาดทุนอยู่แล้วให้ขาดทุนลงไปอีก โดยมีกติกาที่ว่าให้อาณาเขตมาแลกเราถึงจะขายให้ ซึ่งพี่น้องหลายคนถึง โดยเฉพาะพี่น้องชนเผ่าจนพี่น้องจิตอาสาต้องอธิบาย ซึ่งมีตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจยิ่งชนเผ่าผู้หญิงคนหนึ่งบอกว่าเขาไม่มีความดีเขาไม่มีสิทธิซื้อทุกอย่างที่เขามองเห็นของที่ซื้อและหมายตาไว้แล้ว เขารู้สึกเสียใจบอกกับทีมตลาดว่าเอาความดีมาแลกเขาไม่มี ทีมงานรู้สึกถึงถึงความซื่อสัตย์ของผู้หญิงชนเผ่าคนนี้ เขาไม่รู้ตัวเลยว่าความซื่อสัตย์ของเขาบ่งบอกออกมาจากคำพูดและกระทำของเขาทางทีมตลาดจึงอธิบายว่า สิ่งที่เขาคิดนั้นก็คือความดีอย่างหนึ่งเหมือนกันทำให้เขาได้มีโอกาสซื้อของในราคาถูกได้สนใจ สมหวัง และยังมีอีกหลายๆ ตัวอย่าง เช่น จะไม่เป็นคนขี่ไกรธจะบ่นให้น้อยลง จะยิ้มให้มากขึ้น จะไม่นอนตื่นสายแล้ว จะไหว้พระก่อนนอน เป็นต้น

การจัดกิจกรรมช่วงดับเบิ้ลริยะ ทำให้เราเห็นความสุขทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย (พ่อให้แม่ให้) ใน การที่ได้สิ่งที่ตนต้องการ ฐานขายก็ได้เห็นความสุขของผู้ซื้อ ผู้ซื้อก็ได้แสดงออกถึงสิ่งที่เขาคิดว่าเป็นสิ่ง ดีแล้วนำมาแลกก่อนจะซื้อของได้ มีทั้งความสุข เสียงหัวเราะ เสียงการปรึกษาหารือกันว่าฉันจะซื้อ อันนี้เธอไปซื้ออันนั้น มีทั้งหวังว่าจะไม่ทันเพื่อนซื้อของใหม่เหตุเพราะกลัวของหมดเพราะสินค้า บางอย่างมีจำนวนจำกัดที่สำคัญราคาซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนหมายปองถือเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์อีก ช่วงหนึ่งของงานฉลองหนาวปีที่ผ่านมา

ภาพที่ ๑๖ ภาพตลาดวิถีธรรมที่เกิดขึ้นในค่ายสุขภาพบน ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ

ที่มา (ทีมสื่อหมอเขียวทีวี, ภาพถ่าย. ๒๕๖๑, ตุลาคม ๒๐)

จากภาพจะเห็นได้ถึงบรรยากาศของตลาดประชาชนทั่วไปก็เข้าถึงตลาดวิถีธรรมที่เรา จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและถือเป็น Amazing ของชุมชนก็ว่าได้เพราะเป็นตลาดที่มีองค์ประกอบลงตัว ไม่เล็กไม่ใหญ่ มีสินค้าหลากหลายให้เลือก ทั้งราคาก็โดนใจ ชาวชุมชนโดยรอบก็เลือกหาซื้อสินค้าแบบ ที่เรียกว่าคนเมือง คนดอยแยกไม่ออก แม้เด็ก ๆ ที่ตามพ่อแม่หรือผู้ปกครองมาก็ยังสนุกสนานตลาดวิถี ธรรมของชุมชนภูผาหรือตลาดที่เราสัญจรไปจัดนอกสถานที่ก็ตาม แถมยังมีโรงบุญอาหารมังสวิรัติ ตลอดการจัดตลาดและถ้าจะมีการขายเกิดขึ้นก็ขายเพียงถุงละ ๑ บาท เท่านั้น

๓.๖.๒ ประโยชน์ที่ผู้จัดตลาดจะได้รับ

ประโยชน์ที่ผู้จัดตลาดจะได้รับ คือ การตอบโจทย์ผู้บริโภคในชุมชนว่าตรงกับความต้องการและตรงกับทรัพยากรโดยรอบในท้องถิ่นซึ่งมีผลให้ภายในท้องถิ่นตื่นตัวกระตือรือร้นให้ความร่วมมือและเชื่อมั่นในการตลาดวิถีธรรมในชุมชนว่าสามารถตอบสนองความต้องการภายในท้องถิ่นได้จริง และสิ่งที่จะตามมา คือ การหมุนเวียนของเศรษฐกิจในชุมชน เข้มแข็งขึ้น เป็นมิตรกันมากขึ้น ที่สำคัญสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและความซื่อตรงของผู้จัด เกิดความผูกพัน สามัคคีให้ความร่วมมือกันมากขึ้น (การยอมรับ) ทั้งทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีที่ทันสมัย การเสียสละ การใช้พรหมวิหาร ๔^{๒๐} การเข้าใจเข้าถึงร่วมกันแก้ปัญหาในชุมชน

การสัมภาษณ์ กับผู้บริหารตลาด และทีมงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดตลาด พบว่าแต่ละท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

ใจเพชร กล้าจน ได้ให้สัมภาษณ์ ว่าการให้ไม่มีที่สิ้นสุด ทุกเวลามีค่า ถ้าเรามีโอกาสการแบ่งปัน หรือการ ทำการค้าแบบบุญนิยมนั้น เราต้องช่วยกันสร้างสังคมของการเสียสละขยายวงโดยเริ่มจากชุมชน ที่เราอยู่อาศัยช่วยกันสร้างสรรค์อะไรที่เสียสละและมีคุณประโยชน์ต่อส่วนร่วมเป็นสิ่งที่น่ายินดีและทำการให้ไม่มีที่สิ้นสุด ทุกเวลามีค่า ถ้าเรามีโอกาสการแบ่งปัน หรือการ ทำการค้าแบบบุญนิยมนั้น เราต้องช่วยกันสร้างสังคมของการเสียสละขยายวงโดยเริ่มจากชุมชน ที่เราอยู่อาศัยช่วยกันสร้างสรรค์อะไรที่เสียสละและมีคุณประโยชน์ต่อส่วนร่วมเป็นสิ่งที่น่ายินดี และทำผมมีอุดมการณ์มุ่งมั่นพัฒนาตนเองไปสู่สภาพ “**ทำความผาสุกที่ตนสอนคนที่ศรัทธา**” เป็นการทำให้ประโยชน์ผู้อื่น (ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย วาจา หรือใจ) หรือเป็นความต้องการ “**ให้**” แก่ผู้อื่น ชนิดสุจริตใจอย่างบริสุทธิ์แท้จริงสมบูรณ์ที่สุดเป็นความต้องการสร้างคุณงามความดีเพื่อผู้อื่นเป็นหลัก ไม่มีความต้องการเพื่อตนเองจะได้ตนเองจะมีตนเองจะเป็น ไม่ต้องการแม้แต่ตนเองจะเสพงามหรืออวดตาในสิ่งที่ทำนั้นเพื่อตนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมเป็นการ “**ทำงาน**” เพื่องานเท่านั้น ทำให้โลก อนุเคราะห์แก่อุกลมนุษยชาติในโลก (โลกานุกัมปายะ) ทำเพื่อความเป็นประโยชน์ของมวลมนุษยชาติ (พหุชนหิตายะ) ทำเพื่อเป็นความผาสุกของมวลมนุษยชาติ (พหุชนสุขายะ) ทำอย่างสุดความสามารถเท่าที่จะพึงทำได้^{๒๑}

^{๒๐} วจ.ปญจก (ไทย) ๒๒/๑๙๒/๒๕๒

^{๒๑} สัมภาษณ์ ใจเพชร กล้าจน, ผู้นำชุมชนภูผาฟ้า และผู้บริหารตลาดวิถีธรรม, ๑๒ กุมภาพันธ์

ดินแสงธรรม กล้าจน กล่าวว่า **ทำแล้วมีความสุข คือ** ทำและเสียสละทั้งกำลังเงิน กำลังกาย กำลังใจ ในแต่ละฐานของบุคคลนั้นๆ มาหล่อหลอมแนวคิดให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างสังคม อริยะของการให้การแบ่งปันอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีที่สิ้นสุด ตลาดวิถีธรรมในความหมายของแพทย์วิถีธรรมโดยรวม หมายถึง การรวมพลคนดีมีศีลหลอมรวมมาเสียสละร่วมกัน ทำในสิ่งที่ควรทำเพื่อยังประโยชน์ต่อผองชน สังคมสาธารณะโดยไม่มีเงื่อนไข ทำงานศูนย์บาทกินใช้ร่วมกันโดยใช้ระบบสาธารณโภคี กินใช้กับส่วนกลาง ฟังแก่ ฟังเจ็บฟังตายได้ โดยมีศีล ๕ เป็นขั้นต่ำในการอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้หลักพุทธพจน์ และมรรคมงคล ๘^{๒๒}

พนิตตา อธิรจันทร ได้กล่าวว่า เป็นตลาดที่ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน มีความรู้สึกดีทุกครั้งที่ได้มา ได้ทำบุญได้ซื้อสินค้าราคาถูกทุกครั้งที่ไม่ซ้ำกัน ถูกใจ ถูกเงินสมดังคำโฆษณา ของดี ราคาถูก ชื้อสัตย์ มีน้ำใจ^{๒๓}

พรณภา บุรณศิริ ได้กล่าวว่า เป็นตลาดที่มีครบเกือบในทุกๆด้าน โดยเฉพาะในช่วง แจกฟรี นั้นชัดเจน หรือแม้แต่การขายในระดับขาดทุน คือ สินค้าตัวเดียวกันแต่แบ่งปันออกมาบำเพ็ญ ผู้บริโภคเองก็สุขใจเป็นตลาดที่ถึงมือผู้บริโภคโดยตรงไม่ต้องผ่านคนกลางที่สำคัญผักพืชต่างๆไร้สารพิษจริงๆ ซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน รู้สึกยินดีทุกครั้งที่ได้มาตลาดวิถีธรรมทุกครั้งมีความสุข ได้เห็นรอยยิ้ม ที่สำคัญสินค้าถูกมากๆไม่เหมือนตลาดไหนๆ ที่เคยไปอยากให้อัดตลาดบ่อยๆสินค้าบางอย่างมีไม่มากเราก็ให้ความรู้ท่านว่า ของดีมีไม่มากบางอย่างมีขึ้นเดียว บางอย่างมีน้อยขึ้นต้องแบ่งปันกัน สรุปการทำตลาดวิถีธรรมภูผาฟ้าเป็นการจัดตลาดที่ดีมาก ยินดีที่ได้มา ยินดีที่เป็นส่วนหนึ่ง ที่สำคัญชุมชนได้รับประโยชน์เต็มๆ ควรทำต่อไป^{๒๔}

อาภรณ์ ดิษฐบุตร ได้กล่าวว่า ใหม่ ๆ กังง งง ว่าตลาดอะไรขายเท่าทุนพอมาเป็นจิตอาสา และได้มีโอกาสได้มาบำเพ็ญในฐานะตลาดวิถีธรรมก็รู้สึกมีศรัทธา เริ่มพัฒนาตนเองมาเรื่อยๆเกี่ยวกับการเลือกซื้อผักพืชผลไม้ที่ไร้สารพิษ ศึกษาไปทำไปก็ต้องมีความรู้เพิ่มขึ้น และเข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกซื้อสิ่งที่ดีให้กับตนเองและผู้ที่เราห่วงใหญ่ ขอขอบคุณตลาดวิถีธรรมที่ชี้แนวทางให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน^{๒๕}

^{๒๒} สัมภาษณ์ ดินแสงธรรม กล้าจน, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานวิชาการ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖

^{๒๓} สัมภาษณ์ พนิตตา อธิรจันทร, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พรณภา บุรณศิริ, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานสื่อสาร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๒๕} สัมภาษณ์ อาภรณ์ ดิษฐบุตร, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานครัว, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

ศุภพร ชินศิริ ได้กล่าวว่า เป็นตลาดที่ไม่ฉวยโอกาสผู้ค้าอึดแอ้มแถมใส่เป็นมิตรกับทุกคน การกำหนดราคาสินค้าที่เป็นไปตามหลักบุญนิยม ๔ ระดับไม่ต้องเดินทางไปไกลๆ เป็นตลาดเล็กๆที่สามารถดูแลได้ทั่วถึง มีทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค ลงตัว^{๒๖}

วนิษา จันทรจรัสวัฒนา ได้กล่าวว่า มีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำและการทำตลาดวิถีธรรมทุกวันพระที่หน้าบ้านตนเองเป็นความสุขของคนในครอบครัวและตรงกับที่อาจารย์ใจเพชรเคยพูดว่าการให้ไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่งทำยิ่งได้มา ยิ่งให้ยิ่งได้มา ขอยืนยันว่า ได้ความสุขทุกครั้งที่ได้ทำตลาดของการให้^{๒๗}

แสงอรุณ สังคมศิลป์ ได้กล่าวว่า ประทับใจเรื่องการให้การแบ่งปันเหมือนกับเจ้าของบริษัทองเท้า ที่ทางตลาดสั่งซื้อมาจำนวนเยอะ ซึ่งต้องเสียค่าขนส่งเยอะมากเป็นหลักพัน ทางเจ้าของบริษัทจึงคิดว่าเขาเอามาส่งดีกว่าและเขาก็ได้มีส่วนช่วยทำบุญด้วยเลยตัดสินใจขับรถจากกรุงเทพมากกว่า ๗๐๐ กิโลเมตรเสียค่าน้ำมันแถมขับมาเองเพราะท่านคิดว่าท่านคงได้บุญเพราะท่านเสียสละกำลังกาย และยังประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับทางตลาดวิถีธรรมในการลดต้นทุนเพื่อให้สินค้าไปถึงปลายทางในราคาต้นทุนต่ำที่สุด นี่คือ ความประทับใจของดิฉัน และที่สำคัญเจ้าของบริษัทองเท้าเมื่อมาเห็นสถานที่เห็นตลาดการจัดการท่านอัมเอบใจและยังทำบุญเพิ่มโดยการมอบรองเท้าอีกเป็นสิบๆ โหลให้กับส่วนของตลาด^{๒๘}

ภักธร คุ่มกิตติพร จากหนุ่มเสเพกินที่ยาวดื่มจนมีปัญหาสุขภาพจนมาเจอแพทย์วิถีธรรมที่สำคัญได้ฟังท่านอาจารย์ใจเพชร บรรยายเข้าไปถึงแก่นแกนหัวใจผมตัดสินใจเลิกอาชีพที่เคยทำค่อยๆปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต หันมารับประทานอาหารมังสวิรัต และปัจจุบันผมทำกิจกรรมไร้สารพิษทั้งครอบครัว ชื่อว่า สวนร่วมบุญ ปลูกอยู่ปลูกกิน ที่เหลือแบ่งปัน และขายตามลำดับในราคาบุญนิยม ซึ่งผม และครอบครัวมีความสุขมากกว่าเดิมครอบครัวก็มีความสุขลดความขัดแย้ง ชีวิตมองเห็นแสงสว่างปลายอุโมงค์ ต้องขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ใจเพชร และพี่น้องจิตอาสาทุกท่านที่ผมและครอบครัวได้มีส่วนหนึ่งของแพทย์วิถีธรรม^{๒๙}

^{๒๖} สัมภาษณ์ ศุภพร ชินศิริ, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานทะเบียน, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ วนิษา จันทรจรัสวัฒนา, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ แสงอรุณ สังคมศิลป์, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานวิทยากร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ภักธร คุ่มกิตติพร, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานวิทยากร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

เอมอร แซ่ลี้ม ได้กล่าวว่า เป็นตลาด ที่ให้กำไรของชีวิต คือ “ให้” เสียสละ ไม่ฉวยโอกาส ประหยัด เรียบง่าย จริงๆถ้าเปรียบเทียบกับพระพุทธศาสนาไม่เน้นการกระตุ้นหรือโฆษณา ให้เกิดค วาอยาก (ตัณหา) แต่จะให้พิจารณาในสิ่งจำเป็น แต่ตลาดวิถีธรรม เน้นที่คุณค่าไม่ใช่มูลค่า ได้ฝึกทั้ง ผู้ให้และผู้รับ ลดละความตระหนี่ ไม่ละโมภ เอื้อเพื่อแบ่งปัน สร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งน้ำใจ เดียวกัน ประโยชน์ของผู้มีรายได้น้อยก็ได้มีโอกาสได้ของที่ตนต้องการในราคาที่จับต้องได้ ที่สำคัญ ได้ กุศล ได้บุญ ได้ฝึกฝนตามลำดับ สรุปลงเป็นตลาดที่สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ดีเยี่ยมทั้งอาหารก็ไม่ เปียตเบียนสัตว์เพราะเป็นอาหารมังสวิรัต งดเนื้อนมไข่ในตลาดวิถีธรรม เป็นความบริสุทธิ์เต็มๆ^{๓๐}

ปริศนา อินรนพไพบูลย์ ได้กล่าวว่า เป็นตลาดที่เรียบง่าย มีการแลกเปลี่ยนสินค้า ทั้ง อุปโภคบริโภค ที่สำคัญไม่จำเป็นต้องใช้เงินแค่ นำสินค้ามาแลก แลกขายของถูก ทำให้ประหยัด ค่าใช้จ่ายไปได้มาก และยังมีการแบ่งปันอย่างต่อเนื่อง มีโรงบุญสุขภาพโดยใช้วัตถุดิบที่เรียบง่ายใกล้ ตัวหาในท้องถิ่นมาปรุงมาทำและนำมาแบ่งปัน เป็นตัวอย่างของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เกื้อกูล ประชาชนในถิ่นในชุมชนให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด เป็นประโยชน์ที่สุด เท่าที่จะทำได้เป็นตัวอย่างให้ชุมชน ใกล้เคียงซึมซับและเกิดการเปรียบเทียบของตลาดด้านนอกทั่วไปกับตลาดวิถีธรรม อันเป็นแก่นหลัก ของคนดีที่ได้พัฒนาจิตวิญญาณให้หลุดพ้นจากสิ่งฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น ไม่ฉวยโอกาส ชื่อสัตย์ มีน้ำใจอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เป็นการทำงานทางศาสนาภาคสังคมที่จะช่วยกันเข็นกงล้อ ธรรมจักรให้เป็นที่พักพิงกับมวลมนุษยชาติเท่าที่เราจะช่วยให้ สุดยอดจริงๆ^{๓๑}

๓.๖.๒ ประโยชน์ที่ผู้ซื้อในตลาดจะได้รับ

ผลของการทำตลาดวิถีธรรมชุมชนภูผาฟ้า น้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนมีการพัฒนาผลผลิตมากขึ้นพร้อมได้ประสบการณ์ในการปลูกอยู่ปลูกกินมากขึ้นรวมถึงการ แบ่งปัน ชุมชนก็ได้องค์ความรู้เรื่องผักพื้นบ้านที่มองข้าม และนำมาทำประโยชน์แปรรูปเป็นอาหาร หรือของใช้ได้ ได้มิตรไมตรีกับพี่น้องชุมชนรอบข้าง ได้ความเป็นพี่น้องเกื้อกูลกันและกัน ที่สำคัญได้ ความผาสุกในการเป็นผู้ให้อย่างไม่มีเงื่อนไข

ส่วนชาวชุมชนที่ได้มีโอกาสมาร่วมในตลาดก็ได้สินค้าถูก (ประหยัด) ถูกใจ (ตามเป้าหมาย) ได้องค์ความรู้ เช่น การทำสิกรรมไร้สารพิษ ที่เป็นประโยชน์กับสุขภาพ ได้เมล็ดพันธุ์ที่ได้รับแจกเป็น

^{๓๐} สัมภาษณ์ เอมอร แซ่ลี้ม, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานสื่อสาร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ปริศนา อินรนพไพบูลย์, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานร้านค้ากองบุญ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

ที่พอใจ และการแลกเปลี่ยนก็มีมากขึ้นตามความขยันของแต่ละครอบครัว พร้อมกับให้องค์ความรู้ทางด้านสุขภาพสำหรับผู้สนใจ ยังความเป็นพี่เป็นน้องคุ้นเคยกันมากขึ้นจนมีคำพูดจากพี่น้องชุมชนโดยรอบว่า ชนเผ่ากับภูผาฟ้านี้เป็นบ้านเดียวกัน

การสัมภาษณ์ผู้ซื้อ และผู้มีอยู่ในพื้นที่ใกล้กับตลาดวิถีธรรม พบว่าแต่ละท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังนี้

พ่อบุญ ผู้นำชุมชนบ้านห้วยเลา อดีต อบต บ้านห้วยเลาชนเผ่าปกากะญอได้ให้สัมภาษณ์ไว้กับผู้วิจัยว่า การจัดตลาดแบบนี้พี่น้องชนเผ่าหรือชุมชนใกล้เคียงชอบเพราะไม่มีใครทำที่สำคัญราคามันถูกกว่าด้านนอก และต้องเดินทางไกล ขอให้จัดบ่อยๆทางบ้านห้วยเลาจะได้ลงมาบ่อยอย่าเลิกทำนะ

๓๒

คุณลุงบุศ ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ หมู่ ๕ บ้านแม่เลา กล่าวว่า ผมอยู่มานานกว่า ๓๐ ปี ดีใจที่มีตลาดแบบนี้ใกล้บ้านผมจะได้ไม่ต้องออกไปด้านนอก ต้องขับมอเตอร์ไซด์ออกไปก็เปลืองน้ำมัน ผมยังได้อาศัยมาซื้อเครื่องดื่มเกลือแร่โดยไม่ต้องขับรถออกไปข้างนอกที่สำคัญมาร้านดอยฟ้าที่ไร้มิโรงบุญบ่อยได้ทานอาหารบ่อยๆได้รับของแจกบ่อยๆดี ผมก็บอกกับชุมชนด้านนอกอยู่นะ^{๓๓}

คุณลุงแดง ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ หมู่ ๕ บ้านแม่เลา กล่าวว่า ไม่คิดว่าจะมีร้านหรือตลาดแบบนี้อยู่หน้าบ้านผม ภรรยาผม และหลานเดินมาซื้อของทุกครั้งที่ร้านเปิดหรือทุกครั้งที่จัดตลาด โดยเฉพาะหลานผมขอเงินที่ละ ๒๐ บาท มาซื้อของจนป้าๆในร้านหยิบเองซื้อบางครั้งก็แถมของกลับมาอีกเกินมูลค่าที่ซื้อ ดีๆ ถึงแม้ร้านจะไม่ได้เปิดทุกวันก็ตาม แต่ที่แน่ภรรยากับหลานผมเป็นลูกค้าเดือนๆหนึ่งหลายร้อยอยู่ครับ^{๓๔}

คุณอาบุญภพ ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ หมู่ ๕ บ้านแม่เลา กล่าวว่า อาบุญภพไม่ต้องซื้อของไกล เดินข้ามฝั่งมาก็ถึงร้านดอยฟ้าแล้ว อาเป็นลูกค้าซื้อ น้ำมันพืช น้ำตาลทราย วุ้นเส้นเพราะเป็นแม่บ้านทำอาหารไว้ให้ลูกหลานกิน ซื้อของที่นี้ราคาถูกน้ำมันยิ่งถูก ข้างนอกขาย ๕๐ กว่าๆ ร้านดอยฟ้ากับตลาดขาย ๔๐ กับ ๔๕ บาทยังน้ำตาลทรายไม่ต้องพูดถึง ข้างนอกครั้งกิโล ๑๘ บาท ที่นี้ขาย ๑ กิโล ๒๐-๒๒ บาท และเวลาวันพระก็ขายกิโลละ ๑๕ บาท^{๓๕}

^{๓๒} สัมภาษณ์ พ่อบุญ, ผู้นำชุมชนบ้านห้วยเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๓} สัมภาษณ์ คุณลุงบุศ, ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ คุณลุงแดง, ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ คุณอาบุญภพ, ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

คุณวรรณ อสม.บ้านหัวเลา กล่าวว่า เป็นลูกค้าประจำเพราะขายของถูก มีแจกของบ่อยๆ ชอบ อาหารอร่อยโดยเฉพาะข้าวต้มมัด กับ ขนมครก ทำบ่อยๆนะชอบ ^{๓๖}

คุณน้องดา ประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านหัวเลา พี่น้องหัวเลาชอบมากรอบนี้ท่าน และพี่น้องหัวเลาทำข้าวต้มมัด กับข้าวหนูกามาร่วมงานฉลองหนาวด้วยถือเป็นวัฒนธรรมของชนเผ่ากับขนมสองเมนูนี้ วันนี้หมดไปหลายร้อยแล้วว่าจะไม่ซื้อๆ ของถูกจริงๆ อาหารก็อร่อยแถมใส่ถุงกลับบ้านได้ด้วย ขอคุณนะจะมีอะไรให้บอกนะจะลงมาช่วย ^{๓๗}

คุณลุงแยม ชาวชุมชนบ้านหัวเลา มาช่วยเก็บฝืนร่วมกับชุมชนภูผาในงานฉลองหนาวท่านกล่าวว่า รู้สึกดีใจที่ทางภูผาเชิญมาร่วมงานท่านเรียนมาน้อยท่านมีแต่แรงงานท่านเลยพาพี่น้องชนเผ่ามาช่วยเก็บฝืนเป็นการตอบแทนน้ำใจของชุมชนภูผา และได้มาร่วมงานอีก ดีมาก ขอคุณนะที่เชิญมา ^{๓๘}

แม่จันดี ผู้นำแม่บ้านชุมชนบ้านหัวเลา กล่าวกับเราว่า มีอะไรให้บอกนะจะลงมาช่วยอาหารอร่อยมากๆ ของก็ถูกชาวบ้านชอบถ้าจัดเมื่อไรจะลงมานะจัดบ่อยๆ จะชวนชาวบ้านลงมาเยาะๆนะจัดบ่อยวันนี้ได้ของถูกใจหลายชิ้นแม่จันดีกับงานฉลองหนาวที่เพิ่งจบไป ^{๓๙}

๓.๖.๒.๑ ผลทางสังคมท้องถิ่น/เศรษฐกิจของชุมชน

ผลของการทำตลาดวิถีธรรมที่ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากการจัดตลาดในชุมชนอย่างสม่ำเสมอเกิดได้เห็นการพัฒนาการในชุมชนมีการพบปะกันมากขึ้นพูดคุยถาม ตั้งคำถาม และนำเสนอในการประชุมชุมชน ชุมชนพอใจที่ได้เห็นการทำตลาดที่ไม่ซ้ำแบบที่ไหน การรักษาวัฒนธรรมการแลกของก็ยังคงอยู่อย่างสม่ำเสมอ ผลผลิตตามฤดูกาล ได้ช่วยเศรษฐกิจในชุมชนให้มีการหมุนเวียนอย่างชัดเจน ก่อเกิดกำลังใจกับชุมชนที่จะปลูกผักพืช ที่สำคัญองค์ความรู้ที่รับรู้จากการจัดตลาดแต่ละครั้ง ทั้งทางด้านสุขภาพ และความเป็นมิตรกัน มีพรหมวิหารคือ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา ส่งผลให้ชุมชนมีวัฒนธรรมที่พัฒนาทั้งกาย ใจ

^{๓๖} สัมภาษณ์ คุณวรรณ, อสม.บ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ คุณน้องดา, ประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ คุณลุงแยม, ชาวชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

^{๓๙} สัมภาษณ์ แม่จันดี, ผู้นำแม่บ้านชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

๓.๖.๒.๒ ผลทางจิตวิญญาณ/คุณภาพชีวิตและ/จิตใจ

ผลของทางจิตวิญญาณได้เพิ่มความศรัทธาความมั่นใจเกิดความไว้วางใจสนิทเหมือนญาติที่กลัวที่จะพูดจะถาม ยิ้มแย้มแจ่มใส ทั้งเยาวชนตัวเล็กก็ยังสามารถรับรู้ถึงความเอื้ออาทร และกิจกรรมในทลาคติธรรมในการจัดแต่ละครั้ง คุณภาพชีวิตที่เปลี่ยนไปมีชีวิตชีวามากกว่าเดิมมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน และกันเป็นผลให้จิตวิญญาณมีการพัฒนาหล่อหลอมกำลังใจแก่กัน และกันต่อยอดองค์ความรู้สมุนไพรในชุมชนให้ประชาชนสามารถไปทำเป็นการพาณิชย์ได้โดยทลาคติธรรมรับซื้อผลผลิตโดยไม่ใช้สารเคมี สนับสนุนให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือทำปุ๋ยเองจากใบไม้ใบหญ้าเพื่อการประหยัด ยังผลให้ประชาชนในชุมชนมีความสุขและมีกำลังใจ อย่างยั่งยืน

๑) ผลทางจิตวิญญาณ = พัฒนาอย่างไม่หวั่นไหว มั่นคง เชื้อมั่น

๒) คุณภาพชีวิต = มีความสุขอย่างยั่งยืน

๓) จิตใจ = เบิกบาน ผาสุก

เมื่อคนเราเกิดความศรัทธาก็จะมีผลทางจิตวิญญาณในการคิดการกระทำ และมองภาพเป็นมุมบวก วิถีชีวิตของชุมชนบนที่ราบสูงนั้น ค่อนข้างปิดตัวอยู่กับป่ากับบ้านชายหญิงออกไปทำนาทำไร่ หาของป่าบนเขา ถ้าผู้เฒ่าหรือสูงอายุก็อยู่เฝ้าบ้านเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ไปตามประสาชุมชนภูผาฟ้า น้ำถือเป็นเพื่อนบ้านเป็นมิตรระดับต้นๆของชนเผ่าปากกาผอ บ้านหัวเลา มีความมักคุ่นกันตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่มีข่าวสารก็ส่งถึงกัน มีอะไรก็ส่งข่าวกัน ขาดเหลืออะไรก็ช่วยเหลือกัน บอกต่อกันไปจนมักคุ่นกันพอควร ชุมชนภูผาให้องค์ความรู้เรื่องสุขภาพ การดูแลพึ่งตนด้วยวิธีง่ายๆ สอนให้เลิกกินเนื้อสัตว์ เวลาเราทำโรงบุญมังสวิรัติก็นำแบบที่เขาทำได้ และเป็นที่ยื่นชอบ

๓.๖.๒.๓ การสร้างความสุขแก่ชุมชน

ให้การสนับสนุนเยาวชนในชุมชนปลูกฝังความคิดงานที่เป็นสัมมาเพื่อให้เยาวชนในชุมชนเข้มแข็ง เติบโตอย่างมีคุณภาพ และกับผู้สูงอายุก็ให้ความสำคัญอย่าละเลย ให้ความอบอุ่นขึ้นใจกับผู้สูงอายุอย่ามองว่าเป็นคนแก่ไม่สนใจ หากิจกรรมที่เหมาะสมกับท่าน และให้ความสำคัญกับเด็กเยาวชน และคนสูงอายุ ให้ความเคารพกัน และกัน เด็กเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็ให้โอกาสเด็กชุมชนก็จะมีความสุข

จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและบอกกล่าวประชาสัมพันธ์ไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงบอกต่อกันไป สร้างสรรค์พัฒนาสิ่งใหม่ๆให้แก่ชุมชน แต่ยังคงรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมรอบๆชุมชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวเรา และชุมชนช่วยกันดูแลชุมชนให้ความสำคัญกับเยาวชนที่จะเติบโตในวันข้างหน้า เยี่ยมเยียนกันให้ความสำคัญกับชุมชนเวลาว่างในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในทุกๆด้าน สร้างความไว้วางใจจนเกิดมิตรภาพ สร้างความคุ้นเคยมีมิตรไมตรีต่อกันอย่างดี

ตลาดวิถีธรรมได้มุ่งเน้นให้เห็นการทำการค้าที่เน้นในการสร้าง คุณค่า และความต้องการให้ทันกับรูปแบบสินค้า และบริการในตลาดสังคมทั่วไปที่มีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งประสบผลประการณ์อย่างมากมาย และการทำตลาด (การค้าขาย) หมายถึง การค้าที่นำเอาความเชื่อความศรัทธาทางพุทธศาสนา มาแปรเป็นสินค้าบนพื้นฐานของการมุ่งเน้นไปที่บุญ (บุญนิยม ๔ ระดับ) และกี่ย่อมการมีผลกระทบที่เป็น อุปสรรคอันนำมา ซึ่งการเรียนรู้ฝึกฝนเพราะเป็นตลาดที่ต่างกันสุดขีดกับตลาดทั่วไป โดยยึดศรัทธาความเชื่อเป็นตัวตั้ง และถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการ เข้าสู่ทางพระพุทธศาสนาตามแนวทางพุทธพาณิชย์ หรือการค้าขายศรัทธาความเชื่อที่มีอยู่เป็นเบื้องต้น และยกระดับสู่การปฏิบัติบูชา เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาแล้วได้ เข้าถึงแก่นแท้แห่งหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สามารถจะใช้เป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้เกิด ความสุข ความสงบ และความสว่างตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า ละเว้นการทำชั่ว ทำความดี และทำจิตให้ผ่องใส นี่คือ หัวใจของพระพุทธศาสนา

สรุปตลาดวิถีธรรม คือ เป็นตลาดทางเลือกของผู้บริโภคที่เน้นเรื่องการมีศีล ไม่เบียดเบียน เน้นเรื่องการสร้างคน สร้างสัมมาอาชีวะให้กับครอบครัวได้ สร้างสังคมของการเสียสละเปลี่ยนพฤติกรรมเดิมๆ มีศีลธรรมชี้ให้เห็นคุณและโทษ และองค์ประกอบของการดำรงชีพอย่างพอเพียง เรียบง่าย สอนให้คนมักน้อยสันโดษ มีการแบ่งปันอย่างต่อเนื่อง เป็นตลาดที่ไม่เน้นกำไรเหมือนตลาดทั่วไป และรักษาสุขภาพเริ่มจากเลือกรับประทานอาหารมังสวิรัติ หรือค้อยๆ ลดละ ที่ถูกกับสมดุลร่างกาย มองโลกในแง่ดี ใช้ชีวิตเรียบง่ายอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างผาสุก ลดละความโลภ เสียสละ รู้จักเป็นผู้ยอม มุ่งมั่นพัฒนาสร้างคนให้มีจิตใจที่โอบอ้อมอารีย์ เป็นผลให้ตลาดวิถีธรรมเป็นที่รู้จักในวงกว้างขึ้น

บทที่ ๔

วิเคราะห์ผลการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเอาเนื้อหาจากบทที่ ๒ และเนื้อหาจากบทที่ ๓ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสอดคล้อง โดยมีประเด็นที่จะวิเคราะห์และสังเคราะห์ คือ.๑) เปรียบเทียบตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ กับหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา ๒) วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของตลาดวิถีธรรม ๓) ปัจจัยสนับสนุนการจัดทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ วิเคราะห์แนวคิดตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ ตามหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

แนวคิดตลาดวิถีธรรม ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ ของดี ราคาถูก ชื่อสัตย์ มีน้ำใจ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

๔.๑.๑ ของดี

ของดี คือ เอาสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์มา จำหน่าย เช่น พืชผักไร้สารพิษ ของจำเป็น สำหรับชีวิต งดการเบียดเบียน ไม่มีผลิตภัณฑ์ จาก เนื้อ นม ไข่ สอดคล้องกับหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา คือตลาดวิถีธรรมไม่ขายสินค้าที่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์ และต่อสภาพแวดล้อม คือไม่ทำการค้าขายที่ผิดตามวินัยชาสูตรหรือมัจฉานวินัยชาสูตร ประกอบด้วยไม่ขายอาวุธ เพื่อวัตถุประสงค์การนำไปทำร้ายผู้อื่น ไม่ขายเนื้อสัตว์ ไม่ขายสุรา ของมีเนมา สิ่งเสพติดให้โทษ ไม่ขายยาพิษ ตลาดวิถีธรรมส่งเสริมการขายสินค้าที่ไม่เบียดเบียน ไม่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์ และต่อสภาพแวดล้อม คือ พืชผักไร้สารพิษ ของจำเป็นสำหรับชีวิต อาหารมังสวิรัต ไม่มีผลิตภัณฑ์จาก เนื้อ นม ไข่ ซึ่งส่งเสริมเป้าหมายชีวิตผู้ขาย กล่าวคือ ส่งเสริมประโยชน์ปัจจุบันเรื่องอุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียรทำการงานอาชีพที่เหมาะสม การทำการงานที่ไม่มีโทษ และส่งเสริมประโยชน์เบื้องหน้าเรื่องศีลสัมปทา ด้วยการปฏิบัติสมาธิมาอาชีวะ

ตลาดวิถีธรรมไม่ขายสินค้าที่ส่งเสริมอบายมุข ไม่ขายสินค้าฟุ่มเฟือย คุณลักษณะสินค้าและบริการที่ขายในตลาด เช่น ไม่ขายสินค้าและบริการที่ส่งเสริมอบายมุข ไม่ขายสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นไปเพื่อส่งเสริมเป้าหมายชีวิตของผู้ซื้อ กล่าวคือ ส่งเสริมประโยชน์ปัจจุบันในเรื่องการรักษาสุขภาพ การรักษาทรัพย์ และสมชีวิตาผู้มีความเป็นอยู่เหมาะสมกับฐานะ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ภายหน้า ให้เกิดปัญญาสัมปทา ไม่หลงในวัตถุที่มีคุณค่าเทียมเจือปนด้วยกิเลส เช่น การซื้อเครื่องสำอางค์ด้วยความหวังว่าจะสวย เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม เป็นต้น ดังนั้นสินค้าและบริการในตลาดวิถีธรรม จึงเน้นที่สินค้าที่จำเป็นสำหรับชีวิต

๔.๑.๒ ราคาถูก

ราคาถูก คือ มีราคาอยู่ ๔ ระดับ ๑) ขายต่ำ กว่าท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายต่ำกว่าทุน ๔) แจกฟรีราคา ๔ ระดับนี้เพื่อลดโลภ โกรธ หลงในชีวิตของเราและทำประโยชน์ให้ กับพองชน การขายสินค้าในราคาถูก ที่เหมาะสมกับฐานะของตน โดยไม่เกิดการเบียดเบียนตนเองนั้น แม้จะทำให้กำไรต่อหน่วยสินค้าลดลง แต่อาจจะทำให้ขายสินค้าได้ในปริมาณมากขึ้น ซึ่งภาพโดยรวมอาจทำให้ได้กำไรโดยรวมสูง สอดคล้องกับหลักธรรมพุทฺธปาปณิกสูตร ว่าด้วยคุณสมบัติของพ่อค้า คือเป็นผู้มีตาดี จักขุมา หรือมีวิสัยทัศน์ที่ดี ยาวไกล มีความรู้จักสินค้าเป็นอย่างดี สามารถดูของเป็นและคำนวณราคา เก่งกำไรได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้การขายสินค้าในราคาถูก ยังส่งเสริมเป้าหมายชีวิตภายหน้า ในเรื่องปัญญาสัมปทา ลดความโลภ โดยคิดราคาสินค้าในราคาที่เหมาะสม ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ภายหน้า

๔.๑.๓ ซื่อสัตย์

ซื่อสัตย์ คือเรามีของดีอยู่เท่าไรเราก็ตายเท่าที่ เรามีเมื่อหมดแล้วเราไม่เอาของปลอมมาขาย บอกตามตรงว่าสินค้ามีข้อดีข้อควรระวังอะไร บ้าง บอกตามจริง ไม่โกหก ความซื่อสัตย์ของผู้ขาย นั้นปรากฏในหลักธรรมเรื่องสัมมาอาชีวะ กล่าวคือ “อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้เรียกว่า สัมมาอาชีวะ”^๑ การละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้ลักษณะสูตร อธิบายว่า “คือเว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่งการโกงด้วยของปลอม การโกงด้วยเครื่องตวงวัดการรับสินบน การล่อลวง การตลบตะแลง ...”^๒ ซึ่งพระพุทธดำรัสนี้ มีความหมายตรงกับจุฬศีล ข้อที่ ๒๔, ๒๕ และ ๒๖ กล่าวคือ “ข้อที่ ๒๔ ภิกษุเว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่งด้วยของปลอม และด้วยเครื่องตวงวัดข้อที่ ๒๕ ภิกษุเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อลวง และการตลบตะแลง

^๑ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๖.

^๒ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๐/๑๙๖.

๔.๑.๔ มีน้ำใจ

มีน้ำใจ คือ เราจะเป็นตลาดแห่งการแบ่งปัน เป็นตลาดแห่งความดีงาม มีอะไรที่เราจะแบ่งปันกันได้เราก็จะแบ่งปัน ให้ลูกค้าซื้อของเท่า ที่จำเป็น เพื่อที่คนอื่นจะได้ใช้ ตลาดวิถีธรรมะเปิดโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของ แรงกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ

มีน้ำใจ แนวคิดนี้สอดคล้องกับคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “เธอพึงให้ทานในท่านผู้มีศีลทั้งหลายตามสมควรเถิด เพราะที่พึงอย่างอื่นของสัตว์ทั้งปวงยิ่งไปกว่าท่านไม่มี”^๓ หรือนอกจากการแบ่งปันเพื่อเผื่อแผ่กันแล้ว สัตว์ทั้งปวงหาสิ่งที่พึงอย่างอื่นไม่ และสอดคล้องกับประโยชน์ภานาของชีวิตของผู้ขาย เรื่องจากสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาค ยินดีในการสละ ควรแก่การขอ ยินดีในการแจก ทานอยู่ครองเรือน สอดคล้องกับ ทาน การให้ปัน ในสังคหวัตถุ และจาคณะ ในอริยทรัพย์

การตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นชุมชนทางเลือกที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่ว่า พึงพาตนเอง หรืออิตตา หิ อิตตโน นาโถ ในความหมายที่สูงที่สุดในพุทธธรรม คือ ความสามารถในการพัฒนาด้วยตนเองด้วยการพิจารณาอย่างแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) รวมถึงการเสียสละ แบ่งปัน แกื้อกุลผู้อื่น เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของฆราวาสในสมัยพุทธกาล ที่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ฆราวาสธรรม คือ การละเว้นการเบียดเบียน ปฏิบัติอริยมรรค การเป็นผู้ซื้อสัตย์ ผักผ่อนและอดทนเพื่อลดกิเลส รวมทั้งเสียสละแบ่งปัน

สรุป ตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เห็นเป็นรูปธรรม นำหลักสัมมาอาชีวะมาใช้ ไม่ทำการค้าขายที่ผิดตามมิจฉาณาวิชาสูตรมาเป็นเกณฑ์ในการคัดสรรสินค้ามาจำหน่าย เช่น ไม่จำหน่ายอาหารที่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์ เน้นพืชไร่สารพิษ (ของดี) กำหนดราคาด้วยราคาบุญนิยม ๔ ระดับ รวมถึง “ศูนย์บาทก็ซื้อได้” (ราคาถูก) บอกคุณลักษณะของสินค้าตามจริง ไม่โกหก (ซื้อสัตย์) และตลาดวิถีธรรมเป็นตลาดแห่งการแบ่งปัน ให้ลูกค้าซื้อเท่าที่จำเป็น เพื่อที่คนอื่นจะได้ใช้ และเปิดโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของ แรงกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ (มีน้ำใจ) ตามคำขวัญว่า “ของดี ราคาถูก ซื้อสัตย์ มีน้ำใจ” และมีการกำหนดราคาขายเป็นราคาบุญ ๔ ระดับ คือ ๑) ขายต่ำกว่าท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายต่ำกว่าทุน ๔) แจกฟรีราคา เพื่อลดโลก โกรธ หลงในชีวิตของเราและทำประโยชน์ให้กับผองชน

^๓ ชุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๐๗๓/๔๕๖.

๔.๒ วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของตลาดวิถีธรรม

๔.๒.๑ ผลิตภัณฑ์ (Product)

ของดี คือ เอาสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์มา จำหน่าย เช่น พืชผักไร้สารพิษ ของจำเป็น สำหรับชีวิต งดการเบียดเบียน ไม่มีผลิตภัณฑ์ จาก เนื้อ นม ไข่

ข้าว และพืชไร้สารพิษ คือ สินค้าหลักในตลาดวิถีธรรม เป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นการประยุกต์ใช้ หลักการค้าที่ไม่ควรทำ หรือมีจรรยาบรรณ ในเรื่อง วิสวณิชา การไม่ค้าขายยาพิษ ซึ่งทางตลาดวิถีธรรม ตีความละเอียดรวมถึงการไม่ใช้สารเคมีในการปลูกพืชด้วย ซึ่งพืชผักในประเทศไทยนั้นมีจำนวนน้อยมากที่อยู่ในขั้นไร้สารพิษ หรือที่เรียกกันว่าได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่อยู่ในขั้นผักปลอดภัย คือ มีการใช้สารเคมีบ้าง แต่นำมาขายเมื่อสารเคมีนั้นสลายไปจนอยู่ในเกณฑ์ปลอดภัย ซึ่งผักปลอดภัยนี้ยังก่อให้เกิดการเบียดเบียนตนเองของผู้ปลูก ผู้ผลิต ผู้ขาย รวมทั้งผู้อยู่หรือได้รับผลกระทบต่อเส้นทางของอุปทาน การผลิตและจัดจำหน่ายผักปลอดภัย ที่มีโอกาสในการได้รับสารนั้น ในปริมาณที่มากกว่าเกณฑ์ปลอดภัยต่อร่างกาย ยิ่งไปกว่านั้น การรับประทานผักปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ยังสร้างความเบียดเบียนให้กับผู้ซื้อ จากการวิตกกังวล ว่าสารเคมีจะสะสมในร่างกายเกินกว่าเกณฑ์ปลอดภัย

ตลาดวิถีธรรม งดการขายเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ (นม และไข่) เช่นกันเป็นการตีความละเอียดของหลักการการค้าที่ไม่ควรทำ คือ มังสวณิชา การค้าขายเนื้อ ที่รวมไปถึงการขาย และการรับประทานเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ซึ่งมีส่วนทำให้มีสัตว์ตาย ในยุคพุทธกาล คนส่วนใหญ่ในสังคมจะไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ซึ่งตรงข้ามกับปัจจุบัน การใช้เกณฑ์นี้ในตลาดวิถีธรรม จะช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงการไม่รับประทานเนื้อสัตว์ได้มากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นในศาสตร์ของการดูแลสุขภาพตามหลักการแพทย์วิถีธรรม พบว่าการงดการรับประทานเนื้อสัตว์ รับประทานอาหารปรับสมดุลจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ฟันฟูได้เร็วที่สุด

ตลาดวิถีธรรม ขายแต่สินค้าที่จำเป็น เป็นการส่งเสริมให้ผู้ซื้อตระหนักถึงคุณค่าแท้ของสินค้าที่ซื้อได้มากยิ่งขึ้น ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม การสร้างความต้องการเทียม คุณค่าเทียมให้กับสินค้า เช่น เครื่องสำอางค์ ที่ขายความหวังถึงความสวยงาม ความคงอยู่ของความเยาว์วัย กลบหรือปกปิดทุกข์แท้ของสังขาร เสื้อผ้า ที่ผู้ซื้อจะซื้อเพราะหวังว่าจะส่งเสริมโลกธรรม ความฟุ้งเฟ้อ ร่ำรวยต่างๆ แทนที่จะซื้อใช้ตามความเป็นจริงของชีวิต

๔.๒.๒ ราคา (Product)

ราคาถูก คือ มีราคาอยู่ ๔ ระดับ ๑) ขายต่ำ กว่าท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายต่ำกว่าทุน ๔) แจกฟรีราคา ๔ ระดับนี้เพื่อลดโลภ โกรธ หลงในชีวิตของเราและทำประโยชน์ให้ กับผองชน

ตลาดวิถีธรรม ขายสินค้าราคาถูก ยิ่งถูกจนกระทั่งแจกฟรี ยิ่งถือว่าได้กำไรอริยะ กำไรอันประเสริฐ หรือได้อริยทรัพย์มากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการเสียสละ แบ่งปันทรัพย์ภายนอกที่ควรได้ของตน เปลี่ยนมาเป็นอริยทรัพย์ที่มากขึ้นแทน

ตลาดวิถีธรรม ขายเงินสดเท่านั้น การไม่มีหนี้เป็นสิ่งอันประเสริฐ เป็นการไม่ก่อทุกข์ใหม่ การขายเป็นเงินสด ไม่ขายเงินเชื่อและไม่รับบัตรเครดิต เป็นการช่วยให้ผู้ซื้อตระหนักถึงการประมาณในการใช้จ่าย คัดสรรเฉพาะสิ่งที่จำเป็น เป็นประโยชน์ และคุณค่าแท้ของตนได้ยิ่งขึ้น

ระดับราคาบุญนิยม รูปธรรมใหม่ของการทาน

การกำหนดราคาสินค้าในตลาดวิถีธรรม ที่มีราคาทั้ง ๔ ระดับ และในสินค้าบางอย่างจะมีระดับราคาต่างกันในแต่ละช่วงเวลา และการเขียนป้ายราคาอย่างชัดเจนว่า ราคาทุนเท่าไร ราคาตลาดเท่าไร และราคาขายเท่าไร ทำให้ผู้ซื้อในตลาดรับรู้ถึงระดับราคาบุญนิยม ๔ ระดับ ช่วงของการปรับระดับราคาสินค้าลดลง คือ ขายถูกลง จะมีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมบางท่านขอร่วมทำกุศลด้วย เช่น มอบเงิน ๑๐๐ บาท เพื่อลดราคาข้าวลงจากเดิม ถุงละ ๕ บาท ทางพิธีกรตลาดวิถีธรรม จะประกาศว่ามีข้าว ๒๐ ถุงที่จะลดราคาจากที่ขายถูกอยู่แล้วลงอีก ๕ บาท จำกัดท่านละคนละ ๑ ถุง ผู้ให้ (จิตอาสาที่ได้สิทธิบริจาค) ที่มอบเงิน ๑๐๐ บาท ก็เห็นความสุขของผู้ซื้อที่ได้ของดี ราคาถูกลงไปอีก ถึง ๒๐ ท่าน เป็นการทำความกุศลที่เห็นผลดีได้ทันที ซึ่งรูปธรรมของการทำทานแบบนี้ ช่วยปรับลดค่านิยมที่ผิดที่การทำทาน ต้องมีเงินมาก

๔.๒.๓ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

ตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีช่องทางการจัดจำหน่าย ๓ ช่องทาง คือ ๑) โต๊ะแบ่งปัน โรงบุญมังสวิรัต (ราคาบุญนิยมระดับ ๔ แจกฟรี ทุกวัน ศุกร์) ๒) ร้านดอยฟ้า ขายสินค้าราคาบุญนิยมทั้ง ๔ ระดับ ทุกวันพระใหญ่สินค้าจำเป็นสำหรับชีวิต คือ ข้าววิถีธรรมไร้สารพิษ น้ำมันพืช น้ำตาล จะขายในราคาบุญนิยมระดับ ๓ ขาดทุน ๓) ตลาดวิถีธรรม ฉลองหนาวภูผาฟ้าน้ำ จัดตลาดปีละหนึ่งครั้ง ขายสินค้าในราคาบุญนิยมระดับ ๓ และ ๔ คือ ขาดทุนกับแจกฟรีเท่านั้น

ช่องทางการจัดจำหน่ายของตลาดวิถีธรรม อยู่ในชุมชนภูผาฟ้าน้ำ ซึ่งมีคนอยู่ในพื้นที่ไม่มาก และส่วนใหญ่คนกลุ่มนี้จะซื้อสินค้าได้ในราคาขาดทุน หรือแจกฟรีเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามเนื่องจากชุมชนภูผาฟ้าน้ำ มีการจัดค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรม จึงมีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมและผู้สนใจเข้าอบรมเดินทางจากทั่วประเทศมาเข้าอบรม ลูกค้ายกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะซื้อสินค้าจากร้านดอยฟ้าในราคาต่ำกว่าท้องตลาด ซึ่งกำไรส่วนนี้พอที่จะหล่อเลี้ยงให้ร้านดอยฟ้าและส่วนของโต๊ะแบ่งปัน โรงบุญมังสวิรัตดำเนินงานต่อไปอย่างต่อเนื่องได้ สำหรับตลาดวิถีธรรม ฉลองหนาวภูผาฟ้าน้ำ นั้นจะมีแหล่งทุนจากจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมหรือผู้เข้าเกณฑ์เป็นผู้บริจาคได้ของแพทย์วิถีธรรมร่วมกันแบ่งปัน

๔.๒.๔ การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ตลาดวิถีธรรม มีจุดเด่นในเรื่องการส่งเสริมการตลาด ภายใต้แนวคิด “ราคาถูก” สินค้าขายในราคาต่ำกว่าท้องตลาด นอกจากนี้การทำโต๊ะแบ่งปัน โรงบุญมังสวิรัตทุกวันศุกร์ การมีหน้าร้านคอยฟ้า ที่มีการส่งเสริมการตลาดด้วยการขายขาดทุนสำหรับสินค้าจำเป็น คือข้าววิถีธรรมไร้สารพิษ น้ำมันพืช และน้ำตาลทุกวันพระใหญ่ เป็นจุดที่ยืนยันความมั่นใจของลูกค้าในเรื่องของสินค้าและราคาถูกของสินค้าได้ดี รวมถึงความยินดีในการส่งต่อเรื่องราวประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ของตลาดวิถีธรรมให้กับคนที่รักและห่วงใยต่อไป

สื่อประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ของตลาดวิถีธรรม คือเฟสบุ๊ก ตลาดวิถีธรรม <https://www.facebook.com/taladvithidham> และสื่อออนไลน์ของแพทย์วิถีธรรม ซึ่งมีหลายช่องทางประกอบด้วยเว็บไซต์ <https://morkeaw.net/> ช่องยูทูบ หมอเขียวทีวี <https://www.youtube.com/@user-pb4dy1bv8h> เฟสบุ๊ก หมอเขียวแฟนคลับ <https://www.facebook.com/morkeawfansclub> และไลน์ แพทย์วิถีธรรม <https://page.line.me/ocx8578u> ทุกสื่อมีสมาชิกติดตามจำนวนมาก ที่สำคัญคือเป็นกลุ่มที่รับรู้คุณค่าของตลาดวิถีธรรม การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของตลาดวิถีธรรมผ่านช่องทางออนไลน์เหล่านี้ มีประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ เพราะสื่อสารตรงสู่กลุ่มเป้าหมาย ทันเวลา และมีต้นทุนต่ำ

๔.๒.๕ บุคคล (People)

- ตลาดวิถีธรรม ตลาดแห่งการแบ่งปัน

เป้าหมายสำคัญของแพทย์วิถีธรรม คือ ฝึกฝนการพึ่งตน และช่วยคนให้พ้นทุกข์ วิธีการเด่นของแพทย์วิถีธรรม ให้บอกให้เห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ และสอนให้ทำเองเป็น พึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ เรื่องการทำกิจกรรมไร้สารพิษ เรื่องการทำอาหาร อาหารที่ผลิตทั้งในค่ายสุขภาพฯ และในตลาดวิถีธรรม ผู้สนใจสามารถสอบถามสูตร รวมถึงขอเข้ามาฝึกฝน เรียนรู้ ร่วมทำได้ เรื่องการทำผลิตภัณฑ์พึ่งตน เช่น น้ำยาล้างจาน สบู่ และอื่นๆ ถือได้ว่าเป็นการให้เครื่องมือในการพึ่งตนต่อไป หลายท่านนำสิ่งที่เรียนรู้จากค่ายสุขภาพ ตลาดวิถีธรรม ไปแบ่งปันผู้อื่นต่อ ทั้งจากการบอกต่อ ถ่ายรูป อัปเดตไอ ถ่ายทอดสด ทำให้เป้าหมายของตลาดวิถีธรรม ดำเนินไปได้อย่างดี

- ให้แล้วคิดที่จะไม่เอาอะไรจากใครให้ได้

ตลาดวิถีธรรม เป็นสนามฝึกฝนของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมในการเสียสละ แบ่งปัน จิตอาสาฯ หลายท่านใช้บทพททวนธรรมที่อาจารย์เญเพชรกลั่นมาจากพระไตรปิฎกเป็นคำง่ายๆ เข้าใจได้ง่าย คือ คำว่า “ให้ แล้วคิดที่จะไม่เอาอะไรจากใครให้ได้” ทำให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม มีความเป็นมิตร มีเมตตา มีน้ำใจจนผู้เข้ามาในตลาดสัมผัสได้

วิธีการตลาดวิถีธรรม เป็นการนำหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับการค้าขายมาแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม ปัจจัยที่ทำให้ตลาดวิถีธรรมเกิด และดำรงอยู่ได้นั้น คือ การให้ การแบ่งปัน ทำให้เกิดการต่อยอด มีจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมมาเสียสละทำงานฟรี เมื่อร่วมกับการทำอปริหานิยธรรม การประชุมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การทำตลาดวิถีธรรม ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ

๔.๒.๖ กระบวนการ (Process)

- ใช้หลักอปริหานิยธรรม ธรรมเพื่อความเจริญอย่างเดียว ส่งเสริมการประมาณการทำงานให้พอเหมาะ

การประชุมกันเป็นกิจวัตรประจำวันของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ที่บอกกล่าวถึงเรื่อง การงาน และจิตใจ รวมถึงสภาวะธรรมของตนให้กับหมู่กลุ่ม ทำให้สมาชิกในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความสามัคคีกัน ก่อให้เกิดพลังในการทำตลาดวิถีธรรมร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับชาวบ้านปกากะญอ ที่อยู่ที่ห้วยเลาด้วย ซึ่งนอกจากจะได้ถามความเป็นอยู่กันแล้ว แจ้งถึงความต้องการพืช ผัก ผลไม้ไร้สารพิษ ที่ต้องการ เมื่อชาวบ้านทราบก็จะเข้าไปเก็บเพื่อมาแลกของในเวลาที่เหมาะสม ขณะเดียวกันก็สอบถามชาวบ้าน ถึงสินค้าที่ต้องการ เพื่อที่ทางตลาดวิถีธรรมจะได้พิจารณาจัดหามาให้ นอกจากนี้ ยังมีการบอกบุญกุศล ให้ชาวบ้านมาช่วยพัฒนาพื้นที่เตรียมตลาดวิถีธรรมหรือร่วมนำผัก ผลไม้ อาหารมาร่วมแบ่งปัน ซึ่งชาวบ้านจะเห็นสินค้าที่นำมาขายก่อน สิ่งไหนตนเองอยากซื้อ หรือคิดว่าญาติ พี่น้องเพื่อนฝูงที่อยู่หมู่บ้านอื่น จะสนใจ ก็จะถ่ายรูปส่งให้บุคคลเหล่านั้นดู รวมทั้งแจ้งทีมตลาดวิถีธรรมให้ซื้อมาเพิ่ม ซึ่งการร่วมกันจัดเตรียมตลาดวิถีธรรมนี้ จะทำให้ทีมจัดตลาดวิถีธรรม ประมาณจำนวนผู้ซื้อ และสินค้าได้ดียิ่งขึ้น

- ผู้ให้ของดี ย่อมได้ของดี ต้นทุนของสินค้าในตลาดวิถีธรรมได้มาในราคาต่ำ

ข้าว และพืชไร้สารพิษ “ของดี” ในตลาดวิถีธรรม ที่ขายใน “ราคาถูก” นั้นได้มาจากการที่แพทย์วิถีธรรม เป็นผู้ให้ก่อนด้วยการจัดอบรมค่ายสุขภาพแพทย์วิถีธรรมฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้เข้าอบรม ได้เห็นคุณค่าของข้าว และพืชไร้สารพิษ ทั้งในด้านวัตถุ ที่ได้รับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์กับร่างกาย และไม่นำพิษเข้าร่างกาย ทำให้ร่างกายเสียพลังงานในการขับออก และยังเห็นคุณค่าในด้านจิตวิญญาณ ที่ไม่เป็นเหตุของการเบียดเบียนตนเอง จากการกินสิ่งที่มีส่วนของสารพิษเข้าร่างกาย เบียดเบียนผู้ปลูกและผู้จัดจำหน่ายพืชที่ใช้สารเคมี จากการได้รับสารเคมีเหล่านั้นทางใดทางหนึ่ง รวมทั้งเบียดเบียน สัตว์ หรือแมลง จากการใช้สารเคมีกำจัดสัตว์ หรือแมลงศัตรูพืช ซึ่งเป็นการเพิ่มอุปสงค์ หรือความต้องการซื้อให้มากขึ้น

การเป็นตัวอย่างที่ดีของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ในการใช้ชีวิตที่เป็นคนวรรณะ ๙ กินใช้อย่างเรียบง่าย เห็นคุณค่าของผักป่า ผักพื้นบ้าน เช่น หญ้าปราบไยมน หญ้าปราบใบแหลม ปีนนก ไล่ อ่อมแซบป่า อ่อมแซบบ้าน เป็นต้น หรือที่ชาวแพทย์วิถีธรรมเรียกว่า พืชวรรณะ ๙ ซึ่งหมายถึง พืชกินได้ ที่ขึ้นได้เอง หรือบางอย่างต้องปลูกแต่ดูแลง่าย บำรุงง่าย มาปรุงเป็นอาหารให้รับประทานในค่ายสุขภาพฯ ทำให้ผู้เข้าอบรมยินดีที่จะรับประทาน รับประทานเป็น และรับประทานได้ ซึ่งการเห็นคุณค่าของพืชผักวรรณะ ๙ เหล่านี้ ทำให้พืชวรรณะ ๙ ที่ชาวบ้านอื่นดัดทิ้งคิดว่าเป็นวัชพืช สามารถขายได้ ทั้งในรูปแบบ เมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ ผักสด ประกอบเป็นอาหารปรุงพร้อมรับประทาน ซึ่งไม่ว่าจะขายพืชวรรณะ ๙ นี้ในราคาบุญนิยมระดับใด ก็จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้แม้มีเงินน้อย ก็สามารถทำตลาดวิถีธรรม แบ่งปันกับคนจำนวนมากได้ ยิ่งไปกว่านั้นการได้รู้คุณค่าของผักวรรณะ ๙ เหล่านี้จะทำให้ทั้งผู้ทำ และผู้รับประทานมีความสุข ความยินดีในการรับประทานยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณ เพราะมั่นใจว่าหากอยู่ในภาวะวิกฤต ก็สามารถหาพืชข้างทางรับประทานได้

การสอนการทำสิกรรมไร้สารพิษ การแนะนำให้รู้จักคุณค่าประโยชน์รวมถึงวิธีการปรุงอาหารด้วยผักวรรณะเก่า ทำให้ผู้เข้าอบรมหลายท่าน กลับไปปลูกพืชผักไร้สารพิษไว้รับประทานเอง เมื่อเริ่มจากผักวรรณะ ๙ ที่แทบไม่ต้องดูแล ทำให้เห็นผลได้ดี เป็นกำลังใจที่ดีสำหรับผู้เริ่มทำกิจกรรมบางท่านขยายปลูกพืชผักที่ต้องมีการดูแลที่มากขึ้นเพิ่มเติม ยิ่งไปกว่านั้นการเห็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ทำงานฟรีในค่ายสุขภาพฯ การฟังธรรมบรรยายจากอาจารย์ใจเพชร กล้าจน ทำให้หลายท่านตระหนักถึงความหมายเชิงลึกของสัมมาอาชีวะ และเริ่มเปลี่ยนอาชีพของตน สู่อาชีพการทำสิกรรมไร้สารพิษ เพื่อการเลี้ยงชีพ สิ่งนี้ถือเป็นการทำประโยชน์ท่านทั้งดงามมาก ในบางครั้งผลผลิตที่ได้จากสิกรรมมือใหม่เหล่านี้ คือ เมื่อมีการจัดการอบรม จัดตลาดวิถีธรรม ท่านได้นำผลผลิตของท่านทั้งในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ ผัก ผลไม้สด มาร่วมทำกุศลด้วย

ประโยชน์ท่านสูงสุด คือ การเปลี่ยนจิตวิญญาณของผู้เข้าอบรมให้มีความเสียสละมากยิ่งขึ้น สูงสุดหลายท่านกลายมาเป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ทำงานฟรี บางท่านมาได้เฉพาะช่วงมีการจัดอบรม หรือจัดตลาดวิถีธรรม บางท่านสามารถอยู่ประจำชุมชนได้เลย ซึ่งการทำงานฟรีของจิตอาสานี้คือ พื้นฐานสำคัญของการทำตลาดวิถีธรรมให้ยั่งยืน

- คบมิตรดี ผู้มีศีล ลดต้นทุนสินค้า

พืชไร้สารพิษ ที่คนโดยส่วนใหญ่รับรู้โดยทั่วกันว่า ต้องได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการได้มาซึ่งมาตรฐานนี้ ต้องมีการใช้แรงงาน ทุนรอนทั้งในฝั่งผู้ถูกตรวจสอบและผู้ตรวจสอบ ทำให้ต้นทุนของพืชผักแพงขึ้น ประกอบกับพืชผักโดยส่วนใหญ่เก็บได้ไม่นาน ต้นทุนของการบรรจุ การขนส่ง เพื่อคงความสดใหม่ หรือป้องกันไม่ให้มีแมลง ศัตรูพืชมารบกวน ทำให้ต้นทุนของพืชผักแพงขึ้นเอง ยกตัวอย่างเช่น ข้าวไร้สารพิษ หากไม่บรรจุในถุงสุญญากาศ มอดจากมาเร็ว ต้นทุนค่าถุง

สุญญากาศ ทำให้ข้าวเพิ่มอีกกิโลกรัมละ ๕ บาท ยิ่งไปกว่านั้นถุงสุญญากาศจะมีอากาศเข้าหากถูกกระแทก การขนส่งขึ้นต้องมีการใส่กันกระแทกและใช้กล่องที่มีความหนาและแข็งแรง ซึ่งเพิ่มต้นทุนค่าขนส่งประมาณ กิโลกรัมละ ๑๐ บาท นอกจากนี้ยังมีค่านิยมที่ผิดๆ ที่ว่าพืชเกษตรอินทรีย์ของแท้ต้องแพง ทำให้ข้าวหอมมะลิอินทรีย์บรรจุสุญญากาศที่ขายตามท้องตลาดทั่วไปอยู่ที่ประมาณ ๗๐-๙๐ บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ข้าววิถีธรรมไร้สารพิษ ที่มีคำว่า “ของแท้ต้องมีมอด ๑๐๐%” บรรจุในถุงหนาธรรมดา ขายอยู่ที่ ๔๐ บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งต้นทุนข้าววิถีธรรมนี้ ถูกกำหนดโดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์ผู้ผลิตข้าว ที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แพทยวิถีธรรม

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แพทยวิถีธรรม มาตรฐานของคนมีศีล ใช้ศีลที่มั่นคงเป็นกระบวนการตรวจสอบความซื่อสัตย์ของผู้ทำเกษตรอินทรีย์ วิธีการของแพทยวิถีธรรม ทำให้กลุ่มเกษตรกร มีสัมมาทิฐิในการประกอบอาชีพตนเอง เห็นโทษภัยของการใช้สารเคมี เห็นประโยชน์และคุณค่าของการทำสิกรรมไร้สารพิษ เห็นคุณค่าของการเป็นผู้มีศีล การเสียสละ แบ่งปัน ทำให้ต้นทุนข้าวเป็นต้นทุนที่เหมาะสม ที่ทำให้ผู้ปลูกเลี้ยงชีพได้ และการที่ข้าวบรรจุในถุงหนาธรรมดา ไม่ใช่ถุงสุญญากาศ ยังทำให้โอกาสที่จะกักตุนข้าวน้อยลง เป็นการกระจายข้าวไร้สารพิษ ของผู้มีศีลนี้ให้กับผู้ซื้อที่เป็นชาวบ้านทั่วไปได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้มีฐานะ

๔.๒.๗ ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

ลักษณะทางกายภาพร่วมของตลาดวิถีธรรม คือรูปแบบการจัดตลาดที่เรียบง่ายใช้สิ่งที่ใกล้ตัว รักษาสิ่งแวดล้อม ลักษณะการแสดงสินค้า ส่วนใหญ่จะเป็นการวางบนพื้น การแต่งกายของผู้ขายเป็นชุดผ้าฝ้าย ผ้าป่าน ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น ผู้ชายนุ่งกางเกงผ้าฝ้าย เป็นต้น ผู้ขายมีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจ ใจดี มีเพลงตลาดวิถีธรรม ที่บอกถึงอุดมการณ์ของตลาดวิถีธรรม. “ตลาดวิถีธรรม .เอื้อเพื่อแบ่งปัน our loss is our gain” เปิดคลอไปตลาดช่วงการจัดตลาด เป็นเอกลักษณ์ของตลาดวิถีธรรม ถือได้ว่าตลาดวิถีธรรม มีประสิทธิภาพในการสร้างเอกลักษณ์ทางกายภาพของตลาดวิถีธรรมอย่างมาก ด้วยต้นทุนที่ต่ำ

สรุป ผลการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของตลาดวิถีธรรม พบว่าทุกองค์ประกอบนั้นมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำ โดยเฉพาะองค์ประกอบเรื่อง บุคคล People ที่มีอุดมการณ์ ชัดเจนตนเอง กินน้อยใช้น้อย ฝึกฝนการพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ เสียสละเป็นบุญ ทำให้ในทุกองค์ประกอบ 7Ps มีต้นทุนต่ำกว่าท้องตลาด กล่าวคือ ด้านต้นทุนผลิตภัณฑ์ Product ลดลงจากการลดส่วนต่างกำไร หรือทำฟรีของผู้ผลิต หรือพ่อค้าคนกลาง ด้านราคา Price แม้จะขายในราคาอย่างน้อยต่ำกว่าท้องตลาด ที่ทำให้กำไรต่อหน่วยลดลง แต่การขายสินค้าราคาถูกทำให้ขายได้ปริมาณมาก และทำให้กำไรโดยรวมเพิ่มขึ้น ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย Place มีต้นทุนต่ำ จากการเสียสละทำงานฟรีของจิตอาสาแพทยวิถีธรรม ด้านบุคคล People อุดมการณ์ ฝึกฝนการพึ่งตนและ

ช่วยคนให้พ้นทุกข์ ทำให้บุคลาการของตลาดวิถีธรรม ทำงานฟรี ด้วยจิตใจเมตตา มีความยินดี มีความสุข สื่อสารผ่านการกระทำ ทำให้ผู้ซื้อรับรู้สิ่งเหล่านี้ ด้านกระบวนการ Process การสื่อสารแนวคิดตลาดวิถีธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การกล่าวเปิดตลาด เพื่อให้ทุกคนในตลาดทราบแนวคิดการตลาด การเปิดเพลงตลาดวิถีธรรมคลอระหว่างการทำงานตลาด การเขียนป้ายราคาที่ระบุระดับราคาบุญนิยม และการจำกัดปริมาณการซื้อเพื่อแบ่งปันโอกาสให้ผู้อื่น และการจัดกิจกรรมลดราคาสินค้าบางส่วนลงไป ทำให้ผู้ซื้อรับรู้คุณค่าของตลาดวิถีธรรม และเกิดความจงรักภักดี (brand loyalty) ต่อตลาดวิถีธรรม และในด้านลักษณะทางกายภาพ Physical Evidence ที่เน้นการประหยัดเรียบง่ายใช้ของใกล้ตัว ทำให้ต้นทุนทางการเงินด้านนี้ต่ำเช่นกัน

สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก^๔ ได้ตรัสเกี่ยวกับการพัฒนาคนไว้ว่า “การพัฒนา ซึ่งมีความหมายถึงการสร้างเสริม ปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นกิจที่ควรทำ เพราะบ้านเมือง จะเกิดความเจริญก็ด้วยการพัฒนาในส่วนต่างๆ ที่ยังด้อยความเจริญอยู่ แต่ก็ต้องพัฒนาคนด้วย ในการพัฒนาคน ก็จำเป็นต้องพัฒนาให้ถึงจิตใจ ถ้าคนมีจิตใจไม่เจริญ ก็ยากที่จะพัฒนาส่วนอื่นๆ ให้เกิดผลสำเร็จได้ ธรรมะเป็นเครื่องอบรมจิตใจให้มีมนุษยธรรม รู้จักเคารพในสิทธิแห่งมนุษยชนทั่วไป ให้ประกอบด้วยเมตตาธรรมตลอดถึงในสัตว์เดรัจฉาน และให้มีหิริ (ความละอายใจต่อความชั่ว) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อความชั่ว) ทั้งให้รู้จักรักษาจิตใจ รู้จักทำความสงบใจ ให้แก่จิตใจ รู้จักทำใจให้เป็นสมาธิ นอกจากนี้ ธรรมะยังเป็นเครื่องอบรมปัญญา คือ รู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้รู้จักตนเอง ไม่หลงตน ลืมตน เพราะมัวเมาไปในโลกียสมบัติต่างๆ ตลอดถึงให้มีความรู้ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น”

การแบ่งปันเป็นเครื่องอุ้มชูโลก พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทรงตรัสไว้ว่า “...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก ก็จะมีแต่ถอยหลัง ประเทศเหล่านั้น ที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลังและถอยหลังอย่างหนักแล้ว แต่ถ้าเราบริหารแบบที่เรียกว่า ‘แบบคนจน’ แบบไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนั้นแหละ คือ เมตตา กันก็จะอยู่ได้ตลอดไป...”

^๔ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), *คู่มือชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนอินเตอร์พรีนท์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔-๑๕.

สอดคล้องกับใจเพชร กล้าจน กล่าวไว้ใน “คนพอเพียง” ^๕ ถึงวิถีชีวิตแนวพุทธว่า การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาที่ก้าวหน้าที่สุดนั้น ต้องทำอย่างประหยัดที่สุด คือ ใช้เงินหรืออุปกรณ์ต่างๆ น้อยที่สุด (ทำแบบคนจน) แต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยส่วนตัวจะกินใช้เพียงเล็กน้อย ทำการงานด้วยสิ่งที่ประหยัด เรียบง่ายที่สุดแต่เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ผลผลิตส่วนที่เหลือก็แบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่น ดังคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ให้ของดี ย่อมได้ของดี”/“ปราชญ์ผู้ให้ความสุข ย่อมได้รับความสุข”/“ผู้ให้สิ่งที่เลิศ ย่อมได้รับสิ่งที่เลิศอีก”/“ผู้ให้สิ่งที่ประเสริฐ ย่อมถึงฐานะที่ประเสริฐ”/“นอกจากการแบ่งปันเผื่อแผ่กันแล้ว สัตว์ทั้งปวงหาไม่มีที่พึงอย่างอื่นไม่” ซึ่งเราต้องทำสิ่งดังกล่าวด้วยตัวของเราเอง ตามคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน” ดังนี้แล้ว ชีวิตที่ประเสริฐมีคุณค่าและผาสุก คือชีวิตที่ประหยัด เรียบง่าย พึ่งตนและแบ่งปัน เป็นชีวิตที่ให้และเสียสละ ผู้ที่ให้คือผู้ทำงานฟรี “อาชีพทำงานฟรี คือเป็นอาชีพที่ดีที่สุด เป็นอาชีพที่มั่นคงที่สุด มีคุณค่าและผาสุกที่สุด”

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลาภิเลสของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่พบว่า จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมนั้นมีแนวทางปฏิบัติ ๕ อย่าง ในการพัฒนาศักยภาพพึ่งตน เพื่อให้มีสุขภาพกายใจที่แข็งแรง ได้แก่ ๑) ถือศีล ๕ เป็นเบื้องต้น ๒) เลิกอบายมุข ๓) รับประทานอาหารมังสวิรัต ๔) รับฟังมติหมู่กลุ่มคนดีมีศีล ๕) ทำงานไม่หวังผลตอบแทน ^๖

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมพบว่า การดำเนินการรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน (5P) ได้แก่ (๑) สร้างความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ (๒) ศึกษาให้เข้าใจและทดลองพิสูจน์ (๓) ปฏิบัติด้วยอิทธิบาท ๔ (๔) เป็นแบบอย่างที่ดี (๕) รวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ๔) ประเมินผลความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติและสุขภาวะองค์รวม ๕) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จได้แก่ (๑) ปัจจัยภายใน : แรงบันดาลใจ เปิดใจเรียนรู้ ศรัทธาแบบอย่างที่ดี เชื่อเรื่องวิบากกรรม (๒) ปัจจัยภายนอก : ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว จิตอาสา บุคลากรสาธารณสุข แหล่งเรียนรู้การแพทย์วิถีธรรม มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคม ^๗

^๕ ใจเพชร กล้าจน, คนพอเพียง, หน้า ๑๐.

^๖ ชัยภัทร ชุตติคามิ, “ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลาภิเลสของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๐๕.

^๗ นิตยาภรณ์ สุระสาย, รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค, หน้า ๒๐๓.

๔.๓ ปัจจัยสนับสนุนการจัดทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า

ตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าขายของดี ราคาถูกได้ สอนกระแสธุรกิจส่วนใหญ่ งานวิจัยนี้พบว่ามีปัจจัยสนับสนุนการจัดทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า คือการพัฒนาคน หรือ การพัฒนาจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ซึ่งคือบุคลากรของตลาดวิถีธรรม ผ่านกระบวนการที่สำคัญคือ กระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธ ที่ค้นพบโดยใจเพชร กล้าจน เป้าหมายของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม คือผู้ที่มุ่งฝึกฝนตนจนเข้าถึงวิชาแห่งพุทธะที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการสร้างสุขภาวะที่ดีของตนและช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษยชาติให้มีสุขภาวะที่ดีไปพร้อมๆ กัน โดยใช้กระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ ผู้ที่จะมีสภาพแห่งพุทธะนั้น จะต้องเรียนรู้และกระทำกุศล ละอกุศล ละการกระทำส่วนที่มีโทษ กระทำส่วนที่ไม่มีโทษ เสพในสิ่งที่ควรเสพ ไม่เสพในสิ่งที่ไม่ควรเสพ ละการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์แต่เป็นทุกข์ตลอดกาลนาน กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นสุขตลอดกาลนาน ด้วยการปฏิบัติศีล อธิจิต อธิปัญญา ปฏิบัติโพธิปักขิยธรรม ๓๗ และพรหมวิหาร ๔ โดยใช้กระบวนการเหตุแห่งการวิมุตติ ๕ สาราณียธรรม ๖ พุทธพจน์ ๗ อปริหานิยธรรม ๗ และสัปปริสธรรม ๗ โดยฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผสานพลังกับหมู่มิตรสหายที่อยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี

การบริหารแบบบุญนิยม (บุญนิยมไม่หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน) คือ เริ่มจากการบริหารคน เพื่อพัฒนาการฝึกฝนลดละ และต้องมีศีล ๕ เป็นขั้นต่ำ เสียสละการค้าขายที่ไม่หวัง ซึ่งผลกำไร เป็นหลัก เน้นช่วยมนุษยชาติเป็นทางเลือก สังคมส่วนรวม ช่วยลดปัญหาเศรษฐกิจภาคครัวเรือน และขยายไปสู่กว้างตามกำลัง เริ่มจากจุดเล็กๆ ในค่ายสุขภาพเท่านั้น ลดปัญหาเศรษฐกิจของประเทศก็ได้ ระบบบุญนิยมซึ่งยังไม่มีใครรู้จักมากนัก การนำการค้าแบบบุญนิยม ๔ ระดับมาใช้ในตลาดวิถีธรรม คือ การตอบโทย์ของสังคม

ตลาดวิถีธรรมจะเป็นที่รู้จักของสังคมทั่วไปอีกไม่นาน เพราะเป็นตลาดของการให้โดยแท้ ผู้ค้าก็เป็นผู้มีคุณธรรม เสียสละทำงานฟรีซึ่งต่างกับตลาดทั่วไป (ที่ใช้ทุนนิยม) ตลาดวิถีธรรม เป็นตลาดคนจนขายพืชผักไร้สาร งดของฟุ่มเฟือย ไม่ตามใจลูกค้า แต่ให้องค์ความรู้อย่างมากมาต่อเนื่องถึง ข้อดี ข้อเสีย ซึ่งตลาดวิถีธรรม มีอุดมการณ์ชัดเจนที่ว่า ไม่จำเป็นต้องอย่าซื้อไป อย่าซื้อเพราะเห็นว่าถูก อย่าซื้อเพราะสงสารเรา และอย่าซื้อเพื่อสะสมเพราะเห็นว่าถูก ในทางตรงข้ามตลาดวิถีธรรม สอนให้คนรู้จักการให้ การแบ่งปัน โดยไม่มีเงื่อนไข จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงระหว่างตลาดทั่วไปที่หวังแต่สร้างผลกำไร กับตลาดวิถีธรรม ซึ่งไม่หวังผลกำไรเน้นในการพัฒนาคน เน้นการพัฒนาคนดีให้มีความตั้งใจฝึกฝนการเสียสละแล้วนำมาช่วยเหลือสังคม มักน้อย ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ไม่หวังผลกำไร สละได้สละทันที เน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้โอกาส ให้อภัย ที่สำคัญเป็นผู้ให้ที่ไม่มีเงื่อนไข ใช้หลักธรรมเป็นต้นนำเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณให้เจริญขึ้น

จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเห็นคุณค่าของการเสียสละทำงานฟรี คือ เป็นผู้ที่มี **โยนิโสมนสิการ** ขวนขวายในการทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน มีสติและสัมปชัญญะในการสำรวมอินทรีย์ สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา มีการดำเนินชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย เป็นกลุ่มคณะที่มีความเพียรมุ่งมั่น และสามารถ สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาอีกทั้งยัง **ฝึกเป็นผู้สันโดษด้วยปัจจัย ๔** เป็นมิตรกับคนรอบข้าง สร้างสถานะทางสังคมให้กว้างขึ้นโดยไม่ยาก

คุณค่าในแนวคิด ได้ความมั่นคงกับองค์กร และได้พันธมิตรแนวร่วมที่มองเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าว่าสามารถทำได้จริง เกิดความสัมพันธ์อันลึกซึ้งเกิดงานสร้างสรรค์เพื่อเป็นตัวเลือกให้กับชุมชนสามารถดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายพอเพียงได้อย่างเข้มแข็ง ดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม ชุมชนมีการตื่นตัวให้ความร่วมมือสามัคคีกันเอื้ออาทรต่อกัน สามารถต่อยอดอาชีพ พัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกันอย่างต่อเนื่องรักษาป่า รักษาระบบนิเวศน์ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีโอกาสได้สร้างเยาวชนให้เข้มแข็งให้มีความสำคัญอย่างต่อเนื่อง และเศรษฐกิจในชุมชนมีการหมุนเวียนขึ้นสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน การที่เราขวนขวายในการทำกุศลต่อเนื่องก็จะยิ่งทำให้เกิดสิ่งดีที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเราและผู้อื่นยิ่งขึ้นไป ยินดีที่ทำให้ชีวิตไร้ทุกข์ตลอดกาลนาน

ยินดีทำให้ชีวิตไร้ทุกข์ตลอดกาลนาน (แต่ไม่ทุกข์ก็สุขมากแล้ว)

๑. ยินดีที่ไม่ได้ตั้งใจ

๒. ยินดีได้ใช้วิบาก

๓. ยินดีในการตรวจสอบสมดุร่างกาย การงาน เหตุการณ์ และปรับสมดุลทั้งร่างกาย การงาน เหตุการณ์ ให้พอเหมาะ

๔. ยินดีเท่าที่ทำได้ ยินดีที่เราไม่ย่อภาคได้มากกว่านั้น

๕. ยินดีใช้วิบากในส่วนที่เหลือ ยินดีในการทำดีเรื่อยไป ใจเย็นข้ามชาติ

สรุป จิตอาสาทำงานฟรีไม่มีค่าใช้จ่ายเกิดจากการเสียสละจากจิตอาสาทั่วประเทศ ประชุมอภิปรายพูดคุยอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งดูแลสุขภาพองค์รวมกับชุมชนโดยรอบ นอบน้อมถ่อมตน เป็น คนรับใช้ยิ้มแย้มแจ่มใสเกื้อกูลกัน ฝึกฝนเรียนรู้ให้รู้จักรักษาศีลฟังธรรม และลดละการเบียดเบียน สัตว์เปลี่ยนวิถีชีวิตมาบริโภคมังสวิรัติแทนทำโรงบุญ ทำแครงแบ่งปันในโอกาสพิเศษหรือทุกวันพระอย่างต่อเนื่องร่วมกิจกรรมกับชุมชนร่วมประชุมกับหมู่บ้านให้ความร่วมมือทำแนวกันไฟหรือระบบการวางท่อ เส้นทางสัญจร ร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนและเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ เมื่อถึงฤดูกาลก็รับแลกผลิตผลที่เก็บและปลูกจากชุมชนโดยให้ผู้แลกเปลี่ยนผู้กำหนดราคาอย่างยุติธรรมแต่ข้อแม้คือ ต้องเป็นผลิตผลที่ไม่มีสารเคมี ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยจากเศษไม้ใบหญ้าเศษอาหาร และการแจกเมล็ดพันธุ์เพื่อต่อยอดการสร้างอาหารที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ

สรุป หลักการของตลาดวิถีธรรม ส่งเสริมให้มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในตลาดทุกฐานได้เรียนรู้ ชิมชั๊ป ธรรมะของพระพุทธเจ้าอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันของเลี้ยงชีพตนเอง และประโยชน์ในภายภาคหน้า จากการฝึกฝนการเสียสละ แบ่งปัน **ตลาดวิถีธรรม ตลาดแห่งการแบ่งปัน** ในทุกระดับสินค้าในตลาดนี้ ไม่ได้มีมาก หลายอย่างมีจำกัดการซื้อ เพื่อให้ผู้ซื้อตระหนักถึงการแบ่งปัน และการไม่สะสม เน้นการพัฒนาคนดีให้มีกำลังใจ ฝึกฝนการเสียสละแล้วนำมาช่วยเหลือสังคม มักน้อย ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ไม่หวังผลกำไร สละได้สละทันที เน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้โอกาส ให้อภัย ที่สำคัญเป็นผู้ให้ที่ไม่มีเงื่อนไข ใช้หลักธรรมเป็นตัวนำเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณให้เจริญยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่”นี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการตลาดในปัจจุบัน และหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาหลักการตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ ๓) เพื่อวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อวัตถุประสงค์ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิดการตลาดในปัจจุบัน และหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

แนวคิดการตลาดในปัจจุบัน ก้าวสู่แนวคิดทางการตลาดที่เน้นหนักด้านการตลาดเพื่อสังคม (The Societal marketing concept) เป็นแนวความคิดทางการตลาดที่ทันสมัยที่สุดและเหมาะสำหรับการดำเนินงานการตลาด ในยุคปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นแนวความคิดทางการตลาดที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการโดยการจัดหาและการขายสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจสูงสุดกิจการมีกำไรพร้อมทั้งต้องสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้คนในสังคมรักษาสภาพแวดล้อมใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดคืบประโยชน์แก่สังคมหรือแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อมีโอกาสดำเนินกิจการ โดยเน้นคุณธรรมมีจริยธรรมปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของนักการตลาดที่ดี

หลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา

ลักษณะตลาดที่ปรากฏในพระไตรปิฎก จะเป็นที่รวมของผู้คนในชุมชน ในเมืองนั้น ซึ่งรวมทุกวรรณะ และทุกศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ไม่มีคำสอนที่ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการตลาดในพระพุทธศาสนา เนื้อหาส่วนนี้จึงรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสกับพ่อค้า หรือภรรวาสเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ การประกอบอาชีพ การค้าขายของชาวพุทธ รวมถึงหลักคำสอนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

คุณสมบัติของผู้ขายในตลาด รวบรวมจากคำสอนเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตของชาวพุทธ อริยทรัพย์ ๗ ร่วมกับคำสอนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ สัมมาอาชีวะในอริยมรรคมีองค์ ๘ และวินยชาสูตร คำสอนเกี่ยวกับการงานทั่วไป ได้แก่ คำสอนเรื่องกุศลกรรมบถ ๑๐ สัปปุริสธรรม ๗ ความไม่ประมาทในธรรม ในมงคล ๓๘ คำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการค้าขาย ได้แก่ ทุติย ปาปณิกสูตร อธิษฐาน ว่าด้วยความเป็นหนี้ และวินยชสูตร เหตุให้การค้าขายขาดทุนหรือกำไร และคำสอนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ สังฆัตถุ ๔ พบว่าคุณสมบัติของผู้ขายในตลาด คือ เป็นผู้มี สัมมาอาชีวะ เป็นผู้มีศีล ละเว้นจากการโกง การล่อลวง ตลบตะแลง พุดหลอกลวง การเลียบเคียง การหวานล่อม การพูดและเล็ม การใช้ลากต่อลาก ไม่ทำการค้าขายที่ผิดหรือไม่ชอบธรรม ที่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์และต่อสภาพแวดล้อม เป็นผู้มีกายสุจริต วจีสุจริต มีปิยวาจา พากเพียรขัดเกลาตนเอง เพื่อเพิ่มความบริสุทธิ์ของมโนสุจริต ๓ ให้ยิ่งขึ้น โดยลดความโลภในการเลี้ยงชีพ ลดความโกรธในการเลี้ยงชีพ และลดความหลงในการเลี้ยงชีพ เป็นผู้เป็นผู้รู้จักประมาณในการกระทำต่างๆ รู้เพียร รู้พัก ไม่ประมาทในธรรม ในการทำกุศล มุ่งทั้งการทำประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้า ขณะเดียวกันเป็นผู้ขายที่มีความรอบรู้ ในสินค้าของตน ในความต้องการของผู้ซื้อ เพื่อคัดสรรสินค้ามาขายได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นเหตุส่งเสริมให้เกิดหนี้ของผู้ซื้อ รวมถึงเป็นผู้มี ภัยลามิตร ที่ส่งเสริมให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง

คุณลักษณะสินค้าและบริการที่ขายในตลาด เป็นไปเพื่อส่งเสริมเป้าหมายชีวิตของผู้ซื้อ กล่าวคือ ส่งเสริมประโยชน์ปัจจุบันในเรื่องอารักขสัมปทาการรักษาทรัพย์ และสมชีวิตาผู้มีความ เป็นอยู่เหมาะสมกับฐานะ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ภายหน้า ให้เกิดปัญญาสัมปทา ไม่หลงใน วัตถุที่มีคุณค่าเทียมเจือปนด้วยกิเลส เช่น การซื้อเครื่องสำอางค์ด้วยความหวังว่าจะสวย เป็นที่สนใจ ของเพศตรงข้าม การซื้อเสื้อผ้าราคาแพงด้วยความหวังว่าจะได้รับคำชม ค่ายกย่อง เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมเป้าหมายชีวิตผู้ขาย กล่าวคือ ส่งเสริมประโยชน์ปัจจุบันเรื่องอุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียรทำงานอาชีพที่เหมาะสม และส่งเสริมประโยชน์เบื้องหน้าเรื่องสีล สัมปทา ด้วยการปฏิบัติสัมมาอาชีวะ และไม่ประกอบการค้าที่ไม่ควรทำ ๕ อย่าง รวมถึงส่งเสริมให้เกิด ประโยชน์ภายหน้าเรื่องปัญญาสัมปทา ลดความโลภ โดยคิดราคาสินค้าในราคาที่เหมาะสม พบว่า สินค้าและบริการในตลาด มีคุณลักษณะดังนี้ เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิต ในหมวดหมู่ของปัจจัย ๔ เป็นหลัก ไม่ขายสินค้าที่ส่งเสริมให้เป็นเหตุเกิดอบายมุข ไม่ขายสินค้าเป็นเหตุเกิดความหลง เพลินซื้อ สินค้าที่มีคุณค่าเทียมเหนือคุณค่าแท้ของสินค้า ไม่ขายสินค้าที่เป็นอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์ต่อสัตว์ต่อ สภาพแวดล้อม และขายสินค้า และบริการในราคาที่เหมาะสม

แนวคิดการตลาดในปัจจุบัน และหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพราะเป้าหมายชีวิตของคน คือ ความสุข ความผาสุกในชีวิต การตลาดในปัจจุบัน ผู้บริโภคมีความตระหนักถึงคุณภาพชีวิต การมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ความปลอดภัยต่อสุขภาพ การรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้แนวคิดการตลาด ก้าวสู่แนวคิดทางการตลาดเพื่อสังคม เป็นแนวคิดที่รักษาสมดุลระหว่างการทำการกำไรของกิจการ ความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภคตลอดจนผลประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของมวลชน ขณะที่หลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในพระพุทธศาสนา เน้นที่การให้ การแบ่งปัน เสียสละความโลภของตนลง เพื่อให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข สอดคล้องกับแนวคิดของคอตเลอร์ มีความเชื่อขั้นพื้นฐานว่า งานทางด้านการตลาดนั้น ไม่ควรจะมีมุ่งไปที่แนวคิดการขายมากเกินไป แต่ควรจะเป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการขาย คือ บทบาททางการตลาดที่แท้จริงคือการผลักดันกลยุทธ์ธุรกิจ^๑ และเปลี่ยนวิธีคิดจากที่เคยคิดว่า เมื่อมีคนได้ก็ต้องมีคนเสีย (zero-thinking) มาเป็นทุกคนมีแต่ได้ (positive-sum thinking)^๒

๕.๑.๒ การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า

ตลาดวิถีธรรม เป็นตลาดแห่งการแบ่งปัน จำหน่ายสินค้าในราคาบุญนิยม ๔ ระดับ คือ ราคาต่ำกว่าท้องตลาด ราคาเท่าทุน ราคาต่ำกว่าทุน และแจกฟรี ภายใต้แนวคิด ของดี ราคาถูก ชื่อสัตย์ มีน้ำใจ โดยสินค้าที่นำมาจำหน่ายเป็นของจำเป็นในชีวิตประจำวัน ข้าวและพืชผักไร้สารพิษ เพื่อให้ผู้ซื้อได้ประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นโอกาสให้จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ได้เสียสละแบ่งปันข้าวของร่างกาย แรงใจและแรงปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความผาสุกทั้งผู้ให้และผู้รับ

แนวคิดตลาดวิถีธรรม ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ **ของดี** ราคาถูก ชื่อสัตย์ มีน้ำใจ ของดี คือ เอาสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์มา จำหน่าย เช่น พืชผักไร้สารพิษ ของจำเป็น สำหรับชีวิต งดการเบียดเบียน ไม่มีผลิตภัณฑ์ จาก เนื้อ นม ไข่ **ราคาถูก** คือ มีราคาอยู่ ๔ ระดับ ๑) ขายต่ำกว่าท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายต่ำกว่า ทุน ๔) แจกฟรีราคา ๔ ระดับนี้เพื่อลดโลภ โกรธ หลงในชีวิตของเราและทำประโยชน์ให้ กับผองชน **ชื่อสัตย์** คือเรามีของดีอยู่เท่าไรเราก็ขายเท่าที่ เรามีเมื่อหมดแล้วเราไม่เอาของปลอมมาขาย บอกตามตรงว่าสินค้ามีข้อดีข้อควรระวังอะไรบ้าง บอกตามจริงไม่โกหก **มีน้ำใจ** คือ เราจะเป็นตลาดแห่งการแบ่งปัน เป็นตลาดแห่งความดีงาม มีอะไรที่เราจะแบ่งปันกันได้เราก็จะแบ่งปัน ให้ลูกค้าซื้อของเท่า ที่จำเป็น เพื่อที่คนอื่นจะได้ใช้ซึ่งพระพุทธเจ้า ตรัสว่า “นอกจากการแบ่งปันเผื่อแผ่กันแล้ว สัตว์ทั้งปวงหาสิ่งที่พึงอย่างอื่นไม่”

^๑ Kotler, Philip, **Ten deadly marketing sins: signs and solutions**, (John Wiley & Sons, 2004), p.11.

^๒ Ibid., p.59.

ตลาดวิถีธรรม ให้ความสำคัญเรื่อง พัฒนาคนถึงจิตใจวิญญาณ และประชากรในพื้นที่ ที่อยู่ร่วมกันให้มีความรักความสามัคคี ใช้วิถีพอเพียงเรียบง่ายลดละความโลภ และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมสามารถพัฒนา และต่อยอดได้ในอนาคต “พาณิชย์บุญนิยม” เป็นนโยบายการค้าขายของชาวโศก และแพทย์วิถีธรรมได้นำมาใช้ต่อยอดการพัฒนาให้เข้าถึงโดยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการจัดการธุรกิจการค้า ที่ไม่หวังผลกำไรเป็นเป้าหมายหลัก แต่ทำการค้าเพื่อประโยชน์ของประชาชน เพื่อพัฒนาตน, พัฒนาศีล, พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา การค้าบุญนิยม ๔ ระดับ ๑) ต่ำกว่าท้องตลาด ๒) ขายเท่าทุน ๓) ขายขาดทุน ๔) แจกฟรีเป็นการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นการเสียสละ ลดละประโยชน์ส่วนตน มาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมสร้างลักษณะของการให้การเสียสละให้เกิดขึ้นทั้งกับผู้ให้บริการและผู้ที่มาใช้บริการอีกด้วย

๕.๑.๓ ผลวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า

เมื่อนำส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า แม้เลา อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าทุกองค์ประกอบนั้นมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำ โดยเฉพาะองค์ประกอบเรื่อง บุคคล People ที่มีอุดมการณ์ ชัดเกลตาตนเอง กินน้อยใช้น้อย ฝึกฝนการพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ เสียสละเป็นบุญ ทำให้ในทุกลองค์ประกอบ 7Ps มีต้นทุนต่ำกว่าท้องตลาด กล่าวคือ ด้านต้นทุนผลิตภัณฑ์ Product ลดลงจากการลดส่วนต่างกำไร หรือทำฟรีของผู้ผลิต หรือพ่อค้าคนกลาง ด้านราคา Price แม้จะขายในราคาอย่างน้อยต่ำกว่าท้องตลาด ที่ทำให้กำไรต่อหน่วยลดลง แต่การขายสินค้าราคาถูกทำให้ขายได้ปริมาณมาก และทำให้กำไรโดยรวมเพิ่มขึ้น ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย Place มีต้นทุนต่ำ จากการเสียสละทำงานฟรีของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ด้านบุคคล People อุดมการณ์ ฝึกฝนการพึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ ทำให้บุคลากรของตลาดวิถีธรรม ทำงานฟรี ด้วยจิตใจเมตตา มีความยินดี มีความสุข สื่อสารผ่านการกระทำ ทำให้ผู้ซื้อรับรู้สิ่งเหล่านี้ ด้านกระบวนการ Process การสื่อสารแนวคิดตลาดวิถีธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การกล่าวเปิดตลาด เพื่อให้ทุกคนในตลาดทราบแนวคิดการตลาด การเปิดเพลงตลาดวิถีธรรมคลอระหว่างการทำเนิงานตลาด การเขียนป้ายราคาที่ระบุระดับราคาบุญนิยม และการจำกัดปริมาณการซื้อเพื่อแบ่งปันโอกาสให้ผู้อื่น และการจัดกิจกรรมลดราคาสินค้าบางส่วนลดไป ทำให้ผู้ซื้อรับรู้คุณค่าของตลาดวิถีธรรม และเกิดความจงรักภักดี (brand loyalty) ต่อตลาดวิถีธรรม และในด้านลักษณะทางกายภาพ Physical Evidence ที่เน้นการประหยัด เรียบง่ายใช้ของใกล้ตัว ทำให้ต้นทุนทางการเงินด้านนี้ต่ำเช่นกัน

ปัจจัยสนับสนุนการจัดทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า คือการพัฒนาคน หรือการพัฒนาจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ให้เป็นผู้พึ่งตนและช่วยคนให้พ้นทุกข์ ผ่านกระบวนการที่สำคัญคือ กระบวนการสร้างจิตอาสาแพทย์วิถีพุทธ โดยผู้ที่จะมีสภาพแห่งพุทธะนั้น จะต้องเรียนรู้และกระทำ กุศล ละอกุศล ละการกระทำส่วนที่มีโทษ กระทำส่วนที่ไม่มีโทษ เสพในสิ่งที่ควรเสพ ไม่เสพในสิ่งที่ไม่

ควรเสพ ละครกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์แต่เป็นทุกข์ตลอดกาลนาน กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นสุขตลอดกาลนาน ด้วยการปฏิบัติศีล อธิจิต อธิปัญญา ปฏิบัติโพธิปักขิยธรรม ๓๗ และพรหมวิหาร ๔ โดยใช้กระบวนการเหตุแห่งการวิมุตติ ๕ สาราณียธรรม ๖ พุทธพจน์ ๗ อปริหานิยธรรม ๗ และสัปปริสธรรม ๗ โดยฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผสานพลังกับหมู่มิตรสหายที่อยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยเป้าหมายของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม คือผู้ที่มุ่งฝึกฝนตนจนเข้าถึงวิชาแห่งพุทธะที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการสร้างสุขภาวะที่ดีของตนและช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษยชาติให้มีสุขภาวะที่ดีไปพร้อมๆ กัน

การทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าเป็นสิ่งใหม่ในช่วงของโรคระบาดที่เกิดขึ้นทั่วโลก และเป็นโอกาสที่ประชาชนที่ไม่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนสะดวกเหมือนเดิม เกิดผลกระทบทั้งทางด้านความเป็นอยู่ การค้าขาย การใช้ชีวิตประจำวันซึ่งถูกกระทบอย่างต่อเนื่อง และยังไม่รู้ว่าจะจบสิ้นลงวันไหน ผู้วิจัยเองสนใจที่จะทำตลาดวิถีธรรมในชุมชนที่ราบสูง และมองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่ประชาชนหรือชุมชนควรได้รับ และต่างช่วยกัน เพื่อลดปัญหาของสังคมภาครวมก่อเกิด การสร้างเศรษฐกิจในชุมชน สร้างทักษะทางด้านความคิดและจิตใจ สร้างทักษะทางด้านภาษา สร้างทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม และสร้างทักษะทางด้านเศรษฐกิจการเงินในชุมชน

ทางด้านสังคมในท้องถิ่นตลาดวิถีธรรมให้ความสำคัญในการฝึกฝนเรียนรู้เป็นผู้อ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นมิตรกับทุกคนทุกฝ่าย เสียสละอย่างเป็นรูปธรรม นามธรรม อย่างต่อเนื่อง ทำโรงบุญแจกอาหารแจกของ รับ และผลิตผลของป่าที่ไม่สามารถนำออกไปขายด้านล่างได้ตลาดวิถีธรรมได้ช่วยซื้อไว้และ รับแลกเปลี่ยนผลนำมาแลกเปลี่ยนของใช้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำมัน น้ำตาล เกือบ ปุ๋ย เป็นต้น โดยให้ชุมชน (ผู้นำมาแลก) เป็นผู้กำหนดราคาโดยไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากภูผาฟ้าอยู่สูงกว่าน้ำทะเลมากกว่า ๘๐๐ เมตร การให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนถือเป็นเรื่องสำคัญ การคมนาคม วิถีชีวิตคนบนดอย ระบบน้ำ วัฒนธรรมทางประเพณีความเชื่อทางศาสนา การรักษาสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชน

สรุป การทำการตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ ได้ตอบโจทย์ของชุมชน ได้เป็นที่น่าพอใจ ชุมชนได้ให้ความสนใจและมีข้อเสนอแนะ เกิดความสามัคคีในชุมชนปลูกฝังความเป็นมิตรไมตรี การเสียสละ การลดละความโลภ สร้างความ ผาสุกให้เกิดขึ้นในชุมชน สามารถต่อยอดในการพัฒนาการทำตลาดวิถีธรรมในพื้นที่ชุมชนเป็นตัวอย่าง กับชุมชนอื่นๆ และยังสามารถถ่ายทอดได้จริงจากประสบการณ์ และยังสามารถรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนไว้อย่างเข้มแข็ง ทุกชีวิตในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอน คือ มี ศีล ๕ เป็นขั้นต่ำในการดำรงชีวิต พึ่งพากันได้มีน้ำใจให้กัน แบ่งปันกัน เศรษฐกิจในชุมชนมั่นคงขึ้นอยู่ อย่างพอเพียง และมีความคุ้นเคยกันมากขึ้นดุจญาติ

ตลาดวิถีธรรมเป็นตลาดทางเลือกเล็กๆที่เกิดขึ้นจากความเสียสละของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมทั่วประเทศ ได้มองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสังคมส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก เน้นการพัฒนาคนให้มีศีล มีสัมมาทิฐิ การแบ่งปัน ทำงานฟรี ให้องค์ความรู้ด้านสุขภาพ และกสิกรรมไร้สารพิษ เริ่มจากจุดเล็กๆเป็นตลาดทางเลือกของชุมชนบนที่ราบสูง ใช้ความจริงใจความเป็นมิตร เชื่อมโยงกันตามกำลัง โดยไม่เบียดเบียนตนเอง เป้าหมายเพื่อช่วยมวลมนุษยชาติ ไม่ได้หวังกำไร (ให้แล้วไม่เอาอะไรจากใครให้ได้) ใช้ระบบการค้าบุญนิยม ๔ ระดับ คือ ๑) ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด ๒) ขายราคาเท่าทุน ๓) ขายในราคาขาดทุน และ๔) แจกฟรี ซึ่งผลตอบรับเป็นที่น่าชื่นใจ

ด้วยเป็นหน่วยงานเอกชนเล็กๆ ตลาดวิถีธรรมไม่มีนโยบายแข่งขันเพราะเป้าหมายคือ ใช้ชีวิตแบบพอเพียงเรียบง่าย เน้นคนดีมีศีลคัดคนดีมีอุดมการณ์เหมือนกันมาร่วมบำเพ็ญ และสร้างสังคมคนดีอย่างต่อเนื่อง มองโลกในแง่ดี สร้างมิตรภาพกับชุมชน ร่วมกับชุมชนรักษาวินัยธรรม ประเพณีเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ของกันและกัน รักษาสิ่งแวดล้อม เคารพประเพณีวัฒนธรรมให้เกียรติกัน และทำตลาดของการให้การแบ่งปัน การเสียสละให้เห็นอย่างต่อเนื่อง ตลาดวิถีธรรม (ของดีราคาถูก ชื่อสัตย์ มีน้ำใจ) จึงเป็นที่รู้จักของชุมชนเล็กๆบนที่ราบสูง

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาล ควรมีนโยบายทางการศึกษาเรื่องตลาดวิถีธรรม เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างธรรมาภิบาล และจริยธรรมทางธุรกิจที่เป็นรูปธรรม โดยจัดเป็นวิชาเลือก หรือเป็นหลักสูตรระยะสั้น จัดทำเอกสารเผยแพร่ จัดให้มีการประชุมสัมมนาและการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดตลาดวิถีธรรมให้กว้างขวางทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้ทดลองนำแนวคิดตลาดวิถีธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม ว่าการทำตลาดเพื่อสังคมตามแนวคิดตลาดวิถีธรรม สามารถสร้างความอยู่รอดให้กับกิจการได้

รัฐบาล ควรมีนโยบายทางด้านพาณิชย์ ที่ส่งเสริมการสร้างจริยธรรม ส่งเสริมการให้และแบ่งปันของผู้ค้าในตลาดประชารัฐประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นตลาดประชารัฐ Green Market, ตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้, ตลาดประชารัฐท้องถิ่นสุขใจ, ตลาดประชารัฐ กทม. คืบความสุข, ตลาดประชารัฐของดีจังหวัด, ตลาดประชารัฐ Modern Trade, ตลาดประชารัฐของดีวิถีชุมชน ธ.ก.ส.และตลาดประชารัฐต้องชม โดยการจัดให้มีการประชุมสัมมนาและการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดตลาดวิถีธรรม การส่งเสริมการติดป้ายราคาสินค้าให้ชัดเจน บอกราคาทุน ราคาขาย เป็นต้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๑) **ด้านองค์กร ทั้งธุรกิจ และองค์กรไม่แสวงหากำไร** ผู้บริหารได้มีแนวทางเลือกในการบริหารการตลาด เพื่อนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ทำเป็นแผนการตลาดขององค์กร เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน

๒) **ด้านหน่วยงานของรัฐบาล และภาพรวมเศรษฐกิจ** ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางสนับสนุนการทำตลาดชุมชน

๓) **ด้านการศึกษา** สถาบันการศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมทางธุรกิจ โดยบรรจุเนื้อหาแทรกเข้าไปเพิ่มเติมในรายวิชาที่เกี่ยวข้องหรือใช้เป็นกรณีศึกษาในประเด็นปัญหาด้านการบริหารธุรกิจ ทางด้านการตลาด จริยธรรม และธรรมาภิบาล

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปศึกษาและทบทวนเพื่อทำการการวิจัยในครั้งต่อไป โดยควรทำวิจัยเกี่ยวกับการตลาดวิถีธรรม ความอยู่รอดของตลาดวิถีธรรม ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของตลาดวิถีธรรม รวมถึงการประเมินผลการตลาดวิถีธรรมในพื้นที่อื่น หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดตลาดวิถีธรรมในธุรกิจ และควรมีการปรับปรุงประเด็นข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบท ที่จะทำการวิจัยต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. คู่มือการดำเนินงานโครงการตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่น
“ตลาดต้องชม”. กรมการค้าภายใน, ๒๕๕๙.

กลุ่มผู้ผลิต. สรรค่าสร้างคน. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิชาการพิมพ์, ๒๕๕๓.

คณะผู้จัดทำบริษัทพลังบุญ. ๑๒ ปีพลังบุญ. กรุงเทพมหานคร: ลัดดา ปิยะวงศ์รุ่งเรือง, พ.ศ. ๒๕๕๑.

เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่. วิถีชุมชน สร้างเศรษฐกิจฐานราก : ตลาดชุมชน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ: กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.

ใจเพชร กล่าจน. คนพอเพียง. พิมพ์ครั้งแรก. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี, ๒๕๕๕.

_____. บทบาทวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี, ๒๕๖๔.

เดวิด ลอย. ตลาด วิถีใหม่ของศาสนา. แปลและเรียบเรียงโดย พระชัยยศ ยโสธร.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๗.

ธรรมทัศน์สมาคม. “ฉลองครบรอบ ๘๘ ปี ๘ เดือน ๘ วัน “อัฐาริยสัจจาย” วันแห่งความรัก ของ
รัก รักพงษ์”. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: หสน ห้างภาพสุวรรณ, ๒๕๖๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). คู่มือพุทธธรรม (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
บันลือธรรม, ๒๕๔๙.

ฟิลลิป คอตเลอร์. หลักการตลาด ฉบับมาตรฐาน Principles of Marketing . แปลโดย วารุณี
ตันติวงศ์วานิช และคณะ. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สันเอดิเคชันอินโดไชน่า, ๒๕๔๖.

สมจิตร ล้วนจำเริญ. “บทที่ ๑ แนวความคิดทั่วไปทางการตลาด”. ใน หลักการตลาด. หน้า ๑-๒๒.
โดยพรรณพิมล ก้านนกและคณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
รามคำแหง, ๒๕๖๐.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. ธรรมาภิธาน เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่
๓. (พิมพ์แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองพระ

ชั้นชา สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ๑๐๐ ปี ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖, ๒๕๕๖.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). **คู่มือชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๕๖.

สมณะโพธิรักษ์. **วิถีพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ฟาอภัย, ๒๕๔๗.

อภิชัย พันธเสน. **พุทธเศรษฐศาสตร์ วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๔๔.

อี.เอฟ.ชูเมกเกอร์. **จีวแต่แจว : เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ**. แปลโดย สมบูรณ์ สุกศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

แก่นศีล กล้าจน. “ศึกษากสิกรรมวิถีพุทธในมูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย :กรณีศึกษาชุมชนภูผาฟ้า น้ำ อ.แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

แก้วบุญเกื้อ ศรีลิขิตตานนท์. “วิเคราะห์การรับรู้และการปฏิบัติตนในเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงและหลักคิดเศรษฐกิจบุญนิยม: กรณีศึกษาชุมชนราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๖๐.

ใจเพชร กล้าจน “จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ”. **ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค สาธารณสุขชุมชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๘.

ชัยเนตร ระวีวรรณ. “การศึกษารูปแบบค้าขายและจัดเก็บภาษีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ชัยภัทร ชุติคามิ. “ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนในการขัดเกลาภิเลสของจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

ณัฐธีร์ ศิริกมลพัฒน์. “การศึกษาแนวทางการใช้วาจาเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการค้าขาย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

- นิตยาภรณ์ สุระสาย. รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม. **ดัชนีนิพนธ์ ปรัชญาดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๖๓.
- ผุสดี เจริญไวยเจตน์. “เภสัชวัตถุพรรณนาในสวน ป่า นา ที่สัมพันธ์กับบุญของผู้สูงอายุในประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **ดัชนีนิพนธ์ ปรัชญาดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (สาธารณสุขชุมชน)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๖๑.
- พระครูสิริปริยัติธำรง (พิสิฐ ชุตินธโร). “ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโศกวิภาค ๔ กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมนต์ธมมวโร (บุญคง). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- ยุวดี ช่วยกิจ. “ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางการตลาดของฟิลลิป คอตเลอร์ กับลัทธิบริโภคนิยม”. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.
- รจเรธ ปรีกราน. “นวัตกรรมการจัดการตลาดชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ปากคลองตลาด”. **ปรัชญาดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๓.
- ลักขณา แซ่โซ้ว. “วิเคราะห์ศาสตร์การแพทย์วิถีธรรมของ ดร.ใจเพชร กล้าจน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- ศศมน ศุพุทธมงคล. “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารธุรกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืน”. **ดัชนีนิพนธ์ พุทธศาสตรดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- หทัยรัตน์ ชาญวิการณ. “การพึ่งตนในรูปแบบพุทธเกษตรกรรมของชุมชนศาลือโคก อำเภไผศาลี จังหวัดนครสวรรค์”. **สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
- อนรุช ว่องวานิช. “การดำเนินธุรกิจ แนวพุทธบูรณาการ”. **เอกสารงานวิจัยนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร**. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐, ๒๕๖๑.

เอกวุฒิ สารมาศ. “บทบาทและคุณธรรมของเศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี
 สารสนเทศ. : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๘.

(๓) รายงานวิจัย

กฤต ศรียะอาจ และณัฏฐ์ ศรีดี. “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์กับการประกอบอาชีพใน
 สมัยพุทธกาล”. **รายงานการวิจัย**. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, ๒๕๕๕.

กฤษณะพล วัฒนวันยูและคณะ. “ตลาดนัดกับการบริหารจัดการ และการสร้างสรรค์ในวิถีชุมชน”.
รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.

คมสัน จิตเมธโส และคณะ. “การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐกิจศาสตร์”.
รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๖๐.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน. ดร. “การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการ
 ค้า”. **รายงานวิจัย**. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

รินธรรม โอศกตระกูล. “ระบบบุญนิยมในชุมชนราชธานีโอศก จังหวัดอุบลราชธานี: นวัตกรรมสังคม
 จากภูมิปัญญาพุทธ”. **รายงานวิจัย**. กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๙.

โสวัตรี ณ ถลาง และปิยาพร อรุณพงษ์. “การพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อการศึกษาตลาดชุมชนในฐานะ
 เครื่องมือทางสังคมและรูปแบบความร่วมมือของชุมชน”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงาน
 คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ๒๕๕๔.

(๔) บทความ

ชาตรี ชุมเสน. “การศึกษาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิด ในพระสูตรต้นตอปิฎกของ
 พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วารสารมหาจุฬาวិชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๑): ๖๓-๗๑.

ดินช่วยฟ้า. “ตลาดวิถีธรรม”. **วารสารวิชาการ วิชาราม** ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม
 ๒๕๖๑): ๑๐๗-๑๐๘.

เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และพระมหาสุพร รุกขิตธมโม. “การพัฒนาระบบนิเวศเชิงพุทธสำหรับผู้
 ประกอบการใหม่ Startup ในจังหวัดนครราชสีมา”. **Journal of Roi Kaensarn
 Academi**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๖๗-๘๔.

ปรียาภรณ์ ฤทธาพรหม และพระมหามิตร จิตปัญโญ. “พุทธะ มาร์เก็ตติ้ง”. **วารสารบัณฑิตศึกษามหา
 จุฬาขอนแก่น**. ปีที่ ๘ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔): ๒๒๘-๒๔๑.

พระมหาสุภวิชัย ปภสฺสโร (วिरาม) และพระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ นรินโท. “การศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ทั่วไป”. **มจร.เลย ปรัชญา**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๓): ๘๔-๘๙.

พระมหาสุรชัย ชยาภิวัตโน (พุดชู). “เบญจศีลเบญจธรรม: หลักจริยธรรมทางธุรกิจเชิงพุทธ”. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒): ๓๑๖-๓๒๙.

พระวิทยา आयูยืน, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และจารุณี มณีกุล. “การวิเคราะห์และการศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธเศรษฐศาสตร์ในแบบเรียนสังคมศึกษา”. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒): ๓๘๓-๓๙๕.

ภัทรเดช ปันชนวนาตุล. “กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน”. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐): ๒๑๐-๒๒๔.

สมชาย เปี่ยมวรรณ. “แนวทางการบริหารจัดการธุรกิจตามหลักพุทธจริยศาสตร์”. **ลักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (สทมส.)**. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๒): ๑-๑๔.

สุชาติ บุชัยชยานนท์. “การประยุกต์หลักพุทธธรรม ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม”. **วารสารวันมูอองแหงพุทธศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๓): ๖๓-๘๐.

เสรี วงษ์มณฑา. “กระบวนการการบริหารการตลาดและการสื่อสารการตลาด”. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๘): ๑-๑๔.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) (๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๐). **พระบรมราโชวาท**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://siamrath.co.th/n/35396> [๘ กันยายน ๒๕๖๕].

_____. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://ka.mahidol.ac.th/king_9/sufficiency-economy.html [๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

สมณะโพธิรักษ์. “สืบห้านาทีกับพ่อท่าน ตลาดอาริยะปีใหม่'๔๕ (บุญญาวุธหมายเลข ๒)”. สารโศก. [ออนไลน์]. อันดับ ๒๔๓ (ธันวาคม ๒๕๔๔).๒๗ ย่อหน้า.แหล่งที่มา: <https://asoke.info/Sanasoke/SA243/13.html> [๑๑ มกราคม ๒๕๖๕].

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ ๒๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/583 [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๕].

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://dictionary.orst.go.th/> [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕].

(๕) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ คุณน้องดา ประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ คุณลุงแดง ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ คุณลุงแยม ชาวชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ คุณลุงบุศ ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ คุณวรรณ อสม.บ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ คุณอาบุญภพ ชาวชุมชนบ้านทุ่งจ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ดินแสงธรรม กล้าจน, จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานวิชาการ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ใจเพชร กล้าจน. ผู้นำชุมชนภูผาฟ้าน้ำ และผู้บริหารตลาดวิถีธรรม, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ ใจเพชร กล้าจน, ผู้นำชุมชนภูผาฟ้าน้ำ และผู้บริหารตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ปรีศนา อินรนพไพบูลย์. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานร้านค้ากองบุญ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ผุสดี เจริญไวยเจตน. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ พนิดตา อธิรจันทร์. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ พรนภา บุรณศิริ. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานสื่อสาร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ พ่อบุญ. ผู้นำชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ภัคธร คุ่มกิตติพร. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานวิชาการ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ แม่จันดี. ผู้นำแม่บ้านชุมชนบ้านหัวเลา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ วณิชชา จันทร์จรัสวัฒนา. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานตลาดวิถีธรรม, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ แสงอรุณ สังคมศิลป์. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานวิทยากร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ ศุภิพร ชินศิริ. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานทะเบียน, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ อารณ ดิษฐบุตร. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานครัว, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ เอมอร แซ่ลิ่ม. จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ฐานงานสื่อสาร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖.

(๖) จุลสาร

มันมิ่งบุญ. “ตลาดวิถีธรรม”. **จุลสารตลาดวิถีธรรม**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ - เมษายน ๒๕๕๙), ๒๕๕๙. (จุลสาร).

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

(I) Books:

Booms, B.H. and Bitner, M.J. “Marketing strategies and organization structures for service firms”. pp. 47-51. **Marketing of Services**. eds. by J. H. Donnelly and W. R. George. Chicago: American Marketing Association, 1981.

Kotler, Philip, Bernard Dubois, and Delphine Manceau. **Marketing management**. 11th ed. Upper Saddle River NJ, 2003.

Kotler, Philip. **Marketing Management: Analysis, Planning, Implement, and Control**. Prentice-Hall, Inc, 1997.

Kotler, Philip. **Ten deadly marketing sins: signs and solutions**. John Wiley & Sons, 2004.

(II) Articles:

Borden, Neil H. "The concept of the marketing mix." **Journal of advertising research** 4.2 (1964): 2-7.

Darmawan, Didit, and Elodie Grenier, "Competitive Advantage and Service Marketing Mix". **Journal of Social Science Studies (JOS3)**. Vol. 1 No. 2 (2021): 75-80.

Goi, Chai Lee. "Marketing Mix: A review of P". **The Journal of Internet Banking and Commerce**. Vol. 10 No.2 (1970): 1-11.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ “STUDY AND ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA MARKETING OF PHUPHAFANAM COMMUNITY, MAE LAO, MAE TAENG, CHIANG MAI” ได้รับความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จากผู้ทรงคุณวุฒิดังมีรายนาม ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง
๑	ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒	ผศ. ดร.สยาม ราชวัตร	อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๓	ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ที่ อว ๘๐๒๔.๑(๑๐)/ ว ๑๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่๑๓๕ วัดสวนดอกพระอารามหลวง ต.สุเทพ
อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๒๒๗ ๘๖๖๗, ๐ ๕๓๒๒๗ ๕๑๔๕, ๐ ๕๓๒๒๗ ๐๔๕๑

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๗๑๘๕ ๗๓๗๓ โทรสาร ๐ ๕๓๒๒๗ ๐๔๕๒

เว็บไซต์ <http://www.cm.mcu.ac.th> เฟซบุ๊ก <https://www.facebook.com/cmmcu/>อีเมล cmmcunews@hotmail.com

๖ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการงานวิจัย	จำนวน	๑ ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญถือ เลขประจำตัวนิสิต ๖๔๐๔๒๐๕๐๒๑ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ STUDY AND ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA MARKETING OF PHUPHAFANAM COMMUNITY, MAE LAO, MAE TAENG, CHIANG MAI”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทางบัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขออนุญาตเคราะห้จากท่านในการตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตเคราะห้ในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

อธิการบดี
๑๐/๑๐/๒๕๖๕

๓ ๕

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย		✓		
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม		✓		
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(ดร. น. สมชัย สังข์สิงห์ ,

ตำแหน่ง.....

ที่ อว ๘๐๒๔.๑(๑๐)/ ว ๑๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

๑๓๕ วัดสวนดอกพระอารามหลวง ต.สุเทพ

อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๒๗ ๘๘๖๗, ๐ ๕๓๒๗ ๕๑๔๕, ๐ ๕๓๒๗ ๐๔๕๑

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๗๑๘๕ ๗๓๗๓ โทรสาร ๐ ๕๓๒๗ ๐๔๕๒

เว็บไซต์ <http://www.cmi.mcu.ac.th> เฟซบุ๊ก <https://www.facebook.com/cmmcu/>อีเมล cmmcu@hotmail.com

๖ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการงานวิจัย	จำนวน	๑ ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ เลขประจำตัวนิสิต ๖๔๐๔๒๐๕๐๒๑ เป็นนิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภู
ผาฟ้า น้ำแม่เส้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ STUDY AND ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA MARKETING
OF PHUPHAFANAM COMMUNITY, MAE LAO, MAE TAENG, CHIANG MAI”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบ
มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร
อ.เมือง จ.เชียงใหม่
๑๑.๑๐.๖๕

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๘๖๗ ต่อ ๓๑๑

ติดต่อนิสิต นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ โทร. ๐๘๑-๖๖๕๕๒๓๔

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย			✓	ข้อ ๑-๑๐ ไม่ควรตัดออก เพราะเป็นข้อที่จำเป็น สำหรับการวิจัย/แบบสอบถาม ที่จัดทำขึ้น
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย			✓	
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม			✓	
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย			✓	
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย			✓	
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย			✓	
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(ผอ.ดร.ดิศพล มาสดี)

ตำแหน่ง.....

ที่ อว ๘๐๒๔.๑(๑๐)/ว ๑๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

๑๓๘ วัดสวนดอกพระอารามหลวง ต.สุเทพ
อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๒๗ ๘๖๖๗, ๐ ๕๓๒๗ ๕๑๔๘, ๐ ๕๓๒๗ ๐๔๕๑

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๗๑๘๕ ๗๓๗๓ โทรสาร ๐ ๕๓๒๗ ๐๔๕๒

เว็บไซต์ <http://www.cm.mcu.ac.th> เฟซบุ๊ก <https://www.facebook.com/cmmcu/>อีเมล cmmcunews@hotmail.com

๖ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุมัติโครงการในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการงานวิจัย	จำนวน	๑ ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ เลขประจำตัวนิสิต ๖๔๐๔๒๐๕๐๒๑ เป็นนิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภู
ผาฟ้า น้ำแม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ STUDY AND ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA MARKETING
OF PHUPHAFANAM COMMUNITY, MAE LAO, MAE TAENG, CHIANG MAI”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่
ขออนุมัติโครงการจากท่านในการตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบ
มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติโครงการในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

๖-๑๐-๒๕๖๕
๖-๑๐-๒๕๖๕

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
รักษการผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน

ช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(อ.ณ. พริ้ง โขจรนิธิ)

ตำแหน่ง.....

6-10-2565

ภาคผนวก ค

ชุดที่ ๑ สัมภาษณ์
กลุ่มผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้ซื้อ
และผู้อยู่ใกล้ตลาดฯ

แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยตามกระบวนการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
๒. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์
๓. ขอความกรุณาให้ตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทุกข้อมูล ในแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยถือเป็นความลับ
๔. ผลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นี้จะเป็ข้อมูลหลักการทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมสืบไป
๕. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์

เจริญธรรมสำนึกดี

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ชุดที่ ๑ สัมภาษณ์
กลุ่มผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้ซื้อ
และผู้อยู่ใกล้ตลาดฯ

แบบสัมภาษณ์

“ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ-นามสกุล.....

วัน/เดือน/ปี.....

ความเกี่ยวข้องกับตลาดวิถีธรรม

☐ ผู้ผลิต

☐ ผู้ขาย

☐ ผู้ซื้อ

☐ ผู้อยู่ใกล้ตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

คำถามข้อที่ ๑ ท่านคิดว่า ตลาดในพระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

คำถามข้อที่ ๒ ท่านคิดว่า หลักธรรมที่ผู้ค้าในตลาดควรนำมาใช้ มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

คำถามข้อที่ ๓ ท่านได้รับประโยชน์จากการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

คำถามข้อที่ ๔ ท่านคิดว่าการขายของราคาถูก และแจกฟรี ให้ประโยชน์อะไรกับผู้ทำบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

คำถามข้อที่ ๕ ท่านคิดว่าตลาดวิถีธรรม ส่วนของแจกฟรี (โต๊ะแบ่งปัน โรงบุญมังสวิรัต) ควรปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๖ ท่านคิดว่าตลาดวิถีธรรม ส่วนของพาณิชยกรรม: ร้านดอยฟ้า ควรปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๗ ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า

.....

.....

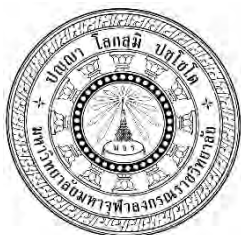
.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูล

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

ชุดที่ ๒ สัมภาษณ์
กลุ่มผู้บริหารตลาดวิถีธรรม
ของชุมชนภูผาฟ้า

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า แม่เลา อำเภอมะแตง จังหวัด เชียงใหม่”

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยตาม กระบวนการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
๒. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์
๓. ขอความกรุณาให้ตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทุกข้อมูล ในแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยถือเป็นความลับ
๔. ผลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นี้จะเป็นข้อมูลหลักการทำตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า แม่เลา อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อ ประโยชน์ต่อสังคมสืบไป
๕. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์

เจริญธรรมสำนึกดี

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

แบบสัมภาษณ์

ชุดที่ ๒ สัมภาษณ์
กลุ่มผู้บริหารตลาดวิถีธรรม
ของชุมชนภูผาฟ้า

“ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้บริหารตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อ นามสกุล.....

วัน/เดือน/ปี.....

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

คำถามข้อที่ ๑ ท่านคิดว่า ตลาดในพระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๒ ท่านคิดว่า หลักธรรมที่ผู้ค้าในตลาดควรนำมาใช้ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๓ เป้าหมายของการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้า น้ำแม่เลา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๔ รูปแบบ กระบวนการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ: ส่วนของแจกฟรี (แคร่/โต๊ะแบ่งปัน โรงบุญมังสวิรัต) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๕ รูปแบบ กระบวนการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ: ร้านดอยฟ้า เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๖ หลักเกณฑ์การคัดสรรสินค้า เข้าตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๗ ท่านได้รับประโยชน์จากการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๘ ท่านคิดว่าประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้องกับตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฝาน้ำๆ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๙ ในความคิดของท่าน แนวทางการพัฒนา ตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฝาน้ำๆ มี อย่่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๑๐ ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการทำตลาดวิถีธรรมของชุมชนภูผาฝาน้ำๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูล

นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ อว ๘๐๒๕.๑(๑๐)/ ๑ ๐๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

๑๓๕ วัดสวนดอกพระอารามหลวง ต.สุเทพ

อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๒๗ ๘๕๖๗, ๐ ๕๓๒๗ ๕๑๔๕,

๐ ๕๓๒๗ ๐๔๕๑, โทรสาร ๐ ๕๓๒๗ ๐๔๕๒

เว็บไซต์ <http://www.cm.mcu.ac.th> อีเมล cm@mcu.ac.th

๒๘ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตขอให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

เรียน ดร.ใจเพชร กล้าจน

ด้วย นางสาวเพลินทิศ สังข์บุญลือ รหัสนิสิต (๖๔๐๔๒๐๕๐๒๑) เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตลาดวิถีธรรม ของชุมชนภูผาฟ้าน้ำ แม่เลา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ STUDY AND ANALYSIS OF BUDDHIST DHAMMA MARKETING OF PHUPHAFANAM COMMUNITY, MAE LAO, MAE TAENG, CHIANG MAI”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความเมตตาอนุญาตขอให้บันทึกเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูล และประสานงานด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และกราบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(Signature of Dr. Jai Phet Klajon)
(ดร.ใจเพชร กล้าจน)

ขอแสดงความนับถือ

(Signature of Dr. Pitsak Kotsakulchai)
(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	: นางสาวเพลินพิศ สังข์บุญลือ
วัน เดือน ปีเกิด	: ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๒
ภูมิลำเนาที่เกิด	: ลพบุรี
การศึกษา	: ครุศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยครูเทพสตรี (ปัจจุบัน) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จ.ลพบุรี ปี ๒๕๒๕ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาผู้ประกอบการทางสังคม สถาบันอาศรมศิลป์ ปี ๒๕๕๘
ประสบการณ์การทำงาน	: ผู้รับใช้ประสานงาน และจิตอาสาจรประจำภาคกลาง ศูนย์วิชาการ การแพทย์วิถีธรรม สอนป๋านาบุญ ๙ (จังหวัด สุพรรณบุรี) : เจ้าของและผู้จัดการศูนย์นาฬิกา : ผู้จัดการประจำเขต บริษัทเฮอร์ (คอสเมติกส์) ประเทศไทย : อาจารย์ประจำอาจารย์ฝ่ายปกครอง วิทยาลัยพานิชยการลพบุรี : ผู้จัดการฝ่ายอะไหล่และบริการ บริษัทไทยรุ่งเรือง (อีโน) สระบุรี : บริษัทไบโอไฟร์ ประเทศไทย จำกัด
ผลงานทางวิชาการ	: สาระนิพนธ์ เรื่อง การทำตลาดวิถีธรรม
ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๔
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๕
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๓๑/๑ หมู่ ๕ ชุมชนภูผาฟ้า น้ำ อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่